

સો

ક્રમ

આગમવાણી અને સુર્વાસિંધુ.

ભાગ ૧ લો

યાને ભારતનું ભવિષ્ય ભાંખેલું વર્તમાન સમયને
લાગુ પડતું. સંપૂર્ણ કરી ભાવાર્થો સહિત
સ્વી પ્રકાશીત કર્તા

બ્રહ્મર્ષિ વિશ્વનાથાત્મજ નારાયણ શર્મા

(વાંસવાડા-રાજપુતાના)

(કર્તાએ સર્વ હક્ક સ્વાધીન રાખ્યા છે.)

વૃત્તિ ૧ લી

પ્રત ૧૦૦૦

સંવત ૧૯૭૮ માર્ગશિર્ષ શુક્ર ૨.

મહાલક્ષ્મી પ્રીન્ટીંગ પ્રેસ-રીચીરોડ બાલાહનુમાન
અમદાવાદમાં શાહ ગીરધરલાલ પ્રેમચંદે છાપ્યું,

કીંમત ૦-૧૨-૦પોષ્ટેજ ભુદં

ગુજરાત વિધાપીઠ ગ્રંથાલય
અમદાવાદ
ગુજરાતી કૉપીરાઈટ-સંગ્રહ
૧૦૩૪૬

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાઈટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૧૦૩૨૬ વર્ગિક

પુસ્તકનું નામ અગાધવાણી-૧

વિષય ટ ૨ : ૪ - ૫૨

પ્રશ્ન	લીટી	અશુદ્ધિ	શુદ્ધ
૪	૨૦	રાખ્યાં	રાખ્યા
૪	૨૧	દખ્યાં,	લખ્યા
૫	૧૬	મહેડે	મેઢે
૭	૧૨	કચો	કચો
૭	૧૭	અંશમાન	અસમંન
૯	૧૭	રથિં	રથા
૧૦	૮	આવવો	આઓ
૧૦	૧૨	તા	તો
૧૦	૨૧	મ	મૈ
૧૪	૧૨	સાનમાં	સાલમાં
૧૬	૧૩	૦૦	૧૦૦
૧૭	૨	માઓ	માર્જો
૧૭	૨	બોલતુ	બોલતું
૧૭	૬	પ્રમૂયત	પ્રમૂતૈ
૧૭	૧૫	વિના	વિના
૨૦	૧૦	યંદ્રે	ચંદ્રે
૨૦	૬	વર્ષ	વર્ષ
૨૦	૬	પાડ	પીઢા
૨૧	૮	મલખીઓ	મમલખાઓ
૨૧	૧૮	યાં	યાં
૨૨ થી ૨૩	નું હેડીંગ	અદલ બદલ છે	
૨૩	૨	રથાન	રથાન
૩૬	૧	કલંકી	કલકો
૩૭	૧૫	ધિરજાણી	ધિરજારાણી
૩૮	૨૦	સોહેર	સારેહ
૪૦	૧૪	યું	કથુ
૪૦	૧૮	પુત્ર	પ્રજા
૪૧ થી ૬૪	સુધી હેડીંગ	અદલ બદલ છે	
૪૨	૫	આવશે	આવશે

४४
४४

४४

४४

४४

४७

४७

४८

४८

५२

५४

५४

५७

६०

६१

६१

६१

६१

६१

६३

६४

६४

६६

६८

७७

७८

८०

८०

८०

८०

६

८

१२

१७

१८

४

६

७

७

१२

१८

१८

१९

८

१

४

७

७

१६

५

३

१५

४

१३

१२

१

६

६

६५

१८

बिहार
तेनो

पापोया

धे

तरको

बुधे

देव

करी

ससार

करी

निकल

शानि

सुणी

महात्मय

को

होन

नोच

केर

लोभो

प्यणे

देव

परी

पाणे

आमम

कारेलोथो

केध

जरावध

कम

शगी

बुधे

चिहाग
तेना

पापीया

धे

तुरको

बुधे

देव

करी

ससार

करी

निकल

शानि

सुणी

गद तम

को

होने

नीच

कहे

लोभी

प्यणे

देव

परी

पाणे

आमम

कारेलोथो

केध

जरावध

कम

शमी

बुधे

૮૩	૧૯	એકદિને	એમકદિને
૮૯	૧૮	ખ	સુખ
૯૦	૧૦	વર્તણુંકનો	વર્તણુંકનો
૯૧	૧	બાળના	બદલના
૯૧	૨૦	બદલના	બદલના
૯૧	૨૧	શમી	શર્મા
૯૨	૫	રાખી	રખી
૯૨	૧૨	કાર્ક	કોઈ
૯૨	૧૪	કેટલાંએક	કેટલાંએક
૯૩	૧	દ્વા	ગાં
૯૫	૧૮	નિર્ણય	નિર્ણય
૯૯	૯	નોનો	નો
૧૦૦	૪	લોકામ	લોકામાં
૧૦૪	૧	રિગણા	રિગણાં
૧૦૪	૭	ઝાલનારોઆ	ઝાલનારોઆ
૧૦૭	૧૯	શરતીક	શરતીર
૧૦૮	૨૦	યે	છીય
૧૦૯	૬	બીમાર	બીખાર
૧૦૯	૬	બચેછે	બનાવેછે
૧૧૧	૩	નાનથી	નાવયા
૧૧૧	૧૧	વતમાન	વર્તમાન
૧૧૨	૩	અકેક	એકેક
૧૧૩	૧૨	બળ	બળી
૧૧૫	૯	વતન	વર્તન
૧૧૮	૨	સ્મરિયો	સ્મર્તિઓ
૧૧૮	૫	સંપૂર્ણ	સંપૂર્ણ
૧૧૮	૬	ધમ	ધર્મ
૧૧૯	૧૨	પરમાત્માના	પરમાત્માનો
૧૧૯	૧૨	ધમ	ધર્મ
૧૨૦	૯	ધમ	ધર્મ
૧૨૨	૮	ગદુ	ગંદુ
૧૨૨	૧૩	કનન	કાનન
૧૨૬	૬	પ્રમણ	પ્રમાણ
૧૨૬	૧૨	મુજો	મુજો

१२७	४
१२८	१०
१२८	१४
१२९	२
१३०	१८
१३०	१८
१३१	१५
१३४	१५
१४६	८
१५७	२०
१६२	१७
१६३	४
१६८	३
१६९	२१
१७७	२२
१७८	१८
१७८	१८
१८०	६
१८३	१५
१८८	१३
१८९	८
१८९	८
१९१	१५
१९२	२
१९६	१५
१९४	३
१९४	१४
१९६	१३
१९८	१३
१९८	१४
२०२	१४

धर्मश
 संगंधी
 तना
 पयास्ते
 धाउ
 टम
 उ
 भवत्सौ
 ध
 दुर्जन
 भाग्यः
 धरत
 प
 शुद्रव
 रूप्य
 प्रधाना
 धर्म
 धर्म
 धर्म
 रादी
 गतिमां
 उदीन
 धर्म
 धर्म
 ते दुःखाने
 पराड
 रूप्य
 आपधि
 संगंधी
 अय
 आपल्यामाने

धर्म
 संगंधी
 तेना
 ययास्ते
 धाउ
 उ
 भवेत्ताधो
 ध
 दुर्जन
 भाग्यः
 धरत
 प
 शुद्रव
 स
 प्रधाना
 धर्म
 धर्म
 धर्म
 रादी
 गतिमां
 उदीन
 धर्म
 धर्म
 ते दुःखाने
 पराड
 रूप्य
 आपधि
 संगंधी
 अय
 आपल्यामाने

૨૦૪	૧૫
૨૦૫	૨૦
૨૦૬	૧૧
૨૦૮	૭
૨૧૨	૧૧
૨૧૬	૧૫
૨૧૫	૧૭
૨૧૭	૧૨
૨૧૭	૨૦
૨૧૮	૧૩
૨૧૯	૨
૨૧૯	૨
૨૨૩	૭
૨૨૩	૯
૨૨૩	૧૭
૨૨૩	૨૨
૨૨૬	૩
૨૨૯	૧૫
૨૩૩	૭
૨૩૫	૧
૨૩૬	૧
૨૪૦	૧૦
૨૪૧	૨૨
૨૪૩	૯
૨૪૫	૫
૨૫૧	૧૬
૨૫૧	૧૮
૨૫૫	૭
૨૫૭	૧૮
૨૫૯	૧૪
૨૫૯	૧૬
૨૬૨	૨૧

પકાતો
૦
રીસાઈ
બીજાધણી
બાહ્ય છુ
વિગેરે છુતકને
સામાગમ
તમ
તાબ
વધે
જેમ
૦
બરી
બરી
સા
૦
ચંદન
બેને
કમે
આવડતું
તત્તવવત્તા
નમેાટે
પુા
પરમેશ્વર
અમા
વણા
તમને
કાયો
બ્રાહ્મણા
જસ્મના
શ્રિયાલય
વધા

પડતો
નામજ્ઞાઈ
રાજાઈ
વાસપણી
પાસણ
વિગેરે છુતક
સોભાગમ
તેમ
તોબ
વધે
જે
દેશાદ્ય
બેરી
બેરી
બી
હાથપગ
ચંદન
બેરેને
કમે
ઓગતું
તત્તવવત્તા
તોમેાટે
પુન
પરમેશ્વર
અમારો
વણાને
તમને
કયો
જાણે
જન્મના
શ્રિયાલય
વધે

૨૬૨
૨૬૩
૨૬૪
૨૬૭
૨૭૨
૨૭૫
૨૭૫
૨૮૩
૨૮૩
૨૮૩
૨૮૬

૨૨
૪
૧૧
૧
૧૮
૫
૯
૬
૩
૩
૨

બાહ્યાદાન
ચાતિ
રૂઝ
તેવા
ઝાલી
આપ્યાછે
છાંકરાંના
ફાલીસા
વેપને
પરબે
મહાસત્તા

બાહ્યાદાન
ચાતિ
રૂઝ
તેવા
ઝાલી
આપ્યાં છે
છાંકરાંને
ફાલીસો
વેપને
પરબે
મહાસત્તા

॥ सो ॐ हं ॥

आगमवाणी

अने

सुखसिंधु.

भाग १ लो.

याने लारतनुं लविण्य लांभेदुं वर्तमान समयने
लायु पडतुं. संग्रह करी लावार्थी सहित
रयी प्रकाशीत कर्ता

अहर्षि विधनाथात्मज नारायण शर्मा.

(वांसवाडा-राजपुताना.)

(कर्ताये सर्व हक स्वाधीन राख्ताछे.)

आवृत्ति १ वी— प्रत १०००.

मंज १९७८ मार्गशिर शुद्ध २

कीमत १-४-०

॥ विज्ञप्ति ॥

(सुचना)

प्रिय सज्जन वांछक वृद्ध पुस्तक

वांछो ते पुस्तक वांछ्यो. वांछीने जेने जेटवું સમ-
જમાં આવે તેણે તેટલું તુરત ઉપયોગમાં લઈ લેવું.
પુસ્તક વાંચવાથી લાભ કે સુખ નથી મળતું પણ પુસ્ત-
કમાંથી વિગત સમજી લઈને પોતે તેવું આચર્યું પાળવું
અને બીજાઓને પણાવવાને સમજાવવું. અજણ્યા હોઈએ
તેની માહિતગારી મેળવવાને માટેજ પુસ્તકનો આધાર
લેવો પડે છે.

પુસ્તક વાંચનારાએ વાંચીને કાંઈ ને કાંઈ તો ગુણ
અહણ કરવો જોઈએજ. અહણ કર્યાની એજ નીશાની છે
કે સુખ અને લાભદાઈ જણાતુ હોય તેવું કામ કરવું
શક્ય કરીયે. અને જે હાનિ કતો અને દુઃખદાઈ હોય
તેને તુરત તજી દેવું જોઈએ.

લી. બ્રહ્મર્ષિ નારાયણ શર્મા,

(વાંસવાડા).

પુસ્તક મળવાનું કેમણું.

ત્રીવેદી માણેકલાલ મગનલાલ કે. મરડીયા પોળમાં.

જીલ્લે ખેડા (ગુજરાત) મું. મહેમદાવાદ સ્ટેશન.

॥ विनयपत्रिका ॥

પુસ્તકમાં જે કાંઈ લખેા પડી હોય તે સુધારી લેવી સ્વર્ણિંદુ માત્રા કે પ્રયાસ વિષય સર્જાવનિ આમિ ઉપર નજર ન કરતાં હેતુ શેા છે તેને સમજી લેવેા. એવા તાત્પર્યને ધ્યાનમાં રાખીને વાંચવાથી સુખ અને લાભને મતલબ મળી શકશે.

મે કાંઈ મ્હોટાઇને માટે કે કોઈના ઉપર દ્રેષ ભાવથી લેખ નથી લખ્યેા પણ સુખ અને ધર્મના લાભ માટે જે કાંઈ કહ્યું છે તેનો સવળો અર્થ સમજીને સુધારેા કરી લેવાને માટે મારી ખાસ બાળામણુ છે પ્રથમ તો પોતાની ભુલોને સુધારવાથી બીજાનિ ભુલોને સુધારી શકીશું.

દાહરેા.

નારાયણુ નિજ હિયમે અપનો દોષ નિહાર
તાપી છે તું જોરકો અવગુણુ ભલે ત્રિચાર.

જે કાંઈ મેળવવું હોય તેનિ ભુલતો જરૂર સુધારિ પડશે.

આ મ્હારી બાળપોથીને સજ્જનોએ પુરેા ઉપયોગ કરવેા ઘટે છે કે નહિ તેનિ મને શંકા નથી કેમકે

હું હું જે વસ્તુનોએ નથી થયો એટલે તોતરી
(કાલીઘેલી) બોલી વાપડું જેઓ બાળકની બોલીમાં
સમજી શકે તેને તો ઘણાજ આનંદ મળી શકશે પણ
જે બાળક જેવો ન બની શકે તો બાળકની સમસ્યામાં
સમજ ન પડવાથી કંટાળીને બાળકને ધમકાવી દેવાનો
ઉપાય કરે છે તેમજ જંને જેમ સમજાય તેમ ખરું.
મહારી સમજ પ્રમાણે મેતો લખી દીધું છે પણ વાંચના-
રાઓએ પોતાની સમજ પ્રમાણે સ્વળું સમજી લેવું.
બાળકને દોષ દેવાથી વડીલોને લાંછન છે. (પ્રશ્ન) તમે
બાળક છું એમ જીહું કેમ લખો છો તમોને તો (૩૫)
વર્ષ થયાં છે. (ઉત્તર)--સેા વર્ષ થયાં હોય અને સારા
સારાની સમજ કે સુખના લાભની મુજ ન પડે તો તે
બધાંએ વર્ષો પાછીમાં ગયાં છે.

તેમજ મને જે વર્ષથીજ માણસ થવાની ઉમેદ થઈ
છે એટલે બીજાં વર્ષોને માણસના જન્મમાં કેમ ગણી
શકું. સં. ૧૯૭૬ ના શ્રાવણ પુરુષોત્તમમાં જે પરમેશ્વ-
રના બક્ષીસ તારોનું કાર્યમાં ઉભરાયું થયું તે અવધુ-
નિય હોવાથી ન લખી શકાય. આથી જ મહારો માણ-
સનો અવતાર મને છે. તે દીવસથી જે લેખો ટાંકી
રાખ્યાં છે તે મળ્યા જુસ્સા ભરેલા હોવાથી તે લેખો
લખ્યાં છે તોય પણ કઠોરતા ભરેલા હોય તેવા લેખો
છે. તેથી વધારે લાભ માનવા જેવો છે કેમકે કેમજી અને

પ્રીય વાણી તો સૌ કેઈ બોલે છે પણ હિતકારક કઠોર વાણી ત્રણ જણોએ વાપરવિ એમાં સુખ અને લાભ સમાયલો છે. જે ગુરુ-મંત્રિ-અને વૈધ એ ભય કે શરમથી કે લોભથી જો મીઠું (પ્રીયજ) બોલેતો ધર્મ-શત્રુ અને દેહ ત્રણેનો જ લડીથી નાશ થાય છે.

દોહા-સચિવવૈધ ગુરુ તિનિ જો પ્રીયબોલહિ ભય આશ ॥

રાજ ધર્મ તનુ તિન કર હોઈ વેગહિ નાશ. ૩૭

(રામાયણ લંકા કાંડ) માટે ભટાર્કની બાબદમાં જે કઠોર વચનોને કેહવું અને સાંભળવું એ સુખનું મુળ છે.

આપણે ભય કે શરમમાં રહેવાથી આજે પરાધિન સર્વ પ્રકારે શર્ષ પડ્યા છીએ. આત્મા અને દેહનું સ્વતંત્ર પણું કરવું એ સર્વ સ્વતંત્રતાનું મુળ છે. માટે શાક રોટલામાં નિર્વાહ કરવો અને જાડાં મજાખુત વસ્ત્રો ટાઢ વાય તો પહરવાં. અન્ન વસ્ત્રો વિના નહિ નહો. બીજા બધાએ લોકવ્યવહારોનો ત્યાગ કરવાથી નથી શક્યો. મ્હોડે કહેવાથી લાભ નથી. કરવાથી લાભ અને સુખ છે.

પઠકા પાટકા શ્રૈવ યેચાંન્યે શાસ્ત્રચિંતકાઃ ॥

સર્વે વ્યસનિનો મૂર્ચ્યાયઃ ક્રિયાવાન્સપંદીતઃ

(ભારત વન પર્વ અધ્યાય ૩૧૩ શ્લોક ૧૦) બ.

દુનારા બહુતારા (સાંભળનારા કે સંભળાવનારા) અને
 બીજાઓ શરેનાનું ચિંતવન-મનન કરવારા એ બધાએ
 વ્યસનિઓ છે (અર્થાત્ વાંચવા સાંભળવામાંજ મુશી
 થવું એવેનાએક એવિ દેવજ પડી ગઈ છે) તે બધાએ
 મૂર્ખા છે પરંતુ જેટલું જેણે જેવું બહુ છે તેટલું તેણે
 તેવું કાર્ય કરું હોય તે પંડીત છે કર્મને કરનારો પંડીત
 છે પણ પુસ્તકોનું પઠણ કરવામાંજ કાર્યની સંપૂર્ણતા
 સમજનારો તો વેદજ કરે છે-મહારા ગુરુદેવને મે પ્રશ્ન
 પુછ્યો હતો કે-શાહું એ! બણવાથી બધુએ બણાઈ જાય
 તેવું હું શું બણું-ઉત્તર સમય બણો. જે સમય બણ્યો છે
 તે બધુંએ બણ્યો છે-લગ્ન કરતી વખતે સ્ત્રી પુરૂષ બંનેને
 શું બણાવે છે કે (સમે વર્તે સાવધાન) જે સ્ત્રી પુરૂષો સ-
 મય પ્રમાણે વર્તિ લેશે તે હાશીયાર છે-તે ઉપરથી આપણે
 શું સમજવું જોઈએ કે આપણો આ સમય બીલકુલ ટુંકા
 ખર્ચથી નબાવી લેવા જેવો છે. જેમ બને તેમ કુવ્યવહાર-
 રાના ખર્ચા આજા કરવામાંજ આત્મોન્નતિ દેશોન્નતિ કે
 જ્ઞાતિ ઉદય સમાયલો છે તે માટે આગમ વાણીથી થવા
 કાળ મુચળું છે અને મુખ સિધુથી આચર્ય આચરનામાં
 મુખ સમજાવ્યું છે. આ પુસ્તકને મુજ સજ્જનોએ હસ્ત
 કમળમાં શોભાવવું એટલુંજ નહિ પણ બધા પુસ્તકને વાંચી
 મથન કરીને સાર જે તત્વ વસ્તુ (ધી) હોય તેને હૃદય

કમળમાં સંપૂર્ણ ભરી દઈને તેના બગનો પુરોડપયોગ કરવો સર્વ પ્રકારની સ્વાતંત્રતાને પ્રાપ્ત કરવી એજ ધર્મ અને સંપૂર્ણ સુખનું સુખ છે.

ધર્મને માટે ધ્રુવજીએ સોફી (ઓરમાન) માના કંઠાર મેહેલાના વચનનો સવળો અર્થ લીધો તો અવિચળ પદને મેળવ્યું છે તેમજ ધર્મને માટે ધ્રુવજીએ બાળા પણમાં મા બાપ ઘર રાજ બધુએ છોડ્યું હતું ધર્મનેજ માટે પ્રહલાદજીએ હિરણ્યકશ્યપુ બાપનો હુકમ (આજ્ઞા) નમાનિ હતિ. ધર્મનેજ માટે બળીરાજાએ શુરૂનું વચન ઉત્તંધન કર્યું હતું. ધર્મનેજ માટે ભરતજીએ માનો અનાદર કર્યો હતો. વિભિષણે લાઇનો ત્યાગ કર્યો હતો. ઋષિપત્નિઓ અને મીરાંબાઈએ પતિનો ત્યાગ (વચનનો અનાદર) કર્યો હતો. ભર્તૃહરિએ પ્રીય સ્ત્રીએ અને રાજપાટને છોડ્યું હતું. રમ્યતના સુખ અને ધર્મને માટે સગર રાજાએ પ્યારા પુત્ર અંશુમાનને દેશનિકાલ હાથ બહાર કર્યો હતો. બ્રહ્મર્ષિઓએ શ્રાપ દહને અધર્મિ વેણુ રાજાનો નાશ કર્યો હતો. સતિ ધર્મ બળવવાને માટે અનુકુલાજીએ બ્રહ્મા વિધજી અને મહાદેવને છ છ મહિનાનાં બાળક બનાવ્યા હતા. સીતાજી અને દુષ્કાજીએ ધર્મને સાચવવા અનંક સંકટો વેઠ્યાં હતાં. બ્રહ્મરૂષિએ શ્રાપ દહને હંડકરાજાના બધા દેશનું કટણ (માટીમાં મે-

ળવી રેવું) કર્યું હતું. કુબેરભંડારીએ પોતાના ભાઈ રાવ-
ણનો શ્રાપ વડે કુટુંબ સહિત નાશ કર્યો હતો. ક્રશુરા-
મણએ ધર્મને માટેજ મા અને ભાઈઓનો સંહાર કર્યો
હતો. નરસિંહ મહેતાએ ન્યાત અને રાજાનો ભાદે ત્રાસ
સહન કર્યો હતો. એવાતો અનેક જણોએ ધર્મના રક્ષ-
ણ માટેજ અઘરાં અને વિકટ કામોની પુરી કસોટી કરી
છે તો પછી આપણુ એક તુચ્છ (નજીવો) લોક રૂઢીના
ખર્ચાઓનો ત્યાગ ધર્મના રક્ષણ અને આપણા સુખના
લાભ માટે કેમ ન કરી શકીએ. શુદ્ર વ્યવહારોને છોડવા
જેટલીએ આપણામાં આત્મશક્તિ ન હોય તો ધર્મનું રક્ષ-
ણ નથીજ કરી શકવાના નરસિંહ મહેતાએ ભાભીનું મેણું
સહન કર્યું ન હતું તેમજ મહારાં કઠોર વચનોને સત્તજ-
નો સહન ન કરી શકે તોજ નરસિંહ મેતાના જેવો ઉત્તમ
સુખનો લાભ મેળવી શકશે. સર્વે વ્યર્થ મરણ સમયે ધર્મ
મેકં સહાય. માટેજ કુવ્ય વહારોને છોડી ધર્મનેજ પાળવો.
ધર્મ પાળવામાં મજબુતી રાખવાને માટેજ આ પુસ્તક
રચ્યું છે. તેમજ સહુને સમજણ પડી શકે તેવા સરળ
શબ્દોમાં ગુજરાતી ભાષામાં અને ગુજરાતીજ અક્ષરોમાં
ભાષા કે અક્ષરોનો કાંઈ મતલબ નથી કોઈ પ્રકારે સમજ
લેવું જોઈએ વાંચનારાઓએ બુલચુક સુધારીને વાંચવું.
જેટલું સમજાય તેટલું પાળવામાં દ્રઢ થવું. એ સુખનું
મુળ છે. શ્રીરસ્તુ-

છોકે દુકુંજ વિવેચન.

(શુદ્ધતાત્રેય મહારાજજીનો સમાગમ)

સદ્ગુરુ શ્રી હરિનારાયણ મહારાજજી બાલ પ્રવૃ-
ત્તિ ૧૩-૧૪ વર્ષની અવસ્થામાં તિર્થાટન કરવા નીકળ્યા
હતા. અમદાવાદની ધર્મશાળામાં શાહુકારથી પ્રથમ સમા-
ગમ થયો. તેણાંની સાથે પોરબંદર સુધિ છ મહિને પોંચી
(મુઢામાપુરી) રહ્યાં ત્યાં અડધિ રાતના વખતે ઓઘડ બાવાનું
રૂપ ધારણ કરીને બોલ્યા બચ્ચા ભગજી નહિ તો મે ખાભ-
ઈંગા હરિનારાયણ મહારાજજીએ કહ્યું કે મહારૂં શરીર
એવા ઉપગારના કામમાં આવે તો હું ઘણોજ ખુશી છું
તુરત રૂપ બદલીને મહાદેવનું સ્વરૂપ ધારણ કરીને સાધન
મંત્રને ઉપદેશ આપ્યો અને ગીરનાર જવાનું કહ્યું ત્યાર
પછી બીજી કેટલીક વાતો કરીને અંતર્યામિ થયા ત્યાંથી
શુદ્ધેવ ગીરનારમાં પધાર્યા છ માસના પ્રથમના અવ્યા-
સથી ચિત્ત દ્રઢ અને નિષ્કામતો એવું થયું હતું કે ચહાય
શરીરનો નાશ થઈ જાયો કે ભલે તે રહો એક શુદ્ધાની
અંદર આસન ધુણી લગાવીને ત્યાં ઘણો વખત રહ્યાં
બીવડાવવાને નીત્ય ત્યાં વાઘ આવતો હતો પણ તેની
પરવાહજ ન હતી. આખર અવ્યાસ પાન કુદકે ભસ્મનો
અહાર કરીને પુરો કયો એવી રીતે બે ત્રણ વર્ષ રહિને
પછી ત્યાંથી નર્મદા કીનારે જવા નીકળ્યા ધોળકાના લગ-

ભગ થતાં રસ્તામાં જંગલની ચાંલીર ઝડીને વિષે અવ-
 ધુત રૂપે બેઠેલા દત્તાત્રેય મહારાજ મળ્યા ત્યાં તારક
 મંત્ર (બ્રહ્મ ગાયત્રિ) નો બોધ કર્યો-તે પછી અગમ
 નિગમની વાતો કરીને સંપૂર્ણ દૈવી જ્ઞાનનું રહસ્ય સમ-
 જાવ્યું. તે પછી થોડીવારમાં રંગ બદલ્યો અચ્ચા મેરકું
 તો ભુખ લગી હૈ સો તેરકું ખાખઉં તેરકું ખાતોખઉં
 પરંતુ પાચન નહિ હોગા ઈસલીએ ગાંજા પીના પડેગા
 સો આગ લે આવવો સામના કુછ ગામ દીળ રહા હૈ
 જલદી દોડતા જકે લે આવ મે ભુખે મરતા હું એવું
 બયાનક વચન સાંભળી શુદ્ધેર ડરી ન ગયા હતા. પણ
 ઘણાજ હર્ષભેર મુડીઓવાગીને દોડયા. દેવતા લઈને
 આવીને જોયું તો ત્યાં કોઈ નહતું પણ ઘણા જોરમાં
 વાંધનો ધુમવાટો સાંભળ્યો પછી હતું તેવું રૂપ પ્રગટ
 કરીને આવ્યા કયું અચ્ચા ડરતા નહિ હૈ જા નર્મદા
 તીર પર શ્રીર મીલુંગા તેરકું જલ પીના હોતો પીવે
 પોશમાં ભરી પાણી પીવા ગયા એટલે ડડા લેને બોલ્યા
 કયા તેરે ખાવાકા મોલ હૈ સો મુક્તમે પીતા હૈ એમ
 મુચનામાં સર્વ સમજાવી અંતર ધ્યાન શુદ્ધતાત્રેય મહા-
 રાજ થયાં તે પછી ઘણે વર્ષે શુક્લ તિર્થમાં નર્મદા કીનારે
 ફેર મળ્યા ચલો અચ્ચા ઉત્તર ખંડ અગ્ર ઈહાં સતપુષોડા
 રહેના ઠીક નહિ હૈ. નર્મદા મેંયાકે તિરપર રહેના હોતો
 આગમ વાણી અંધ કંકડે રહો કયુ કે લેના સ્વભાવ તો

ખહેત હયાલુ હે અને જગત તો પાપ કર્મથી દુખી
 દુઃખીના પાર થવાનું છે. જેમ કલ્પેકામાં ધાણી પપડે
 તેમ દુઃખેથી ખદ્દખડી ઉઠવાનું છે તે તારાથી નહિ ભ્રમ
 શકાયે ભલે રહે સંભાળીને રહેશો-એમ કહિ ઉત્તરા-
 ખંડ પૂર્ણ થાય-

ત્યાર પછી શુર મહારાજનું ફરતુંજ આસન હતું
 નર્મદાજીની રેતિમાં મસ્ત રહેતા હતા. તે તોલીને જળ
 વાપરતા આખા દીવસનું બશેજી તેમના ઉપદેશી મહાસ
 હેલરાખાદ નડીઆદ વેણા ઠાસરા ડેલી આંકલેશ્વર અને
 વાગડ દેશમાં છે તેમના આગ્રહથી એક જગ્યાએ આસન
 કરવાનો વિચાર કરીને ક્ષેત્ર કરનાળીમાં નર્મદાજીના
 કીનારા ઉપર નર્મદાજીના મંદીરમાં સં. ૧૯૫૭ માં સ્થિર
 આસન કર્યું. ૧૯૫૮ માં મને મહારાં માતુશ્રી ગોહાદરી
 બાને બેન મથુરાને શુર મહારાજનો સમાગમ થયો. જા-
 મોને દુકામાંજ સરળ સાધન સમવાનુમાર સમજતી હીધું
 પૂર્વના મહોટાં પુન્યેના યોગે એ તા સંત પુરુષેનું મંગલું
 થાય છે. તુલસીદાસજીએ કહ્યું છે કે-

દોહરા-મુખ દેશત પાતકહરૈ પરસત કર્મ વિલાહિ-

વચન સુનત પ્રનમોહ ગત પૂરવ ખાગ મિલાહિ

એવું અમારે થયું બેન મથુરાનું લગ્ન કરવાનો

યોગે સ્થાન આપ્યો. (અમારો સંસંગ)-મમ્મ જન્મ મરણ

ટલે એવું શું સાધન છે. ઉત્તર-કામનાથી રહિત થઈને પોતાના આત્માનું જેવું સ્વરૂપ છે તેવું જોળખો કે ગુરૂના શુદ્ધ સ્વરૂપમાં સુરતા રાખીને સ્મરણ અને ગુરૂના વચનમાં પુરો વિશ્વાસ રાખવાથી કથ્યાણુ છે. પોતાના મન નો ગુરૂ તો જ્યારે મનજ થશે ત્યારે કથ્યાણુ છે-પ્રશ્ન આ-
 પની છબી (તસખીર) પડાવીએ તો અમારે ધ્યાન થરવા અને પુજા કરવામાં ઠીક પડે. ઉત્તર ગુરૂના સર્વ આપક ચૈતન્ય સ્વરૂપની મુર્તિ જો તમ્હારા હૃદય કમળમાં ન ઉતારી હોય તો કાગળીયાની છબીને પુજો. તમો જડ જેવા રહ્યા છો તો હવે જડ કાગળનેજ પુજવાનો વખત આવશે. (તે સમસ્યાને અમો નહિ સમજ્યા તેથી હાલ વેણુ ગામમાં છબીની પુજા થૈ રહી છે. આવા સફગુરૂના ઉપદેશથીએ જ્ઞાન ન થાય તો દુનિયાં કુટાય તેમાં કાંઈ નવાઈ નથી) પ્રશ્ન પરમાત્માને કેણે ઉત્પન્ન કર્યા. ઉત્તર તમોને કેણે ઉત્પન્ન કર્યા તેની તો કાંઈ અમોને સમજણ પડતી નથી. ભાઈ સંસાર વૃક્ષને જાણો તો તમોને સમજણ પડે. આ કળીયુગમાં જ્યારથી ખીંદ્ર બ્રહ્મ થઈ છે ત્યારથી અજ્ઞાન પેદું છે. તેથી ખરી વાતની સમજણ નથી પડતી. જેવી રીતે જળના ત્રિંદમાંથી તમ્હારું અવતરવું થયું છે. તેવીજ રીતે એક તત્વના જળમાંથી પર-
 આત્મા (સમજપ્રકાશ) નું વીસ્તરવું થયું છે. તે માયા ગુણ ની ઉપાધિથી રહીત હોવાથી સર્વ આપક અને સ્વતંત્ર છે

અને તમે માયામાં મમતાથી જડ થતા ગયા તેમાં પરા-
ધીન પણાને પામ્યા છો. પ્રશ્ન એ જે જે પુસ્તકો વાંચ્યાં
છે તેમાં માયા અને ગુણ વિનાનું કંઈ છેજ નહિ. ઉત્તર
જાઈ પુસ્તકો (શાસ્ત્રો) તો હવણાંજ થયાં છે તેમાં કંઈ
નવાઈની વાત માનવા જેવી નથી સૂર્ય ચંદ્ર એ કાલ
સવારના થયા છે. પ્રથમતો મણ્ડીઓનોજ પ્રકાશ હતો.
તેમજ તમે જ્યારથી અજ્ઞાની થયા ત્યારથી શાસ્ત્રોનો આ-
ધાર લીધો. જ્ઞાન જે તેમાં હોય તો પંડીતો છે તે લોક
દ્વીને આધારે કંઈ ચાલે. નહિ દેખતાને દીવો કે લાકડીનો
આધાર કંઈ દેવો પડતો નથી. પણ આંધળાને દીવો
હોય તોય શું દેખાય તેને તો લાકડી હોય તોજ ડગડું
એ બરાબ. તેમ જ્ઞાનવાનને તો સર્વ સજ પડી શકે.

જે છુટો હોય તે બીજાને છોડે. બંધાયલો શી રીતે
છોડશે. જે માયાના સ્વરૂપ ગુણોને એ ન બાણે તે શું
બાધ દઈને બવબંધન છોડાવે. પુસ્તકોમાં પુરેપુરે લખાયું
ન હોય તેમ અદલ બદલ થવાથી મુળરહસ્ય જતું રહ્યું
હોય અને વાંચનારામાં જ્ઞાન હોય નહીં તો ખરો મતલ-
બ ક્યાંથી સમજાય-તે પ્રમાણે સજજનોએ થોડામાં સમ-
જ દેવું શુદ્ધેવ ઉદ્ધીય પ્રાદણ હતો. જન્મભુમી ગામતું
મટીઆ (રી. ડુંગરપુર) સં. ૧૯૭૬ ના પોષ શુક ૧૪
ને દીવસે દેહ છોડી સ્વધામ પધાર્યા.—

જયસચ્ચિદાનંદ બીજા દેખમાં વીસ્તારથી લખાશે.

આગમવાણી.

ભાગ ૧.

પ્રકરણ ૧.

સદ્ગુરુ સંન્યસદાનંદો વિજયતે

— વચન —

દાહરા.

આગમ 'ગાથાકો કથે ભારે' ભેદ વિચિત્ર
તે સમસ્યાથી મુચ્ચવું પરમાનંદ પવિત્ર. ૧

સંકેત કરી શું દાખવું ઝીણી વાત અનેક
વાંચીને વિચારતાં ઉપજે જ્ઞાનવિવેક. ૨

એક પુરાણો લેખ કોઈ ભવિષ્યવેદાનો હસ્ત લી-
ખીત મને મળ્યો છે. મોડાસાથી પાંચ ગાઉ દુર આવેલા
ગામ દધાલીયામાંથી સં. ૧૬૭૨ ના સાલેમાં તે લેખ
પુરા તો મેં લખી લીધો નહતો ઉત્તરગતા કારણને લીધે
જે સારાંશ લખી લીધો છે તે નીચે પ્રમાણેનો હતો. તેમ તેનો
અંવત્ જડ્યો નથી તે લેખ બડી ભાષામાં મુળ હતો
તેનો ગુજરાતી ભાષામાં સ્પષ્ટ સુધારો કર્યો છે પણ મુળ

આગમવાણી પ્રકરણ ૧ ચાર યુગોની વ્યવસ્થાનો સારાંશ. (૧૫)

હેતુઓ બીજકુલ ફેરફાર કર્યા નથી તે નિમ્ન લીખીત છે. ચાર યુગોની વ્યવસ્થાનો સારાંશ-કૃતયુગ (સતયુગ) માં તાલ^૧ ૨૧) પુરૂષ ઉંચા હતા-ધર્મના પગ ૪) હતા બ્રાહ્મણ વાચ^૨તા નહિ-લગ્નના વિના વેદ આવડતા-પ્રથવી સદા રસ આપતી-માતા પીતા પહેલાં સંતાન મરતાં ન હતાં-વનસ્પતી સદા ફળતી-લોકોને વ્યાધિ કે વિયોગ ન હતાં-સ્ત્રીઓ પતિવ્રત્તા ધર્મ પાળતી.

हीनांगी नैव दुष्टाच दुःशिला नैवदुर्भगा ॥

हिनस्तानि न वंद्याचन कोपी ब्रूणहा भवेत् ॥ १ ॥

અર્થ:--કોઈ સ્ત્રી અંગભંગ લુપ્તી લંગડી નહિ કે દુષ્ટા કુકર્મિ ઝઘડેલ કે અર કર્મિ પતીનો અનાદર કરનારી કે દુર્ભાગ-ખરાબ અવસ્થાની નહતી. તેમજ સ્તન રહિત કે વાંઝણી નહતી. તેમજ કોઈ સ્ત્રી બાળકને મારી નાખનારી (ગર્ભપાત કરનારી) બીજકુલ ન હતી 'અસ્તિ' (હાડકાં) મય પ્રાણ રહેતા-રત્નના નાણા ચાલતાં-મનુષ્યની ૧) લાખ વર્ષની આયુષ્ય હતી ૧૦) હજાર વર્ષની

૧ તાલનું માપ બન્ને હાથ લાંબા પહેળા કરતા તે ૧) તાલ ગણાય છે અર્થાત ૩૩) હાથનો એક તાલ થાય છે એટલે કુલ ૭૩૩) હાથના ઉંચા હતા--૨ બીજ માગવાનો ધંધો નહિ હતો.

(૧૬) આગમવાણી પ્રકર્ણ ૧ ચાર યુગોની બ્યવસ્થાનો સારાંશ.

સ્ત્રી ગર્ભ ધારણ કરતી-માનસીક પ્રજા થતી ૧) હજાર વર્ષના બાળક ગણાતાં. સત્વશુણી પ્રજા હતી.

૨) ત્રેતાયુગ માં ૧તાલ ૧૪) મનુષ્ય હતાં-ધર્મના પગ ૩) હતા-૧૦) હજાર વષતું આયુષ્ય હતું-ત્રય્યા-સમા પ્રાણુ (ચામડી રહે ત્યાં સુધી જીવ ટકી રહેતો) સુવર્ણના નાણાં ચાલતાં-૧) હજાર વર્ષની સ્ત્રી ગર્ભ ધારણ કરતી ૧૦૦) વર્ષનાં બાળક ગણાતાં હતાં-૧ ઘણું દાનને ૧૦) ઘણું કૃણ-રાજા બ્રાહ્મણને ઘેર નમસ્કાર અર્થે જતા-વાચીક-વાણીથી શબ્દ પ્રજા થતી-કીંગીત રજેગુણ હતા.

૩) દ્વાપરયુગ માં ૨તાલ ૭) મનુષ્ય હતાં-ધર્મના પગ ૨) હતા-૩પાના નાણા ચાલતાં-૧) ૧ઘણું દાન ને ૧૦૦) ઘણું કૃણ-કાર્ધક-દ્રષ્ટિ પુત્ર થતા-૩ધિર સમા પ્રાણુ એક વાર બોલતા તે ૨૧) વાર પાળતા-બ્રાહ્મણ સંપૂર્ણ વેદ ભણતા-ગાય સવા ઘડો દુધ દેતી લોક અસત્ય બોલતું નહતું. રાજા ગૌબ્રાહ્મણને પૃથ્વીને પાળતા અનેકા-

૧ તાલતું માપ એક હાથ પુરો લાંબો અને એક હાથ અડધો વળેલો અર્થાત ૨૧૧) પોણા ત્રણ હાથનો એક તાલ તે પ્રમાણે ૩૮૧) હાથ હિંચા હતા-૨ દ્વાપરમાં એકજ હાથ લાંબો અર્થાત ૧૧૧) પોણા એ હાથ (એક વાર) નો તાલ તે પ્રમાણે ૧૨૧) હાથ હિંચા હતા.

ન્સદ્ધર્મ પ્રવર્તે તે વખતના લોકો અનેકાનેક સત્ ધર્મ માગોમાં તદ્દલીન રહેતા હતાં. આથી તેમને મુસ્તક મુદ-
ર્શન થઈ કાપતું.

૪ કલિયુગમાં (તાલ ૩૫) મહુષ્ય એક દાણું દાખને
૧૦૦૦) દાણું દૂધ-ધર્મનો પગ ૧) ૧૦૦) વર્ષનું આયુષ્ય ૧)
વર્ષનું બાળક અષ્ટમે નવમે વર્ષે સ્ત્રી યાચાલ પ્રસૂયતે આઠ
કે નવ વર્ષની બાળાને છોકરાં થશે-સાંસર્ગિક બિન્દ પ્રભ
થશે સાત વાર વાવશે ત્યારે એક વાર દણુશે લોકો કે
આમદાનાં નાણા આદશે-લોકો પાપી દયા દિન રાજ-
વિશ્વાસ ધાતિ મિત્ર દુરાચારી કલત્ર (સ્ત્રિ પુત્ર ખોટ
રસ્તે ચાલનારાં થશે) વિદ્વાન દળીદ્રી પાપીને મુખ દે-
ખાશે પુન્યવંત અને આચારવંતને દુઃખ દેખાશે. વ્યાધિ
પીડીત દેહ અણ્યિતંત્રુ મરણ અણ્યમેઘ (વરસાદ થોકે)
થશે થોડાં વિદ્યાની પ્રભ મુખ અહંકારી થશે અકાલદૃષ્ટિ
(રૂઠું વિદ્યાનો વરસાદ અથવા મણી વરસાદ વરસાદથી
પણ દુકાળ પડશે)

મેરથા સલભ્ય મુદવંતી નિર્લભ્ય પ્રાણ્ય અશંતેવી
કોમાલિન સારવાર અણ્યે તેમ ચેદ ચોકવાર નહિ આવડે

ક્ષત્રિ ક્ષત્રવટ છોડશે હીવા મૈથુન (હીવસે વિષય વિલાસ
 થશે) ગતકલી દશસહસ્રાણી ૪૦૦) કૃષ્ણીયુગના દશ
 હજારને ચારસે વર્ષ વિતિ ગયા પછી વીવેક નહિ
 વિવેકહીન ચદાલોકો તદાકલકી ભવિષ્યનિ-લોહો વિ-
 વેક વિચાર વિનાના થેજશે ત્યારે કલકી ભગવાનનો
 અવતાર થશે. પ્રભ પશુ પીડાશે ગળીનાં વસો ઉત્તમ
 વર્ણુ પહેરશે (કાચા રંગમાં ભોળીને) વેદ પુરાણો અ-
 કલ્ય થશે એક નરને ૧૧ નારી નર સ્ત્રી છત થશે
 (પુરુષાર્થ સહિત અર્થાત્ નપુંસક થશે) અન્નમય પ્રાણુ
 થશે. પ્રાપ્તે ષોડષમેવર્ષે નરો પાલીત યૌવનાત્-(સોળ
 વરસનાજ બુવાનીમાં ગણાશે તે પછી ઘરડા કહેવાશે)
 એવી એવી રિથિતિ થશે તે પછી કલકી અવતાર ધરશે.
 માઘમાસે સિતે પક્ષે અષ્ટમ્યાં રવિ વાસરે ॥

રુધિરેજ સ્નાપયેત્પરિચિ તદાકલકી ભવિષ્યતિ ॥ ૨ ॥

મહા મહિનામાં શુદ્ધપક્ષ આઠમ રવિવાર મળશે ત્યારે
 લોહિધી ભારત ભુમી ભીંકશે (રનાન દરશે) અર્થાત્
 એવું યુદ્ધ થશે કે જગતમાં રૂધીરની નદીયો વહેવા લા-
 ગશે તેવે સમયે કલકી અવતાર થશે સર્વે વર્ણાશ્રમાઽધમાઃ
 ત્યારે વર્ણુ પ્રહણુ, ક્ષત્રીય, વૈશ્ય, શુદ્ર અને ત્યારે આશ્રમ
 બ્રહ્મચર્ય અહરથ વાનપ્રહરથ સંન્યાસ એ સર્વે અધમ

નીચે બની. જશે કે તુટી જશે તેવે વખતે કાકીને
પ્રાદુર્ભાવ થશે. તે હાલ તથાશ્રમ બજાવતો નથી.

કલકિ જન્માંક ॥

જન્મકુંડળી.

રાશીચક્ર.

૧૧	૦		૬	૪	
૧૦	૧૦ગુ	૮કં	૭	૫ચ	૩શ
૧૧૨.૪૫૨.	૭		૮કં		૨૪૫મ
૨૪૫મ	૪	૬	૦	૧૧	૨૪૧-૪૫૨
૩ શ	૫ચ		૧૦ગુ	૧૨	

આ કુંડલીનો ખુલાસો પાને ૬૯ નેક લેવો.

યતિનામ્ને સંવત્સરે ગંગાયમ્નયોર્મધ્યે અંતર્વેદદેસે
ચતી નામના સંવતમાં મંજા જમનાની અંદરનો (વચ-
માળાના) દેશમાં પાંડનકપુરમાં અવતાર થયો-જેવ માસે
શુકલપક્ષે અષ્ટમ્યાં પુન્યતિથૌ લોમ વાસરે (ચેતર મુરી ૮)
મંજાવારે મૃગશિર્ષ વક્ત્રે-અતિ પાત થયો-વિષ્ણુ
રાત્રિ પ્રથમ ગત પરી ૧૬ વાક રહ સમયે પ્રભાતર લગ્યો

अथम पाद अर्किं (शनी) स्थिते-यंद्रेसिंह स्थिते-वृश्चिके
 देवशुरे स्थिते-मेघ स्थिते सवित्रे-आश्वि यशोधर भूडे
 तस्य भार्या भांतकी नामनी दुक्षे असूयते स्नाभीशानम्
 ते पुत्रनुं नाम कलकी (कमाधी) नाम प्रतिष्ठितं कपीव
 डेश रक्त दोयन निक्षुब्ध स्वर-महाविद्यापूरीतम् अनेक
 कणायोमां अतिथय दुश्शग जन्मतोपंचमे वर्षे जठरपाडा
 जन्म्या पछी पांच्यमां वरसमां पेटमां गरभी यातो वायु
 विकार यथे-सप्तमेवर्षे अग्निमयम्-सातमां वरसमां देव-
 ताथी डाअथे. ततोमातामरणम् तेन वरसमां तेमनी भाता
 भरषु पाभथे-पीतुपीडा एकादशमे वर्षे कलकीना भाप
 ११) वरसमां देह छोडी देशे-द्रव्य सम्पदा अष्टादशमेवर्षे
 धन संपत्ती अदारमां वरसमां भणथे कारतक सुदी १३
 शनी स्वाती नक्षत्रे सिद्धियोगे ४९५ सुहुते तस्य पुत्रस्य
 यद्वाभिपेडा भविष्यति (७५२ प्रमाणे शुभ सुहुतेमां
 कलकी भगवानने राज्यालीबेक यथे दैत्य सुदन लीला-
 मयघोडा (घोडानुं नाम दैत्य सुदन ओटवे रभमत भा-
 तमां राजभेनेर नाश करनाथे) द्वाविं श्रतिमे वर्षे राजा-
 न्पच स्य दुहि तायां पाणीग्रहणंकरिष्यति-आपिभं
 वरसमां यांश्याना राजनी दीकरी साधे लभ करथे
 अन्यराजीवद्वयः सन्वति तुर्ये भविष्यति तेमने वील

મળ પશુ દક્ષીણે થશે તેમાંથી ચાર પુત્ર રહેશે તેમના નામ રાજા હતા ૧) રાજ્ય વિજે, ૨) રાજા મુંજ ૩) રાજા પાનીલા તક-૪) રાજા કલકીને બાંકાર મુવણીની સંખ્યા [ગણતિ) નહિ-૧૦૬) અખજ ૯૯) કોટી ૪ લાખ ૫૬ હજાર રથની સંખ્યા ગણતિ ૧૪ કોટી ૪૧ લાખ હાથીની સંખ્યા અને રાજા બળીને પેયાળ (પાતાળ) માંથી કાઢી લાવશે અને તેણે કટકે (લશ્કર) ૯ લાખ હીવટીયા હીવિ ધરશે (મલ્લયીયો મસાલો સજાગાવિને ચાલશે) સવા લાખ નીશાણુ (રણતુર વાળાં) વાગશે. તે કલકી સૈન્ય લેને કાલિંગ દેશ વિષે જશે ને કાલિંગ દેશને ખેદશે (સતાવિને મારશે.)

તત્પશ્ચાત્ પંચાશતમે વર્ષે પ્રથમદીન દ્વિતિય પ્રહરે ચામ જંઘાયાં દક્ષિણકુલૌ શૂલં ભવિષ્યતિ.

તે પછી પંચાવનમાં વરસના બેસતેજ હીવસે બીજા પહોરમાં હાળા પગની ઝાંઘમાં અને જમણી કુખમાં શુજ ઉત્પન્ન થશે. તત્પશ્ચાત્ આરોગ્યતા (તે પછી તે પીઠા અટિ જઈને સાડું થશે) તે પછી અઘૌ વર્ષ સહસ્રતે ૨) સદસ ૨૦૦૦) લાહરવા કુદી અષ્ટમાં તીથો રતિ દશા-રા પંચત્વ ભવિષ્યત- (આ થજ્જનો મર્મ લરલો ગંભીર અર્થ જણાય છે તે મારી સમજ પ્રમાણે લખું છું તે

અરો પણ તે શીવારનો બીજો અર્થ પણ થી શકતો હશે તેમાં સંદેહ હું ધરાવતો નથી કેમકે સંસ્કૃત ભાષાનો અર્થ પ્રાકૃત ભાષામાં કરવો એ તો ઘણાજ સહેલાઈ ગ. જાય કેમકે તે ભાષા તો લઘુવાચી પણ આવડી શકે તેમ છે. પણ પરમાત્માની કૃપાથી બક્ષોસ થયેલા દૈવી વાણીનો અર્થ સમજવો એ તો ઘણાજ કઠણ છે કેમકે તે મહાત્માના મનની વાતને (અભિપ્રાયને) જે બાણી શકે તો તે અર્થ સમજીને કરી શકે-અથવા તેજ વ્યાપક પરમાત્માની જેના ઉપર પૂર્ણ દયા દ્રષ્ટિ થાય તો તે સ્વરણ અર્થ કરી શકે-માટે હું પણ સર્વ વ્યાપક જગદ્-શુર પરમાત્માનીજ પ્રેરણા પ્રમાણેજ દલીલ બણાવું છું (અર્થાત્ વર્ષ સહસ્ર તે) સહસ્ર) સળીને તે પછી પણ એ હજારનો અંક અઠઠામાં પણ લખેલી છે તે બન્નેનો અર્થ એકજ સમજાય છે તે એવી રીતે કે વર્તમાન સમ-યમાં જે સંવત્ ૧૯૦૦) આગણીસો ચાલી રહ્યો છે તેની સંપૂર્ણતાનો આકડો મુચવે છે જેમ કે સંવત્ ૧૯૦૦) ૨છી સંવત્ ૨૦૦૦) આવશે તે વિશ્વમાં સંવત બ્યારે બેસે તેના આદરવા શુદ્ધ આઠેમને દીવસે પંચતત્ત્વ ભવિષ્યતિ એટલે તે કલકા પોતાનો પંચતત્ત્વનો સ્થુળ દેહ છોડી દશે આવેો અર્થ સમજાય છે. તત્પશ્ચાત્તસ્યસ્થાને જ્યેષ્ઠ પુત્ર

રાજ્યંકરિષ્યસિ તે પછી તે કલ્પકી ભગવાનના રથ ૧ ઉપર તેમનો મ્હોટો પુત્ર રાજા હત્ત રાજા કરશે.

ઉપરનો લેખ મને પૂર્ણ મળ્યો ન હતો તેમ તે મહાત્માનું નામ પણ મળ્યું નથી. ઉપરના જે સંવત ૨૦૦૦) વિસોની સુચના કરી છે તે સંવત માંતો કલ્પકીની પંચાવન પર્વથી પણ ઉપરની ઉમ્મર થવિ સંભવે છે હાલમાં સં. ૧૬૯૮ છે તેથી હવે સં. ૨૦૦૦) ને તો ૨૨) વર્ષ બાકી છે તે અનુમાને તો હાલમાં કલ્પકીને અવતાર થઈ ચુક્યો હોય અને તેમની ઉમ્મર પણ અંદાજન વર્ષ ૪૫-૪૦ ને આશરે થવિ સંભવે છે તેમ પ્રગટ થવાના જે જે ચિન્હો કળીયુગના વળ્યવ્યાં છે તે પણ આપણુ અનુભવિ રહ્યા છીએ જેમકે-લોહ અને ચામડાના નાણાં ચાલશે તે વર્તમાનમાં નોટો ચાલે છે તેમજ જસદ અને કલ્પકીની મીશ્ર ધાતુની બનેલી આનીયો બેઆનીયો વિગેરેનું ચલણ ચાલે છે. લોકોનાં પી રશે એમ લખ્યું છે તે પણ આપણુ નજરે બેઠું રહ્યું છીએ કે આર્ય ભારત ભુમીને વિષે અનાર્ય પ્રજાનું કર્તવ્ય થઈ રહ્યું છે. કલ્પકી કાંઈને પ્રશ્ન થાય તો તેના જવાબ મનેજ દેવો પડે તેમ નથી તે તો સર્વના અનુભવમાંજ છે જેટલું સુખ દુઃખ આપણને થાય છે તેટલું સર્વે પ્રાર્થયેને થાય છે દોષદુ-હિન્દુ, મુસ્લમાન,

હંસાઈ, ચંદુલી, પારસી વિગેરે સર્વે કામો પોત પોતાનો
 કર્મ દોહી દહને બળદોને તેમજ ઘોડાઓને પંદાવ (ન-
 પુંસક, હિજડા) બનાવે છે અને દેશે દેશમાં તે તો ફર-
 જવાત હોય તેમજ બની રહ્યું છે જો કે આપણને કોઈ
 પુરુષપણાથી કાઢી નાખીને બાંદળ બનાવે તો કેવું
 સાફ લાગે તેવુંજ બળદો અને ઘોડાઓને લાગે કે વધારે
 હું તો વધારે સમજું છું કેમકે હંસવરિ સૃષ્ટિમાં પુરો નર
 તો ઘોડો છે કે બળહઠ જેના બળની શીમા ન મળે
 તેવા પ્રાણીઓને હુઃખ રૂપ જન્મભર વિતાવવો એ શું
 દંધવના કાયદાનો ભંગ નથી અલબત્ત પુરેપુરો છેજ
 એ કોઈ દેવી કુદરતોને ફેરફાર કરીને અધર્મની શીમાયે
 પહોંચાડે છે તે લોકો પાપી કેમ ન કહેવાર-આ વાતને
 સ્વકનેયે યાદમાં રાખીને જેનાથી જોટલો અને ટેટલો
 હાયાય ખંતથી બચી રહેવો જોઈએ છે-પરંપરાને મા-
 ટેજ-ઉપદેશ પાપકર્મ તેમજ હયાહિન રાજ્ય-વિશ્વાસ-
 ધાતી મિત્ર-અરચિંતનું મરણ બાધિ વિયોગ એ પણ
 આપણે અનુભવિયે છીએ. એ સર્વે સંલોગોથી પણ અ-
 નુમાનથી કોઈ દીવ્ય પુરુષ પ્રગટ થવો સંભવે છે.

(પ્રકર્ણ પહેલું સંપૂર્ણમ્).

(આગમવાણી પ્રકર્ણ ૨)

(મહાવલ્લ મહારાજનું જીવન ચરિત્ર.)

નીચે લખેલી ભવિષ્ય વાણીના ભાંખનારા મહા-
ત્માનું જીવન ચરિત્ર સાંકળેલું છે તે પ્રમાણે ટુંકામાં
લખું છું—આ મહાત્માનું નામ મહાવલ્લ મહારાજ હતું
તે જાતે ઐશ્વર્ય પ્રાપ્ત થતા તેમનો જન્મ તે સ્થા-
ને છે કે—

૧ સંવત્સત્તરને ચોરાશીની સાલ

માહા મહિનોને અજુવાલો પાસ ॥ ૧ ॥

તેથે એકાદશી ને વાર સોમવાર—

ત્યારે ધર્યો ધણીયેંદ શ્વમો અવતાર ॥ ૨ ॥

જો પ્રમાણે છે તેમ તે પોતે જડ સરતના આ-
ચર્યને પાળતા હતા તેમના પીતા ખેતીને ધંધો કરતા
હતા તેમને ખેતરને રખવાળે મોકલતા તો ત્યાં જઈને
ચુપ ચાપ બેસી રહેતા જો કોઈ તેમને બોલાવતું તો
ખેતરથી જહાર આવડે બોલતા કેમકે જો હું બોલું તો
બંધારા પાંખી જતાવરાં દડી જાય તો તે કુખે મરે અને

(૨૬) આગમવાણી પ્રકરણ ૨) મહાવળ મહારાજનું જીવન ચરિત્ર.

જેવાની રમત ખમડે તેવે વિચાર રાખીને ખેતર ખવ-
લાવી દેતા તેમના પીતા તેમને ઠપકો આપતા તેપણ
તે કશોએ જવાબ આપતા નહિ અને જ્યારે પાકને લ-
ણવા (કાપવાનો) વખત આવતો ત્યારે સહુનાથી બેઘણું
વધારે અન્ન આવતું એવો અમત્કાર પણ કેટલાક વખત
દેખાડતા હતા તે પોતે જે દીવસે તેમને ઘેર એકાદશીનો
ઉત્સવ કરી લગ્ન કીર્તન કરતા હતા તે દીવસેજ કોઈ
રાજાને ત્યાં બે કન્યાઓનું લગ્ન કરીને પોતાનું નામ ઠામ
લખી આપી આવ્યા હતા. તે કન્યાઓ રસાલા સાથે
થોડે દીવસે ત્યાં આવીને ઘર પુછ્યું ત્યાંના દોડોએ જ-
ણાવ્યું કે ઘરનો આ રહ્યું પણ તમે તેમને શું બોળ્યો
છો. જવાબ મહાવળ મહારાજના રૂબરૂમાં તે રાજ
કન્યાઓએ આપ્યો કે આ મહારાજ અમને એકાદશીને
દીવસે પરણીને એક કામળ લખી આપીને આવ્યા છે
અમો તેમની ધર્મપત્નિયો છીએ તે વાતને તે મહાત્માએ
કબુલ કરી. દોડોને નવાઈ જેવો અમત્કાર દેખાયો કે એકા-
દશીને દીવસેતો મહારાજ કયાંયે ગયા નથી ને આશું તેવા
વણીએ દૈવિ અમત્કારો કરતા હતા તેમને બે પુત્રો પણ હતા
તે પછી પણ તેમની ગાદી હજી સુધી ચાલે છે તેમનો
પંથ એક મહાવળ મહારાજના નામથી બોળાય છે
તે પોતે જે વખતે સ્વયં અમારજની તૈયારીમાં હતા,

તે વખતે પ્રાદ્યલોને બોલાવીને કહ્યું હતું કે જે મહારી
 જાક્તિભાવ સાધના છે તે તમે પાળો એમ હોય તો હું
 તમને આપતો જાઉં-ભુદેવોએ જવાબ દીધો કે જો લાડુજ
 માડો છે તે પ્રમાણે તો અમે પેઢીયો સુધિ લાડુ
 જમ્યાં કરીએ કાંઈ ધનમાલ આપતા હો તો લાવો લઈ
 દઈએ એ અમારું કામ પણ, ઠોઠકું કુટી મંછરા વગાડી
 કીરતન કરીને અમારે કાંઈ તમારા જેવા બાવા બનવું
 નથી ને લાંબાં ટીલાં તાણવાએ નથી-તે મહાત્માએ બહુ
 સમજાવિને કહ્યું કે તમે તો જગત માત્રના ગુરુ છો
 એટલે જે પ્રાદ્યલોને ઘેર જન્મ્યો તે તો આલમ દુની-
 યાના બાવો (બાપ) દેજ અને તે પદ તમોને હવે નહિ
 ગમતું હોય તો આજથી ગુરુ પદ ગતું એમ સમજી
 દેજો હવે જગતના બીજી વર્ણના ધણાએ બાવા મરે,
 હજી મારું કહ્યું કરો હવે તો કળભુજ દુકડો આવ્યો છે.
 તો વાત કાંઈ પ્રાદ્યલોના મુખને છાકતી ન આવિ-સત્રી
 વેશ્યોને પણ કહિ જોયું પણ કોઈ તૈયાર નહિજ થયું
 ત્યારે નીરાશાથી જણાવ્યું કે ત્યારે હવે ઈશ્વર ઉપાસના
 (જાક્તિ) તો મરી ગઈ તેને ઠેક વિવશ કે.ણ તાણશે એ-
 ટલામાં હાથ જોડીને વણકરો બોલી ઉઠ્યા કે બાપજી
 અમારો ઉપર જો દયા કરો તો અમે મરી ગયેલી જા-
 ક્તિ ને તારું મુ (મરડી લે જઈશું.) તેવું સોલણી પશ્ચિ

(૨૮) (આગમવાણી પ્રકરણ ૨) આદ્યજ્ઞાનું અગટ્યું પાપ.

જ્ઞાનનો વિચાર કરીને આશીર્વાદ આપી દહુ કે લેથો
આપુ આ કંડુનો આંદલો (તીલક) કરજો-માંસ મદીરા-
આપ્રીણ તંબાકુ વિગેરે વાપર્યો નહિ અને ઘોરી અન્યાય
(ભરકર્મ) કર્યો નહિને મહેનત કરીને ખર્ચ કરીને
જ્ઞાન પુન્યમાં નિષ્ઠા રાખજો ને સ્થામ સ્થામ જપજો.
આદ્યમ ધણી આ વશે ત્યારે ઉપરના નિયમોને પુછશે જો
તમો તે પ્રમાણે ધર્મ પાળતા રહેશો તો તમોને પવિત્ર
બનાવશે (આદ્યજ્ઞાનું ઉત્તમ પદ તમોને સોંપશે અને તમારું
કર્મ તો તમને આપે તો ઘણુંજ સાફ નહિ તો તેથી પણ
નીચું કામ બુદ્ધેવોને સોંપશે) તે પ્રમાણેનો પથ દહુ સુધિ
આલે છે વણકરા-તેમના મંદીરના પુરાત્રેમિ ભક્તો છે
તેજ તેમનામાં નીતી પણ સારી છે.

ઉપરોક્ત દારણને જોઈ આદ્યજ્ઞાને ઈર્ષા જણાવિને
હુંગરપુરના રાજા આગળ જણાવ્યું કે પેલો માવો તો
આંડો રહ્યો ગયો છે ને સૌ નીચ વણને ભગતહાં બનાવિ
લીધાં છે એણે તો સૌને જટલાવી મારવાનો ફંદ કરી ધન
કમાવાનો ધંધો રાહ્યો છે-તે ઉપરથી મહાવજ્ર મહારા-
જને ખટારવને એક જોતડીમાં પુરી તાણું દીધું અને જે
પહેરાદારની ચોઠી રાખી-જવારે તાણું ઉઘાડીને અંદર
જોયું તો કાંઈ ન રહે-ત્યારે તેમને જોળવા માંડ્યાં-ખ-
જાર મળી કે મહાવજ્ર મહારાજ તો તેમને સ્થાનકે જોવા

છે. ફરીથી પકડી લાવિને પુરાં પણ તેવિજ સ્થિતિ જોવામાં આવી ત્યારે રાજા પગમાં પડ્યો ને કહ્યું કે આપ તો મહામત્તા છે ને મેં આપને ગાંડા ગણીને દુઃખ લીધું છે તે ક્ષમા કરો તેમ કહીને ગામ જગા જમીન અપેણ્ય કરી (ત હજી મુધિ છે) મહાવણ મહારાજે કહ્યું કે હે રાજા તેમાં તારી ભુલ નથી એ તો આ યુગના ભુદેવોની તારા ઉપર કૃપા થઈ તેથી તને સારી શીખામણ આપો કે જેથી તેં મને કેદમાં પુર્યો તો તે વડે તને સતસંગ મળ્યો. નહિ તો તને શું ખબર હતી કે માવ ગાંડો ક્યાં પડ્યો છે- તેવું સાંભળી રાજાને ઘણું પસ્તાવો થયો અને પ્રાદક્ષિણા ઉપર અનાદરના વચનો નિકળતાં મહાવણ મહારાજે કહ્યું કે તું અપયથ ન લઈશ તેમજ તારો ધર્મ ગૌપ્રાદક્ષમણ્ય પ્રતિપાળનો છે તે તું સાંભળી રાખજે. પ્રાદક્ષિણાએ તારું કશું ખોટું કર્યું નથી એમ તારે સમજવું જોઈએ. ભલા માણસનાં એવાં દક્ષણ હોવાં જોઈએ કે જે ભુંડું કરે તેનું પણ ભણું ચઢાય. વાસ્તે તારે તો વિપ્રોનો પુરો ઉપકાર સમજવો-ઈશ્વરી સત્તાને કોઈ જાણી શકે તેવું નથી. પ્રાદક્ષિણાનાં તપ હવે પુરાં થઈ રહ્યાં છે તે એની મેળેજ આપસ આપસમાં કલેશ કંકાસ વધારશે અને અનાચાર આવીને ઘેરે ઘેરે ભરાશે એટલે પ્રજાત્વ વિનાના રકાના તેરશેર અઘડાશે. ઘરું ઘવાકાજ કોણ મટાડે સમજીએ

આવજે. તેથી પણ વાર્તા લાપ વધારે થશે હોતો તેમજ
 બીજી પણ વાણી ખરી લીલા વિસ્તારી હતી. તે પોતે
 ભણેલા ન હતા તેમ છતાં તેમણે આગમવાણીના મોટા
 મોટા ચાર પાંચ ચોપડા મુંદર હસ્ત લીખીત લીધીયાં
 લખ્યા છે ચીત્રામણ સહિત આગ્રેહુમ દેખાવના છે-કહે-
 વામાં આવે છે કે-પારકા કાગળ ને પારકી શાહિ-લખે
 મારા માવજી લાઈ-તે કેહેરતના અનુસાર તેમણે કામ
 કર્યું છે-એક હરિમકતેં રૂપીયા ૧૦૦) સો તેમને લેટ
 કર્યા હતા તે રૂપીયા એક વાણીયાને આપ્યા તેને કહ્યું
 કે તું જ્યારે અમદાવાદ તારો માલ લેવા જાય ત્યારે
 મહારા માટે આ રૂપીયા સોના કાગળ લેતો આવજે તે
 પ્રમાણે થણે હીવસેં તે વાણીયો કાગળો લાવ્યો અને મ-
 હારાજને આપ્યા તે કાગળો અમદાવાદી જાડા મજબુત
 સારા હતા (તે હજી છે) તે લે લીધા અને વાણીયાને
 કહ્યું કે ભાઈ આ કાગળો રૂ. ૪૦૦/- ચાળીસને સવા-
 ત્રણ આપના આજી છે તેણે કહ્યું નારે બાપજી આમું
 બોલ્યા. બાપજીના સોગન આપના ધરમના કામમાં ગેરું
 હોય. મહાવજી મહારાજે કહ્યું કે ભાઈ બાપજીના સો-
 ગન તું ખાય છે ત્યારે તો ખરી વાત હશે પણ હું
 મરું તો તારે શું નુકસાન થાય તેવું છે બાપજીને ભય-
 વાન એ બળે તો સોગન આવનાજ છે એમ કમજી

શખું છે પણ ભુલી નહિ જશે. યાદ 'રાખજે કે પર-
મેશ્વર એવો છાનો માર મારશે તે નહિ તો કાંઈને
કહેવાય અને નહિ રહેવાય કે નહિ રહાય-આ કાંઈ
તમારે એકલાને માટેજ નહિ સમજશે. હુંતો સોને માટે
કહું છું—(ભગવાનના સોગન ખાવા સોને સહેલા
છે. સોગનથી તો ભગવાને કાળા પરી ગયા છે) જો-
ઈએ તમારા દીકરાના સમ-સોગન ખાઈને પછી જા-
ઓ-વાણીયે વિચાર કરી જોયો કે મેં ચાગીસ
રૂપીયાનો મ્હારો માલ લીધો અને સવાત્રણ આનાનું
છોકરાં માટે ખાવાનું લાગ્યો છું તે સુધાંતની વાત તો
તેણે કહી દીધી પણ જાણી શી રીતે હશે—એક પૈસાની
પણ ભુલ આવવા દીધી નથી ને હવે હું ખોટા સોગન
ખાઈ ને દીકરો મરી જાય તો કે હું મરી જઈ તો
મ્હારે શા અપમાન તે રૂપીયા આવે-તેમ વિચારી માફી
માગી લીધી ને રૂપીયા આપી દીધા મહાવજી મહારાજે
કહ્યું કે અરે ભલા માણસ રૂપીયા જો મ્હારે જોઈતા
હોત તો તને શું કરવા આપતો મ્હારે તો કાગળો જો-
ઈતા હતા તું જોછા કાગળો લાગ્યો તેથી ભવિષ્યની
વાતો લખાણની વાણી છે તે બાકી નહિ જશે ખેર હશે
આ શરીરના નહિ સો બીજાના શરીરમાંથી લખાણોય
(તે દીવને અમદાવાદ જવું આવવું વચ્ચે જોખમ બરેકું

હતું) તેથી લખવાનું કામ બાકી પડ્યું રહી ગયું છે. આ મહાત્માનું સ્થાન સજ્જપુતાનામાં આવેલા ડુંગરપુર વાંસવાડાની સરહદમાં મહિસાગર નદીને કીનારે ડુંગરપુરની સૈયાસતમાં છે તેમનો જન્મ ગામ સામગામાં થયો હતો અને આસન (ગાદી) બેઠીશ્વર ધામ ઉપર છે તે જન્મે નજીક છે તેમના ઉપાસકો મેવાડા સુગર તથા બીજી ઘણી દેશો છે તે ગાદી ઉપર હાલમાં કમળાનંદજી મહારાજ છે ધર્મનો ઉપદેશ સારો આપે છે. કહેવાય છે કે આ ગાદી ઉપર નીચ્છલંક ભગવાન ધર્મ સ્થાપન કરવા બીરાજશે અને તે પંથુ ચોરાશીના સાક્ષીને આદરદો બતાવવામાં આવે છે. ન્યુનાધિક હોય તે સજ્જનો સુધારી લેશે.

લી. બ્રહ્મર્ષિ નારાયણ શર્મા.

(જીવનચરિત્ર સંપૂર્ણ)

— ❀ ❀ ❀ —

પ્રકરણ ૨ બુ.

મારંભ.

(રામ ચોપાદને મળતો જણાય છે.)

एके वरसना निकलीको याशे ॥

त्यारे मेरे परबतपर कीट रचाशे ॥ १ ॥

મંડલીકરાજા મલ્લશેરે મ્હોટા ॥

ધુજી ધરાવદ પદશેરે ઘોંટા.

॥ ૨ ॥

માહેરે માહે થકો મુપત મહશે ॥

પરજા નાસી ગદ પરવત ચદશે.

॥ ૩ ॥

પરવત ગલીને પાળીરે હોશે ॥

પાળીરે માહે થકો લાવરે લાગશે.

॥ ૪ ॥

અર્થ—જ્યારે એક વર્ષના નીકલંકી ભગવાન થશે ત્યારે
મેરૂ અને ખીબ પહાડો ઉપર કીલ્લાઓ બનશે.

ભાવાર્થ—ફાજ ફાંટાયો અને ચોરોની છુટકાટનો ભય વધિ
પડશે ત્યારે તેવા વખતમાં પહાડોમાં સંતાઈ રહેવાનો
વખત આવશે—(૧) તેવા વખતમાં મ્હોટા મ્હોટા
રાખાઓ એકઠા મળશે ત્યારે પ્રથવી હાલી ઉઠવાથી
કેટલાંએક રમખાણુની પેઠે ધડ અથડાશે. અને આપસમાં
લાઠીયો લઈને લડતાં મડાંઓનાં ઠગલા પડશે.

ભા.૦—સ્વતંત્ર હુકમત વાળા રાજાઓ લેખા મળી વિચાર
કરતામાં તકરાર ઉભી કરીને લડવા મંડી પડશે
ત્યારે પ્રથવીમાં ભારે અગ્નિજ્વાળા થશે ત્યારે ચોમેર
થી ધુમો પડશે ચોર બંધાર તારે મચી રહેશે (૨)

અ.૦—રાજાઓ આપસ આપસમાં ભારે લડાઈ કરશે ત્યારે

(૩૪) આગમવાણી પ્રકર્ણ ૨) બીજ વરસના નીકલંકી.

પ્રબ (રમત) નાસભાગ કરીને પહાડો ઉપર ચઢવા જશે.

શ્લોક—ભુપત એટલે પ્રાદ્યુષો પણ ધર્મ કર્મને નહિ સમજતાં ધર્મના આડબરોના ભારે ઝઘડાઓ કરીને પહાડો ઉપર એટલે આચાર્યો પાસે ધર્મની ફરીયાદી લઈને જશે અથવા રાજસભામાં જશે (૩)

શ્લોક—ત્યારે પરવતો ગળીને પાણી થ જશે અને પાણીમાંથી લાય (આગ) લાગશે

શ્લોક—જ્યારે રાજાઓની લડાઈ થશે ત્યારે પ્રબ કોઈ મેલાદાર પહાડો જેવું બાહોશને શરણુ જશે તે પહેલાં જ તેઓ હાથ ખંખેરી ઉભા રહેશે કે અમારાથા કાંઈ મદદ બની શકે તેમ નથી તે પરવત ગળીને પાણી થશે અથવા જે પ્રાદ્યુષો ધર્મના ઝઘડા કરી આચાર્યો અથવા માનનિય પડીતો પાસે ખુલાસો કરાવતા જશે તે દ્રવ્ય વિના વાતજ નહિ કરે અથવા તેઓ કહેશે કે અમારું કહ્યું હવે કોઈ માનતું નથી અર્થાત તેઓ જે પદ ઉપર હશે તે ગાદીનો મર્મ પણ નહિ બાણી શકે કે તેટલે દરજે જ્ઞાન પણ નહિ હોય અને આશ્ચર્યના દેખ ભાવને લીધે તેઓજ અધર્મને રક્તે ચઢી જશે (પાડખ વેલો આઈ જશે) તેમજ રાજસભામાં પણ જવાબ મળશે કે ધર્મના

આગમવાણી પ્રકરણ ૨) બીજા વરસના નીકલંકી. (૩૫)

ઝઘડા ચુકવવાના કાયદા અમો ભણ્યા નથી. એનું
નામજ પરવત ગળીને પાણી થશે (૪)

સીજા વરસના નિકલંકો હોશે ॥

અળદેસિંહિ વાત તો દ્રષ્ટા દ્રષ્ટિ જોશે. ॥ ૫ ॥

ચત્તિશ લક્ષણનો પુરુષ પરમાણ ॥

રાય નિકલંકજીવિ વરતાશે આળ. ॥ ૬ ॥

ત્યારે ફરકે મવ લાખ નેજાને નેજાળ ॥

અનન્ત ક્ષોયણી દલ જોડે મેલાળ. ॥ ૭ ॥

પશીરે લાખ મહિ હેમડ હડે ॥

ચૌદેરે લોકમહિ પાવંડ ફરે. ॥ ૮ ॥

સોલે કઝાનો પુરુષ પરમાળ ॥

મારા આલમ ધળીનું સ્વરૂરે નિજાળ. ॥ ૯ ॥

અર્થ—જ્યારે એ વરસના નિકલંકી થશે ત્યારે નહિ દેખેલી

સાંભળેલી વાતો નજરે જોવામાં આવશે.

ભાવાર્થ—સસલાને સોંગડાં અને વાંઝીયાને છોકરાં આકા-

શમાં કુલ-પુરુષો સિંચેને મારી કુટીને અને સિંચે

મહોને કાઢી મુકશે. (૫)

અર્થ—તેવો સમય આવશે ત્યારે બત્રીસ લક્ષણનો પ્રમાણીક

પુરુષ પ્રગટ થશે ત્યારે નિકલંક ભગવાનની આજ્ઞા વર્તાશે.

(૩૬) આગમવાણી પ્રકરણ ૨) આપણુ ઇશ્વરથી હરીએ છીએ.

ભા૦—જે કળાવિકળામાં હોશીયાર નીવડશે તેજ કલંકી
અવતારનું કામ કરી તેના પોતાનો શીક્ષે ચલાવશે. ૬ ॥

અ૦—નવલાખ નેજા (ધબલો) અને નવલાખ નીશાન
(ઝંડીઓ) ફરકશે. ગણુતી ન કરી શકાય તેટલી
ક્ષાયણી સૈન્ય ચડશે.

ભા૦—જેડ નહિ લગાવી શકાય તેટલું અનન્ત ક્ષાયણી
અણુગણુતી વારનું લશ્કર ડંકા નીશાણો સહિત
આવશે. (૭)

અ૦—એશી લાખ તો હાથીઓ સૈન્યમાં હશે અને ચાંદે
લોકમાં પાખંડ ફરે.

ભા૦—હાથી જેવા યુરા એશી લાખ તો આગેવાનો થેને
કામ કાળજીથીજ કરશે તેના ભેગા કેટલાયે પાખંડી-
યો નીકળી ચાંદ લોકમાં સર્વ ઠેકાણે ભેગાભેગ
ફરશે. (૮)

અ૦—સોળ કળાનો પ્રમાણીક પુરૂષ થશે એ મારા આલમ-
ધણીનું ખડું નીશાણુ (એલાણુ) હં.

ભા૦—આલમધણી (મુસલમાનોમાં પ્રગટ થશે) તે પ્રમા-
ણીકપણે હશે અને સોળે કળાને બણુતો હશે અને
તેવાં કામો કરી બતાવનારો હોય એટલી એધાણીયો
મળતી આવતી હોય તે મહારા આલમધણી કહેવાશે. (૯)

તીજે સ્વડાસ્વડ ધરસીરે ધારા ॥

કાલીંગા ઉપર હોસી હલકારા.

॥ ૧૦ ॥

ત્યારે કાલિંગાનું શીશ કપાશે ॥

દુષ્ટ દાનવ સર્વે નિકંદન યાશે.

॥ ૧૧ ॥

અર્થ—ત્યારે ત્રણ વરસના નીકલકંડ થશે ત્યારે પ્રથવી ભરમાં ખળભળાટ મચી રહેશે અને કાલીંગા દેવ ઉપર હુમલો કરવાની ખબર મોકલવામાં આવશે.

ભાવાર્થ—ભારત ભુમીમાં ભારે યજ્ઞવળ થઈ રહે ત્યારે જાણવું કે ત્રણ વરસના નીકલકંડ થયા છે અને દેવતા લોકો અવતાર ધરીને કાલિંગ દેવને ખબર આપી દેશે જો તારે જીવવું હોય તો નાશી જ નહિ તો હવે ખચનાર નથી. (૧૦)

અ.૦—તે પછી કાલિંગા અસુરનું મુસ્તક કપાશે ત્યારે બીજા દુષ્ટ રાક્ષસો હશે તે સહકુટુંબ નાશ પામશે (૧૧)

ચાંથે ધિરજાળી ચરણે તો લાગશે ॥

સોલે જાળગાર પેહેરી હરિગુણ ગાશે.

॥ ૧૨ ॥

કોશ કોદાલે તો કર્ષણ કમાશે ॥

મમુદરની તિરેતો અન્ન વવાશે.

॥ ૧૩ ॥

અ.૦—ત્યાર વર્ષના નીકલકંડ થશે ત્યારે પ્રથવી રાણી પગે

(૩૮) આગમવાણી પ્રકર્ણ ૨) ચાર વર્ષના નીકલંકી.

લાગશે અને સોળે શણગાર ચહેરી ભગવાનના ગુણ
આશે.

ભા૦—ભુમીભાર નહિ ખમી શકે એટલું પાપ વધી પડશે
અને પ્રથવી ધીરજને છાંયે દેને કાંપી ઉઠશે ત્યારે
બાલુવું કે નીકલંકી ચાર વરસના થયા છે તેમને
ચરણે લાગી પ્રાર્થના કરશે કે પ્રભુ હવે અધમિયોને
ખેળે અતીવચ વધી પડ્યો છે તેથી હું સુકાઈ ગઈ
હું જરા ક્યા કરીને મ્હારા સામું હવે દેખો. (૧૨)

અ૦—કેશ-કેદાળે તો ખેડુત લોકો ખેતી કરાશે અને
કરીયાને કીનારે (તેડ ઉપર) અનાજનું વાવેતર થશે (૨૦)

ભા૦—પ્રથવિમાં આશે અને બળદોની અછત થવાની અને
ખેડુતો પાસે કાંઈ માલ મીલકત નહિ હોવાથી
જેમ તેમ હાથે કરીને પકવી હેશે. તે પછુ મ્હોટાં
જળાપયો સુકાઈ જશે તેમાં વાવોને—એવી રસ કસ-
વીનાની લોચ થશે. (૧૩)

પાંચે વરસના શ્યામ સધીર ॥

પોઢ્યારે જાગશે પરચટ પીર ॥

॥ ૧૪ ॥

સફેત વસ્ત્ર ને સફેત શણગાર ॥

રાય નીકલંક ચશે અસવાર.

॥ ૧૫ ॥

સારા સીંહેર જલ મીઠઠા જોસી ॥

અન્ન ફલ વૃક્ષતો અફલ હોસો.	॥ ૧૬ ॥
હસ્તીને દુધેતો માટ ભરાશે ॥	
ઉંટ છાલોના વલુંનારે યાશે.	॥ ૧૭ ॥
ષટ દર્શનના સ્વોષે સ્વોવાશે ॥	
જનોડ માલા તો જાવણા જપશે.	॥ ૧૮ ॥
ધ્યાન મુદ્રાથી તો ધ્યાન ઉતરશે ॥	
ન્યાત પરન્યાતે તો નાતરાં યાશે.	॥ ૧૯ ॥
એક થાલમાં જમણ જમાશે ॥	
વર્ણાવર્ણનો સાંસોરે મટશે ॥ ૨૦ ॥	॥ ૨૦ ॥
જ્યારે એક આરે સહ વર્ણરે યાશે ॥	
હરિના હશે તે હરિગુણ ગાશે.	॥ ૨૧ ॥
આગમવાણી તો જાણે મુજાણ ॥	
ક્રપા પૂરણ પૂરૂષ પૂરાણ.	॥ ૨૨ ॥

અ૦—પાંચ વરસના નીકલંક થશે ત્યારે સુધ રહેલા પીર હશે તે પલ્લ બગશે.

ભા૦—પીર ચેગંબરો પલ્લ અવતાર ધારણ કરીને તે વૃક્ષ-
તમાં પ્રગટ થૈ મહક કરશે. (૧૪)

અ૦—ધોળાંજ વસ્ત્રો અને ધોળાંજ થણગારો બ્યારે સં-
સાર ભરમાં થશે ત્યારે નીકલંક રાબ ઘોઠેસવાર થશે.

(૪૦) આગમવાણી પ્રકર્ણ ૨) પાંચ વર્ષના નીકલંકી.

શાં—સૌના તન અને મન સાફ પાપ રહીત થૈ જશે અને
રંગ ભેરંગી કોઈ ચીજ નહિ રહે એકજ સરખો
શ્વેત પોશાક મનથી સમજીને સર્વે પહેરશે ત્યારે
ધોળે ઘોડે અને ધોળે શલ્યમારે (ન્યાયી ઇન્સાફી
અને શાંત સરલ પ્રજાને અનુકુળ હુકમતદાર રાજા
થશે) આવશે (૧૫)

અં—ખારો સમુદ્ર મીઠો થયેલો જોવામાં આવશે અને
અનાજ ફળો કે ઝાડો એ નકામા કે નાશ પામશે.

શાં—પાપકર્મ કરવાની જાતીમાં જન્મેલા હશે તેવા તે
પાપકર્મ કરવાનું છોડી દઈને ઉંચ જાતના ઉંચાં પ-
રોપકારી કામો કરવામાં મંડી જશે એવું જોવામાં
આવશે અને ઈચ્છીત ફળને આપનારાં કર્મો (અનુ-
ક્રમો) વીગેરે ધારેલું ફળ ક્યાંથી આપે (મુલ્લં નાસ્તિ
કુતો શાસ્ત્ર) આચાર વીનાના લોકોને કર્મો થું ફળ
આપનારાં નથી. (૧૬)

અં—હાથીને દોહિને દુધ કાઢીને માટલાં ભરશે અને
ઉંટ બકરાં કે ઘેટાંના દુધની છાશ કરશે.

શાં—ખુદિ વિનાની પુખ્ત થૈ જશે તે નહિ થવા જેવી
વસ્તુઓને જડતાથી વળગી રહેશે ખોટામાંથી સુખને
શોધન કરીને કાઢવા મથશે સવળું મુકી દઈને અ-
વળાને આલશે. (૧૭)

આગમવાણી પ્રકર્ણ ૨) હરિભક્તો કષ્ટ સહન કરી શકે. (૪૧)

અ૦—છ પ્રકારના હરિ દર્શણનું તો નામ નીશાન રહેશે નહિ જનોઈ તો કોઈજ પેહેરશે અને માળા પણ કોઈ નહી ફેરવે.

ભા૦—દેવદરશણમાં શું તત્વ છે તેની સમજણ પડવાની નથી અને મુર્તિયોની પુજા કરવામાં જટતા થૈ જશે પ્રાદ્યલોને શરમ આવશે કે જનોઈ દેખીને મને કોઈ ઓળખીને ભીક્ષા કરનારો સમજી લેશે અથવા જનોઈમાં શું તત્વોની વાતો ભરેલી છે તેનાથી અભણ્યા રહિને સંસ્કારો કે શાસ્ત્રોક્ત કર્મક્રીયા વિનાજ બાંતી રીવાજને અનુસરી સુતરનો તાંતણો ઘાલો રાખીને રહેશે પ્રદ્યુતને સમજીને પહેરનારા તો કોઈકજ રહેશે અને માળાઓને માટે ઝઘડા કરશે માળા ફેરવવાના મતલબને બાણીને તેને ફેરવનારા તો કોઈ વિરલાજ રહેશે. (૧૮)

અ૦—ધ્યાન ધરનારાઓ ધ્યાનની મુદ્રાને નહિ સમજે અરસ પરસ એકેકની ન્યાતોમાં નાતરાં થશે.

ભા૦—ધ્યાન ધરવાનું સતયુગનું કર્મ છે (ધ્યાન પ્રથમ યુગ મલ્લ યુગ દુર્જે) પહેલા યુગમાં ધ્યાન અને બીજા યુગમાં યજ્ઞ તે કળીયુગમાં નહિ રહેશે કે નહિ ક્ષણ આપે ચાતુર્વર્ણી વ્યવસ્થા તુટી જવાથી સૌના એક સરખાં આચર્યું થૈ જવાથી એક એકને નાતરાં કર-

(૪૨) આગમવાણી પ્રકરણ ૨ જ્ઞાનવાતને ભવિષ્યની સુઝ પડે.

વામાં પ્રથમની સોંકડી વ્યવસ્થામાં બાધ ગણાશે નહિ. (૧૬)

અ૦—ચારે વર્ણ (બ્રાહ્મણ) આદી લેને સર્વે એક થાળ (પંગત) માં લેગા બેશી જમણુ જમશે નીચ ઉંચ ભતનો સંકેત મટી જવાનો વખત આવશે. ત્યારે એકએક વર્ણ થઈ જશે માત્ર સ્ત્રી અને પુરુષ બેજ વર્ણ સમજાશે એટલે નરનારી મળી એક માણસ મણાય.

ભા૦—એક એકનું એકું ખાવા પીવામાં લેઈ કોઈ રાખશે નહિ એટલે સૌને ધર્મની પવિત્રતા પાળવાનું મટી જશે ત્યારે તેવા એકજ વર્ણના કેમ નહિ ગણાશે. ૨૦

અ૦—જ્યારે સર્વ વર્ણ (ભાત) આવિ ભ્રષ્ટતાથી એક થે જશે ત્યારે હરીના ઉપાસકો હરિનું ભજન કરશે.

ભા૦—ચાર વર્ણની બાંધેલી વ્યવસ્થાનો પાયો વેદશાસ્ત્રના પ્રમાણમાં મળતો નહિ આવે અને તેને આધારે ચાલવાની સમજણ પણ જડ જનાવર જેવી થે જશે અને અત્યાચારમાં ડુબી ગયેલા સૌ એક સરખાંજ ખાવા પીવામાં પહેરવા ઓઢવામાં ઓલવા ચાલવામાં થઈ રહેશે તે વખતે હરિભક્તો વિવેકી સજ્જનો હશે તે વિવેકવડે વિચાર કરીને પરમૈશ્વરને પ્રાર્થના કરશે હવે ધર્મની ઘણીજ પડતી સ્થિતિ અમારાથી બેઈ

શકાતી નથી અમોને કોઈ શરીર ઉપર માર મારે કે
 દેશનીકાલ કરે કે ધનમાલ લુટી લેને કેદમાં પુરે તો
 એનિ સરખાવટ ધર્મની હાનીના કરોડમાં અંશને
 બેડે આવતી નથી અર્થાત્ અમોને ધર્મની હાનીમાં
 બેટલો આવ્યકો મન ઉપર પડે છે તેટલો ધક્કો બીજા
 કોઈ દુઃખેથી વાગતો નથી માટે હવે અમારા ઉપર
 દયા કરીને અવતાર ધારણ કરી નવા યુગ પ્રમાણે
 નવીન ધર્મની સંસ્થાઓ બાંધવાની કૃપા કરશે અને
 શીઘ્રતાથી પધારી અમો સૌ આપના આશ્રિત થયે-
 લાઓને દર્શણ દે શાંતીમાં રહેવાની ધીરજ આપશે.
 અર્થાત્ તેવિ રીતે સ્તુતિ કરી હરિને આશરે રહેનારા
 હશે તેવા તે જીવ જ્યાંવાળાઓના સંકેચીત્ત બંધ-
 હારના બંધારણોમાંથી છુટા પડી જઇને ઈશ્વરી પ્રેમની
 સગાઈમાં ગુંથાઈ પ્રભુના ભજન સ્મરણમાં મસ્ત બ-
 નીને આનંદમાં તે રહેશે. (૨૧)

અ૦—આગમવાણીમાં તો ચતુર મનુષ્ય હોય તે બધી
 શકે જેના ઉપર પૂર્ણ પુરુષ પરમાત્માની પૂજા
 કૃપા હોય તેજ.

ભા૦—જેના ઉપર વ્યાપક વામુદેવની દયા દ્રષ્ટિ હોય તે
 તેથી હીબ્ય-જ્ઞાન ચક્ષુ ઉઘડવાથી આગમ ભવિષ્ય
 વાણીમાં શું અર્થ સમાયલો છે તે સારી પેઠે બાણી

(૪૪) આગમવાણી પ્રકર્ણ ૩) ભારતમાં હિંસા.

થકે છે જેણે તેવી જ્ઞાન દ્રષ્ટિ કરી હોય તે તેવા
ભવિષ્યવેત્તાઓની મુચનાને આધારે તારણ કાઢી
થકી ને બાણી થકે છે. પાંચમા વર્ષ મુધિનો હેવાલ
કુંકામાં પુરે થયો— (ભારતનું ભવિષ્ય)

॥ સારાંશમાં આગમ વાણી-પ્રકર્ણ ૩) આરંભ ॥

(રાગ વીહારને મળતો જણાય છે.)

સાંઈ મારા મત્યયી તારશે-ટેક ॥

લક્ષ્મી લુટાશેરે લોકો તળી તેનો વારે ના બુમ ॥

અસરો જાદા ચુદોલા પેહરશે હોશે મેદીયા ગુમ-ટેક ॥૧॥

વિશ્વોના તાગારે તુટશે ક્ષત્રિ વૈશ્ય નીજાન ॥

ચામડાના નાળારે ચાલશે ઇંછે આગમના ઇધાળ-ટેક- ॥૨॥

પંડીત હોશે બહુ પાપોયા કપટી રુદારે ભાઈ ॥

કાયમરે લેખું માંગશે જાંબુદ્વિપની માંહિ ॥ ટેક- ॥૩॥

પોયી પુસ્તક સ્વોટાં પઢશે રેહેશે કાજિનાં કુરાન ॥

આલમ ઘણી આવશે ફલકે લાલ નિજાન-ટેક ॥૪॥

દક્ષણથી દલ ઝલટે આવે જાંબુદ્વિપ માંહિ ॥

બ્રહ્માંડ તો ડોલે વાયરે દલ્હી ડેરા ઘેસાંઈ ॥૫॥

હિન્દુ તરકો ભ્રાંત ભાજી એક હોશેરે સાજ ॥

ઘેરે ઘેરે શ્યામ ચક્ર હોયલારે ઋષિયોનું રાજ-ટેક. ॥૬॥

અર્થ—મારો ધણી સચાઇથી સુખ આપીને તારશે

ભાવાર્થ—મારા સત્યના બળથી પ્રભુને સહાય કરવીજ
પડશે. (ટીક)

અઃ—દુનીયાના લોકોની પુણ્ય લુટાશે તેની કોઈ વાર
બુઝ સાંભળનાર નથી. અસલ આદમીઓ ચુડી
પેહેરશે અને બાલુકરો હશે તે ખોવાઈ જશે. સુખ
થે રહેશે.

ભાઃ—ભારતભૂમીની મીલકત ધોળે દીવસે લુટારાઓ લુટીને
લઈ જશે તેની ફરીયાદ કોઈ સાંભળશે નહિ જેની
વાહાર તેનીજ ધાડ આવશે. અથવા આપસી ઝઘડા-
ઓના દાવા કરવામાં લોકોની માલ મીલકત રાજકા-
રભારીયોજ ફીસ અથવા લાંચોમાં લુટી લેશે અને
અસલીબદા એટલે ખાનદાન ધરાણાના અથવા ખરો
ક્ષત્રાણીને પેટે જન્મેલા હશે તેવા વીર પુરુષો ચુડી
પેહેરશે એટલે દૈવત (કૌવત) વિનાના નમાલા જેવા
થે જેને નોકરોના પણ નોકરો થઈને નૂર શુર ખોઈ
દેવાના અને લેદીયા ગુમ થશે એટલે સારી પેઠે
રાજતંત્રને ચલાવિ શકે તેવા બાહોશોને મ્હોટો
હોદ્દો નહિ સોંપવામાં આવે તે તો ઠીક છે પણ
તેવાઓને બુદ્ધિમાનની કિંમત નહિ કરતાં દંડ-સબ.
કે દેશ નીકલ કરવામાં આવશે કે તે પોતેજ સમજીને

(૪૬) આગમવાણી પ્રકરણ ૩) ધેરે ધેરે શામચક.

ગુંમ ચુપ આપ થૈ રહેશે. એટલે અસલીબદા ચુકીલા
પહેરશે. (એ વર્તમાન સમયમાં કેટલે અંશે છે તે
નિચારી લેવું.) (૧)

અ૦—પ્રાદ્યલોની જનોઈયો તુટશે અને ક્ષત્રિ (રજપુત)
અને વાણીયા નામના કહેવાશે અથવા તેમનું પણ કાંઈ
ચિન્હ નહિ રહેશે.

ભા૦—જે પ્રાદ્યલો પ્રદ્યત્વને નહિં બાણીને કેવળ જનો
ઈનાજ તાંતણાથી હું પ્રાદ્યલ છું એવું બાતિ અભિમાન
ખોદું ધસવનારા હશે તેવાઓના જનોઈના તાગા-તુટશે
જેમકે વ્રહ્મતત્ત્વં ન જાનાતિ વ્રહ્મસૂત્રેણ ગર્વિતઃ ॥
તેમ ક્ષત્રિ વૈશ્યોનું પણ સમજી લેવું જોઈયે છે.

અ૦—ચામડાના નાણાનું ચલણ ચાલશે એવાં એવાં એવાણ
મળશે ત્યાર પછી કલંકી આવશે.

ભા૦—નોટો ચિગેરે જે ચાલે છે તે ચામડાનું નાણું કેમ
નહિ સમજવું જે ચિન્હો વર્ણવ્યાં છે તે મળતાં
આવે છે તેથી અનુમાન કરી શકાય છે કે જરૂર
કોઈ દીવ્યશક્તિ પ્રગટ થશે. (૨)

અ૦—પંડીતો ઘણા પાપી થશે અને મુખાઓ-કપટીઓ
સારા સ્વભાવના થશે એવું અવળું થઈ જશે તે
વખતે કાયમ-લેખુ લેવા બાળુદીપમાં આવશે.

ભા.૦—પુસ્તકોને વાંચીને-અનુભવિ આત્મજ્ઞાનવિનાના જે પાંડિતો હશે તે પાપકર્મોના પ્રવર્તક થશે અને વેદ શાસ્ત્રોના વચનોને જડતાથી પકડી અવળો અર્થ દુનીયાને સમજાવિ ઉઘે રસ્તે દોરશે તેમજ અજ્ઞાન ભરેલી આંધળી દુનીયાં તેવા પાપના માર્ગે ન મજબુત પકડી રાખશે જેમકે દેવોને તો પશુનું બળી દેવ જ પડે તે નીમીત્તે દરવર્ષે સાક્ષાત્ કરોડો ગરીબ પશુઓનો સંહાર વચનથી કરાવિને તે પાંડિતો પાપના ભાગી પુરેપુરા થીને સંસારમાં પાપ માર્ગનો (હિંસાનો) વધારો કરાવવાના કારણરૂપ બનીને પુસ્તકોની રચનામાં જરાએ ખામી બતાવનારા નથી. તેમજ ન હોય તો અજ્ઞાન જગતને શું ખમ્મર હતી કે મેવા પકવાનો કે સ્વાદીળ પદાર્થોને દેવો નથી લક્ષણ કરતા અને જડ જનાવર ગંદુ અપવિત્ર પ્રેમથી લક્ષણ કરીને સંતોષ પામીને તેવા લક્ષ્તોને સુખ આપે છે આવી સમજણ તેવા પાંડિતોએ નથી આપી તો શું જગત લેભાગુ કામ કરિ રહિ હોય તંને કેમ ન રોકી શકે અર્થાત્ તેવા પાંડિતોજ તેની જડ રાખી ગયા છે તેને પોષણ થવા જળ પાત્રા જેવું પુસ્તક રચી મુકી ગયા છે જેથી આ આર્યભારતભુમી બાણે અનાર્થ પ્રજાને શરમાવે તેજિ માંસ મહીશમાં ગુલતાન

(૪૮) આગમવાણી પ્રકરણ ૩) ભારતનું ભવિષ્ય.

બનીને રહિ છે અને તેમાંજ પોતાનો જાન માલ અને દેશ હુબી રહ્યો છે આથી આ સર્વ પ્રકારે દોષોનો બંડાર તે પાડતો કરી શકે છે તે વાસ્તેજ પંડીત દોષો પાપીયા. અને મુરખ. કપટીયો તે એવા કે જે હિંસાનું પાપકર્મ કરી ગુજરાન ચલાવનારા હશે તે વાતે સાગ પવિત્ર આચર્યું ના બની જેને હિંસા કરનારાઓને રોકશે. (એવો સમય આવ્યો બદલાઈ જશે તે વખતે કાયમ (કલંકો ભગવાન બત્રીસ લક્ષણ સહિત અને પ્રાદ્યક્ષને ઘેર જન્મીને) આ ભારતભુમીમાં પાપીયો અને પુન્યાત્માઓ કેટલા છે તેવું લેખુ માગશે તેનો જવાબ શું દેવાનો તે વિચારવું. (૩)

અ૦— પુસ્તકો ખોટાં પડશે અને સાચાં તો કાળયોનાં બનાવેલાં કુરાણુ રહેશે તે વખતે આશ્ચર્યથી આવશે. લાલ ધબાયો ચડશે. ડંકા વાગશે.

ભા૦—વેદ શાસ્ત્રોની વિધિ પ્રમાણે કેઈ સંસ્કાર કર્મકાંડ કરશે નહિ તેમાં શું દેવત છે તેને બલ્યશે નહિ અને લોકકુદીનેજ વિધિથી પણ સોધણે કરજે માની મુકશે એટલે વેદશાસ્ત્રો તો નકામાંજ થઈ પડ્યાં ત્યારે કાળના કુરાણુનો ઉપયોગ સારી રીતે મુસલમાનો તેમ હિંદુઓ કરશે તેમાંથી ચમત્કારો પણ બેવામાં

આગમવાણી પ્રકર્ણ ૪) પરમેશ્વર મુનવંતોનું રક્ષણ કરે છે. (૮૧)

કાળ તણો જો બચ લાગે તો હક ઉણો તું ચેલો થા
સર્વ સમયમાં સાદા કરે છે તે હરિને તું શરણે જા
એવું તુજથી નહિ બને જો અજ્ઞતામાં માન માલે છે. ટે૦ ૮

પરમેશ્વર મળા પળને વિષે જાપણને સંભાળે છે
હરકં જોતું માદ કરે તો સર્વ ઠામ પ્રતિપાળે છે
કહે નારાયણ નિર્ભય થાજા શુદ્ધ શરણે સા જાવે છે. ટે૦ ૯

વિ. સં. ૧૬૭૪ પૈ. શુ. ૧

દેહ ધારણ કરેલો છે તેનો નિમિત્ત પુરું થયું કે
ઘડી પણ રહેવાનો નથી માટે તેના પહેલાં પાળ બાંધવિ બેઠાં

હજી કેટલાએક કથન આગમવાણીનું કથો ગયા છે
પુરેપુરા લેખ કોઈને મળતો નથી જેને જેટલો મળે છે
તેટલો તેના અનુભવ પ્રમાણે કરે છે. પણ કથન કરવાનું
તો બાકી રહિ જાય છે. બુદ્ધ સુધારીને સજ્જનોએ વાંચવું

દોહરો.

કો સમર્થ થાશે 'કદા ભાંખશે જોઈ વિચિત્ર

આગમ 'જાથા તે કથો કરશે સર્વ પવિત્ર—

લેસ્વક—બ્રહ્મર્ષિ નારાયણ સ્મૃતી.

(વાંસવાદા—રાજપુતાના)

૧ કોઈ વિખતો ૨ વાણી

॥ શ્રી નર્મદાજી પ્રસન્નોસ્તુ ॥

વાલાપનમે હરિ ખલે આમે હોત સહાય ॥

હું જ્યારે ૧૫-૧૬ વર્ષની અવસ્થાનો હતો ત્યારે જ્યાં કપ્પીર ખેટ છે ત્યાં બે બાળુએ નર્મદાજી વહન કરી રહ્યાં છે તે ખેટમાં નર્મદાજીનું આરાધન કરવા ખેડો હતો ત્યારે પ્રહ્લાદચર્યાની રિથિતિમાં હતો એટલે એવો હટ કર્યો હતો કે બે નર્મદાજી રૂબરૂ આવિને અપુટ ધન આપી જાય તોજ જળ પશુ પીવું નહિતો નર્મદા જળનું આચમન શીવાય બીજું વધારે જળ વપરાવું નથી. સ્નાન કરવું પશુ પિવું તો નહિજ. તેવા દશ દીવસ વિતિ ચુક્યા

દશમા દીવસની સાંજ પડતાં પહેલાં મને ભુખ અત્યંત લાગી. તે પછી શરીરમાં અમ્મિ ધીકવા લાગ્યો. મગરો આરે બાળુએ ફરતા જણાયા પશુ જવાનો કોઈ રસ્તો તો હતોજ નહિ બે બાળુ નર્મદાજી ભરેલાં હતાં.

બીજાં પશુ ચિન્હો થયાં હતાં પશુ બેશીજ રહ્યો ચુક મહારાજના મંત્રને જપવો શરૂ કર્યો. નર્મદાજીનો મંત્ર બંધ કર્યો. અહમિ રાત્રિ ચંદ્ર એટલે પાણીમાંથી આગના ભડકા દેખાવા લાગ્યા. અને તોપોના અવાજો સંભળાયા પછી વિજળીથી વધિને તેજનો ગોળો જળમાંથી નિકળતો દેખાયો તે નજીકમાં આવતું દેખ્યું તો નામ છે એમ જણાયું

અંદર બીજાં કોઈ મેઠેલાં ઉભેલાં જણાતાં હતાં વચમાં મોહાટી પુરસી હોય તેણું જણાતું હતું તે ઉપર ફક્ત મોહુંજ તેજ ભરેલું દેખાણું તેજથી મહારી આંખો અંબાઈ ગઈ એટલે મેં વેચિ (બંધ) કરી દીધી. એટલે અવાજ થયો હું કહું તે તું સાંભળ આંખ ઉઘાડીશ નહિ. દેવોને સંતાપવાથી સુખ મળતું નથી.

મેં જે પ્રેરણા કરીને મેવા દુધ કંદ ફળ વિભેરે મોકલ્યાં તે પણ નહિ ખાધાં અને મહારા ઉપર અજ્ઞજળ વિનાનિ લાંઘણો કરવિ એ આસુરી તપ કોણે શિખવ્યું છે. પ્રારબ્ધમાં જે હોય તેથી દેવો વધારે ન આપે. મહેનત કર્યો તેમાં સફાયતા મળશે. આગળ ઉપર અખુટ લાભ મળશે. સવારે ઉઠીને ગુરૂ મહારાજ પાસેં જાઓ તમહારા ગુરૂ કોણુ છે તે તમો જોળખ્યા વિના ભટકો છો.

શુદ્ધ સમ્યક્દાનંદના ધામી છે. પ્રથમ તે મહાવશ મહારાજ (વાગડ દેશમાં) થયા હતા તે પછી સંતરામ મહારાજ (નડીઆદમાં) થયા અને હાલમાં હરિનારાયણ મહારાજ થયા છે તેમનિ સેવા એજ મેવા છે. જેમનિ સેવાનિ અપેક્ષા દેવો પણ રાખે છે. એ કહિને શબ્દ બંધ થઈ ગયો. તે નર્મદાજીના વચનનો લાભ હવે સમજાયો કે સંતોષ અને શાંતિ જેવું કંઈ અખુટ ધન નથી. શ્રી રસ્તુ.

(૯૪). સુખસિન્ધુ ભાગ. ૧) સ્વતંત્રતામાં સર્વ સુખ છે.

॥ સુખસિન્ધુ ભાગ ૧ ॥

પ્રકરણ ૧.

સુખની શોધ.

સદ્ગુણોની સ્તુતિ-રાગ હરિચીત છંદ.

પુરુષોત્તમ પરેશ પાવન પરમ દીનદયાળ છે,
રાખજો નિજ શરણમાં ગુરુ બહુજ આપ કૃપાળ છે. ૧
મિત્રાની દોષો દુર કરજો કાપજો 'બદ્ધ બુદ્ધિને,
નાથ યથારથ બાંધુવાને આપજો સદ્ 'શુદ્ધિને. ૨
રાગ^૧ દેવનું મૂળ છેદી લેદી ઉર^૪ નિરમળ કરો,
યશ પ્રભુના નિત્ય ગાવા કામ કોયો પરહરો. ૩

૧ ખોટી. ૨ સારી વાદ્યક્રિયા ૩ પ્રીતી. ૪ હૃદય.

સુખસિન્ધુ ભાગ: ૧) પરાધિનતાજ દુઃખનું મુળ છે. (૮૫)

જનર મિત્રથી ગુરૂજી સાળો બૂલ મહારી નવ ગણો,
 વિનયથી ગુરૂ વિનવું હું ખાલ્યું ગુરૂ તમતણી. ૪
 શ્વપચ^૧ કર્મનો નાશ કરજો પાળજો ગુરૂ પ્રીતથી,
 નામનિ ધુનિ નિસરેને અડગ^૨ રહે રૂડી રીતથી. ૫
 ઘનાર ખંધન બન્ધ કરવા કરગરું હરનીચ હું,
 શમ હસાદી કાંઈ ન કીધું પારહું ઉતરીચ શું. ૬
 રક્ષણ કરશે સમ્રાજ^૩ ગુરૂશ્રી હરિ મારાયણ મામ છે,
 માન્ય કરશે થેરણ દ્વયમાં^૪ હસ્ત બેડી પ્રણામ છે. ૭

સં. ૧૯૭૪ પૃ. ૧

પ્રશ્ન—આપણે સહુને સુખ નિજ જરૂર છે સુખનિજ
 આશા છે સુખનીજ માગણી છે સુખમાંજ વસવું છે—

ત્યારે દુઃખ કેમ આવતું જાય છે. દુઃખનિ તો કોઈને
 જરૂર નથી દુઃખનિ કોઈ આશાએ કરતું નથી દુઃખનિ
 કોઈનિ માગણી પણ નથી. ત્યારે દુઃખમાં કેમ રહિયે છેયે.

ઉત્તર—सर्वं परवशं दुःखं सर्वं मात्मवशं सुखम् ॥

एतद्विद्यात्समासेन लक्षणं सुखदुःखयोः भवतु.

અ. ૪-૧૬૦

૧ નીચ. ૨ રૂઝે નહિ. ૩ સમર્થ. ૪ બન્ને.

(૮૬) સુખસિન્ધુ ભાગ. ૧) પરાધિનતું જીવતું એ મરણથી ધુર છે.

જેટલું પરાધિનપણું છે તેટલું દુઃખ છે અને જેટલું સ્વાધિનપણું છે તેટલું સુખ છે આ દુઃખમાં સુખ દુઃખનું ભક્ષણ બાબતું. અર્થાત્ સુખી થવું તે પણ આપણાજ હાથમાં છે અને દુઃખી થવું તે પણ આપણાજ હાથમાં છે માટે સુખનિ આશા બે આપણે કરતા હોઈયે તો તો સર્વ પ્રકારનિ ખીરજ રાખીને પરતંત્રતાને સમુજાગી કાઢી નાખીયે અને સ્વતંત્રતામાં સુખનિ શોધ કરી લેવિ બેઠયે. ઉપરના પ્રયોગનો આશ મતલબ તો એવો નિકળે છે કે સર્વ આત્મ વર્ણ સુક્ષ્મ એટલે સર્વ પ્રકારે આત્માનું સ્વતંત્ર રહેવું એજ સુખનું મુળ છે અને બે આત્મા પરવશ (પરાધિનપણે) છે તો તે દુઃખનું મુળ છે. સર્વ પરવશ સુક્ષ્મ એટલે આત્મા બે સર્વ પ્રકારે ઇંદ્રીયોના વિષયો નેજ સ્વાધિન થઈને રહે તો તે આત્માનું પરતંત્રપણું છે તેથી પરમાત્મા નિ સાથે આત્માનો વિયોગ થતો બય છે જેમ જેમ ઇંદ્રીયોના આધિન થતો બય છે તેમ તેમ પરાધિનતા વધિ પડે છે જે પરાધિનતા છે તેજ દુઃખોનું મુળ કારણ છે.

નોંધાઈ—દેસુ વિચારિ અપને મનમાર્હિ X પરાધિન સ્વપ્નેહુ સુખ નાર્હિ—

માટે સુખનિ જરૂરતામાં પૂર્ણ સર્વ પ્રકારનિ સ્વતંત્રતાનિજ જરૂર છે. પ્રથમ તો ઇંદ્રીયાધિન થયેલા આત્માને સ્વતંત્ર કરવો બેઠયે આત્માને વશ ઇંદ્રીયો રહેતો સુખનું

સુખ છે અને ઇંદ્રીયોના વશમાં આત્મા રહે તો દુઃખનું
સુખ છે માટે ઇંદ્રીયો ઉપર આત્માનો ઉપરીપણાનો હુકમ
અને કબજો આપણે કરવો એજ ખાસ સુખનું સુખ છે તે
પછી આપણા દેહને કેળવણીથી સ્વાધિનતામાં કરવું બેઠયે
પણ આપણે દેહને કેળવિને સુખની આશાએ પરાયાને
વેચી દીધું તો તેમાં સુખની આશા કરવિ બ્યથા છે.

एतावज्जन्म साफल्यं यदना यत्त वृत्तिता ॥

ये पराधिनतां याता स्तेवै जीवन्तिके मृताः

હિતોપદેશ ૨૭૬

પારકાને આધિન થયા વિના આ જીવિકા ચલાવવિ
એટલુંજ આ જન્મનું ફળ છે જે પરાધિન થયેલા છે તે
જીવે છે એમ જો કહિશું તો મુવેલા કોને માનવા.

માટે પ્રથમ તો આત્મા અને ઇંદ્રીયોની સ્વાધિનતા
કરવાથી અને દેહને સ્વતંત્રતાનો ધંધો કરવાથી સુખ મળે
છે તે પછી આપણે વધારે વિચારવું રહ્યું.

(ગજલ).

પરાણે પેટને પોખ્યું, સહિને સંકટો ઝાઝાં;
રહ્યા પરતંત્ર જો કિચિત્, જીવ્યા તે ના જીવ્યા જેવું. ૧

(૬૮) સુખસિન્ધુ ભાગ. ૧. આગલ અમે અનિવાર્યમાં દુઃખ પેદા થાય છે.

૧ કરજ ના કરી દામો, જમણુ સારાં અનામિને;
જમ્યા એ સંગ રમેહિમાં, જમ્યા તે ના જમ્યા જેવું. ૨

હરિને હેતથી મળવા, રાવું ના પ્રેમનું આબુધું;
રહ્યા એ કાણુ કુટીને રહ્યા તેના રહ્યા જેવું. ૩

ઝરીપ્રાને રીખાવ્યા છે, સતાવિ બુદ્ધિમ તો કીધા;
કયું એ દાન વિપ્રાને, કયું તે ના કર્યા જેવું. ૪

નમંદા નિર મિથ્યાસ, પીધિ ના પ્રેમથી પ્યાસ;
પીધું જળ પુષ્પનું આફું, પીધું તે ના પીધા જેવું. ૫

દુખીના દુઃખને ભેઈ, જરાયે દીલ ના દાઝયું;
કરી બહેવાર નિચિંતા, કરી તે ના કર્યા જેવિ. ૬

નારાયણ સુખને શોધિ, સહુને સુખમાં રહેવા;
કયો ના બોધ સાચો તો, કયો તે ના કર્યા જેવો. ૭

સં. ૧૬૭૬ પુરુષોત્તમ શ્રાવણ.

પ્રકાશ ૨.

(વાગડ દેશને વધારે લાગુ પડતું છે.)

ખરા સુખમાં આડ કરનારા કુ રીતોને આપણામાં
એટલે બધે દરજ વધિ પડ્યા છે કે જેનિ હદ કે શીમાં

૧ દેણું કરી વ્યાળે કાઢીને. ૨ સગાં અતિ ન્યાતમાં. ૩ સોકા-
ચારનું રાહને. ૪ પાણી. ૫ કુઆનું પાણી.

રહિ નથી તે કારણો બધાએ પરાધિનતાનાજ છે એટલે પછી આપણને સુખનું હર્ષણ તો ક્યાંથી થઈ શકે. જે કામ કરવામાં સ્વતંત્રતા હોય શરિરને અને આત્માને પણ આરામ મળતો હોય અને વળી તેમાં પરોપકાર સમાવડો હોય તો તે ખરું સુખ આનંદ આપીને કલ્યાણ કરી શકે છે. અને જે કામ કરવામાં પરાધિનતા હોય શરિરને અને આત્માને પણ પરીશ્રમ વેઠવો પડતો હોય અને વળી તેમાં કોઈને પીડા ઉત્પન્ન થતી હોય. અને જડ મમતા રાખીને મિથ્યા અભીમાનથી જે કામો કરવામાં આવતાં હોય તે બધાં દુઃખજ છે શોક આપીને હાનિ કરનાર છે. તે સાર અસારને જાણવા માટે જ્ઞાન અને વિવેકની જરૂર છે, તે સર્વ દેશી જ્ઞાનનું કથન બીજા લેખમાં વર્ણન કરવામાં આવશે. હાલમાં તો આપણામાં જે પરાધિનતાના કારણો છે તેને ખોળીને તે પરાધિનતાને દુર કરવાથી સુખ મળે તેમ છે તેનું શોધન કરવું જરૂરનું છે માટે તેને સમજી જનું સમજીને ઝીણી નજરે ખુબ વિચારવું. આપણામાં પરાધિનતા આવવાનું ખાસ કારણ તો આજસજ ભરાયું છે. એટલે ખ શી રીતે આવે.

सुखं दुःखान्तं मालस्यं दुःखं दाक्ष्यं सुखोदयं ॥

भूतिरत्वेवंश्रिया सार्द्धं दक्षे वसतिनालसे ॥

(ભારત શાંતિપર્વ ૧૭૪.)

(૫૦) જુના રૂપિ મુનિઓના રીવાજોની જરૂર છે.

દુઃખને અતે મુખ મળે છે આળસથી દુઃખ પેદા થાય છે વિવેક અને કહાપણથી મુખનો લાભ થાય છે મંગળ (કલ્યાણ) અને લક્ષ્મી બુદ્ધિમાન (ડાહ્યા) મનુષ્યોમાં વાસ કરે છે પણ આળસુમાં અને (બ્રહ્મા) માં વાસ કરતાં નથી.

માટે પ્રથમ તો આળસને અને અનાચારને દેશવટો દેવો ભેદયે તે પછી ખરા મુખની આશા કરવિ કેમકે આપણામાં આળસ ભરાણી તેથી વિદ્યાભ્યાસ ન થયો તેમ સર્વ દેશી જ્ઞાન ન હોવાથી આપણા વડીલો (ઋષિ મુનિઓ) ના વર્તાણુંકને સમજી શક્યા નહિ એટલે દરેક કામમાં દ્વેષોત્પત્તિ વધિ પડી તેમ તેમ ધર્મની હાનિ થતિ ગઈ છે માટે હવે વિચારવું જરૂરનું છે

(રામ ઈંદ્રસલાનો. બે ગુરૂનું જ્ઞાન તારા હૃદયમાં રહ્યું.)

આત્મ બન્ધુ આપણે નાદાર શું થયા,

પ્રાચીનના રીવાજ શું છે ભુતી તે ગયા. ૧

ભણુશો ભાવથિ કાંઈ સદ્ગુણો શીખો,

કેળવો મુબુદ્ધિને તો માથું ના ઝીકો. ૨

ધ્વેષ લેષ છે નહિ એ દેશ છે ખરો,

હળી મળીને સર્વ રહેવું કલેશ ના કરો. ૩

ઐક્યપણું છે નહિ તો લાભ શું લહો,
પ્રથમ સમ્પ આકરી વળતી શુભ ચહો. ૪
માનવિકો^૨ માનશે તો શુભ યશે લહો,
વિશ્વનાથ સૂત્ર^૩ આત્મ ધર્મ નિગ્રહો. ૫

સં. ૧૯૭૧ માધ યુ. ૫.

૧ માટે પ્રથમ તો આજસ છોડીને બાળકોને ભણાવવાં જોઈએ. ૨ લોક રૂઢીઓને છોડીદેને આપણા ઘરડા રૂપિ મુનિયોના રીવાજોને પાળવા જોઈએ અને જુના રીવાજોને સુઝ નહિ પડે તો તેમના (જુનિયો) ના લખેલાં શાસ્ત્રોને આધારે તો કરવુંજ જોઈએ જે શાસ્ત્રો છે તેજ આપણા જુના રીવાજોના ચોપડા કર્મકાંડના છે. તેને આધારે આચારાદી પાળવાંજ જોઈએ. ૩ આપણામાં કુ રીવાજો હોય તેને બદલી નાખવાને એકઠા મળીને પોષાય તેવા ઠરાવો કરવાની ખાસ જરૂર છે. ૪ આપણે આવકનો ખર્ચો કરતાં હિસાબ ગણવો જોઈએ આવકથી ખર્ચ વધારે ન કરવો જોઈએ. આવકનો વિચાર ક્યાં વિના ખર્ચો કરે તો મહોટો કુખેર ભાંડારી જેવો ધનવાન હોય તો તે પણ દળીદ્રી થઈ જાય છે.

૧ કુરીવાજોને કેમ ન બદલાવા. ૨ કાષ. ૩ પુત્ર (નારાયણ સ્ત્રી)

(૬૨) આવક વિનાનો ખર્ચ કરીએ તો હિમાચળ પણ ખુટી જવાને।

તસ્યચાપી ધવેલ્કાર્યં વિવૃદ્ધી રક્ષણે તથા ॥

મધ્ય માળી ઘનદાનાત્ સ્ત્રીયેત્ હિમવાનપિ ॥

(સારત વનપર્વ) ૩૨-૧૦

ધનનિ વૃદ્ધિ કરવામાં તથા રક્ષણ કરવામાં કાળજી રાખીને આજસ કરી દિધિ તો આવક વિનાનો જો ખર્ચ કરવા માંડે છે તો હિમાચળ પણ ખુટી જાય છે. ત્યારે આપણે કાંઈ વિચારતો કરવોજ રહ્યો આપણુ હિમાચળ કે કુખેરભાંસરી તો નથીજ આજે ભારતભૂમીમાં કેવિ ચિપરીત કર્મદશા ચાલી રહી છે આપણા કેટલાંએક ભાઈઓનિ સ્થિતિનું જણાવ કરતાં પણ આંખમાં આંસુ મિતરવા લાગી જાય છે. કેટલો બધો દેશ ગરીબી હાલતમાં આવિ ગયો છે. નથી તો કાંઈનિ પાસે ઉદ્યોગ કરવાનું સાધન કે નથી બળ ખુદ્ધ કે હિંમત કેટલાંએક ભાઈઓ તો બાળ બચ્ચાનું પુરું ભરણ પોષણ પણ ન કરી શકે તેવિ હાલતમાં છે. ગમે તેવિ ટાઢ પડતિ હોય પણ પુરાં વસ્ત્ર ઓઢવા પહેરવાના નથી હોતાં કેટલાંએકને તો બુખે ટળવળતાં પણ આજે આપણે જોઈએ છીએ. તેવિ ગરીબી હાલતમાં શું મુઝે કાંતો ચોરી કરવાનું કે ખેરીયોને સ્વેચ્છાચાર વૃત્તિયે વર્તવાનું (વ્યર્જાચારાદી) કે પોતાના ખ્યારાં બાળકોને વેચિને પણ આપણું પુરું કરવું ઇત્યાદી અત્યાચારો કરવાનું કારણ

જેરથોરમાં ગામેગામ અને ગેરેથેર વધિને હવે તો હંદ
 દરજે આવી પકેશું છે ત્યાર સુધિએ આપણે તો કોઈને
 હલુએ આંખ ઉઘી કરીને જોવાનિએ નવરાશ આવી મળતી
 નથી જો આવીઆજસ આપણે બેઠાં છે તો પછી સુખનું
 તે દર્શણ ક્યાં થઈતે થાય આપણને તો ભણવાનિએ આજસ
 છે. ભણાવવાનિએ આજસ છે. આપણે સર્વને ધર્મ પાળવા-
 નિએ આજસ છે સ્નાત્ક સંધ્યાદી નીત્ય કર્મ કરવાનિ આ-
 જસનિ તો હંદજ વળી ખર્ચ છે. શરીરને મહેનત કરવામાં
 બળ (શક્તિ) તો બિલાડાવથી મંગાવી રહ્યા છેએ ઘર કે
 બેરાં છોરાંને સુધારી કેળવણી આપવાનિએ આજસ છે.
 વગ્નાદી ધોધને સ્વચ્છ રહેવામાં પણ કેટલી બધી આજસ
 જ ભરી મુકી છે. દેશનો સુધારો કરવાનિ તો સુંઝ નથી
 જ પડતી. ન્યાતો કે ગામેવા બોઝા બોઝા કરિને સુ-
 ધારો કરવામાં પણ આજસ છે. જે ગામેમાં ધર્મશાળાઓ
 કે પાઠશાળાઓ નથી ત્યાં તેનિ સગવડ કરવામાં પણ આ-
 જસ છે. દ્રવ્ય કમાવામાં પણ આજસ છે. અને કઢાખી
 કમાણુ તો સદ્ ઉપયોગ કરવામાં પણ આજ છે. પાડોશી
 ક્ષીટીને ઘર આમ-દેશનો ખણી કોઈ થૈ બેસે તો તેને
 ખસેડવામાં તો કુતરાએ પણ સરમાતિ દેયે. તેવિ અગ્રાધ
 આજસ ભરી રાખી છે (કુતરાનિ હંદમાં જો બીજું કુતરું
 આવી ભરાયતો તેને મલી મુકે ત્યારેજ તો જાય છે).

હાથે રસોઈ કરવિ પડે કે પાણી ભરવું પડે તો તેનિયે આળસ છે. સવસંગ કરવામાં કે જાન દેવામાં કે સાચો બોધ દેવામાં કે હરિનું સ્મરણ કરવામાં કે પરોપકારના કામો વિગેરેનિ આળસનું તો કહેવુંજ શું હરેક કામો કરવામાં જ્યાં જોઈયે. ત્યાં પગલે પગલે આળસ વિના બીજી કશું તો ભાગ્યેજ જોવામાં આવે છે. જ્યારે આપણે આવડા મોટા મનુષ્ય શરિરને પામ્યા છીયે ત્યારે મગર અને અજગર તથા વાઘનિ કંત્રાટી આળસને ઠોડી દેશું તો પછી આપણે જે ખરા સુખનિ આશા કરીયે છીયે તે શા કામમાં આવે.

દુષ્ટા મરદુ જનિ ગાલ વજાઈ ।

મન મોદક નહિ મૂલ્ય વુતાઈ ॥

નકામાં મોહાદાના ગ્રંથમાં મારવાના છે કાંઈ મનના લાડુ ખાવાથી સુખ મટવાનિ નથી. તેમજ જો આપણે સુખનિ આશા કરીયે તો આળસને અને અત્યાચારો અને અનિતિઓને ત્યાગ કરવોજ પડશે કોઈ પણ કામ મહેનત વિના તો કદાપી થવાનું નથી આળસને કાંઈ સુખ ન પડે આળસને સુખ ન મળે આળસને આહરમાન કે લક્ષ્મી ન મળે માટે આળસને છોડવિજ સુખનું સુખ છે.

પ્રકરણ ૩.

(પરોપકારની ખોળ)

આજસથી હળીદ્રી થવાય છે અને હળીદ્રીના જેવું
ખીજાને શુ વધારે દુઃખ હોય.

નહિ દરિદ્ર સમ દુઃખ જગમાંહોં ।

સન્ત મિલન સમ સુખ કહુ નાર્હિ ॥

સંસારની અંદર હળીદ્રીતાના સરખું દુઃખ એક પશુ
નથી અને સંત પુરૂષોને મળીને (સત્સમાગમ કરીને) આત્મા
નો ઉદ્ધાર કરવાના કરતાં બીજું એકે સુખ નથી, આપણ
કોઈ નથી તો સત્સંગ કરતા કે નથી કોઈને સદુત્પદેશ
હેતા કે નથી કોઈ પરોપકારી કામો કરવાની ઉમ્મેદ રાખતા
ત્યારે ક્યાંથી આત્માને આરામ મળે અને ખરું સુખ તે
આપણને જડે. કોઈ ને કોઈ પરોપકારી કામો તો કરવાં
જ જોઈએ સુખ તો પરોપકારમાંજ સમાઈ રહેલું છે આપણી
જે જેની જેવી શક્તિ અને શ્રદ્ધા હોય તે તેના પ્રમાણમાં
પણ પરોપકાર કરવોજ ઘટે છે જે પરોપકારનું કોઈ પણ
કામ ન કરી શકે તો તેને માણસ પણ કેમ કહેવાય અને
તેને સુખ પણ નજ મળે જો આપણે માણસમાં ગણવા
નો હક રાખતા હોઈએ કે કોઈ અપ્રદર્શિ ધર્મ પાળવાનો

હક ધરાવતા હોઈયે તો તેને જરૂર કાંઈક પણ પરાપકારી કામો કરવાં તો પડશેજ અને કરે તોજ તેની માણસમાં અને ધર્મ પાળવામાં ગણત્ર ખરી કહિ શકાય. કેમકે માણસનું શરીર મળવાથીજ માણસ ન કહિ શકાય પણ માણસના ધર્મના નિયમો પાળનારો હોય તેનેજ માણસપણું આપી શકે છે બાકી તો આપણ સર્વ પ્રાણી માત્ર પશુ સમાનજ છે. ખાવું પીવું ઉંઘવું સંસારી વ્યવહાર કે સ્ત્રી પુત્રાદીના ઉપર પ્રેમ, ભય ક્રોધ લોભ ત્રણા માન કે રાગ દ્વેશ વિગેરે માણસને હોય છે, અને પરમેશ્વરને પ્રસન્ન રાખવા સબન્ધિ ધર્મના નિયમો જે ન પાળવામાં આવતા હોય તો, ખાવું પીવું વિગેરે તો પશુને પણ હોય છે અને માણસને પણ હોય છે પછી પશુ અને માણસમાં વધારે શો ફેરફાર છે. જે મનુષ્યમાં વધારે ફેરફાર હોય તો ધર્મ પાળવાનોજ હોય પણ ધર્મના તો હાલમાં ઘણા જુદા જુદા મત મતાંતરો થઈ પડ્યા છે એટલે જે પાળતો હોય તેને તેટલોજ ધર્મ છે અને તેજ ખરો છે અને બીજા તો ખોટા છે. એમ સમજી રાખ્યું છે પણ આપણે તેનો નિર્ણય આગળ કરીશું હાલમાં તો સર્વ મતોને અનુસરું જ કહેવું છે તે એકે પરહિત સરિસ ધર્મ નહિ માઈ. પારકાનું ભણું (કલ્યાણ) કરવું સમાન ધર્મ નથી માટે પરાપકાર કરવો એજ માણસ શરીરનું લક્ષણ છે અને

પ્યોના અધિકાર (બુદ્ધિબળ) પ્રમાણે સમજમાં આવે છે. એટલે જેને જેમ અનુકુળ આવતું બય છે. તે બાબતું વળણુ ખેંચે છે એકજ ગુરૂના ઉપદેશી શિષ્યોમાંથી એક સંસારને ધિક્કારે છે. અને બીજે સંસારના વખાણુ કરે છે તેમાં ગુરૂનો શો દોષ છે એ તો સમજ ફેર છે. મારે આપણે તો જેમાં સાર હોય તેન ખોળતાં રહેવું તો ખરી વસ્તુ મળી આવે છે—

(ગજલ) ૪

ખરા તે ખોળતાં ^૧લાષે સદા જે નિર્વિ^૨કારી છે
જગત જેને ત્રણું આ. ઉતારે પારતો આવા. ૧
પ્રથમ તો ઇંદ્રીયો સાધિ. પોતાને સ્વાધિને રાખી.
કરી છે ^૩કાળની ફાકા ઉતારે૦ ૨
^૪અવિગ્રહ એ સમાધિમાં. ગુરૂશ્રી ધ્યાનમાં રાચે.
ખુમારી પ્રહ્લાનિ ધારી. ઉતારે૦ ૩
વ્યસત વેરાગ્યનું જેને, નિશો પરપ્રહ્લાનો કીધો.
રહે છે દૂર માયાથી. ઉતારે૦ ૪
મિલાવિ જોત જોતિમાં. લગાવિ ધુનનિ ધૂણિ.
બળાવિ યોગનો ડંકો ઉતારે૦ ૫

૧ મજો. ૨ કામના રહિત. ૩ અજર અમર પદ મેળવ્યું તે કાળ થું કરે. ૪ ગમે તેવાં કામોને ઉદ્યામતો હોય પણ અખંડિ સુરતા પરમેશ્વર સાથે જોડેલી જ હોય.

(૧૧૪)

ઉતારે પોર તો આવા.

વિવેકે તો વદે વાણી. અમીનિ ધાર છે ગતિ.

હરિનાચણુ ખ્યારા.

ઉતારે ૬

તપાસે તરસ એ પૂરે. અધૂરું કામ નહિ કાચું.

જમાવે ગુણિ ગાદી.

ઉતારે ૭

હ્રમ્ભેશાં શાન્તિમાં રહે છે. ક્ષમાથી બોધ પણુ કે છે.

અભયનાં દાનને આપે.

ઉતારે ૮

હ્યાળુ દીનને પાળે. કીધો છે કોપનો ચૂરા.

લીધો છે જ્ઞાનનો થોડો.

ઉતારે ૯

કરે ઉપગારના કામો. લગાવિ લોભને લાડી.

શમાવે શોક શિષ્યાના.

ઉતારે ૧૦

જગાડે જાળને તોડી. છોડાવે પાશ માયાનો.

ખતાવે કામ કરવાનું.

ઉતારે ૧૧

મોક્ષ દાતા ગુરુ આવા. અખંડાનંદને સ્થાપે.

ત્રિગુણાતિત છે ન્યારા.

ઉતારે ૧૨

કરે કહ્યાણુ તે સહુનું. પૂરા જે સંત છે શૂરા.

ગહન તો છે ગતિ જેની.

ઉતારે ૧૩

અગમની ગમ છે જેને. કથ્યામાં કેમ તે આવે.

એવા તો છે ગુરૂ મહારા.

ઉતારે ૧૪

૧ પોતાના સહબોધના ગુણવડે અથવા ત્રયણે ગુણોથી રહિત પણુ રૂના કુચોનિ નીહિ. ૨ જન્મ મરણના બંધને ટાળે. ૩ ભુખ્યાને ભોજન અને અમીનિને જ્ઞાન આપીને. ૪. લાકડી. ૫ જડબ્યવહાર અને ન્યાતો કે સંપ્રદાય ધર્મેની વાડોનિ.

નારાયણ પ્રેમથી વંદે શુરના ચર્ણ કમળોને.

દેખાડી જ્ઞાનનિ ખારિ.

ઉતારે ૦ ૧૫

સં. ૧૯૭૪ પૌ. શુ. ૧.

ગજલમાં બતાવેલી સ્થિતિને ખૂબ ઝીણા ધિચારેથી સમજીયે તો તેવા વર્તણૂકો વાળા મહાત્મા પૂરૂષો આપણું દુઃખ દરીયાનો કોનારો દેખાડીને સુખ લોગવવાનિ લાયકાત જરૂર બતાવે. અને તેવા ઉત્તમ પૂરૂષોના મળવાથી કે તેમની શીખામણથી પણ જો આપણુ તેવું વર્તન ન વર્તીયે તો પછી, નુઘરા અને સુઘરાનું શું એધાણુ હોય. જ્યારે આપણી લાયકાતનિ સમજીતરી મળી ચુકી હોય. તો નાલાયક બનીને અંધશ્રદ્ધામાં કેમ પડી રહિયે. જ્યારે આપણુ શાક રોટલો ખાઈને પેટ ભરીને સંતોષ વાળીને ત્રસ થયા હોઈયે. તો પછી પકવાનોના લોજનમાં પણ કેમજ ફસઈએ. જો આપણુ સર્વ માન્ય ધર્મોના અંગોને પૂરી રીતે સમજીને જ આચરતા હોઈયે તો પછી કોઈના સંપ્રદાઈ ધર્મના એક અંગને ખોટો છે કે તું અધર્મિ છે એવું શું સમજીને કહી શકીયે. કેમકે ધર્મનો વિષય તો ઘણોજ ગંભીર છે—

તેનું પુરું વર્ણન કરતાં તો ઘણો સમય અને આયુષ્ય વિતિ જાય આપણા કાર્ય પૂરતુંજ છેક દુઃકજ અને થોડુંજ ધર્મનું વ્યાખ્યાન કરવા ધાડું છું તેટલામાંજ સજ્જનો તો સમજી લેશે.

પ્રકાર્ણ પ

(ધર્મ અને ધર્મના અંગો)

સર્વ પ્રકારના ધર્મના નિર્ણયો તો સામાન્ય રીતિથી દરેક શાસ્ત્રકારકોયે પોતાની જ્ઞાનશક્તિ પ્રમાણે સમયને અનુસાર વિસ્તાર પૂર્વક વણવ્યા છે તે; હવે તેનું પીટપેશણ (ફળેલો લોટ ફરીથી ફળવો) એ તો આપણો વ્યર્થ વખત ગુમાવવો છે અને મુળ લોટને નિર્ફલ બનાવવો છે. પણ આજે આપણુ ધર્મના રક્ષણ કરવા વાસ્તે તો મરી પડીયે છેયે. દાવા અધડા અને આપસમાં દ્વેશ ધર્મી વધારતા જાયે છેયે. છતાં એ તે ધર્મમાં આડા (ઉલટા-અવળા) કેટલે દરજ્જે ઉતરી ગયા છેયે તે ધર્મને સ્મરણમાં લાવવાને વાસ્તે આપણને વર્તમાન સમયમાં ઘણીજ જરૂર છે તે ધર્મનો પુનઃ જીર્ણોદ્ધાર કરવાને માટે સર્વ દેશી જ્ઞાનનિ પ્રથમ જરૂર છે કેમકે જ્ઞાન (જાણવાપાણું-સમજવાપાણું સર્વ વસ્તુ માત્રતં એ હોય તો તેનું નામ જ્ઞાન) જો ન હોય તો દેખવું શાને આધારે. અને એકલું જ્ઞાનજ હોય અને વૈરાગ્ય ન હોય તો એક આંખથી બરોબર ન દેખી શકાય. વાસ્તે બન્નેનિ જરૂર છે (વૈરાગ્ય એટલે. લોક વ્યવહાર-શુદ્ધ રીતિયો ઉપર અડચી-અણગમો. અને શાસ્ત્ર વ્યવહાર કે ધર્મ તથા પરમાત્મા ઉપરનો પ્રેમ હોય તેનું

ધર્મને તો સુગળનોજ જાણી લે છે. (૧૧૭)

નામ વૈરાગ્ય) સાર વસ્તુ અને અસાર વસ્તુને બરોબર જાણવું અને જાણવું તે પ્રમાણે વર્તવું તેનું નામ ધર્મ છે તે ધર્મને જાણવામાં તો દીવ્ય દૃષ્ટિની જરૂર છે.

જ્ઞાન વિરાગ નયન ઉર ગારી.

હું ગરૂડ જ્ઞાન અને વૈરાગ્ય એ બન્ને આંખો છે. તે વડે કરીને ધર્મના તત્વને જોઈ શકાય છે તેમજ ધર્મ તત્વોને જાણવામાં બીજાં પણ ઘણાં પ્રમાણો છે.

પત્યક્ષં ચાનુમાનંચ શાસ્ત્રંચ વિવિધાગમમ્ ॥

ત્રયં સુવિદિતં કાર્યં ધર્મ શુદ્ધિ મપીપ્સતા ॥

મનુ. અ. ૧૨-૧૦૫

ધર્મનું તત્વ જાણવાની ઇચ્છા રાખનારાએ ત્રણ પ્રમાણોને સારી પેઠે સમજવાં જોઈએ. એકતો પ્રત્યક્ષ પ્રમાણ (નજરે માલમ પડતું હોય તે) બીજું અનુમાન (જ્ઞાન વૈરાગ્યવડે) ત્રીજું વેદ તથા સ્મૃતિ પુરાણાદિના વચનોનો આધાર-એવાં અનેક પ્રમાણોથી ધર્મના તત્વોને તથા અંગોને જાણવું પડે છે. ધર્મના અંગોને જાણનારનું લક્ષણ કેવું હોય.

આર્ષં ધર્મો પદેશંચ વેદશાસ્ત્રાઽવિરોધિના ॥

યસ્તર્કેણાનુ સંધત્તે સધર્મ વેદ નેતરઃ ॥

મનુ. અ. ૧૨-૧૦૬

વેદનો તથા વેદમાંથી ઉપજાવિ કાઢેલી સ્મૃતિયોનો જો વેદ તથા શાસ્ત્રને અનુસરતો (કલ્યાણ અને સુખનો) તર્ક કરીને વિચાર કરે છે તે ધર્મને બાણ છે પણ ખીન્ને બાણી શકતો નથી. જ્યારે મુધિ આપણામાં તેવું સંપૂર્ણ વિવેક વાળું જ્ઞાન ન આવે ત્યાં મુધિ ધર્મ બાણવાનિ કે પાળવાનિ લાયકાત ન ગણાય વાસ્તે પ્રથમ તો ધર્મના અંગોને બાણવાનિ લાયકાત મેળવવિ જોઈએ તે પછી ધર્મના અંગોમાંથી આપણ કેટલાં અંગો સંપૂર્ણ રીતે પાળીએ છીએ તેનો વિચાર કરવો અને તે ધર્મના બધાંએ કેટલાં અંગો છે ધર્મના જેટલાં અંગો છે તેટલાં અંગો જ્યારે પૂર્ણ રીતે પાળીએ. ત્યારે ધર્મનો અનુભવ કરી શકીએ. ત્યારે તે ધર્મ આપણને ખૂબ સુખ આપે. ધર્મ પાળનામાં શ્રેયો લાભ.

ધર્મ एव हतो हन्ति धर्मो रक्षति रक्षितः ॥

तस्माद्धर्मो नहतव्यो मानो धर्मो हतोऽवधित् ॥

(ભારત વનપર્વ અ. ૩૧૩-૨૮) મનુ. ૮-૧૫

ધર્મજ જો હુણ્યો તો તે સર્વને હુણાડે છે અને જો ધર્મનું રક્ષણ (પાળવું) થયું તો તે સર્વનિ રક્ષા કરે છે. માટે ધર્મનો નાશ કરવો નહિ. ધર્મના હુણવાથી આપણા બધાનો નાશ ન થાય તેનિ પૂરી સંભાળ રાખવિ.

પ્રશ્ન. ધર્મ એટલે શું.

જ્ઞાન ૧) પરમેશ્વરનો જે હુકમ છે તેને પ્રેમથી પાળવો ૨ અથવા તે પરમેશ્વરના કૃપાપાત્ર જે મહાત્મા પૂરેપૂરે બક્ષીસ જ્ઞાન પરમાત્માની પ્રેરણાથી મળ્યું હોય તેવો સદ્ ઉપદેશ (આજ્ઞા) માનવિ તે ધર્મ છે.

ત્રીજું વેદ પ્રણીતો ધર્મ અર્થમ્ સ્તદ્વિપર્યયઃ

વેદમાં જે વર્ણવેલો હોય તે ધર્મ છે તેથી ઉલ્લેખ હોય તે અધર્મ છે. આપણે તો હાલમાં ત્રીજા વચ્ચનને ખુબ મજબુત સમજીએ છીએ પણ તે વેદની આજ્ઞા પ્રમાણે એ પણ વર્તતા નથી. પછી આપણને સુખતે ક્યાંથી મળે.

ધર્મના અંગો-૧ પરમાત્માનો ધર્મ. ૨ આત્માનો ધર્મ. ૩ ઇંદ્રીયોનો. ૪ મનનો. ૫ બુદ્ધિનો. ૬ દેહનો. ૭ અવસ્થાનો. ૮ યુગોનો. ૯ પુરુષનો. ૧૦ સ્ત્રીનો. ૧૧ વર્ણાશ્રમનો. ૧૨ કુળનો. ૧૩ હરપતિનો. ૧૪ ગર્ભિણી સ્ત્રીનો. ૧૫ ગર્ભિણી પતિધર્મ. ૧૬ બ્રાહ્મણનો. ૧૭ ક્ષત્રિનો. ૧૮ વૈશ્યનો. ૧૯ શૂદ્રનો. ૨૦ બ્રહ્મચારીનો. ૨૧ ગૃહસ્થનો. ૨૨ વાન પ્રહસ્થનો. ૨૩ સંન્યસ્થનો. ૨૪ પરમહંસનો. ૨૫ શુદ્ધ શિષ્યનો. ૨૬ વિધવાનો. ૨૭ સજ્જનો. ૨૮ પ્રજ્ઞનો. ૨૯ સ્વામિ સેવકનો. ૩૦ દેશનો ૩૧ ગ્રામનો. ૩૨ વનનો. ૩૩ શહેરનો. ૩૪ ગામડાઓનો. ૩૫ ખેડુતોનો. ૩૬ પડોશનો.

(૧૨૦) ધર્મના અંગો જણ્યા વિના ધર્મ કેનું નામ.

૩૭ પીતા પુત્રનો. ૩૮ મા દીકરીનો. ૩૯ સાસુ વ-
હુનો. ૪૦ પશુ અને મનુષ્યનો. ૪૧ દેવ અને મનુષ્યનો.
૪૨ મિત્રનો. ૪૩ હરિભક્તોનો. ૪૪ હાતારનો. ૪૫ શૂરવી-
રોનો. ૪૬ બીજાકોનો. ૪૭ ધનાડયનો. ૪૮ અતિથીનો.
૪૯ સુખનો. ૫૦ અસુખનો. ૫૧ પરોપકારી સ્વજનોના
આદી લાઘવે ધર્મના અનેક અંગો છે. તે અંગોમાંથી આ-
પણ કેટલાં અને કઈયાં અંગો સંપૂર્ણ રીતે પાળીયે છે
તેમ ધર્મના સંપ્રદાય મતોમાં કેટલાએક પંથો છે.

સપ્રદાઈ મત પંથો.

વેદ સનાતન (સ્માર્ત) દ્વીન (મુસલમાની ધર્મ)
જૈન (શ્વેતાંબરી દીગંબરી) ખ્રીસ્તિ પારસી ઇસાઈ (અ-
ંગ્રેજી) તે શીવાયના ફાંટાં એવાં છે કે તેને ગણી ન શકીયે
પણ વેદ સનાતનમાંજ ઘણાં વધિ પડયાં છે કે ૧ શિવમા-
ર્ગિ. ૨ વિષ્ણુમાર્ગિ. ૩ શક્તિમાર્ગિ. ૪ વામમાર્ગિ. ૫
અદ્વૈતમાર્ગિ. ૬ વલ્લભમાર્ગિ. ૭ બીજમાર્ગિ. ૮ રાધાવલ્લભી.
૯ નાનકંસાઈ. ૧૦ શીખગુરુઓ. ૧૧ નિંખાતિ. ૧૨ કુડા-
પંથી. ૧૩ કબીરપંથી. ૧૪ હાદુપંથી. ૧૫ ઉદાપંથી. ૧૬
ગોકલેશ. ૧૭ સ્વામિનારાયણ. ૧૮ રામાનુજ. તથા રામા-
નંદી. ૧૯ શુંસાઈ. ૨૦ વેરાળી. આખી. નિરંજની. નીર્વાણી.
રામાદળ. શીવાદળ. વિગેરેમાં આઠ કર્તા (પંથમતો)
ચલવનારા જે મહાત્મા પૂરૂષો થઈ ગયા છે તેમને અનુસ-

રતું કે તેમનિ આજ્ઞા પ્રમાણે આપણે કેટલું પાળીએ છીએ. તેનો વિચાર કરવો રહ્યો. આવા ધર્મના તો કેટલાએ દુકડા દુકડા થઈ પડ્યા છે. તેમાંથી આપણુ કયા દુકડાને (ધર્મના અંગને) ખરો અને પૂરો ધર્મ કોને આમાંથી માનિયે. અને કોને ખોટો અને અધુરો માનીયે. આ જેટલા દુકડા (અંગો છે) એ બધા એ ધર્મનાજ અંગો છે. એ બધાએ અંગો મળીનેજ એક ધર્મ છે તે ધર્મના ફરેક અંગની આજ્ઞા શું છે અને આપણુ તેથી ઉલટા કેટલા છીએ. તેનો વિચાર તો કરવોજ જોઈએ તેમાં પરમેશ્વરનો પરોપકારી ધર્મ કેટલો બધો છે. અને આપણને તો આપણા સુખના સ્વાર્થ માટેનો ધર્મ જો પાળવો પડે છે તો તેમાંએ જાણે પરમાત્માને યજ્ઞ કરતા હોઈએ તેટલું અભીમાન હોય છે. પરંતુ પરમાત્માને તો કાંઈએ સ્વાર્થએ નથી અને તેની બનાવેલી કોઈ ચીજ પાછી તેના ઉપયોગમાં લેવાનો એ અભીપ્રાય પણ નથી તેમ પોતાના ફરજિયાત ધર્મ બજાવવાનું અભીમાન પણ નથી.

૧ પરમાત્માને ધર્મ—યોલોકત્રય માવિશ્ય વિમત્યં વ્યયઈશ્વરઃ ગીતા.૧૫-૧૭) ત્રયણે લોક (બધ સર્પિ) માં વ્યાપક શક્તિ વડે પ્રસરી રહિને સર્વનું બરણ પોષણ કરવું અર્થાત આપણા માટે સુખના સાધનો સર્વ પ્રકારના બનાવિ આપવાં એ પરમેશ્વરનો ધર્મ છે. તે કારણથી તેણે બનાવિ આપ્યાં છે.

(૧૨૨) પરમેશ્વરનો આપણા ઉપર કેટલો બધો ઉપકાર છે.

(ગજલ) ૫

અરે ઓ ઇશ તું મહારા, કહું શું ગૂણ હું તહારા;
 દીધું છે સૂખ તેં સંધું,^૧ જગતના નાથને વંદું. ૧
 મને તું ખ્યારથી પાળે, કહી તું દોષ ના બાળે;
 દયાળુ દીનતા બંધુ, જગતના. ૨
 મિઠા મેવા જમાડે તું, રમાડે લાડથી મુજને;
 ગરીબ હું બાળ છું ગદુ, જગતના. ૩
 કરાવે ઓજ તું સારી, પુરી છે આશ તેં મહારા;
 નકારો દેવ તું બંદુ,^૨ જગતના. ૪
 કટોરી^૩ દુધનિ પાઇ, પચાવી બનાવિ જોઇ;
 રચાવી^૪ અંનને દાંતુ,^૫ જગતના. ૫
 નજરમાં તેજ એ તહારું, કીધું છે કાનડું બાડું;
 દીધી છે ભૂખ જપવા તું જગતના. ૬
 લેવાને સ્વાસ સૂગંધી, બનાની નાકની ખૂબી;
 કથું^૬ હું શું કૃપા સિંધુ, જગતના. ૭
 હસ્તને ચર્ણ એ કેવાં, કીધાં છે કામમાં લેવા;
 રચી તેં નાડીની તંતુ, જગતના. ૮
 બનાવી બુદ્ધિ તેં કેવાં, પડે સંમજણ બધી એવી;
 વળી વીચારવા મંદું, જગતના. ૯

૧ બંધુ. ૨ છોડાવે છે. ૩ બાળકને માટે હાડકાં અને માંસના
 સ્તનમાંથી દુધ લાવવું. ૪ બનાવિ. ૫ દાંત. ૬ વર્ણવું.

પરમેશ્વરનો આપણા હિર કેટલો ભયો હિપકાર છે. (૧૨૩)

કીધાં છે પવનને પાણી, અમારી દાઝ યો ભાણી;
પડે ભો વાંક તો હાંડું,^૧ જગતના. ૧૦
કર્તા હિપગાર તેં ભાર્યો, કંઈ શું વિનવી તહારી;
મને અજાનતું છત્તું,^૨ જગતના. ૧૧
ગણું શું પાડે છે તહારો, ડિગારો આપણામાંથી;
મટાડયું દખતું ફેંદું,^૩ જગતના. ૧૨
કરી છે સહાય તેં મુજને, અહોહો ધન્ય છે તુજને;
નાશાયણ નામ તેં દીધું, જગતના. ૧૩

વિ. સં ૧૯૭૪ પૌ. શુ. ૧

એવી અનેક રચનાઓ વડે પ્રરમાત્મા ભિક્ષાનો ધર્મ
સમજીને આપણ પ્રાણી માનવું પાલણ યોપણ કરે છે—

૨ આત્માનો ધર્મ—સાક્ષી ભૂતોન્તરાત્મા.

શ્રેયસામુલ્લેખઃ સ્વામ્ય કર્મ મિશ્ર શુભાશુભૈઃ ॥ (ચાણક્યમ.
પ્ર. ૪-૭૧) શ્રેય (હિતપ્રાપ્તિ) કલ્યાણ-સુખ દુઃખ અને
શુભઅશુભ ફરિયાદો વિષે આત્માને કેત્રી રીતે રહેવું. ઉપદ્રવ-
મંતાલ જોનાર. અનુભવ (સંમતિ) આપનાર વિગેરેમાં
દ્રઢ રહેવું એ આત્માનો ધર્મ છે. જેનો આત્મા વિવેકી

૧ સમજી છે. ૨ કુટેવનો મહાવરો. અથવા અજાનમાં એક લક્ષ્ય-
પણું. ૩ હિપગાર ૪ જાણ.

(૧૨૪) સર્વ વિકારથી રહિત રહેવું આત્માનો ધર્મ

અનિને સાવધાન રહે છે તે આત્મા પોતાના ધર્મને (પરમાત્માનિ સાથે ઐક્યપણુ) સાધિને સદાએ અખંડાનંદમાં પ્રજ્ઞાનંદમાં) મગ્ન રહિને પરંપર્યાન પ્રાપ્તિ કરીલ્યે છે એમ કરવું એજ આત્માનો ધર્મ છે કેમકે—

આત્મૈવજ્ઞાત્મનો વંધુ આત્મૈવ રિપુરાત્મનઃ ।

(ગીતા. અ. ૬-૫)

આત્મા (વિવેકી હોય તો) તે આત્માનો અંધુ (હિતેચ્છુ) છે અને જો આત્મા (અવિવેકી હોય તો) તે આત્માનો શત્રુ (નાશ કરનારો) છે માટે આત્માને વિવેકી જ્ઞાનવાન રહેવું. તે એનો આત્માનો ધર્મ છે દેહોને વિષે સ્થિત રહેલો છતાં પણ નિર્લેપ રહે. પદ્મ પત્ર મિવાં મસી પાણીમાં જેમ કમળ રહે છે પણ પાણીનો સ્પર્શ થવા દેતું નથી તેવિજ રીતે દેહાદીકના કોઈ વિકારો આત્માને બાધ ન કરે તેમ રહેવું તે આત્માનો ધર્મ છે.

વર્તમાન સમયમાં આપણો આત્મા કયા સુખ અને આનંદને વિચારે છે તેમ કેટલો પરાધિન (ઈંદ્રિયાદી દેહના વિષય વિકારાદીક) માં છે અને વિશ્રાંતિ સ્વપનામાં પણ છે કે નહિ તેનો વિચાર કરી લેવો જોઈએ—૩ ઈંદ્રિયોનો ધર્મ.

સત્ય બોલવું. હિતાર્થનું સાંભળવું. ચંદન પુષ્પાદી સુગંધ

સુંઘવિ છીકવું નેત્રવડે સારાસારના વિવેકથી સમ દ્રષ્ટીએ જોવું.
ગળથું મોળું ખાડું તિપું છલથી સમજવું હાથવડે લેવું દેવું.
પીકવડે ઘસવું. ચાલવું. મળમુત્રનો ત્યાગ કરવો ઇત્યાદી કરવું
એ ઇંદ્રિયનો વ્યાપાર (ધર્મ) છે. આપણુ તેથી પણ કેટલા
ઉલટા વર્તનના છીએ બોલતાંજ ક્યાં આવડે છે. અસત્ય
(જુઠું) કઠોર ભયંકર ખીભસ્સ (નઠાડ મા બેન હીકરી વહુ
ભાણેજ કે સ્ત્રિયો આપ ભાઈ પુત્ર વિગેરેના સાંભળતાંજુડું
બોલતાં શરમ નથી આવતિ) મ્હારા શુરહેવનું અનુભવ
છેકે પ્રથમ વાણી સુધારો. વાણી ભરાયે પાણી કે વાણી
ભરે પાણી (ન બોલતાં આવડે તો પાણી ભરવા પણ કોઈ
ન રાખે અને જો સમ્યક્તાનું બોલતાં આવડે તો અનેક જણ
પાણી લાવિને પાય) વશીકર્ણકિ કામલવાણી. મળ વિ-
કાર વિના જે હિતૈષી વાણી છે એજ સર્વને વશ કરી લે
છે. આજે આપણુ તેનો ઘણોજ દુર્લભીયોગ કરી રહ્યા છીએ.

સુલભાઃ પુરુષા રાજન સતતં પ્રીયવાદીનઃ ।

અપ્રિયસ્યચ પથ્યસ્ય વક્તાશ્રોતાચ દુર્લભઃ (નિતિ)

હે રાજન (પારકાનું ભલે જુડું થૈ જાઓ પણ આ-
પણે તો) હમ્મેશાં મિઠુંજ બોલવું તેવાતો સહેલાઈથી
ઘણા પુરૂષો મળી આવે છે પણ કઠોર-ન ગમે તેવું પરંતુ
જેનામાં હિત સમાયલું હોય તેવું બોલનાર અને સાંભળ-
નાર તો ભાગ્યેજ મળે છે.

પ્રિય વાણી જે સુનહિ જે કહહીં ।

એસે જગ 'નિકાય નરે' એહહીં ॥

વચન પરમ હિત સુનત કઠોરે ।

કહહિ સુનહિ તે નર પ્રમુયોરે ॥

અર્થ ઉપર પ્રમુય છે. એટલે આપણને તો હજી પુરું બોલતાંએ નથી આવડતું કે સાંભળતાંએ નથી શીખ્યા.

પ્રશ્ન—શૂકોસ્તિકોષા વર્ધિશ્વરોવા—

પ્રશ્ન—મુગો (બોબડો) કોણ છે અને બહેરો કોણ છે.

ઉત્તર—યુક્ત નવક્તુ સમયે સમર્થઃ—

સમય પ્રમાણે શુદ્ધ સરળ સંસ્કૃતમાં વિવેકવાણું હિ-
તકારક જેને બોલતાં નથી આવડતું તે તો મુગો છે (અને
તેણું બોલતાં જેને આવડે છે તે તો વાક્પતિ સરસ્વ-
તિથી પણ વધિને છે અથવા તેને સુખ પણ કહિ શકાય.)

તત્ત્વમ્ સુપર્યક્તમ્ નમૃણોતિ વર્ધિશ્વર—

આફે હિતકારી કલ્યાણી સુખ અને લાભનું સંભળા-
વતી છતાં એ જે તેવા શુભ વાક્યોને સાંભળવાનીએ આ-
ળસ કરે છે. સાંભળ્યા છતાં એ કાનતળે કાઢો નાખે છે

તેજ બેહેરો છે. બીજું સાંભળ્યું તે ન સાંભળ્યા જેવું છે. નિંદાજ સાંભળવિ અને નિંદાજ કહેવિ એ તો આપણાં હૃદયો લીધેલા ધંધાજ છે એમ છે એ પછી ભાઈયોરે જરા વિચારીતો બુઝો કે—

રામ નીમ વિનુગિરિન સીદા ।

દેસુ વિચારી ત્યાગિ મદમીદા ॥

રામનામ વિનાનિતો વાણીએ ન શાલે. મદમીદને છા-
ડીને વિચારી દેખીશુંતો સમજાશે.

દોહા—કિમુસ્વ પટદીન્હે રહે યથા અર્થ ભાષન્ત ।

તુલસી યા સંસારમે સો વિચારયુત સંત ॥

સરલ વર્ણ ભાષા સરલ સરલ અર્થ મયવાનિ ।

તુલસી સરલે સંત જનતાહિં પરીપદિ ચાનિ ॥

સાડું બોલતાં ન આવડે તો કાંતો મોઢે પાટો બાંધી
રાખવો અર્થાત ન બોલવું કાં પછી કામ જેટલુંજ બોલવું.
નકામો લવારો ન કરવો. આ સંસારમાં એવું સમજે તેજ
વિચારવાળો સંત (સમજન) છે. બોલવું સિંધુ (પાંચાઈ)
સોને સમજમાં આવે તેવું સરળ અને લાલનું અર્થવાળું
જેને બોલતાં આવડે તે સરળ (ઉત્તમ) વર્ણ છે.

યદા યદા મુહ્યતિ વૈકૃત્યવર્ણ ।

તદા તદા જાતિ કુલ પ્રમાણમ્ ॥

(૧૨૮) માણસના બોધવા ઉપર જાત ઓળખાય છે.

જ્યારે જ્યારે માણસ બોલે છે ત્યારે ત્યારે એનિ
જાત વર્ણકુલનિ સમજણ પડી આવે છે. ચહાય પછી તે
ઉત્તમ હોય કે ભલે નિચ હોય પણ ઉત્તમ વર્ણનું બોલવું
વિવેકવાળું હોય અને હલકી નીચ વર્ણનું બોલવું દેવના
મર્યાદાથી ઉલટું આસુરી ભાષણ હોય તેથી સમજ ઉત્તમ
અને નિચની સમજ દેવી જેને આવી ઓળખાણ પડી હોય તેનું
નામ સંત (સજ્જન) સમજવું. તેવું શુભ સરળ આપણે
બોલતાં શીખવું જોઈએ. કોઈનો અઘડો ફીશાદ સાંભળવામાં
કુશળ ન થવું જોઈએ. આપણે તો મુગધી સુંઘવિ મુકીને
છીકણાં (નાશકા) નો કચરો ભરીને માથાના પવિત્ર વિ-
કાશવાળા તંતુઓને નિર્બળ કરતા જાય છે. તેને મર્યાદાની
વસ્તુ હોય તેમ વાપરીયે છે. નેત્રવડે શું ઉપીયોગ કરવો
તેનો વિચાર કર્યા વિના વિષય વિકારોથીજ કે ઈર્ષા દ્વેષ-
નિ ઝેહર વેરની દ્રષ્ટિએ જોવું શીખ્યા છે. તેને છાંડીને
સવળો ઉપયોગ કરવો જોઈ છે. જીભના સ્વાદમાં તો ન વ-
ર્ણન કરવું જ ઠીક છે. જીભને જેણે વશ નથી કરી તો તેણે
કાંઈ નથી કર્યું. જેણે જીભ અને ઉપસ્થ (શિક્ષુ) એ બે
ઈંદ્રીયોને વશ નથી કરી તેણે કશું વશ પણ નથી કર્યું
અને કશા ઈંદ્રીયોના વેલવો ત્યાગ પણ નથી કર્યા મનમે
વાંછના રાખીને જે ઉપર ઉપરથી ત્યાગ કર્યો હોય તો તે
ઈંદ્રીય નિગ્રહનો ત્યાગ નથી પણ ઠાંડ છે.

• (ઇન્દ્રિયોને જેણે વશ નથી કરી તે પશુ છે) (૧૨૫)

કર્મૈન્દ્રિયાણી સંયમ્ય પ્રયાસ્ટે મનસા સ્મરન્ ।

ઈન્દ્રિયાર્થા નિવમૂઢાત્મા મિથ્યાચાર સહજ્યતે ॥

(ગીતા ઐ. ૩-૬)

ઇન્દ્રિયોના વ્યાપારને (સ્વાભાવિક ઈશ્વર પ્રેરીત કર્મને)
 રોકીને ઇન્દ્રિયોના વિષયનું જે મહા મૂઢ પુરુષ હોય તે
 મનથી તો સ્મરણ-ધ્વજ કરતો રહે છે અને ઉપરથી
 ત્યાગ બતાવે છે તે ઢાંગી કહેવાય છે. આપણુ વર્તમાન
 સમયમાં સંસારીયોના કરતાં એ (વસ્તુઓને ઇન્દ્રિયાધિન કેવિ
 સ્થિતિમાં જોઈએ છે) ઇન્દ્રિયોનો નિગ્રહ કરવા જેણે પર-
 માત્માની આજ્ઞાનો ભંગ કરી સંસાર ત્યાગ કયો જણાવે
 છે જે આજે આપણા વહાણુવટીયા (સંસાર સાગરનું નાવ
 હું ચલાવનારા) ગણાયે છે તેઓ ઇન્દ્રિયોનો ત્યાગ કેવો
 કરી રહ્યા છે.

(ગજલ) ૬.

ટેક. બતાવો ત્યાગ તે શાનો.

તજ્યો સંસારને કહોછો, સજોછો વેલવો સારા;

કરોછો આશતો પરનિ.

બતાવો. ૧

તણુ ધરખારને નાઠા, બનાવ્યાં મંદીરો સારાં;

વસોછો વાસતો મઠમાં.

બતાવો. ૨

- તણ છે ન્યાતને જાતો, જમાતો ને જમાવિ છે;
કરો વહેવારની વૃદ્ધિ. બતાવો. ૩
- મુકોછો પુત્રને છેટા, જણ્યા વણુ કાં કરો બેટા;
મુંડોછો ચેલીને ચેલા. બતાવો. ૪
- જણેતાના તણ બયા,^૧ વળી કીધા ગુરુભાઈ;
ફેરાવિ નામની રૂઢી. બતાવો. ૫
- મુકી છે માતને રડતી, કહોછો માઈ કે કોને;
તણ નારી કરો ચારી.^૨ બતાવો. ૬
- બયાં છે કામને કોષો, પરાઈ પુણને શોષો;
તીલકની તાણને તાણી. બતાવો. ૭
- જટાનો જોગ તો જોયો, સુગંધિ તેલમાં મહોયો;
વગોવ્યો વેશ સાધુનો. બતાવો. ૮
- ખરેખર ખાખથી ખાખી, મુકી ના મોજમાં ખાકી;
તણ ના ચોરી કે જરી.^૩ બતાવો. ૯
- દુકાનો છે હવાનીને, કરોછો કીમીયા બહુ;
ચમત્કારી જડીબુટ્ટી. બતાવો. ૧૦
- ચોદને ગાડીઓ હાથી, નીશાનો વાગતા કકા;
હોટો ને ગાયનાં ટોળાં. બતાવો. ૧૧

ચઢોછો પાલખી મેના, ઉડે છે ચંમરો મારે;
નથી એ રાજધાનિમાં. બતાવો. ૧૨

પલંગે પોઢતા સુખે, મુખેં તો પાનનાં બીડાં;
તળાસે પાય તો નારી. બતાવો. ૧૩

ચઢોછો દામ ને ખામે, વસોછો ગામના ગામે;
તજી ના વસ્તિ તો કોઈએ. બતાવો. ૧૪

તીખાં ને તાંમ તમાં ભાવે, મશાલા સ્વાદના ચઢતા;
મલીદા માલના ઘુંટે. બતાવો. ૧૫

નથી છોડી અનિતિને, ભજ્યા ના પ્રાણ પ્યારાને;
હજારોં વાસના વળગી. બતાવો. ૧૬

કહું ના દેવથી ભાઈ, ખૂર ના માનશે કોઈ;
અનુભવ છે નારાયણને. બતાવો. ૧૭

(વિ. સં. ૧૬૭૪ પૃ. શુ. ૧)

૩ મે જાતે કેટલે ઠેકાણે જોયું છે તેમ સાંભળ્યું છે હું જ્યાં જ્યાં ફર્યો છું ત્યાં ત્યાં ત્યાગીયોની હદ વિનાનિ એ શરમી વાતોને જોઈ શક્યો છું તેથી વર્તમાન સમયમાં ત્યાગ ધારણ કરવો હું ઠીક માનતો નથી તેમ જ જ સંજ્ઞન ત્યાગીયોનો મને સત્સમાગમ ગ્યો છે તેઓનું પણ તેમજ કહેવું છે કે અમોએ તો જૈસા તૈસા કાલ નિર્ગમન કરીયા હૈ શીર અમ ત્યાગકા સમા નહિ રહા હૈ. અસ્તિમે રહેનેસેં અનેક ઉપાધિયાં માયાહી લમ જાતિ હૈ આર

(૧૩૨) (ઇંદ્રિયોને જોણે વશ નથિ કરી તે પશુ છે.)

ખીના ખસ્તી ચલતા નહિ. ઉદર ભરણુ તો ચૈયે. કન્ધુ જંમલમે
અખ દલ નહિ મીલતે. ફીર સંસારીકા દુકડા ખાય કે ભજન નહિ
સુઝતા ઇસ લીધે ત્યાગ હીક નહિ હૈ. તે શીવાય મહારો એ અનુભવ
છે કે મહારા પીતા સ્વર્ગસ્થ થયા તે વખતે હું ત્રણ વર્ષનો ને મહારી
એન મથુરા આઠ મહિનાનિ હતિ. મહારા પીતાનુ દ્રવ્ય એ હજારને
આશરે હતું તેતો મહારી માથે અમારા બન્નેના લમ અને ઉપવિત્તના
ખર્ચ માટે પ્રાણ કરતાં એ વધારે પ્રીય ગણીને ન હોય તેમ રહેવા
દહને મહેનત દળવું ખાંડવું કરીને અમારૂં પોષણ ચલાવ્યું હતું. મને ઊપવિત્ત
સંસ્કાર કાર્યો તે પહેલાં પાંચ વર્ષથી મહારા મામો અને વડીઆઈ
(ધર્મીઆ) બન્ને જણ આંવિને બેગાંજ રહ્યાં ત્યારથીજ મહારા ધરતું
ખાવા માંડ્યું. તે પછી મહારા મામાનું લમનું ખર્ચ આવ્યું તે
વખતે મહારી બાને પટાવિ ફાસલાવિને આશા આપીને કે આટલી
મહારી આખર તું નહિ રાખી આપું તો પછી તું એન તે શા કામની
અને હું તારો ગુણ ચોર નહિ થવાનો કમાઈ લાવિને ત્હને ત્હારાં
છોડરાંના ખર્ચ કરવા વખતે નો પાછા આપી દેશ. મહારી મા એવિ
તો બોળી કે તે કપટનું નામ ન સમજે તોય આપતિ વખતે તો
કહ્યું કે આટલોજ મહારે આધાર છે પેટે આંટા દહને છોરાંને માં
સાચવી રાખ્યું છે તે હું તો નહિ આપું તેવું સાંભળીને તે મા દાકરો
બન્ને જણ ગુનાં બેરા સડેલા વિચારથી જણે કંકાસ માંડે તેવો
ધાધુનો દાખ દહને લીધેજ છુટકો કર્યો દાગીના વેંચીને લમનું ખર્ચ
કર્યું તેમની ફાઇની મરણ કીયા (ન્યાતી જમણ) પણ કર્યું તે પછી
પાડેશીના ચાર રૂપીયા ઉછીના લઇને પરદેશ કમાવા ગયા. ત્યાં કમા-
વાનો ધંધો આજમુને શું મળે રખડીને આઠ મહિને ત્યાગી મહા-
ભાનો ડોળ કરીજણે સીધા હોય તેમ બની ઠંઠણુ મોપાલ ઘેરે પધાર્યા.

શીના ચાર આલવા લાવ્યા હોત તો તેતો મ્હારી માને ધંડી વિ ઓછી પડતિ. તે પહેલાં મુંબાઈ કમાવા ગયા હતા તે અઢી ત્રણ રૂપીયા પુરેપુરા લવ્યા. રાગનું અનુષ્ઠાન ચલાવ્યું તેમાં મરણ પામી તેનો મરણ કીયાનો ખર્ચ પૂર્વ વત દાખ દધને . મ્હારી મા પાસેં પોણા બસેં રૂપીયા રહ્યા તેનું બામ્મદી નું ન્યાતી જમણ એ વખત કરીને રૂપીયા પુરા કર્યા. હવે તો આ થયારતો - મારી મુર્દગ્રહ સંપત્તિ માચ્છી-મુંડમુંડાઈ સંન્યાસી. પણ આતો બ્રહ્મચારી થયા.

અને નર્મદા કીનારે કરનાળી ક્ષેત્રમાં જેને રહ્યા તેમનાં માતૃશ્રી મુઃ બિલા માગી લાવિને બોજન તૈયાર કરીને તેમને નિદ્રાદેવિ ગુફામાં બેસાવવો જય એટલે તેમનું પુછવું થાય કે જે ત્યાં બેસાવ્યું હોય તો આવું છું નહિ તો તું તારે જ અને ગમે ત્યાંથી માછ માંગી લાવિને તેવું બનાવિ આપે અને તેમાં જે જરા ઓછું વધારે થયું હોય તો, ઘુતળે આવું કોણ ખાય. કેટલો એક સમય વિલો અમારી ગરીબી હાલત જોઇને ગુરુ રાજે આજ્ઞા કરી કે જે સોનરાય બાઈ તમ્હારાં બોલ બાળેજ માના કણમાંથી છુટી. તેમને ખુશી કરીને આવો તો તમ્હારે પક્ષી છરછા હોય તે હું તમને આપું પણ મ્હારૂં વચન માનિને ખુશી કરીને આવો. તે તો કોણ સાંભળે છે. હું તો દવે પાથ નથી. શું તેમને વારતે હું કાંઈ બીખ માંગવા જાઉં મ્હારી તમાં ખામી ન આવે કે. ત પછી કેટલાએક દીવસ તો અમારું પોપણુ વેં ચલાવ્યું મને સમજણ આવિ એટલે નીકળી પડ્યો. મ્હારી ! એવો કદનો સમય આવ્યો કે કદત ધરમાં એક ટંકનુંજ

(૧૭૪) (કળીયુગમાં તો કપટી વ્રજા હોય છે.)

અનાજ રહ્યું તે શીવાય કાંઈ આધાર ન મળે. ઓચિંતું ચોત્રીય રૂપીયાનું મણીઓડર દીનબંધુના દરબારમાંથી આવ્યું, તે પછી મહારી માએ મહારા મામાને ત્યાં ઉધરાણી કરી હે ભાષ હવે તો મહારે ખપ છે માટે લાવો મહારા મામાના બોલાતાં પહેલાં તો તેમનાં બનાવેલાં ચેલાં (સિવકો) જણે કુતરાં લવી ઉઠે તેમ બોલી ઉઠ્યાં તેતો ત્યાગી છે. તેમને દેણાં લેણાં શાના હોય તમેને આટલા દીવસ ખવરાવ્યું તે નહિ કે-મહારી માએ કહ્યું કે હું તમને નથી પ્રુછતિ જેને આપ્યું છે તેને આપવુંજ પડશે અને જે તમને તમહારા ગુરનું ખોદું લાગતું હોય તો રૂપીયા મહારા ચુકાવે છે એટલે ગુર બોલ્યા મહારી પાસે દેખો તો હૈ ભ્યો. કોણ કોને આપે છે અને કોણ કોને લે છે તું ક્યાંથી કમાઈને લાવિ હાત. જાઓ જાઓ એવું સાંભળીને આશા છોડી શરી મેં પણ તપાસી જોયું તો તેનો વિચિત્ર જવાબ મળ્યો જા હવે રૂપીયા નથી આપવા. વાહવાહ ધન્ય છે આવા ત્યાગીયોને આનું નામ તે બ્રહ્મજ્ઞાન કે ત્યાગ કે પછી અસમર્થો મવેત્સો. મહેનત કરીને પેટ ભરવાનિએ જેને આજસ હોય છે તેવા તે અનેક જણોના લેવાં દેવાં ખાટાં કરીને હાલમાં ત્યાગી સાધુનો આડંબર ધારણ કરે છે. વધારે અપસોસ તો એ છે કે મહારા ગુરના શિષ્ય તો આવા ન હોવા જોઈએ. ગુરમહારાજે આવો ત્યાગ કરવાનું કે કોઈને ત્યાગનો ઉપદેશ પણ દીધો હોય તો તેને સખત કરવાનિ હું પ્રતિજ્ઞા કરું છું. આવા મનુષ્ય જાણ તથા જીભના સ્વાદો કરવા કે મોજ મજા દેખીને તથા દેખાદેખી ગુરના સામી બરાબરી કરતા દેખીને ગુર મહારાજે અલગ કર્યાં કે મને મોંદુ નહિ બતાવશો તેવા તે આજે ગુરના નામથી ગુર પદ ધારી બેઠા છે. હજી તો ઝીણી વાતો વ્રજી છે તેને લોકો શું સમજી શકે.

સંકલ્પોના ત્યાગથી યોગારૂઢ થવાય છે. (૩૫)

આ અનુભવથી સૌને ચેતવણી આપું છું કે જો જો આવા કપટી અને ઢોંગી ત્યાગીયોથી હેતરાઈ જતા નહિ. આવા આજસુઓ માત્રાપ કે ભાઈ એન ભાણેજ નાંખોટાં કરીને આવ્યા હોય તે જગતનું શું કલ્યાણ કરે. જ્યાં જોઈયે ત્યાં આવાજ હાલ વર્તમાન સમયમાં થે રહ્યા છે તેવા તેજ વનિતા (વિધવા) વિશ્રાંતિના સ્થાનો બને છે.

કોઈ નાહા રાંડોને રોષે, કોઈને ન મળી નારી;

કોઈ કરજે કોઈ સ્વાદે નાહો, કેમ રીઝે ગીરધારી.

માટે સમજી સજ્જનો ખુબ હાંખા વિચારથી વિચારીને વર્તજે—

સત્કાર માન પુજાર્થ દંડઃકાશાય ધારણમ્ ।

સસંન્યાસી નવક્તવ્ય સંન્યાસી જ્ઞાન તત્પરઃ

(અવધુત ગીતા)

સત્કાર માન અને પુજવાનો આશા માટે દંડ. કમંડળ. અને ભજવા ધારણ કરવાથી તે સંન્યાસી (ત્યાગી) ન કહેવાય. સંન્યાસી તો (ભલે સંસારી હોય પણ) જ્ઞાનમાં તત્પર હોય તેને સમજવો. અર્થાત ઇંદ્રીયોના નિગ્રહ ત્યાગ ને માટે આવે વેશ કે કોળ ધારણ કરવા નિ જરૂર નથી પણ સંસારમાં (ધાર્મિક પુત્ર યુક્ત) રહિ અનિતિનો ત્યાગ કરી જે ઇંદ્રીયોનો ની ગ્રહ. (યુક્ત. જ્યાં જેના ઘટીત ઉપયોગ કરવો પડે ત્યાં તે ઇંદ્રીયોનો તે પ્રમાણે ઉપયોગ કરી તેનો સારંશ ખોળી કાઢીયે) તો સંસારમાં રહ્યા છતાં એ કરી શકીયે છેયે.

(૧૩૬)   કળીયુગમાં તો કપટી ઘણા હોય છે.

તો પછી જેને ઘણા મહાત્મા પુરૂષો ધિક્કાર આપે છે તેવા ઉપર ચોટીયા ત્યાગને આવા સમયમાં ન પળી શકે તો તેને કેમ ધારણ કરવો.

નહ સંન્યસ્થ સંકલ્પો યોગી ભવતિક્ષ્ણનઃ ॥

(ગી. અ. ૬. ૨)

(જે જે વસ્તુને ભોગવવા ના કે આરંભ કરવાના) ઉક્તા સંકલ્પોનો ત્યાગ કર્યો વિના કોઈ પણ મનુષ્યયોગી (ઇદ્રીયોને વશ કર્યો વિના) થઈ શકતો નથી. તેમ તેવો આ સમય પણ નથી.

દોઢા--વિરલે વિરલે પાઈયે માયા ત્યાગી સંત ।

તુલસી કામિ કુટિલ કાલિકેકી કાક અનંત ॥

નિષ્કીંચન ઈંદ્રિય દમન રમણ રામઈકતાર ।

તુલસી એસે સંત જન વિરલે યા મંસાર ॥

વિરલાજ કોઈક (હજારોમાં એકાદ) માયા (પ્રપચ કપટ દંભ, કામ વિગેરે) ના ત્યાગ કરનારા તો હોય છે-- પણ કુટીલ કલીયુગમાં તો કામી (સ્ત્રી અને ધનની ઇચ્છાવાળા) ઉપરથી તો મોરના જેવા રૂપાળા ઠાઠ પાઠથી સાધુ જે વા અને મનની વૃત્તિયો તો કાગડાના જેવી ચંચળ વિદ્યા ચુંથવાનાજ ધ્યાનમાં રહેનારા અનંત (ઘણાથે) છે-

સત્પુરુષો તો વિચિત્ર સ્થિતિમાં રહે છે. (૧૩૭)

પણ લોભ વિનાના વિકારોથી રહીત અને ઇંદ્રીયોનું હમન (વિષયોમાંથી રોકાણ કરીને એકતાર ધ્યાન લગાવિને રામ-પરમાત્માની સાથે રમણ કરનારા સંતો આ સંસારમાં વિ-રલાજ કયાંક હોય છે તેવા પરોપકારી ત્યાગી મહાત્માઓ હોય છે તેઓ તો કોઈના કળ્યામાંએ નથી આવતા વિચિત્ર સ્થિતિમાં રહે છે (હું ઇંદ્રીયોના ધર્મનો વિષય છોડીને આલ્યો છું. પણ જેટલું આલ્યા એટલું તો ઓછું પડ્યું હવે તો આ વિષય પુરો કરીને બીજી તરફ ધ્યાન દેવું છે.)

દોહા--સાંજન જગમે જહાજૈ જાંકે રાગનરોષ ।

તુલસી ત્રશ્ના ત્યાગી કે ગહેડ શીલ સંતોષ ॥

જેણે ક્રોધ, રીશ અને માયાની પ્રીતિનો તથા અનંક કામના વાળી ત્રણાનો (અને અનિતિનો) ત્યાગ કરીને શીલ (ઇંદ્રીયોનો યોગ્ય રીતે ઉપયોગ કરીને વશ કરી હોય) તથા (શાંતિ) સંતોષ (ધન, સ્ત્રિ પુત્રાદીમાં) જેણે કર્યો હોય તેવા સજ્જનો આ સંસાર સંસારમાં તારવાનું બહાજ (વહાણ) છે. તેવા મહાત્માઓ પરમાર્થના કામો વાસ્તે જન્મ ધારણ કરે છે તેવાતે તો જગતે સ્થિતિમાં સંસારી કે સંસારથી નિરાળા) હોય પણ કોઈના ઉપર ભારરૂપ હોતા નથી જેણે વિકારો વાળી વૃત્તિનો અનં અનિતિનો ત્યાગ કર્યો હોયતો તેને સંસારમાં રહેવું શું બોલુ

(૧૩૮) સત્પુરુષો તો વિચિત્ર સ્થિતિમાં રહે છે.

છે અને સંસારમાં ખોટું છે એમ લાગે તો સંસારને છોડી
દેને વનમાં વસીયે. પણ જેના ઉપર અફચિથેયઈ- ઓકી
કાઢયું. તેને પાછું કેમ ખવાય તેનેતો કુતરાની જાત હોય
તે તો ખાય પણ ખીજુંતો કોઈએ અડકે પણ નહિ. જ્યાર
સુધિ વિકારો; (વિષયો)માં સંતોષ ન કરી શકીયે (ધરડાથયા)
તોય ત્યાગ કર્યો ન ગણાય. અને નિતિનો સંસારી જીવાન
હોય તોય તે ત્યાગી ગણી શકાય.

(ગજલ) ૭.

ટેક. ખુરો સંસાર છે શાથી.

સજ્જે સંસારને સારો, નિતિને સત્યમાં ચારો;

ગુભરો જીંદગાની તો.

ખુરો. ૧

કરી ના નીચની ચારી, સદાએ સંગ સારાનો;

તજ છે ટેવ ખોટી તો.

ખુરો. ૨

કર્યો ઉદ્યોગ ઇન્સાફી, દગો ના કોઈને દીધો;

કીધિ ના આશ કોનિ તો.

ખુરો. ૩

દુખીનઃ દુઃખને કાપી, બુખ્યાને લોજનો આપી;

ધરિ છે રહેમને મે તો.

ખુરો. ૪

સત્પુરુષો તો વિચિત્ર સ્થિતિમાં રહે છે. (૧૩૯)

કહ્યું માખાપનું માની, પુી છે આશ અંતર્નિ;
અદા એ કૃષ્ કીધિ તો. બુરો. ૫

કરી ના ચોરી કે જારી, પોતાની પ્રેમદા ખ્યારી;
વિકારી વાત છોડી તો. બુરો. ૬

કરી કિપગારના કામો, બનાવિ ધર્મશાળાઓ;
સદાએ દાન દીધાં તો. બુરો. ૭

મળે તેમાં ન ભાવિને, કીધો સંતોષ જો સારો;
ધરિ છે નંમ્રતાને તો. બુરો. ૮

શુદ્ધના જ્ઞાનની ધારા, પીધી છે પ્રેમથી ખ્યાન;
શમ્યા જો તાપ તારા તો. બુરો. ૯

શુદ્ધના ચર્ણમાં માથું, નમાવિ બોધને સૂર્યો;
જપાયો મંત્ર જીવોં તો. બુરો. ૧૦

નજર ના નુરથી ડેખી, પ્રભૂની મૂરતિ ખ્યારી;
તજ કુદૃષ્ટિને મેંતો. બુરો. ૧૧

ભલું ભાવે ચહિ સહુતું, રીઝાવ્યા દીન બંધુને;
લગાવિ લેહ લસી તો. બુરો. ૧૨

ગરીબો ના સતાવ્યાને, નીતિને ચાહથી પાળી;
નારાયણ જ્ઞાન જો છે તો. બુરો. ૧૩

વિ. સં. ૧૯૭૪ માધ. શુ. ૫

(૧૪૦) ઇંદ્રીયજીત બધામાંથી સાર સમજી લે છે.

ધર્મનિતિ એમ તત્ત્વજ્ઞાન ધારીને જે સંસારમાં રહેતો તેને સંસારના સાર નિ સમજી શકે છે. પણ જડ વ્યવહારમાં ફસાઈ રહીને સંસારમાં રહેવું અને ઠાંગી ત્યાગ કરવો એ બે તો એકજ સરખાં છે. એવો નિયમ નથી કે ત્યાગમાં લાભ છે કે સંસારમાં લાભ છે તેમજ સંસારનો ત્યાગ કરવામાં નુકસાન છે કે ત્યાગવૃત્તિથી સંસારમાં રહેવાથી નુકસાન છે એમ કંઈ નથી. જે કંઈ છે તે ઇંદ્રીયોનો ધર્મ (નીયમો) પાળીને રહેવામાં છે ઇંદ્રીયોના નિયમોને છોડી દઈને આડે રસ્તે વતે છે તેને કોઈ ધર્મ ધાર્યાનું ફળ નથી મળતું.

वेदास्त्यागश्च यज्ञाश्च नियमाश्च तपांसि च ।

न विमदुष्ट भावस्य सिद्धिं गच्छन्ति कश्चित् ॥

(મનુ. અ. ૨-૯) વેદાધ્યયન, દાન, યજ્ઞ, નિયમો અને તપ એ સર્વેય જેનો સ્વભાવજ દુષ્ટ હોય (અર્થાત ઇંદ્રીયાધિન હોય) તેને કદી પણ કોઈ ધર્મ આચરવાનું ફળ, સિદ્ધી, મોક્ષ, સફળતા મળી શકતું નથી---અર્થાત ઇંદ્રીયોનો યોગ્ય રીતે નિયમસર ઉપયોગ કરીને વશ રાખવિ, એ ઇંદ્રીયોનો સ્વભાવ છે કે પાણીની પેઠે નીચાણ તરફ વળી જાય છે વાસ્તે રોકીને પરમશ્વરના ઉંચા માર્ગ તરફ જોડી દેવિ એ ઇંદ્રીયોના ધર્મ છે.

મન બુદ્ધિ તારે કે કુબાડે.

પ્રકાશ ૬.

—::—

(બુદ્ધિના ધર્મમાં ભેદ પડ્યો છે)

- (૪) મનનો ધર્મ—કરેક વસ્તુ કે વાતનું વિચાર કરવું. એમનનો વેપાર છે. આ સર્વ જગત જ સુખ દુઃખને સમજી શકે છે. માટે જેણે મ કર્યું છે તો સર્વ આધ્યું છે. જેણે મનને તેણેજ જગત જીત્યું છે.

દોહા—મનદીયા કહિ औरहि तन साधोको संग

कहे कबिर कोरी गजी कैसे लागे रंग ॥

मनके हारे हारहें मनके जीते जीत ।

मन मीलावे रामकुं मनहि करे फजीत ॥

મન તો કયાંય ભટકતું હોય અને સત્સંગ તો કોરી ગજીયાણી ઉપર રંગ શી રીતે ચઢે માર ખવરાવે અને મનજ લાભ મેળવે. મા વશ બે આપણ કરીશું તો સુખ સમજશે.

निज सुख बिनु मनहोहिकीथीरा ।

૧૪૨) ગાંધિજીએ વર્ધાને ઘરમાંતો કહિ ગયાં છે.

પોતાના આત્મ સુખ વિના મન કાંઈ થીર થતુ નથી.
તેવું આપણુ નથી કરી શક્યા તે કરવું જોઈએજ.

૫) બુદ્ધિનો ધર્મ—બુદ્ધિ સર્વનો નિશ્ચય કરે છે. બુદ્ધિ
ધૈર્યને ધારણુ કરે છે જ્ઞાનને ધરાવે છે. બોલે છે
સમજે છે. મન અને બુદ્ધિનેજ આધારે આ સર્વ
જગતનો તંત્ર ચાલી રહ્યો છે. વાસ્તે પુરેપુરું ધ્યાન
બુદ્ધિ (અક્ષલ) ના વિષયમાં તો દેવુંજ પડે તેમ
છે અને દરેક ધર્મના અંગોમાં વિચારવાનું છે.
બુદ્ધિનો તો વર્તમાન સમયમાં તો ઘણોજ ટોટો
પડી ગયો છે.

પ્રશ્ન. જુના લોકોનાં કરતાં તો હાલમાં આપણામાં
બુદ્ધિ ઘણીજ વંચારે છે.

ઉત્તર. ઘરડાંઓના કરતાં તો બુદ્ધિ ઘણીજ ઓછી
છે. ઘરડાંઓ તો સાદા પોષાગો પેહેરતાં હતાં આપણુ
તો નવાં નવા રંગ ઝેરંગી અને ચમકદાર સારાં ઝાણાં
વાપરીયે છે. નઅ દેખાઈયે તેનિ શોભા સમજીયે છે.

પ્રશ્ન. આતો સમજવું હમણાં ગાંધિના ઉપદેશથી થયું છે.

ઉત્તર પ્રથમ ન હતું તેવું ન સમજશે એના તો
મહા પુરાવા છે.

આપણે ઘરડાઓનો ગુણુ છોડીને અવગુણુ લીધો છે. (૧૪૩)

નિચ ગ્રહાપદસ્થુલં યથા સમ્પન્નભોજનમ્.

(નિતિ) નેંચું (નાતું સરખું) (ઘર રાખી તેમાં સમાવેશ કરવો.. અને જાડાં ટકાઉ ઓછી કીંમતના વસ્ત્ર પેહેરવાં. (ટાઢ વાય તો પેહેરવાં અને ઓઢવાં પણ ઉકળાટ થતો હોય તો શી જરૂર છે) અને સંપત્તિના પ્રમાણમાં ભોજન કરવું (શાક રોટલાથી જેવું પેટ ભરાય છે અને સંતોષ વળે છે તેવું તો કશા પકવાનેથી પેટ ભરાતું નથી તેમ સંતોષ વળતો નથી) વર્તમાન સમયમાં જો આપણામાં ખુદ્દિ છે એમ સમજીએ તો રૂપીયાની કમાણીમાં દશ રૂપીયાના ખર્ચ ન કરીએ તેમ ન પોષાય તેવા લોક રૂઢીના નકામા લાભ વિનાના કર્મ કરીને ખર્ચાઓ કરતાં અટકીએ. પણ ખુદ્દિના ટોટા પડવાથી આપણને કશી મુશ્મળણુ પડતીજ નથી.

પ્રથમ આગળનાં ઘરડાં કેમ કરતાં હતાં.

ઉત્તર ઘરડાં જે ખર્ચાઓ કે કઢંગાં કામો કરતાં હતાં તેને તો આજે આપણો ખરો ફરજિયાત ધર્મ માનીને સજ્જડ વળગી રહ્યા છીએ ત્યારે તે ઘરડાંઓ જે આવક અને ધર્મના કામો કરતા હતા. તેને કેમ નથી કરતા તે તરફ તો આંડો પડેલોજ નાખી દીધો

(૧૪૪) આજ્ઞાબોધનમાં વિસ્તાર ન કરવો.

છે. જરાએ જો બુદ્ધિ આપણામાં હોય તો વિચાર કરી જોઈએ. કે ઘરડાં કેવાં બળવાન હતાં કે ૪૦ ૫૦ ગાઉની મજલ કરતે થાકની ગણતરી ન રાખતાં હતાં. તેમ મણુ ડાઢ મણુનું પોટલું ઉચકીને પગે ચાલીને જતાં હતાં. આપણ તો એવિ સ્થિતિમાં છીએ કે જો ખજાર સુધી જવાનીએ ગાડી મળે તો ફોણ પગે ચાલીને ભય છે. તો પોટલું ઉચકીને જવાની તો શરમ ભરેલીજ વાત છે. ઘરડાંએના વખતમાં પાંચ રૂપીયે મણુ ઘી મળતું હતું. ડાઢ રૂપીયે ગોળ. બાર આને મણુ ગહુ, તે પ્રમાણે દાળ ચોખા વિગેરે મળતાં હતાં, તેમ સહુએ આરામની સાથે ખેડુતો ખેતિ કરતા હતા. પાક એવા પાકતો હતો કે ઘાનાં ન માય તેની શી નવાઈ શેમમાં. ખેતર ખજાંમાયે પણ ન માતો હતો. વસ્ત્રો તો રૂ આપીને વણાવિ લેતા હતા હાથેજ કાંતિ વણી લેતા હતા. તેવા સસ્તા જનાનામાં પણ તેમની ખર્ચ કરવામાં બુદ્ધિ કેવિ વાપરતા હતા કે—

દ્વૌદેવે પીત્રુકાર્યેત્રિ નેકૈક મુખયત્રવા—

મોજયેત્સુ સમ્રદ્વોડપ ન પ્રસજ્જેતવિસ્તરે

(મ. અ. ૩-૧૨૫)

અમે તેવો મુખ્યમુખ્યત્તિવાળો (ધનવાન) હોય તેણે પણ

મુખસિંધુ પ્ર૦ ૬ સુપાત્ર આદ્યની અછત છે. (૧૪૫)

દેવ કાર્યમાં બે અને પીત્રુ કાર્યમાં ત્રણ આદ્ય શિવાય વધારે વિસ્તાર ન કરવો અને તેટલી પણ ખર્ચ કરવાની શક્તિ ન હોય તો બન્ને કાર્યમાં એક એક આદ્ય જમાડવો. પણ બંણાને જમાડવા પ્રવૃત્ત થવું નહિ કેમકે—

સત્ક્રીયાં દેશકાલૌ ચ શૌર્ચબ્રાહ્મણ સમ્પદઃ ।

પંચૈતાન્વિસ્તરો હન્તિ તસ્માન્નેહેત વિસ્તરમ્ ॥

(મનુ૦ અ. ૩-૧૨૬)

વિસ્તાર કયાંથી આદ્યણોનો સત્કાર દેશની તથા સમયની યોગ્યતા, પવિત્રતા અને સારા પવિત્ર ગુણોવાળા (દુર્વ્યસનાદી વિનાના) આદ્યણો મળવા અસંભવ છે તે માટે જો તેવા ન મળે તો કરેલો ખર્ચો આપણો નકામો જાય અને દેવ પીત્રુઓને તો મળે નહીં ત્યારે તેવો વિસ્તાર કરીને ખર્ચો ન કરવો જોઈએ. આદ્યણ કેવા જોઈએ તેના જો બધાએ પ્રમાણે અહિં દર્શાવિયે તો અંધ લગભાણે જાય છે તે સંકેતથી નામથી સજ્જનો સમજી લેશે. આદ્યણ લોજનમાં વધારે વિસ્તાર ન કરવો તેનું પ્રમાણ યાજ્ઞવલ્ક્ય સ્મૃતિ-પ્રકર્ણ ૧૦ શ્લોક-૨૨૭-૨૨૮) ધર્મસિંધુ ત્રિતિય પટલ પ્રષ્ઠ ૧૫ માં પણ ઉપર પ્રમાણેજ બતાવ્યું છે-કે દેવ કાર્યમાં બે અને પીત્રુકાર્યમાં ત્રણથી વધારે વિસ્તાર ન કરવો-એવિ આપણા વડીલોની મુખ્ય હિતિ તે તરફ તો

(૧૪૬) સુ. પ્ર. ૬ વૃદ્ધોની મર્યાદા વાતોને આપણુ નથી સમજ્યા.

આપણુ જરૂર પણ કરતાજ નથી અને દાખલા તો ઘરડાના હોયે છેયે અને ચાલીયે છેયે ત્યારે તો આપણીમ નમોણ ઉદ્ધતાઈથી તેવું કરવાથી આપણા વડીલોનું બહનામ કરીયે છેયે. ઘડાં શું સમજીને સમયને અનુસાર કામ કરતાં હતાં તેની મર્યાદા ભરેલી બીણી વાતોને સવળી સમજવાની આપણામાં સમજી શકીયે તેવી સુખુદિ (અક્ષલ) ક્યાં છે. જો આપણુ દીઘ બુદ્ધિવાળા હોઈયે તો વૃદ્ધ વડીલોની સમસ્યામાં શું આસા છે તેને જરૂર સમજી લેને આપણી બુદ્ધિનો સુધારો કરવાને હવે તો નજ ચુકીએ કેમકે વૃદ્ધ વડીલોનું કહેવું સમજવું અને કરવું એ બુદ્ધિ ભરેલું સવળું છે. અને આપણુ સમજી બેઠાં છેયે અવળું.

દ્રષ્ટાન્ત—(ગુરૂદેવનું કહેલું) નર્મદાજીના કીનારા ઉપર ઝાડ તળે બેઠેલા ગુરૂશીષ્ય જ્ઞાનચર્ચા કરી રહ્યા હતા ત્યાં જળ ભરવા જવાનો માર્ગ હોવાથી ત્યાં થેને ત્રણ સ્ત્રીયો જળભરવા જતી હતી તે પ્રસંગમાં ગુરૂએ શિષ્યને સંબોધન દેવામાં કહ્યું કે બચ્ચા અગલી અચ્છિ હે. પિછલી અચ્છિ હે—બીચલી ટેલી હે તેવો શબ્દ વચલી ભાના કાનમાં પડયો કે તુરત ઝલકી ઉઠી અલી આ જોને આ બાવાને મસ્તિ ચલી છે. લોકોના મસ્તના માલ ખાઈને મચ્ચો છે તે જોને બેરીયોને સારી માઠી જોવાને મુચ્ચો છે તે હમણાં એના બાપને

મોઠલીને ખબર લેવાડાવું છું. એમ ખડખડતિ ઘેરે ગઈ તેના ધણીને વાત કરી કે તે સાંભળીને લીધી ડાંગ ને ચાલ્યો. આંખો લાલચોળ થઈ ગઈ અને ગાળો ભાંડતો ત્યાં આવ્યો કે જ્યાં ગુરૂ ચેલો જ્ઞાનગોષ્ઠિ કરે છે. તે જોવો નજીક આવ્યો તેવો ગુરૂએ શિષ્યને સમસ્યામાં શરિર ઉપર સંબોધન કર્યો—ખચ્યા માર મારને શિષ્યે પાછું ભાળીને બેસું તો પોતાની ગાય પાસે બીજી કોઈની ગાય ઘાસ ખાતિ દેખીને મારવા ઉઠ્યો. એટલે ગુરૂએ હાથ પકડીને હેઠો બેસાડ્યો. અરે મુખ બીચારી ગૌકો કયું મારનેકોં ખડા હુઆ તેરા કયા ખાતિથી ઘાસ નહિ હોગા તો ગૌકો છોડદેગે અપને કેંતો સખકી ગૈયાં એકસી સમજના શિષ્યે કહ્યું કે મૈંતો આપકી આજ્ઞાસે, મારનેકોં ખડા હુઆથા ગુરૂ બોલ્યા ખચ્યા મેરા કયા કહેનેકા હે. ઓર તેરા સમજના કયા હુઆ હે. અલીતક તું કુછ નહિ. સમજાહે અપનિ બે જ્ઞાનકી ખાતોં હોરહિથી ઉસ્મે તુજસેં મૈં કહિ રહાથા કી માર વો કુચ્છ ગઉકો મારનેકી સમસ્યા નહિ થી. મૈનેતો તેરી બે કામ, લોભ કોધકિ વૃત્તિયો હે ઉસ્કો મારને કોં કહાથા. ઇધરતો અપનિ એસી ખાત ચલી રહિથી ઉધરસેં ગૌ આગધ છુસ્મે તેરી ખુદ્દિકી જડતાસેં તું કહુ ઓરહિ સમજ ગયા—જે પેલો સ્ત્રીનો ધણી મારવાને આવ્યો હતો તે આવો પ્રસંગ બેઠા સાંભળીને વિચારમાં પડ્યો કે બેસીના કહેવા

(૧૪૮) સુખસિંહ પ્ર૦ ૬ સત્રસેં ખીચલી તો ટેલિલિહે.

પ્રમાણે જો સહસા કામ કરીદઉં તો પછી પસ્તાવોજ થાય
માટે પ્રથમતો હગીગત આ સાધુને તો પુછું પાસેં જૈ પગે
લાગી પુછયું કે મહારાજ હમણા થોડીવાર પહેલાં ત્રણ
મિયો પાણી ભરીને અહિંથી જતી હતી તે ઝેરીયોએ આ-
પને ગાળો કેમ દીધી (આવું ઉલટાવિને પુછયું) તે સાં-
લળીને. સંત બોલ્યા લેયા મૈને તો કોઈ માઈકો ઇલાંસે
જાતિ આતિ નતો દેખી હૈ ઔર ન કબી કોઈ ગાલી દેતિ
હૈ માઈ લોગ કયું ગાલી દેવે. મેરેસેં કોઈ તકલીફ હોતિ
હો તો હમ અંત કહિં ચલે જાય હમારે કછુ એકઠોર બેઠ
રહેના નહિ હૈ.

દોહા.

સાધુતો રમતા મલા 'કહુ પરમારથ હોય,

પાનિતો વહેતા મલા વંધા ગંધા હોય.

બોલો લેયા તુમ કયા કહેના ચહાતે હો મહારાજ મહારે
તો એમ પુછયું છે કે આપેં એમ કાંઈ કહું હતું કે. અ-
ગલી અચ્છિ હે પીછલી અચ્છી હૈ. ખીચલી ટેલી હૈ. હાં
લેયા મે ચેલાસેં ઉપદેશ દેતાહું ઉસ સમયમે કહા કરતા
હું કે બચ્યા સમાલકે ચલના જો બાલક અવસ્થા હે સોલી
ઠીક ઠીક નિકલ જાતી હૈ ઉસ લીયે અગલી (અવસ્થા)

૧ એવો પાઠ પશુ છે કે વાચ ન લાગે કોય.

અચ્છી હે ઔર જો ખુદાપા હે વોખી શીથીલ હોખનેસે,
 પીછલી (વૃદ્ધાવસ્થા) બી અચ્છી હે ઔર જો જુવાની અ-
 વસ્થા હે સો તો બઢીહી ટેઢી હૈ. ઉસ્મે સખકુચ્છ હોતા હે.
 જો વિષયોમે લગી ગઈ તો ગધા પચીસી સમજલો ઔર
 જોગ સાધનેમે યા તો પરોપકારમે યા જહાં તહાં લગીગઈ
 વહાંસે હટના બડા ભારી કામ હૈ. ઇસ લીયે ખીચલી ટેઢી હૈ.
 સો સમાલકે રહેના. ડાંગ લકને આવનારો ખોલ્યો મહા-
 રાજ જેવું આપે' હવણા મને સમજાવિને કહ્યું તેવું તમારા
 શિષ્યને ખુદલુ કેમ નોતુ સમજાવ્યું—ભાઈયા સ્વગ જાનૈ સ્વગ
 દિકી ભાષા પશુની ભાષામાં પશુઓજ સમજે છે—તેમજ
 હમ સંત લોગ તો સમસ્યાસે' સમજા દેવે' જો
 તુમહારેમે અછલ હોતો સમજ લો અચ્છા લેયા તુમ
 કયા સમજેથે માહારાજ ભારી સ્ત્રિયે મનેતો કહ્યું કે કોઈ
 ખાવો રસ્તામાં ખેઠો છે અને અમને ત્રણ જણીઓને જોઇને હું
 વચમાં હતિ તે' મને તો કહ્યું કે એતો ટેઢી છે અને જો
 જણીયોને સારી કહિ. તે સાંભળીને હુંતો ગુસ્સે થૈને આ-
 વ્યો હતો પણ વાતતો ખીલ નિકળી એમ કહિ સંભળાવ્યું
 એટલે સંત ઉઠી રસ્તે પડયા અને આવનારને સવળી સમજ પડી.

તેમજ ભાઈયો આપણા વડીલો પણ મર્મ ભરેલું
 કહિ ગયા છે અને કરતા ગયા છે તે સવળું સમજવું એ-
 તો આપણામાં શુદ્ધ સરળ બુદ્ધિ હોયતોજ સમજાય તેમ

(૧૫૦) સુખસિંહુ પ્ર૦ ૬ વર્ણાશ્રમ તો વેદ શાસ્ત્રોને આધારે છે.

છે પણ આપણુ જીવણી બુદ્ધિથી ચાહીએ અને ઘરડાં^૧ના નામને વગોવિયે તો તે આપણા જેવા સપુત દીકરા કયાંય દુનીયાના પડમાં તો ન મળે. વૃદ્ધો તે આપણા સુખને માટે ઘણા સારા ઉપામે રત્નતા ગયા છે પણ આપણુ તેમની આજ્ઞાતો માનતાએ નથી ને કહિયે છેયે કે સનાતન-થી જેમ ચાલતું આવે છે તેમજ ચલાવવું એ આપણા ધર્મ છે જારે તેમ છે તો પછી વેદશાસ્ત્રના વચનોને સવળાં અને સનાતનનાં છે તેમ સુખદાઇ છે એમ સમજીયે તો પછી લોક રૂઢીને અવળી અને નકલી તેમ દુઃખદાઇ કેમ ન સમજીયે અને જો શુદ્ર રીવાજે કે જેના કોઈ ગ્રંથથી પુરાવા પણ ન મળે તેના છે તેનેજ આપણુ સર્વેય કરીયે તો પછી વેદશાસ્ત્રોના જે બ્યવહારો કે પુરાવા વાળા છે તેને છોડી દેયે તો પછી વર્ણાશ્રમ શાને આધારે છે. વર્ણાશ્રમ ધર્મ છે તો તે વેદ શાસ્ત્રોનેજ આધારે છે. કાંઇ શુદ્ર રીવાજોને આધારે વર્ણાશ્રમ ધર્મ નથી. જો આપણે હવે એમ સમજીયે કે વર્ણાશ્રમ ધર્મ^૨ તો રહ્યો નથી તો શુદ્ર રીવાજોને કેટલાક સમમથો જેવી રીતે ચલવતા આવ્યા છેયે તે હવે વધારે મનમાન્યાં કરતા જેયે તો કાંઇ અટકાવ ન રહ્યો- અને જો એમ સમજીયે કે આપણુ તો વર્ણાશ્રમ ધર્મમાં (બ્રાહ્મણ-ક્ષત્રિય-વૈશ્ય-શુદ્ર) છેયે. તો તો વેદ શાસ્ત્રોની

સુ. પ્ર. ૬ ધરડાંઓના માથા ઉપર પગ મુકીને ચાલ્યા છીએ. (૧૫૧)

આશા પ્રમાણે વર્તવું રહ્યું કે જેને આપણા ધરડાં કરતાં ગયાં છે. જે આપણુ જુદાના (ઋષિ મુનિઓના) સંતાન હોઈએ તો તેમના માર્ગને અનુસરીએ મનુ. અ. ૪. શ્લોક ૧૭૦)માં તે પ્રમાણે બતાવ્યું છે જે આપણા બાપદાદા' જે સજ્જનોના સત્માર્ગે સતકર્મોનું આચર્યું વર્તતા ગયા હોય તો તેવા માર્ગને અનુસરવું ધર્મનું સાધન અને સુખનું મૂળ છે પણ જે તે અવળે રસ્તે ચઢી ગયેલા હોય તો તે રસ્તાને અધર્મનો અને દુઃખ દેનારો છે એમ સમજીને તજી દેવો હવે આપણુ વિચારી જોઈએ તો ઉપર બતાવ્યા પ્રમાણે ત્રણ કે એક બ્રાહ્મણને વિધિવત્ બ્રાહ્મણોજ ન કરાવિયે તો તે શું અધર્મનો કે દુઃખ દેનારો માર્ગ સમજીએ કે ધર્મનો અને સુખદાઈ માર્ગ બાપદાદા (ઋષિ મુનિઓ) નો છે તેમ સમજીએ જે આપણુ ધરડાંઓના પગલે પગલે ચાલીએ તોય ન્યાતિ જમણવારો કરવાનું પ્રમાણ કયાંય મળી આવતું નથી. અને આપણુ તો હરેક ભતોવાળા ન્યાતિ જમણો કરીએ છીએ તે શું બાપદાદાઓ (ઋષિમુનિઓ) ના માથા ઉપર પગ મુકીને ચાલ્યું કહેવાય કે પગલે પગલે ચાલ્યું કહેવાય. ધરડાંઓના માથા ઉપર પગ મુકીને આપણુ આજે કેટલે હરજે ચાલી રહ્યા છીએ તેના વિચાર

(૧૫૨) સુખસિદ્ધિ પ્ર૦ ૬ આપણો વ્યવહાર તો દેવોનિ સાથે છે.

કરવાથી સહુને સમજાય તેવું છે. એકતો આપદાદાની આજ્ઞા ઉલ્લંઘન કરી તેથી આપણુ તે સનાતન ધર્મ મર્યાદાના વ-
ર્ણાશ્રમથી પતિત (વર્ણસંકર) થયા ગણ્યછું અને તે કાર-
ણથી આપણો આખો લોગ (યજ્ઞ કે બ્રહ્મલોજનાદીનો)
વેદશાસ્ત્રોના નિયમોથી ઉલટો હોવાથી આપણુને (સહુ સૂ-
ષ્ટિને) સુખ આપનારા દેવોને કે પિત્રુઓને તો ન મળે.
બરે આપણો આપેલો લોગ દેવપિત્રુઓને ન મળે તો વૃષ્ટિ
આદી ન થાય અને વૃષ્ટિ વિગેરે ન થાય તો જગતનો
નાશ થવાનો વખત આવે તેવો સમય વર્તમાનમાં આપણુ
અનુભવિ રહ્યા છીએ કે નહિ તેતો સહુ વિચારીને સમજી
શકે છે આપણો તો વ્યવહાર દેવોનિ સાથે જોડાયેલો છે.
કાંઈ શુદ્રોની સાથે કે શુદ્રોનો વ્યવહાર આપણી સાથે હોવા-
નું સંભવતું નથી પણ દેવોનિ સાથે તો વ્યવહાર છે એવું
આપણા પીતામહ (બ્રહ્મા)એ દરાવિ આપેલું છે.

देवान्भावयतानेन ते देवा भावयन्तुवः ॥

परस्पर भावयन्तः श्रेयः परमवाप्स्यथ ॥

(ગીતા અ. ૩-૧૧)

(આપણુને પીતામહ-દાદાએ આજ્ઞા કરી છે કે)
આ યજ્ઞથી તમે દેવોનું પોષણ કરો (નિત્યયજ્ઞ શ્રાદ્ધ બ્રહ્મ-
લોજનાદીથી દેવોને તૃપ્ત કરો) અને દેવો તમારું પોષણ

સુ. પ્ર. ૬ સુખસિંધુ પ્ર૦ ૬ આપણુ તો દેવોના ચોર છીએ. (૧૫૩)

કરો (વરસાદ-અનાજ-રસ કસાદીથી પ્રાણી માત્રનું પાલણુ કરો) આ પ્રમાણે પરસ્પર પોષણ કરતાં તમે બન્ને પરશ્રેય (સુખ આનંદ સુસંપત્તિ અને મોક્ષાદી) ને પામશો.

ईष्टान्मोगान्हिषो देवा दास्यन्ते यज्ञ भाविताः

तैर्दत्तान् प्रदायैभ्यो योमुक्तेस्तेन एवसः

(ગીતા અ. ૩.-૧૨)

• યજ્ઞથી પોષાયલા દેવો તમને (પ્રાણી માત્રને) ઇચ્છીત ભોગો આપશે પણ તેમણે આપેલા એ ભોગો (અન્ન-જળ સૂર્ય, ચંદ્રનો, પ્રકાશ, પવન, ધી, દુધ. ફળપુલાદી પદાર્થોના) તેમને (તે તે દેવોને વિભાગો) આપ્યા વિના જે મનુષ્યો ભોગ ભોગવે છે તે ચોર છે. અર્થાત દેવોને પોચી શકે તેવા યજ્ઞ પ્રહ્મભોજનાદી શાસ્ત્ર વિધિપૂર્વક પવિત્રતાથી જે નથી કરવામાં આવતાં તે શાસ્ત્ર વિધિ વિનાનું જે કાંઈ ખર્ચ કરે છે તે દેવોને નથી પહોંચતું તેથી તેવો ખર્ચ કરનારો દેવોનો ચોર બને છે અને આ ભારતક્ષેત્રમાં વસતા ગરીબ લોકોને સંકટમાં લાવે દેવાં (અનાજ વિના ભુખે ટળવળતાં કરવાં) ને શાસ્ત્રથી વિરુદ્ધ અનંક ખર્ચોયો આજે આપણુ કરી રહ્યા છીએ-જે કાંઈ કર્મ દેવોના નિમિત્તનું હોય અને તે દેવોનેજ પહોંચાડવાને આદ્યું હોય તો તે આપણા વડીલોનું અનુસ-

(૫૫૪) શાસ્ત્રોપાન વિધિથી રહિત કર્મ આસુરીતું છે.

રેલું કર્મ ગણાય અને તે શિવાયતું તો કેવળ આસુરીમાં જ ગણાય.

આત્મ સંભાવિતાઃ સ્તબ્ધા ધનમાન મદાન્વિતાઃ।

મરજંતે નામ મરજંતે દંભેના વિધિ પૂર્વકમ્

(ગીતા અ. ૧૬-૧૭)

પોતાની મેળે પોતાને મ્હોટા માનનારા (કુળાભીમાનથી) હઠીલા (અધર્મને રસ્તે આગ્રહથી દોરનારા) ધનના અને માનના અભીમાનથી દેખાવનેજ સારું. શાસ્ત્રની વિધિને છોડી દઈને ફક્ત નામના (કીર્તિ મેળવવાની આશાએ) જે યજ્ઞ પ્રજ્ઞસૌજન્યાદી જે કાંઈ કર્મ કરે છે તે આસુરી છે. જો આપણુ બુદ્ધિમાન હોઈએ તો મહા મહેનત કરીને સંગ્રહ કરેલું દ્રવ્ય તેને ખર્ચ કરીને આસુરી કર્મ (પાપવાળું) કેમ કરીએ આપણુ વહીલોની ધર્મ મર્યાદાને છોડી દેને અવળા શુદ્ધ સીવાજીને જે આજે આપણે આચરી રહ્યા છીએ તે જો આપણુ બુદ્ધિમાન હોઈએ તો કદાપી નજ આચરીએ કેમકે આપણુ તો દેવિ સંપત્તિના છીએ. આસુરી સંપત્તિના નથી. દેવિ સંપત્તિનેજ મારે વર્ણાશ્રમનો ધર્મ છે. કાંઈ આસુરીને મારે નથી હોતો. જે વેદશાસ્ત્રોના નિયમોને અનુસરીને કામો (અપહરો) થાયછે. તેજ તો આપણુ વહીલો—ઋષિ મુનિઓના અને સનાતનથી આજ્ઞતાં આવેલાં ગણાય જો આપણુ સના-

તન ધર્મિ દેવિ સંપત્તિના હોઇયે તો તો ન્યાતિ જમણુવા-
 રના ખર્ચા નજ કરીયે કેમકે તેણું કરવાનું કાંઈ પ્રમાણ
 મળતું નથી અને તે પ્રમાણ પિનાતું અને અનેક દુઃખોને
 પ્રાપ્ત કરનારું કામ હોય તે આપણા વર્ણ ધર્મને હાની
 ખામિ પહોચાડનારું જ છે અર્થાત વર્ણશ્રમથી વિરુદ્ધ છે.
 આપણુ જો વર્ણશ્રમમાં હોઇયે તો નજ કરીયે. અને જો
 સહુને એમજ લાગે કે આપણે તો કેટલોક સમય વિતિ
 ગયો ચાલતું આવે છે તેને બન્ધ નથી કરવું તોપણ એક
 વાત તો નક્કી થાય તેથી સહુને સમજણ પડે કે આપણે
 તો સહુને ગમતું આવે તેમજ કરવું રહ્યું. હવે શાસ્ત્રનો
 આધાર લેવાનિ કાંઈ જરૂર નથી. એવો કંતવ સણ થયો હોય
 તો શાસ્ત્રના પુસ્તકોને ભણવા જોવાનિ મહેનત કરવાનું તો
 મટી જાય તેમજ આચાર્યોના વાડામાંથી છુટા થયે તો પછી
 જેને જે ફાવે તે સંપ્રદાય ધર્મના અંગને વગળે એટલે કોઈની
 દાખલ તો ન રહિ. અંકુશ સહુનો મટી ગયો એટલે પછી
 તો ગુરુઓને જેમ ફાવે તેમ તે વતે શિષ્યોને કે પુત્ર શિ-
 યોને જેમ જેને અનુકુળ આવે તેમ સાધન કરીશ્યે. તે
 પછી આપણે કોઈને કાંઈ બોલવાનું કે ઝમકા કહ્યા કર-
 વાનું કે ફરીયાદો માંડવાનું કાંઈ મણુ રહેશે નહિ. કોણ
 રાજ અને કોણ પ્રજા કોણ ન્યાત અને કોણ જાત કોણ
 હિન્દુ અને કોણ સુસલમાન, કોણ બ્રાહ્મણ કવિ વૈશ્ય શુદ્ર

(૧૫૬) સુખસિંધુ પ્ર૦ ૬ સ્વછંદતાને સ્વતંત્રતા ન કહેવાય.

અને કોણ વિભતિ કે કોણ સભતિ કોણ ધર્મિ કે કોણ
અધર્મિ અને કોણ પાપી કે કોણ પુન્યાત્મા કોણ હિંસક
હત્યારો અને કોણ સદાચારી પવિત્ર અને કોણ ફકીર કાણ
કે મોલા કોણ પીર પેગંબર કે દેવ દેવિ કોણ દેવ અને
કોણ આમુર એમ બધું જગત એક તો થૈ જાય એટલે સહુ
ઝઘડંડ મટી ગયું. મીથ્યા માથા કુટતો ઓછી થશે એમ
પણ બે શાસ્ત્રના માર્ગને સનાતન ધર્મને કે વર્ણાશ્રમને છોડી
દેને ચાલવું હોય તોય પણ ખર્ચાતો જેને જેમ મન માને
તેમ કરે તેવું સંભળ્યું. કેમકે જે અંકુશ ધર્મ મર્યાદાનો
શાસ્ત્રાધારે હોય છે તેતો સ્વતંત્ર છે અને તે શીવાય બે
શુદ્ધ રીવાજોને આધારે ચાલવું એ તો સ્વચ્છંદતા છે. જેમકે
બિચાર જેને પુત્રો હોય તે માળાપોએ સમજીને સહુને ગમતું
ધરબાર જુદું કરી આપીને વિભાગોને પાડી આખ્યા હોય
તો માળાપનો મર્યાદો રહે ભાઈઓમાં પણ સંપ સલાહ રહે
સંપત્તિ સુમાર્ગે વપરાય તેવિ રીતે જુદું રહેવું તેનું નામતો
સ્વતંત્રતા છે અને આપસમાં લડી ઝઘડીને કલેશ કરોને જે
જુદું રહેવું છે તે તો સ્વચ્છંદતા છે કેમકે તેને માટે તો
જબરજસ્તી કરવિ પડે એટલે સંપત્તિનો વિનાશ થાય સંપ
ન રહે માળાપનો મર્યાદો દુટે એટલે દુઃખ રહે છે. બન્ને
પ્રકારે જુદું તો રહેવાનું છેજ પણ જે સુખ સંપત્તિ સ્વ-
તંત્રતામાં છે તે કાંઈ સ્વચ્છંદતામાં નથી. તેમજ જે કાંઈ

સુ. પ્ર. ૬ જેનો જેવો સ્વભાવ હોય તેવોજ તે સૌને સમજે છે. (૨૫૭)

અનુભવથી શાસ્ત્રાધારે વર્તે છે તે સનાતન વર્ણાશ્રમ ધર્મની મર્યાદાનું સ્વતંત્રપણું છે અને જે કોઈ અનુભવ કર્યા વિના તેમ કોઈ પણ પ્રકારેના પુરાવાઓ લીધા વિના શુદ્ધરીવાળે પ્રમાણે વર્તે તો તે સ્વછન્દપણું છે. સ્વ-
છન્દપણું આસુરી સંપત્તિઓમાં હોવું સ્વાભાવિકજ છે. તેમ સ્વતંત્રપણું દેવિ સંપત્તિઓમાં હોવું તે પણ સ્વાભા-
વિક છે. તે બન્ને સંપત્તિઓ એક એકથી વિરુદ્ધ વર્તે છે. આપણે હવે એવા નિર્ણય ઉપર આવવું જોઈએ કે જેનો જેવી સંપત્તિનો સ્વભાવ હશે તે પ્રમાણે વર્તીએ પણ તેથી આપણા નિશ્ચયને કેમ છોડી દેએ.

સ્વલગ્ન અગુણ સાધુ ગુણ ગાહા ।

ઉભય અપાર ઉદયિ અવગાહા-

દુર્જનો સૌમાંથી અવગુણોને ગ્રહણ કરે છે અને સજ્જનો સહુમાંથી ગુણ ગ્રહણ કરે છે બન્ને અપાર ઉંડા સમુદ્ર છે જેમ કે પાંડવોએ રાયસુયજ્ઞમાં જે સલા ભરી હતી તે વખતે શ્રી કૃષ્ણ ભગવાને ધર્મ રાજાને કહ્યું કે આ સલામાંથી એક ખરાબ માણસને ખોળી લાવો અને દુર્યોધનને કહ્યું કે તમે સારા માણસને હુંડી લાવો ધર્મ રાજાને એટલી બધી સલામાં એક પણ ખોટો-દુર્જન ન મળ્યો અને દુર્યોધનને કોઈ સારો સજ્જન ન મળ્યો-તેમજ પોતપોતાની સ્વભાવની સ્થિતિ પ્રમાણે સર્વજનું કે અર્વજનું

(૧૫૮) સુખસિંહુ પ્ર૦ ૬. પરમેશ્વરે જ્ઞાનશુભ રાખવા નથી આપ્યું.

સમજવામાં આવે છે. કાંઈ એ સલામાં બધાએ નહારા નહતા તેમજ સર્વ કાંઈ સારા સજ્જનોજ નહતા. પણ પોતાના વર્તાણુંકોને અનુસાર બન્ને જણને સમજાણું-તેવિજ રીતે કાંઈને સાફ સમજાશે અને કાંઈને માહું પણ લાગશે. તથાપી ખરી જાતને છુપાવવિ એતો અધર્મજ ગણાય. તેમ આપણને જે પરમેશ્વરે પ્રેરણા કરીને જ્ઞાન બક્ષીસ કર્યું હોય તે કાંઈ છુપાવિ દેવાને મારે નહિજ કે એક ખુણાની શુદ્ધમાં પેશી રહિને પછી રહેવાને નહિજ. આપણને જે જે અનુભવો થયા હોય જે જે સંકટો કે સુખનું કારણ સમજાયું હોય તે સર્વ પરોપકાર સમજીને અથવા આપણું નિત્યદાન સમજીને જ્ઞાનદાન તો આપીજ દેવું કેમકે આપણને જે સમજણ પડી હોય તેને ન વાપરીયે તો તેતો શરીરનિ સાથે નાશ પામશે. તેમ શરિરનો સમય પુરો થયો કે પછી કાંઈ કરવા વળાવાનું નથી. વાસ્તે કરી લીધું તે કામ-અને લજ લીધા તે રામ—

પ્રકરણ ૭

(જમણથી થતિ હાનિઓ)

પ્રશ્ન-જમણવારો કરવાથી શું શું હાનિઓ છે અને પ્રથમથી વડીલો શું સમજીને કરતા આવ્યા છે.

ઉત્તર-પ્રથમના જે વડીલો ઋષિ મુનિયો તો જમણવાર કરતા હતા તેવું પ્રમાણ કયાંય મળી આવતુંજ નથી અને હમણા બસો ચારસો વરસો ઉપરનાં જે ઘરડાં જમણવારો કરતાં આવ્યાં છે તેના પત્તાવાર પુરાવો મળતો નથી. પણ એટલું તો સમજવું જરૂરનું છે કે ખેડુતોની પાસેથી શીખ્યાં છે. કેમકે જુના જમાનામાં નાણું તો ઘણું જ દુર્લભ હતું. પણ અનાજ ધી ઝોળ દુધ વિગેરે ભરપટ્ટે સહુને ત્યાં હતાં જેના ઘરમાં પચાસ કળશી ઓછામાં ઓછું અનાજ ભર્યું હોય અને કુલડાં (હિલડાં) કે ગાગેરો ઘીનિ ભરેલી બગડતી હોય ઝોળના રેલા ઘરમાં નિતરતા હોય. અને નિતની છાશ થતિ હોય તેમાં પાંચથેર દશથેર ધી આવતું હોય તવું અનાજ મણાશાં બંધ પાકીને આવિ ગયું હોય ત્યારે વણજરાનિ પોઠનિ વાટ (રાહ) બેવાતિ હોય જે તેને આવવાનિ મોડ થતિ એટલે બગડવા ન દેવાના કારણથી પછી ખુટાડવા માંડવાનો ઉદ્ધમ થઈ કરી દેતાં. તે વારાફરતી વારો અને તારા પછી મ્હારો એમ ખેડુતોના

(૧૬૦) સુખસિંહ પ્ર૦ ૬ ખેડુતોની રમ્મત તે આજે જમિ.

ઘરમાંથી નિકળીને જમણવારોનિ જપ્તી આજે ઘેરેઘેરે
પાપતું લશ્કર સજીને પુન્યના માર્ગને કાપી નાખવાને
મેઠી છે-તે સમયમાં ઘરડાઓને જમણવારો કરવાથી લાભ
એજ હતો કે ઘરમાંથી બગડતું અનાજ વિગેરે કોઈ ઉપાય
કરીને ખુટાડવું અને માણસને મ્હોઠે વાપરી દેવું પણ
અનાજ કીંચિત્ બાર ગેર ઉપયોગમાં ન જવા દેવું તેવું
તે લોકો અત્તનું માન રાખતા હતા તેથી તેમના ઉપર
અણપૂર્ણાદેવિનિ પૂર્ણ કૃપા પણ રહેતિ હતિ. તે કારણથી
પાકતું પણ પૂંકળ હતું-તે દીવસે ખેડુતોના ઘર એજ
ધર્મશાળાઓ હતિ. તેજ વિદ્યાર્થીયોનું અત્તક્ષેત્ર હતું, તે
અર્વે પ્રાણીમાત્રનો વિશ્રામસ્થાન તે ખેડુતોજ હતા. અત્તને
બદલે ઘી લેવાતું ઘીને બદલે તેલ લેવાતું. તલને બદલે
મહુ બાજરી-મકાઈ લેવાતા. પણ નાણું જોવા જડે ક્યાંથી.
તેવા ત્રેતાયુગના જમાનાનિ જે મ્હોટી વાતો છે તે આપણા
સમજવામાં આવે તેવિ નથી અને જડતાથી જેને વળગ્યા
તે વળગ્યાજ. મકામુઠ સહુને પડી ગઈ છે કોઈ બુદ્ધિમાનો
કે પડીતો પણ ઉકેલ પાડતા નથી તો પછી અણસમજી
અને નિરક્ષર અજ્ઞાનિ જે લોકો દેખાદેખ કરનારાં છે તેમનો
તો શો કસુર (વાંક) કાઢવો જોઈએ. જે ખેડુતોના ઘરમાંથી
જે રમ્મત ગમ્મત કાઢી હતિ તે આજે તે ખેડુતોનેજ
સરકારનિ ધુંશના કરતાં એ જમણવારોનિ ધુંશ (જમિ)
વધિ પડી છે પણ છુટતિ નથી.

સુ. સિં. પ્ર. ૭ જમણવારોનેજ ખરૂં દેવત્વ સમજી રાખ્યું છે. (૧૬૧)

તેના વિના કલ્યાણકારી બીજું કાંઈ નજરેજ પડતું નથી તેજ આપણું પ્રહરણ થૈ પડ્યું છે તેજ જાણે સ્વર્ગે જવાનું વિમાન સમજી રાખ્યું છે તેનાવડેજ આપણ મહોટા થૈયે છેયે તેજ આપણા બાપદાદાઓનું પુરૂષાર્થ સમજીયે છેયે. આપણા વડીલોદીન બીજી કહીયે કર્મકાંડનિ કે નિતિનિ તો આ સમયમાં પાળવાથી લાંછનરૂપ સમજી રાખી છે પણ સહુનો સાર વડીલોનો જાણે હોય તેમ હવે આ સમયમાં સુખનો ભાંકાર તો એક જમણવારોનેજ બેઠારી છે. આપણા વડીલ શ્રધ્ધિમુનિયોનિ બીજી જે આજ્ઞાયે પુરાવાવાળી છે જેનાથી સહુ સૃષ્ટિનું હિત સમાયલું છે તેમ આપણું મહોટાપણું સમાયલું છે તેને આજે આપણ ન પાળીયે તો ચાલે પણ, જેનું મુળ મથાળું નથી મળતું તેમ દુનિયાંને તથા કરનારી છે અને આપણને હીન દશામાં લાવિ રહિ છે તેવિ જમણવારોને તેં શી રીતે છોડી દેયે તેના વિના તો આપણે ચાલેજ નહિ. આપણને તો જમણવારો અને રોવા કુટવાનું બન્ને કર્મજ કરીને તરી જવાનું છે નતો આપણને કમાવાનિ રોજગાર ધંધાની સુઝ પડે કે ન કાંઈ સ્નાન સાધ્યાદી કર્મ કરવાનિ કે ખેતીવાડીમાં ધ્યાન દેવાનિ કે કાંઈ પરોપકારી કામો કરવાનિ કાંઈ સુઝજ પડતિ નથી. હસીફરીને એક તો જમણવારો કરવી અને રડવું કુટવું એજ જાણે આપણું

(૧૬૨) સુ. સિં. પ્ર. ૭ નાવકું હાંકનારોજ કુખી રહ્યો છે.

પરમ દૈવત્વ સમજીને તેનાજ ઉપર પૂર્ણ ધ્યાન કરીને જન્મ
ગુજારી રહ્યા છેયે. પણ તેનાથી આપણી થતિ ખુવારી^૧
તરફ તો આપણે જરાએ વિચાર સરખો એ લાવ તાજ
નથી. જે આપણુ જગતના ગુરુ છેયે તેમને સુઝ ન પડે
તો તેવિષે બીજી વર્ણુ તો દોરાયાં કરે તેમાં કાંઈ નવાઈ
તો નથીજ ઉતરતે રસ્તે તો સહુ ઉતરી પડેજ છે પણ
ઉચ્ચા માર્ગ તરફ જે ચઢે અને ચઢાવે તેજ જગત ગુરુનું
પદ ભોગવિ શકે છે અને તેથીજ આપણા વડોલો ઉત્તમ
ગણાયા છે. પણ આજે આપણુ તેમના પુત્રો છેયે તેમનિ
કેવી અધમ દશા છે.

(ગજલ) ૮.

અરે અફસોસ છે ભારી, જરા તો કોઈ વિચારોને;
સુણીને બન્ધુઓ મારા, બળત્રાને શમાવોને. ૧
ગયા ક્યાં એ ^૨પુનિત વિપ્રો, જગત જેને વખાણે છે;
રચ્યાં છે શાસ્ત્ર સિદ્ધાંતો, ^૩લલિતકાએ ધરાવોને. ૨
કાશ્યપ પુલસ્તને અત્રિ, બ્રહ્મા ભાગવઃ વળી મૈત્રિ;
અરે વસીષ્ઠ ને ^૪કૌશીક, જરા દીલ્લમાં જગ્યાવોને. ૩

---

૧ ખરાબી—પવિત્ર બ્રહ્મર્ષિઓ—૩ તત્વજ્ઞાન આપણામાં
આજે નથી રહ્યું કે જેથી ખરૂં સમજી લઈએ તે વાસ્તે શાસ્ત્રનો તે
આધાર લાકડીની પેઠે રાખવો જોઈએ—૪ વિશ્વામિત્ર.

સુ. સિં. પ્ર. ૭ સહુને સુધરવાની જરૂર છે. (૧૬૩)

ધારાશર ગાદવ ને ગૌતમ, દધીચી દેવ હિતકારી;
ભરધ્વાજને કોડોનું, અગસ્તાદી ઠસાવોને. ૪
જગતનું શુભ એ કરતા, સદા એ ધ્યાનને ધરત;
હતા સંતોષી જન દેવા, મળે તેમાં નભાવોને. ૫
એ રૂપીના જે રૂકુમારો, હાલના ઋષિ પ્ર તે ધારો;
થયા અજ્ઞાનથી અંધા, સુઝે ના ધર્મ પોતાનો. ૬
આપણા હાલ જે આજે, ઘરોઘર પેટને કાજે;
ભમ્યા ભીકુક બાનિ નિત્યેં, રૂષિઓને લગાવ્યા છે. ૭
ખીરાદર ઘેનમાં ગાજે, વ્યસનમાં ગર્ક થઈ આજે;
જમણમાં નાશ સહુ કીધું, વિચારો વાત વૃદ્ધોની. ૮
ભૂપ જે નમતા પગોમાં, કીર્તિ તે તો ગુમાવિ છે;
ગયા બ્રહ્મ તત્ત્વને ભૂલી, દશા તેથી બનિ આવિ. ૯
છો જગતના ગુરૂ વિપ્રો, નામ તે શું ગુમાવો છો;
કથે નારાયણ પ્યારા, મુને તો શર્મ આવે છે. ૧૦

વિ. સં. ૧૯૭૨-ચૈત્ર. શુ. ૫

૧ એ આદી ગોત્રો વાળા રૂષિઓની કીર્તિને તો યાદ કરો ૨-પરમેશ્વર વિના ખીજ કોઈનું નહિ. ૩-પુત્રો -૪આહાણણો ૫ જ્ઞાતિભાઈઓ-૬ કોઈ વડીલ ઋષિ મુનીઓ જમણવારો કરતા હતા કે તમ્માકુ ખાતા પીતા કે સુંઘતા કે ચહા ભાંગ વિગેરે દુર્વ્યસનો રાખતા હતાકે તે વિચારી જુઓ.

(૧૬૪) સુ. સિં. ૭ વૃદ્ધો પ્રમાણે આપણામાં આયત્રિનું બળ કેમ નથી.

ક્યાં તો વહીલ ઋષિ મુનિયોનિ પરોપકારી જ્ઞાન વૃ-
ત્તિયો અને ક્યાં આપણી અધમ ભીક્ષુક વૃત્તિયો આપણી
તેવિ ઉલટી સ્થિતિયોમાં સર્વ પ્રકારના શુદ્ધ રીવાજોનેજ
કરીને મ્હોટા થવા કે સુખી થવાનિ ઇચ્છા રાખીયે તે
વૃથા છે. આપણે સહુને મ્હોટા થવા કે સુખી થવાનિજ
ઇચ્છા છે. અને ચાલીયે ઉલટા તો ક્યાંથી ધારેલું મળી
શકે આપણુ જો સુખનિ આશા કરીયે તો પાછા ઘર તરફ
વળીયે. કાંઈ વનવગડેજ ભમ્યાં કરીયે તો ક્યારે પણ ઘરના
સુખની પ્રાપ્તિ થવાનિ નથી. અર્થાત આ પણ જે શુદ્ધ રીવાજોને
મ્હોટો ખર્ચો કરી કરીને મરી જઇયે તોય જે પદ ઋષિ મુનિ
યોને થોડા ખર્ચમાં શાસ્ત્રોક્ત વિધિ કરીને મળેલું કે જે સુખ
મળેલું તે કાંઈ પોતાનિ ગ્રાહણપણાનિ મ્હોટી પરોપકારી
ધર્મનિ ફરજો કરી બતાવ્યા (વના એમને એમજ તો કોઇને નથી
મળ્યું અને મળશે પણ નહિ. વિશ્વામિત્ર રાજર્ષિ (ક્ષત્રિય) હતા
તો તેમણે બ્રહ્મર્ષિ પણું મેળવવા કેટલો પરીશ્રમ કર્યો હતો વસિષ્ઠ
જેવા સમર્થનિ સાથે વિરૂદ્ધ આદર્યો તથાપી જ્યારે નમ્રતા
સરળતા સંતોષાદી ગુણો વિશ્વામિત્રે પ્રાપ્ત કર્યા ત્યારે વસિષ્ઠ
મુનિયે બ્રહ્મર્ષિ કહિજ દીધું. તે બ્રહ્મર્ષિનું પદ વગર મહેનતે
આપણને મળેલું છે તેમ તે બ્રહ્મર્ષિયોના બાળક છેએ તેને
આજે શુદ્ધ રીવાજો આદરવાથી શુદ્ધથી પણ હલકો પદવિ

સુ. સિં પ્ર. ૭ વૃદ્ધો પ્રમાણે ગાયત્રીનું બળ કેમ નથી. (૧૬૫)

લોકો આપી રહ્યા છે. જેવું આચરીશું તેવું પદ જરૂર મેળવિશું. તે વિશ્વામિત્રેં પ્રાક્ષણ થયાનું પરાક્રમ કરી બતાવ્યું કે જેણે ગાયત્રિ જેવિ ને પણ શ્રાપ દીધો. જેથી આજે આપણુ શ્રાપાવિભોચન કર્યા વિના જો ગાયત્રિ જપીયે તો તે કાંઈ ફળીભુત થતિ નથી તેથી એમ તો કહેવુંજ પડે છે કે—

વિશ્વામિત્ર શ્રાપા વિમુક્તા મવ—

શ્રાપ દઇને તેણે પાછો પણ વાળી લીધો છે. અને આપણાથી તો આપણી ઠરાવેલી જે લોક ફઢીયો છે તેને પણ પાછી વાળી લેવા નિયેં મુશ્કેલ પડી ગઈ છે તો પછી ઇંદ્રાદી દેવો જો રીસાઈ જશે તો શી રીતે પાછા વાળી (મનવિ) લાવીશું. જે વિશ્વામિત્રેં નવિન સ્ત્રિ બનાવવાનો આરંભ કરીને પ્રથમ ઝાડ પશુઓ અને અનેક અંનાદી પદાર્થો ગાયત્રિના બળવડે ઉત્પન્ન કર્યાં છે જેનાથી ગરીબોનું ભરણપોષણ આજે થઈ રહ્યું છે એવા પરોપકારના બદલામાં આપણુ આજે જગતના નાશનો ઉપાય રચી રહ્યા છીએ. ભારતભૂમિના દરેક ખુણે ખુણે આજે હદ ઉપર મોઘવારી વધારેજ વધતિ જે રહિ છે તેવા સમયમાં પણ આપણુ જે બ્રહ્મર્ષિયોના પુત્રો છીએ તેજ બીજી વર્ણના ક-

(૧૬૬) સુ. સિ. પ્ર. ૭ જમનારાઓને જમવાનું જ ધ્યાન.

રતાં એ વધારેમાં વધારે ખર્ચાઓ કરીને કરજદાર ખનિને પણુ ધીની નદીઓ વહેવડાવિ રહ્યા છે. ન્યાતિ જમણુવારો કરીને દેશ ચોખળાં કે ચોરાશી શાંભૂમેળાઓ વિગેરે અનેક એવાં નકામાં ખર્ચાઓ કરીને અનાજ ધી ખાંડ ગોળ દાળ ચોખાનો તથા બીજી અનેક વસ્તુઓનો ભાવ મહોંઘોજ કરી રહ્યા છે. જેથી કરીને ગરીબ લોકોના બાળકોને ભુખે ટળવળતાં જોઈએ છે. વસ્ત્ર વિનાનાં નશ્વ રખડતાં જોઈએ છે. છતાંએ આપણે તો જીભચક્કા ખની જવાથી મીષ્ટાંન (લાડુ શીરા વિગેરે) પકવાનો તરફનું જ પૂર્ણ ધ્યાન ચોટયું હોય એટલે બીજા કોઈનું દુઃખ તો ક્યાં થઈને નજરમાં આવિ શકે આપણા કર્તવ્યથી જો ઘણાઓને દુઃખ પેદા થતું હોય તો તે આપણા વૃદ્ધ રૂપિ મુનિઓનું પ્રાદક્ષણપણુનું કર્તવ્ય ન ગણાય કે દૈવિ સંપત્તિને શોભાવણું ન કહેવાય. આપણી જમણુવારોથી થતિ હાનીયો—

૧) દરેક વસ્તુઓનિ મોઘવારી વધી છે એટલે તમામ ગરીબ ભાઈઓનો નિસાસો જમણુવારો કરનારાઓના ઉપર પડે છે કેમકે આપણુ તો પકવાનોના ઝપાટા ઉડાવિયે અને આપણા ગરીબ ભાઈબેહેનોને તો શાક રોટલાના પણુ સાંસા (મુસીબત) પડે છે—

૨ આપણું પ્રદક્ષણપણું રહેતું નથી.

પ્રશ્ન—શાથી પ્રાદક્ષણપણું રહેતું નથી.

ઉત્તર—આચાર બ્રહ્મ થવાથી કેમકે ઘણા વિસ્તારવાળું જે કામ આરંભ્યું હોય તેમાં પવિત્રતા બીલકુલ રહેતિ નથી. જે રસોઈ રંધાય છે. તેમાં હજારો જીવડાંઓ આપણા ખાવામાં આવે છે. પાણી પણ ગંગાતું નથી અનાજ પુરું વિણાતું નથી. રાંધનારાઓનિ બુદ્ધ થવાથી રસોઈમાં કેટલેક ઠેકાણે તો ઉંદરાં દેડકાં ગરોળી વિગેરે જીવો અંદર બંધાઈ જાય છે. તે તો ઘણાઓને અતુલ્ય હશે તેમ મેં તો કેટલેક ઠેકાણે નજરે જોયું છે. આપણા અખોટીયાં તો સાવ (બીલકુલ) એકાંજ રહેવાનો બહુધા સંભવ છે. આપણા ભેગી અન્ય જાતો પણ પ્રવેશ કરીએ છે. ઢંડ ભંગીયોનીયે કાંઈ પરજી રહેતિ નથી. સુતકીયોનીયે પરજી રહેતિ નથી. પગરખાં (પદત્રાણ) કે વસ્ત્રાદીની તો નથી જ રહેતિ. સ્ત્રિયો રજસ્વળા હોય છતાંએ પંગતમાંજ બેસે છે તેનો તપાસ આપણુ ક્યારે કરીયે છેયે—વાગડનિ સંપ્રદાય પ્રમાણે તો સ્ત્રીયો સ્નાન પણ ભાગ્યેજ કોઈકજ કરે છે અખોટીયાંનાજ નમુના જેવાં બનાવટી સુતરાઉ અખોટીયાં વાપરીયે છેયે ત્યારે ટાઢમાં નાહિને વળી મોઢા મુગટા અને પીતાંબરો વાપરવાનું કેમ વૃદ્ધોએ રાખ્યું છે. કે પવિત્ર રહેવા માટે તેમ જનોઈ દીધા વિનાના બાળકો પણ રસોઈમાં દાખલ હોય છે. ભંગીયોના વાળેલા એકમાં આપણુ લોજન જમવા બેસીયે છેયે.

(૧૬૮) સુ. સિ. પ્ર. ૭ બ્રાહ્મણના ધર્મથી કેટલું બધું ઉંધું છે.

બેસવાનિ જ્યો પણ મંડલ ન કરી શકાય તેવિ અપવિત્ર મળમુત્રવાળી હોય છે તેમજ નિયમ વિનાનું અમાપ અને નિશા ભોજન (અણુ તોલ અને રાત્રે જમણું) આસુરી છે તેમ શરીરને રોગાદીથી હાનિ કરતાડું જમીયે છેએ વિ-
ગેરે અનેક પ્રકારના અનાચારોવાળું જમણું કરીને જમાડવું અને જમવું એ જો આપણામાં સુબુદ્ધિ હોય તો નજ કરીયે. કેમકે અનાચારથીજ બ્રાહ્મણપણું નાશ પામે છે. (બ્રાહ્મણનું બ્રહ્મત્વપણું પવિત્રાચાર અને ઉત્તમ જ્ઞાનમાં છે) તે વિષે વધારે ધર્મ નિતિના પુસ્તકોમાં જોઈને સમજી લેવું.

૩ બીજી તમામ વર્ણો ઢેડ ભંગી થમાર કોળીનાળી કે ધાંચી મોચી ધોળી ઇત્યાદીથી લઇને આપણ સર્વેય બ્રાહ્મણ ક્ષત્રિય વૈશ્ય સુધાંત પણ જમણવારોનેજ એક સ-
રખું ઉત્તમ કર્મ મળીને કરીએ છેએ તો આપણામાં અને બીજી વર્ણોમાં શો તફાવત ઓછો વધારે રહ્યો.

પ્રશ્ન—કેમ ઓછો વધારે ફેરફાર ન કરેવાય. આપણ તો જમણવારોના નિમિત્તે (બહાને) પણ બ્રહ્માર્પણ બ્રહ્મ ભોજન તો કરીયે છેએ એટલે બીજી વર્ણના કરતાં તો વધારે તો ખડુંજ.

ઉત્તર—આપણ આપણી બ્રાહ્મણની ન્યાત જમાડીયે એતો બ્રહ્માર્પણ બ્રહ્મ ભોજનમાં ગણાય ત્યારે ઢેડો તેમનિ

સુ. સિં પ્ર. ૭ ન્યાતો જમાડવી તે બ્રહ્મભોજન નથી. (૧૬૯)

ન્યાતિ જમાડે તો તે ઢેડાઈણુ ઢેડ લોજન ખડું કે નહિ અને તેવિજ રીતે ખીજી બધિએ વર્ણુ પોતપોતાની ન્યાતોને જમાડે તો તે કીયા દેવના અર્ધણુ સમજવું કેમકે આપણી ન્યાત જમે એ તો પ્રાદ્ધણુ લોજનમાં ગણાય છે ત્યારે ખીજી બતિની જે ન્યાતો જમે તે પણ તેની ન્યાતિ જમણોજ ગણાય તેમાં અને આપણામાં કશોએ ફેરફાર ન ગણાય. જ્યારે ઢેડ લાંઘીની ન્યાતનું કીયા કાસ્તા (કાયટાં) નું કામ હોય તો તે તેની ન્યાત જમે ત્યારે પુરું થયું ગણાય છે તેમજ આપણે પણ ન્યાતને જમાડીએ ત્યારેજ કાયટું ઉતર્યું ગણાય છે એટલે ખરોખરને બે રતી ઉપર આપણુ વધ્યા કેમકે શાસ્ત્રોની જે વિધિયો છે તેને આધારે આપણુ પ્રાદ્ધણુ છેએ એ જો કર્મ કીયા કાંઈ ન કરીએ અને ન્યાતિ જમણોનોજ પુરો આધાર ખરો રાખીએ એટલે આપણા પિત્રુઓને શું મળે. અર્થાત વિધિ વિનાનું દેવપિત્રુઓને નથી પહોચતું ત્યારે આપણે ખર્ચ્યું તેનું ફળ કશું નહિ એટલે ખર્ચવું નકામુ ગયું.

૪ જમણુવારોને માટે આજે પ્રાદ્ધણુપણું ભુલી જઈને શુદ્રોના કર્મથી આજીવિકા ચલાવિયે છેએ.

असिजीवि मसिजीवि देवलो ग्राम याचकः ।

धावको पावक श्रैव षडैते शुद्र व द्विजः (निति)

(૧૭૦) સુ. સિં પ્ર. ૭ કુવ્યવહારો માટે શુદ્ધ સરખા.

તલવાર વિગેરે હથીયારથી (પુત્રી સાદીનિ નોકરી કરીને) લેખણ. કલમથી (મેતાગીરી કે અમલદારી વિગેરે) દેવ દેરાં પુણને (અનુષ્ઠાનાદી પાર્થિવ પુજા કરીને) ગામ-હાઓમાં કે નગ્રમાં લીખ માંગીને (ટેલ નાખીનેકે અડંગો-લગાવિને) હલકારાની (પત્રવાળાંની) રસોઈ કરીને (શુદ્રાદીનું કે સુંતકીયોનું રાંધીને) ઇત્યાદી કામો કરીને આ જીવિકા ચલાવવિ એ છએ પ્રકારના શુદ્ધવત આદ્યણ ગણાય છે. જેઓ દેવ કાર્યમાં કે પીતૃ-કાર્યમાં લોજનાદી કાર્યોમાં લેવાના કામમાં આવતા નથી તો પછી વેપાર કરીએ છૈએ હલકી વર્ણુનિ નોકરીયો કરીએ છૈએ ખેતી કરીએ છીએ. વિગેરે તો આપણને ધંધા કરવા પડે છે તે કાંઈ પેટનેજ માટે નહિ ખાસ શુદ્ધ વ્યવહારોને પુરા પાડવાનેજ માટે તે શીવાય પણ વધારે કરવું પડે છે કન્યાવિક્રયમાં લાંચો લેવા વિગેરે કરીએ છીએ.

૫ જમણવારોને જ માટે આપણા પ્રીય માતા પીતા સ્ત્રી પુત્રાદી સગાં બહાલાં ને છોડીને પરદેશ (સુબાઈ મદ્રાસ, કલકત્તા, વરાડ, ખાનદેશ-ગુજરાત, માળવા વિગેરે દેશોમાં કે દરીયાપાર) પણ જવું પડે છે. સુખનિ આશાએ જન્મભર પરતંત્રમાંજ પડયા રહિયે છીએ ન કરવાં જેવાં અનેક કુકર્મો કરીને દ્રવ્ય લાવીને જમણો જમાડીયે છીએ. અસત્ય અને અનિતિ આચરવિજ પડે છે આપણ પરદેશ-

માં ચોરી જારી લક્ષ્ગાઈ કરીયે અને સુખને માટે અથ-
ડાઈએ છીયે અને ઘેરે ચીચો દીવસે દીવા બાળે વળી બહા-
દુરાઈ પણ કરી ખતાવે કે આપણા વિના વંશનીયે વૃદ્ધિ કરી દ્યે.

ચોરી જારીની છુટતો આપણી હાજરીમાંએ હોય છે
તો પછી આપણું ઓથું મટયું એટલે તો છુટે છેડે ચોગાનમાં
ઘોડા કેમ ન દોડાવે એ કસુર ખેરીયોનો છે એવું આપણે
કેમ સમજીયે પણ આપણુંતો ધ્યાન શુદ્ધ રીવાજોના જમણ
વારોના કબ્બાં તરફ ખેંચાયલું હોય એટલે પછી આંખો
આડા કાન કરીને ચલવ્યેજ છુટકો ભલેને વર્ણસંકર પ્રજા
પેદા થાય બાપ તો આપણનેજ કહેશે તે શીવાયનું એ ગમે
તે અંધાડું વળી જાઓ પણ આપણી ચોટ ન ચુકીએ જમણવારો
કરીને ભાંજગડ (પંચાયત) કરવાનું તે કેમ ભુલી જઈયે. ભલે નીચ
લોકોના વૈતરાં તાણીયે ખાવા ન મળે તેવિ દશામાં પડી
રહેવું મંજુર છે આખડું જાય તો તે નવિ ખનાવીશું પણ
જમણવારોનું નીશાન તો કદાપી નથી ચુકતા આપણને
પરદેશોમાં શું શું દુઃખ વેઠવાં પડે છે તેને પણ આપણ
યાદ નથી લાવતા આપણી ન્યાતો કેટલી મ્હોટી હતી અને
આજે કેવી નાનીસરખી થઈ ગઈ છે આપણા કેટલા ભાઈ
ઓ આપણોને સારાં પકવાનો ખવડાવિને ઘરખાર ગીરવે
મુકીને તત્તનિ પરણેલી કામળ બાળાઓને તો પીયરમાંજ
મુકીને વિદેશ ગયા છે તે હજી સુધી આપણું ઇનામ લેવાને

૧૭૨) સુ. સિં. પ્ર. ૭ જમણુ વારોથી ન્યાતનો 'જામ'

એ પણ પાછા આવ્યા નથી. એવી રીતે જમણો જમી જમીને આપણી ન્યાતોના ઘર જડામુળમાંથી કેટલાંએ કાઢી નાખ્યાં છે તે જમણુવારો આપણી પુરી શત્રુરૂપ આજે થઈ પડી છે.

૬ જમણુવારોના ખર્ચ કરવાને માટે આપણી કોમ-
ળી હીકરીઓને ગમે ત્યાં વેચી દેવામાં જરાએ વિચારજ
આવતો નથી જ્યારે તે ઉંચકુળનો કે ભલે નીચકુળનો
હોય ભલે લુલો લંગડો હોય કે ધરડો મુંગો કે બહેરો
હોય કે પાંસળો કે દળિદ્રી કે ભલે દુબ્ધસનિ હોય છોકરી
ને ગમ્યો યા ન ગમ્યો કે ભલેને તે કાલ રંડાતી તે આજે
રંડાઓ પણ તેનો ઉચાટ આપણને કશોએ નહિ આપણે
તો આપણા લોકજ્ઞવહારમાં ખામી ન આવી ભય તે તર-
ફજ પુરતું ધ્યાન હોય છે. પણ જલ્લા ભાઈયો જરા વિ-
ચારી તો બેવું જોઈએ કે આમાં આપણને કેટલું સુખ છે
અને બીજાઓને કેટલું સુખ આપણાથી થાય છે. આવી
રીતે પેટનાં આંતરડાં વેંચીને જો જમણુવારો ન કરીયે તો
શું આપણું પ્રાદાણ પાણું કાંઈ જતું રહેવાનું છે. આપણા
પ્રાદાણ પણાને ખામી લગાડનારું જે કર્મ છે તેનેતો આજે
આપણુ કર્મ સમજી બેઠા છીએ એક એકના દેખાદેખી આ-
લ્યા. નીચ વર્ણોનિ પાસેથી આ કન્યા વેંચવાનું શીખ્યા
છીએ. તે દ્રવ્ય વડે તીર્થો કરવાં વૃત્તોદ્ધાપન કરવાં વિગેરે

સુ. સિં. પ્ર. ૭ પકવાનો નથી જમતા તે તો માંસ છે. (૧૭૩)

કે જેદીકરી વેંચીને કરે છે અને જમણુવારો કરે છે તે અને જે કોઈ કંન્યા વિક્રયનું જમે જમાડે છે તે જમણુ નથી જમતા પણ તે દીકરીના શરીરનાં માંસનું ભોજન જમે છે.

हृदयं मातु भक्षन्ति पिता भक्षन्ति मस्तकं ॥

बान्धवा बाहु भक्षन्ति गात्राणि ईतरेजनाः ॥ (निति)

તે કંન્યાના કાળજીને તો મા ખાય છે અને આપ માથાનું ભોજન જમે છે. અને ભાઈ (ગોત્રીયો) હાથના માંસને જમે છે અને કંન્યા વિક્રયના નિમિત્તનું જે બીજા કોઈ ન્યાત વીગેરે જે જમે છે તે કંન્યાના બાકી રહેલા શરીરના ભાગોનું માંસ જમે છે. આતે શું બ્રાહ્મણનો ધર્મ કે મહાત્મા અત્યાચાર. આવું તો પોતાની દીકરીનું માંસ તો કસાઈ પણ ન વેંચે કે ન ખાય. તેથી એ આપણુ ઉત્તમ વર્ણુ તો વધીને જમણુવારો અને બીજા શુદ્ર વ્યવહારો કરવાનેજ દોડી રહ્યા છીયે. આ-જે કાંઈ અનિતિયો થઈ રહી છે તે આપણી બુદ્ધિનું જ્ઞાન નાશ પામવાથીજ.

૭ આપણુ જમણુવારો કરીને ભાંજગડીયા પંચાયંતિયા થવાની આશાએ ગરીબોની ગરદન કાપીયે છીયે કેમકે સહુને મ્હોટા થવાનીજ ઉમેદ હોય છે છોટો કોણુ રહે જ્યારે

(૧૭૪) સુ. સિં. પ્ર ૭ ધનવાને પણ જમણવાશે તો નજ કરવિ.

થોડાએક જણા ઘરના ફેરાવવાળા માલદાર હોય અને તે જો જમણવારો કરે એટલે જમવા આવનારો કાંઈ નવ મહિને ન જણ્યો હોય તેમ નહિ હોય તેપણુ લાંગાનિ જોડે દુકા દોડે-મરે નહિ તો માંદો તો પડેજ. એટલે પછી ઘર વેંચે બળદ વેંચે કે દેણુ કરે ચાહે ઊંચીના દાગીના વેંચે કે પછી છોકરો છોકરી જે કાંઈ હોય તે વેંચીને પણ ન્યાતને તો જમાડી દે કાંઈ મહેણુ ન સાંભળે એટલે જે કાંઈ પાપ કે અત્યાચારો થાય તે જમણવારોનો આરંભ કરનારો જે ધનવાન હોય તેના ઉપર તેનો બોજો પડે છે તે માટેજ-

મોજયેત્સુ સમૃદ્ધોઽપિ નમ્રસજ્જે તવિસ્તરે-

ગમે તેટલો ધનવાન હોય અને ખુબ સંપતિવાળો હોય તો તેણે પણ જમણો કરવાને પ્રવૃત્ત થવું નહિ-કેમકે ઉપર ગણાવેલા દોષો આરંભ કરનારને ભોગવવા પડે છે. માટે જમણવારોને છોડી દઈને બીજા ઘણાએ સુમાર્ગો છે જો કે ન્યાતને તો એક ટંકનું ખાણું છે અને કરનારને તો આભજમીન એક કરવી પડે છે. આપણુ ધનવાન હોઈયે તો આપણી ન્યાતમાં ગરીબ અને વૃદ્ધ હોય કે કોઈ લુલાં લંગડાં હોય કે આંધલાં બહેરાં હોય કે જેના માખાપ મરી ગયા હોય એવાં અનાથ બાળકો આદીના ખાવા પહેરવાનો બંદોબસ્ત કરીયે તો તે શું પરોપકાર ન ગણાય કે

અને જ્યાં પાણીની તાણ પડતી હોય ત્યાં જળાશય વાવ કુવા તળાવ ઇત્યાદી બંધાવિયે તો તે શુ પરો-પકાર નથી કે તે આપણુ જમણુવારો કરોને ગરીબોનું ખાણું આપણુ ખાઈ જઈયે. જો ગરીબો ભુખે અનાજ વિના ટળવળીને મરી જાય અને આપણુ મીઠાન્ન ઉડા-વિયે તે આપણું જમણું બળ્યું કેમ નહિ. જો આપણુ મહોટા હોઈએ તો છોટાને ત્યાં જમવા ન જઈયે. તેમજ ધમકી કે હાથ દડને જમણુવારો કરવાનું કહેવું એતો ન્યાતને કલંક જેવું તો બરૂંજ કેમકે ન્યાત તો ગરી-બોનું પાલણુ પોષણુ કરે તોજ ન્યાત ગંગા કહેવાય માટે ન્યાતિ સુધારો કરવો એ સર્વ ન્યાતોના સમન્તુ સજ્જનોએ સોચવું જરૂરનું છે. જ્યારે કુવહેવારોના બોઝાઓ જો ગ-રીબ સ્થીતિના આપણા લાઈયો ઉપરથી આપણુ જે સમન્તું અને સમર્થ છતાં એ ઓછા ન કરી શકીયે તો પછી આ-પણી બુદ્ધિબળનું પુરૂષાર્થ તે શા કામમાં આવશે.

૮ જમણુવારો કરવાથી આપણામાં કેટલો બધો કુસ-મ્પ વધિ પડયો છે આપણે એક એકને ધીક્કારીએ છીએ તીરસ્કાર કરીએ છીએ એક એકને બોલવાનો પણ અણગમો થૈ ગયો છે. કોઈ અત્યાય અનિતિ કરે તેને આપણુ ન્યાત ગંગા પવિત્ર કરવાનું ધારીને તેનિ પાસેથી આપણુ જમણુ

(૧૭૬) સુખ સિદ્ધિ પ્ર. ૭ જમણવારે અનેક પાપો કરાવે છે.

જમી જઈએ તેથી કાંઈ તે પવિત્ર ન થઈ શકે અને આપણુ તેના કરેલા પાપના ભાગીદાર બનીએ છીએ. પાપ કરનારે હાથા કરી હોય તો તેને શાસ્ત્રિ વિધિ કરાવોને શુદ્ધ કરવાના ઉપાયો આપણુ નથી કરતા આપણે તો જમણ ઉપરજ ફરગુજર ચલાવવું છે. કોઈએ ગૌહત્યા કે પ્રહાહત્યા કે ગર્ભપાતાદી દોષો કયાં હોય તેને આપણુ જમણ લેને પવિત્ર નથી કરતા પણ તેને મદદ કરીએ છીએ કેમકે અત્યાચ કરનારને કાંઈ પરમેશ્વરની એ બીક નથી તો પછી ત્યાત તે કયાં પાછળ પાછળ ફરવાનિ છે જે સર્વાંતર્યામિ સર્વને સર્વ વખતનું બાણુવાનિ અને સીક્ષા કરવાની એ જેનામાં સર્વ સત્તા છે તેના પરમાત્માને તો ચપટીમાં રાખીને મનને ગમતું કરવા બાંધ છે. જ્યારે પરમેશ્વરને સમજાવિ દેવાની જે બુદ્ધીથી કદપી રાખે છે તે શું જમણવારના ઇંકથી ડરી જવાનાં છે. એક જમણવાર આપીને પછી એને જેટલાં પાપ કરવાં હશે તેટલાં કરશે એ બધાએ જમણુ જમના-રાઓના ઉપર બોઝો ચઢવાનો. વાસ્તે જમણુ ન લેવું કે ન દેવું પણ બુલચી થઈ બચેલા પાપને તો પાપીજ જ્યારે શાસ્ત્રવિધિથી સમજીને પ્રાયશ્ચીત કરાવિ દેને ફરી તે કોઈ દીવસ ન આવેરે તો તે પાપથી છુટી શકે. કાંઈ બારે મહીને શ્રાવણીની હેમાદ્રી સાંભળવિ અને પાપ કરતાંજ જહું જમણો આપતાં જહું તેથી કાંઈ પાપ છુટતું નથી.

સુખ સિંધુ. પ્ર. ૭ ન્યાતોના કરથી કન્યા વૃત્ત ભંગ (૧૭૭)

ગરીબ લોકોના નીસાસાનું જમણુ તો છે માટે ગરીબોના તરફ જરા ધ્યાન જરૂર દેવું જોઈએ જેને સુઝ નથી પડતી તેતો દેખાદેખજ કર્યો જાય છે. લાલ હાની કે સુખ દુઃખની ખબર નથી મ્હોટા ભાઈ કરે એટલે છોટા ભાઈને ચુંબાઈ (શરમાઈને) કરવુંજ પડે કોઈ ખુશીથી નથી કરતું ન્યાતનો કર સમજીનેજ કરે છે. છોકરાનો ઉપવિત્ત સંસ્કાર કરવાનો આવતાં પહેલાં વિધિની ફીકર તેને નથી પણ જમણુવારની ફીકર થૈ પડે છે તે કારણથી આપણા કેટલા એ ભાઈઓ તો ૧૫-૧૬ વર્ષના એ ઉપરના જે વ્રાત્ય (શુદ્ર) સંજ્ઞાના બાળકો પણ હોય છે. કંન્યાની બાબતમાં પણ લોક રૂઠીના ખરચા કરવાનું સાધન ન મળવાથી રજસ્વળાચો થાય છે તેટલુંજ નહિ પણ કેટલેક ઠેકાણે તો કુમારીકાઓને બાળક પણ અવતરે છે અથવા સગર્ભા થવાના કારણથી આત્મહત્યાઓ કરવિ પડે છે આ બધુએ દોષનું પાત્ર ગરીબોના પ્રાણ લેનારી પીશાચણી લોક રૂઠીયો અને ન્યાતિ જમણુવારો છે.

આપણુ ખેતિ વેપાર ધંધ કરીયે છૈયે. પરદેશથી ઓછામાં ઓછા એકેક જણ દશ દશ હજાર રૂપીયા કમાઈને લાવ્યા છૈયે. છતાં એ આજે તો બસો પાંચસો તો દેણાના આપણા ઉપર રામ ચઢે છે. તે પણ ડાકણીજ સ્વનું લોહિ પી ગઈ છે. સરકારનો કર વેરા (વરાડ) પણ

ભરવાનિ તજવિજ આપણુ નથી કરી શક્તા સરકારના તુચ્છ નોકરો આજે આપણને તવા કરે છે માર મારે છે મા બેન ઉપર પલાણુ માંડે છે. આપણા છોકરાઓને તો ઘી દુધનો છાંટોએ દેખાડતા નથી પણ સરકારી. એલકાર (અમલદાર) કે પરોણા આવે છે તો માલ મલીઠા ધુટાવવા પડે છે. એ બધુએ આપણામાં બુદ્ધિના ટોટા પડવાથી વધ્યું છે. વેપારી લોકો ધર્મ અધર્મ કાંઈ વિચારતા નથી. ગમે તેની એઠી જુઠી વસ્તુઓથી આપણને બ્રહ્મ કરે છે. આજકાલ ગોળ બનાવનારા અડદનો લોટ ભાથામાં નાખે છે તે ગોળ બનાવતિ વખતે એઠવાડો બનાવે છે જે લાકડા વડે હલાવે છે તે લાકડે જીભ વડે ચાટે છે. દીશા જંગલ ફરી આવિને હાથ પણ પુરા ઘોતા નથી અને જે વાશણુથી શૌચ (હગવા) ગયા હોય તેજ પાત્રથી પાણી નાખતા એઈએ છેએ. પણ આપણા ખેડુત ભાઈઓ આળસુ થયા અને નોકરોથી કામ લેવા માંડ્યું તેથી આવો સમય છે. આપણા વડીલો જાતે બધુએ પકવતા હતા તેમ ખેડુતો પણ પવિત્રતા પાળતા હતા—આપણા વૃદ્ધાના જેવું આપણામાં બળબુદ્ધિનું કાંઈ પરાક્રમ નથી રહ્યું ત્યારે તેમના કરતાંએ આવા સાંકડા વખતમાં ખર્ચાઓ કેમ વધારતા જાયે છેએ.

૯ જમણવારોનો મહેલો વિસ્તાર કરવાથી આપણુ

સુ. સિં. પ્ર. ૭. ખર્ચ કરવામાં તો મહારાજ છીએ. (૧૭૯)

પાણી નથી ભરી શકતા તેથી પાણી શુદ્ધો ભરે છે વળી જે મદીરા માંસનું સેવન કરનારા છે તેમનું ભરેલું પીવું પડે છે તે નાહ્યા ધોયા વિનાના એઠવાડાંજ શરીરવાળાં હોય છે રસોઈ બનાવવાના વાશણે પણ શુદ્ધોજ માં જે છે બહુધા તેમાં એકું હોયજ છે.

આવા અનેક પ્રકારે ભ્રષ્ટ થઈ રહ્યા છેએ દેહ દ્રવ્ય અને આત્માનો નાશ આપણા હાથે કરીને કરી રહ્યા છેએ.

જે વખતે આપણ ખર્ચ કરીએ છેએ તે વખતે તો લક્ષ્યાધિપતિ ના થીએ વધિને મોટા રાજા ના થીએ ન થઈ શકે તેવા કરવાને હિંમતદાર બની જાયે છેએ અને આજ કાલના વિપરીત વખતમાં ધનાઢ્યોના પગ ધ્રુજી જાય તેવા ખર્ચાએ આપણ હોશ ભેર કરીયે છએ.

અને જે વખતે ઓકરાઓને ભણાવવાનું હોય છે તે વખતે તો બીલકુલ નિરધન ગરીબી હાલતની નાદારીના નમુનાનું પુતળું બની જાયે છેએ. ઓકરાને જનોઈ દેવું પડે છે તો આઘા પાછા થઇને યજમાન રાજાને ખોળતા ફરીએ છએ. કંન્યાદાન દેવાને માટે ઉધરાણા કરીયે કે લોકોની પળશીઓ (ખુશામત) કરીએ છીએ કે ટેલ નાખીએ છીએ. તેવું કંન્યાદાન અને ઉપવિત્ત ન દઇયે અને ચક્તિ પ્રમાણે વિધિથી કરી દઇએ તો કાંઈ પાપ લાગે ખરું કે

(૧૮૦) સુ. સિં. પ્ર. ૭. ખર્ચ કરવામાં તો મહારાજ છીએ.

તેવું તો આપણને શરમ ભરેલું લાગે છે. આપણા આવા અનેક ઉંઘા ધારા લોક રૂઢીઓને લીધે વધારી બેઠા છીએ તેવા પાપોના યોગે ઉંધું છતું આપણું થાય છે.

આપણુ જરાએ ઇશ્વરથી તો ડરતાજ નથી અને ધરેલું પાર પાડવા જૈએ છીએ તે પરમેશ્વર કેમ સાંખી રહેશે. જે જગતના શુરૂ પ્રાદ્યષ્ટોજ ન કાંઈ પરોપકારના કામો કરીને પરમાત્માનું આરાધન કરીએ ત્યારે તો આપણને પણ સુખ નહિ મળે અને જગતના પ્રાણીઓનો પણ દુઃખી સ્થિતિનો વખત આવિ રહ્યો છે એ બધુએ પ્રાદ્યષ્ટોના ઉપર નિર્ભર છે કેમકે બુદ્ધિબળ અને આત્મજ્ઞાનનું બળ આપણામાં નથી. તેથી અનેક પાપો આપણામાં અને જગતમાં વધિ રહ્યાં છે તે કારણથી દુઃખો પણ વખતને અનુસાર વધિ રહ્યાં છે. હરિ તે સામું કેમ દેખે.

(હરિગીત છંદ)

જન કઈ ચહે પ્રભુ કઈ ચહે એ લોક પડતો શાયકી;
તે જ્ઞાનજે લવ હોય નહિ કહું થાય સઘળું પાપથી. ૧
હું અને મહારૂં વળી આ અન્ય મહારા ભાઈનું;

૧ મનુષ્યો સુખને ઇચ્છે છે અને પ્રભુ દુઃખ કેમ મોકલે છે કે પાપો કરનારને ધારેલું સુખ નથી મળતું પણ અણ ચિંતવ્યું દુઃખનું ફળ આવે છે. ૨ બીજું. ૩ એ પરમેશ્વરનો ભડંસો નથી તો રક્ષણ કોણ કરે. ૧ ખેરી.

સુ. સિં. પ્ર. ૭. જે કરવુંજ ભેદએ તે નથી કરતા. (૧૮૧)

આતો અમારા મીત્રનું આછે સગા વેવાઇનું. ૨

એમ કહે છે જન સહુ પણ કહે ન ગુરૂ કીરતારનું;

કેને પછી રક્ષણ કરે એ' કેમ અન અધિકારનું. ૩

ધન માલને ધાન્યો ઘણાં મળતાં એ પ્રભુ ક્યાંય છે;

લવ નવ ળીહે પાપો થકી કે ન્યાય શું અન્યાય છે. ૪

આવા મીઠા મેવા ભલેરા પૂત્ર દારા સંગમાં;

ગરીબને નવ રોટલો કે વસ્ત્ર નવ દો અંગમાં. ૫

કિતિ' તણા વળી કઈક પુન્યો લોકલાજે જો કરે;

માણ મરે છે મેઘસમ આવુંતો રાજા નવ કરે ૬

દુઃખો પડે ધન નાસતાં કે વાંક પ્રભુનો ઝટ ગણે;

તોએ ન અટકે જમણ કરતાં પાપનો ભાગી બણે. ૭

સહુ વાતનો એ સાર છે કે માનવિ સુખ બહુ ચહે;

પ્રભુને ગુરૂ નવ રીઝવ્યા તો દુઃખ પડતાં તુરત છે. ૮

આપણા હાથમાંજ સુખ દુઃખ બને છે જો દુઃખો

મટાડવાનો ઉપાય આદરીયે તો તે દુઃખો દુર થઈ જશે

અને આપણુ સહુ સુખી થઈએ પણ—

કરજ ના કરી દામો જમણ સારાં બનાવિને;

જમ્યા જો સંગ સ્નેહિમાં જમ્યા તે ના જમ્યા જેવું.

માટે આવા સાંકડા અને મોઘા વખતમાં મહોટા ખર્ચ

દરેક પ્રધારના કાઢી નાખીએ તો આપણુ સહુ આરા-

(૧૮૨) સુ. સિં. પ્ર૦ ૭ મનને સંતોષ કરવામાં સુખ છે.

મથી સુખમાં રહીએ. ન્યાતને તો એક ટંકનું વાળું (સાંજનું ભોજન) કરવાનું હોય છે પણ જમણુ કરનારાને તો બહોા ભારેજ બોલો થઇ પડે છે માટે જીભના સ્વાદને લીધે આપણા ગરીબ જ્ઞાતિ ભાઇઓનો દુર્દશાનો વખત આપણુ લાવિ રહ્યા છેએ. જો હજારો વર્ષો સુધિ મિષ્ટાંનો જમીએ તોએ સંતોષ શાક રોટલાના જેવો તો કદાપી થવાનો નથીજ. જેમકે કાંત પડી ગયા હોય તોપણ ધાણી ચણા કુટી કચરીને ખાવાનું મન દોડે છે-પણ સંતોષ નથી વળતો. તે માટે સમજીને ઓછા ખર્ચા કરીશું તો પરીણામે સર્વને સુખજ મળશે.

પ્રકરણ ૮.

(મરનારને રોણું નહિ પણુ કર્મ કરવું.)

પરમાત્મા આપણા ઉપર પ્રસન્ન રહે તેવાં કાંઈ કામો કરીએ તો આપણને સુખ મળે. સુખ કાંઈ ન્યાતોના જમણો આપણુ જમી જઇએ તેમાં નથી કે તેથી પરમેશ્વર રાજી રહેવાના પણ નથી. સુખ કાંઈ લોક વેહેવારની ફૂલીયો કરવાથી મળવાનું નથી સુખ મેળવવાનું તો આપણુ એછે સાધન નથી કરતા અને દુઃખના ઉપાયો તો ઘણાએ રચ-

સુ. સિં. પ્ર૦ ૮ આ તે વિવાહ કે મરણ ક્રિયા. (૧૮૩)

તાજ જાયે છેએ. આપણુ સાંકડા વ્યવહારોનિ ચિંતામાં તો
મરનાડું પણ અવગતિને પામીને ભુત પ્રેત કે ચુડવેલ થાય
મરતિ વખતે અનેક શ્રીકરો જરાય ઘરમાં તો ગુજરાન ચ-
લાવવું એ મુશ્કેલ પડ્યું હોય અને છોકરાં બે ચાર રખ-
ડતાં હોય તેવિ હાલતમાં મરી જાય પણ ન્યાતને કાંઈ
દયા કે વિચાર આવતોજ નથી. મરનારને રોવે કે ન્યાતને
અવડાવવાનું રૂપે વળી કાંઈ સગાં સપુત હોય તે તો ખી-
ચારી બેને કાંઈક સમજાવિને પરાણે પણ બેઠી કરીને દેશ
ચોખળાં કે ચોરાશી કે ચોવાડનું ઉભું કરાવે બાણે વિવાહ
આદ્યો હોય તેમ ધામ ધુમ ચલાવે એટલે મરનારની મો-
કણ મંડાય કે જીવતું બાકી ઘરમાં રહ્યું હોય તેનિ મંડાય
જો આપણામાં બુદ્ધિ રહિ હોય તો આ વાતનો ઘણો ઉંડા
વિચાર કરી જોઇએ આપણુ મરનારને કેટલું સુખ કરીયે
છેએ કે જે શાસ્ત્ર કારાએ સખત મનાઇ કરી છે તેને તો
હોશનિ સાથે ઉંમરકા ભેર કરીયે છેએ અને તેવું ન કરીયે
તો લોકોમાં જે ડાહિ અને શાણી ચતુર બેરીયો હોય તે
આપણી વાતો કરે એટલે આપણુ પાછા શમાઈ પણ જઈએ
અને બેરીયોના ભેગું આપણે પણ તાલ સુર પડતું રોવાનું
જરા મેળવિ આપીએ.

આપણા સુખ અને આબરૂમાં અને સ્ત્રિયોના ધર્મમાં
આપણુ હાથે કરીને ધુળ નાખીએ છેએ પ્રીય બન્ધુઓ જરા

(૧૮૪) સુ. સિં. પ્ર. ૮ રડવા કુટવાથી સ્ત્રિયા દીને અતેક રોગો થાય છે.

વિચાર કરી જોશો તો સમજાશે કે પુરૂષો તો હીમાળેજ ગળી ગયા હોય તેમ આપણી સ્ત્રીઓની ભવાઈને આપણુ જોઈને સ્થગીત થઈ રહીયે છેએ અને ખેરીઓને સ્વતંત્રપણું સોંપી દીધું છે આપણા ધર્મના નિયમોથી કેટલું બધું ઉલટું હોય છે. રડવા કુટવામાં સ્ત્રીઓનો ફરજિયાતજ ધર્મ આપણે સમજી રાખ્યો છે. તેમાં આપણમાં સ્ત્રીઓ કેટલીક તો અપવિત્ર હોય છે. કોઈ રજસ્વળા તો કોઈ સગલાં તો કોઈ સુતકી વિગેરેના નિયમોને છોડી દેને રડયા કુટયા વિના તો ચાલેજ નહિ ભલે અભડાઈ જવાય કે ભલે ગ. ભમાં રહેલા બાળકને હાની પહોંચે કે છાતી પાકવાથી ખરાબ દુધ બાળકના પીધામાં આવે કે ચીકણા રોગો પણ ભલે થાય મરનાર માટે મરે તો આપણે કમોતે મરવાનું આહરીયે એ બધું થાય છે તે શાથી કે આપણી બુદ્ધિ ચરવા ગઈ છે તેમાંથી અનર્થો ઉપજે છે. જો ખેરીઓને રડતાં ન આવડતું હોય તો ઉમેરી આપીને આપણુ કેવા મદદગાર બન્યા છેએ જેથી આપણી ખેરીઓ શુરવિરપણું આપણને ભજવિ બતાવે છે.

(ગજલ) ૧

ટેક. બનિ છે ખેરીઓ શૂરી.

ગુમાવિ લાજતો ધરની, તબાવિ એશ પણ 'સંધિ;
નઠારી રૂઢીયો કાઠી બની છે ખેરીઓ શૂરી.

સુ. સિં. પ્ર૦ ૮ આતે માતાઓ કે વંતરીઓ. (૧૮૫)

- કયો છે કાણનો ધારો, જનમ તેમાં ગુબરો છે;
જુઓ આ શું સુધારો છે. બની છે બૈરીઓ શૂરી. ૨
- કુટી ભાગે કેવિ છાતિ, 'ફધિરનિ ધારથી ઝરતિ;
સગાઈ કે પૂરી પીડા. બની છે. ૩
- જોરના શોરમાં આજે, વસ્ત્રનું બાન પણ ક્યાં છે;
રખ્યો ધરતો ઉછળતાં. બની છે. ૪
- કેશનો વેષ પણ જોશો, કુદે તો ભૂતનિ 'ભગનિ;
શરમ એ ચોટે જણાતિ. બની છે. ૫
- હાય ને હોયના શબ્દો બરોબર સુરમાં થાતા;
અવાતા રાણ્યા ઘીલ્લીથી. બની છે. ૬
- પ્રભાતે તો પ્રભાતિ ગવાતિ રોજના નિમે;
સાંજનો વખત ના ચૂકે. બની છે. ૭
- તબાવિ આ રિવાજોને, કરાવો કામ કઈ ધરનું;
'અગર તો પાધ બંધાવો. બની છે. ૮
- કહ્યું જો ના કરે નારી, જીવ્યા તો ના જીવ્યા જેવા;
થયા શું મઠે સૌ પંથેરી. બની છે. ૯
- મરણના નામને રોતું, નારાયણ નામ ના લે તું;
કરીને શોક સંતાપો. બની છે. ૧૦

સં. ૧૯૭૧-સુરત.

૧ લોહિ. ૨ સ્તન. ૩ ચુડવેલ. ૪ ભલે આખી મરદ બનાવો
પણ રડવાનું બંધ કરો. ૫ બૈરી ૬ સવારમાં પ્રભુનું નામ લેવા
સમય હોય કે રડવાનો.

(૧૮૧) સુ. સિં. ૫૦ ૮ રડવાથી તો પરમેશ્વર રહે છે.

આપણી આંખિ સ્થિતિમાં ધરનો તાપો ચાલે છે જે પ્રેમદાથી આનંદ અને સુખશાંતિનું સ્થાન છે તે આજે ઉદ્દેગ દુઃખ અને શોકનું પાત્ર આપણુ ખનાવિ રહ્યા છેએ સુખ તે ક્યાં મળે નજરે પડે કેમકે જેને જેવિ અભીલાશા હોય તેને માટે તે તૈયાર છે. સુખની આશા આપણને હોય તો આનંદમાં રહિયે ને પ્રભુનું નામ લયે અને શોક ઉદ્દેગ કરવાથી તો પ્રભુ દુર રહે છે છોટલે દુઃખોજ આવે જેમ જેમ આપણુ રડાશું કુટીશું તેમ તેમ પ્રભુ વધારેજ રડાવશે અને કુટાવશે. કેમકે—

મામાત્મ પરદેહેષુ પ્રદિષં તોઽભ્ય સૂચકાઃ

(ગીતા અ. ૧૬-૧૮)

પરમાત્મા કહે છે કે હું સર્વના દેહમાં આત્મારૂપે રહેલો છું તેને પોતાના દેહને વિષે કે પારકાના દેહ વિષે જો કોઈ તીવ્રસ્કાર કરે છે તો—

તાનહં દ્વિષતઃ કુરાન.

તેવા કુર મનુષ્યોને હું આસુરી ગર્ભોમાં વારંવાર ના-ખીને શોક સંતાપોજ કરાવું છું. અર્થાત્ રડવા કુટવાથી તો દુઃખો પેદા થાય છે અને સુખ તો પ્રહ્લાનંદમાંજ છે.

ખરી રીતે તો આપણુ રાતાજ નથી કે જે પરમાત્મા-
નો આત્માને મેળો કરવો છે.

હરીને હૈતથી મળવા રાવુના પ્રેમનું આબુ;
રહ્યા બે કાણુ કુટીને રહ્યા તે ના રહ્યા જેવું.

રહતું કોઈ નથી આતો ગીતાં ગવાય છે; વિવાહમાં
ગાવાનું અને જન્મવાનું હોય છે. અને મરણ ક્રીયામાં
પણ ગાવાનું ને મીઠાત્ર ઉડાવવાનું હોય છે. મરનારનો
શોક રંજ કાંઈ કોઈએ કરતુંજ નથી બે કે રંજ હોય તો
ગીતાં ન ગવાય અને ગોળ ન વપરાય કેમકે વિવાહમાં એ
ગોળ વપરાય છે અને મરણ ક્રીયામાં પણ વિવાહથી વધારે
ધામધુમ મોજ ઉડે છે ત્યારે વિવાહ અને મરણનો ફેરફાર
શો છે બે મરણનો શોક માનીયે તો વેશ કેમ ન રાંધિયે
જેને શોક થઈ ગયો હોય તેનો જન્મારો બગડી ગયો હોય
તો જન્મસુધિ ગોળ કેમ વાપરીયે મરનાર તે ગોળની ગાં-
ગડીથીએ સસ્તો કે જેની પાછળ એટલુંએ ન છોડી શકીયે.

પ્રશ્ન—જેને રંજ હોય તેતો ગોળ ન ખાય પણ
જમણુ તે કાંઈ ગોળ વિનાનું શી રીતે થાય. અને રાયા-
વિના તે કેમ ચાલે.

ઉત્તર—જે જનમ સુધિ ગળ્યું ન ખાય તો તેનો રંજ
તે મરનાર પાછળ કયો તે ખરો ગણાય પણ રહવાનું કાંઈ

(૧૮૮) સુ. સિં. પ્ર૦ ૮ મરનારને રોવામાંધણું પાપ અને દુઃખ છે.

કામજ નથી આપણુ રડીયે તેથી કેને લાલ છે નથી
મરનારને અને નથી રડનારને સુખ કે લાભ.

યદીવર્ષ સહસ્રાણિ શોચંતે હર્નિશનરાઃ ॥

તથાપી નૈવનિષ્ઠં ગતો દ્રશ્યેત કદ્દિચિત્ ॥

(ગરુડ પુરાણ અ. ૧૧-૫)

જો હજારો વર્ષ સુધિ રાતર દીવસ શોચ કરીને રોયાં
કરીયે તોય મરી ગયેલું તો દેખવા મળનાર નથી આહિ
તેની સાથે મરી જાયે તોય મેળો ન થાય માટે રડવું વૃથા
છે તેટલુંજ નહિ પણ આપણુ મરનારને દુઃખનની ગરજ
સારીયે છેયે. કેમકે—

શ્લેષ્માશ્ચ વાંઘર્વૈ મુક્તં પ્રેતો ભૂક્તે યતોવશઃ ॥

અતો ન રાદી તત્વ્યંહિ ક્રિયાઃ કાર્યાઃ સ્વશક્તિતઃ

(ગરુડ પુરાણ અ. ૧૧-૪ યાજ્ઞવલ્ક્ય આશૈાચ પ્ર. ૧-૧૧)

જે લાઈ જોત્રિ કે સગાં બહાલાં મરનારને રૂવે છે અને
જેટલાં આંસુ લાળ લીંટને (વાળ) વિગેરે જે કાંઈ નાખે છે
તે મરનાર પ્રાણીનિ અન ઇચ્છાએ (આણુગમાંથી) બળાત્કારે
આવું પડે છે તે માટે (જો મરનારાનું લલું ઇચ્છનારાં
હોય તેણે તો કદાપી) નજ રોવું જોઈએ કે ન લીંટ લાળ
ને વાળ આપીએ મરનારાનાં પુરાં શત્રુ હોઈએ તો લાળ લીંટ
વાળ વિગેરે ખવરાવિયે) અથવા પ્રદ્વલોજન કે પિંડદાન

સુ. સિં. ૮ પવિત્ર જ્ઞાનવાન વિના મુખ્મ બ્રહ્મણુને ન જમાડવો. (૧૮૯)

દેવાનિયે શક્તિ ન હોય તો લાચારીના કારણથી પછી એમ રોવું જોઈએ કે અરેરે મારી પાસે કાંઈ વસ્તુ નથી કે મ્હારા પીત્રુ એા તે નિરાશ થઈ નિસાસો નાખીને જશે અર્થાત જો બનિ શકે તો શાસ્ત્રનિ વિધિ પ્રમાણે ક્રીયાકર્મ પોતાનિ શક્તિને અનુસાર કરવું પણ રડવું તો નહિજ રડવાતું છોડી દેને તે પ્રાણીને કાંઈ પહોચે તેવું ક્રીયાકર્મ (શ્રાદ્ધ સારવું) અને ઉપર છટ્ટા પ્રકર્ણમાં બતાવ્યા પ્રમાણે ત્રણ કે એક બ્રાહ્મણુને આમંત્રણ કરવું.

एकैक मयी विद्वांसं दैवे पित्र्येच भोजयेत् ।

पुष्कलं फल मामोति नामंत्र ज्ञान्बहू नपि ॥

મતુ. અ. ૩-૧૨૬

દેવ અને પીત્રુ કર્મમાં એક પણ વિદ્વાન બ્રાહ્મણુને જમાડે તો તે ઘણા ફળને પામે છે. પરંતુ વેદહિન (જ્ઞાન વિનાનો કે ગાયત્રિ પણ ન આવડતિ હોય તેવા) તો ઘણાએ જમાડે પણ તેથી કાંઈ ફળ મળતું નથી.

सहस्रं हि सहस्राणा मनृचां यत्र भुज्जते ।

एकस्तान्मंत्र वित्प्रीतः सर्वानर्हति धर्मतः ॥ ૧૩૧)

પવિત્રાચારથી રહિત વેદ વિનાના જો દશલાખ બ્રાહ્મણુ જમાડે તો એકને જમાડ્યા જેટલું પણ ફળ નથી મળતું પરંતુ સદાચારી વેદવેત્તા એકનેજ જમાડે તો દશલાખ બ્રાહ્મણુ જમાડ્યાનું ફળ મળે છે.

(૧૯૦) સુ. સિં. પ્ર. ૮ પુરા પતા વિના મણીઓડર ગેરવલ્લે જશે.

જ્ઞાનોત્કૃષ્ટાય દેયાનિ કવ્યાનિચ-હર્વિષિચ-૧૩૪)

ઉત્તમ જ્ઞાનવાનનેજ દેવ પીતૃના કામમાં લેવો અર્થાત તે શીવાય બીજાને દાન દેવું કે બ્રહ્મલોજન કરાવવું તે વૃથા છે દેવપીતૃને પોંચતું નથી.

વાસ્તે પવિત્ર જ્ઞાનવાન બ્રાહ્મણને નોતરીને વિધિવત્ પુજા કરવિ અને તે બ્રાહ્મણ જન્મે તેટલુંજ રાંધવું. પીતૃઓને વાસ્તે ગોળજ વાપરવો ખાંડ નહિ વાપરવી અડદની દાળ ભજીયાં બાકળા દુધ વિગેરેથી તેમને ત્રિપ્તિ થાય છે. કદાપી બ્રાહ્મણને જમતાં વધે તો તે અનાજ કાગડાઓને કે ગાય કુતરાંને ખવડાવિ દેવું પણ બીજા માણસને ન ખવડાવવું પોતાને માટે બીજું ન્યાયું લોજન બનાવવું. આ દુઝી વિધિ સમજવિ વધારે જાણવું હોય તો યાજ્ઞવલ્ક્ય-સ્મૃત્તિ પ્રકર્ણ ૧૦-૨૧૯ માં અને પારાશર સ્મૃત્તિ અધ્યાય ૧-૫૮-૫૯ માં અને ધર્મસિંધુ પટલ ૩) પૃષ્ઠ ૧૦ માં વિસ્તાર પૂર્વક બતાવ્યું છે તે જોઈ લેવું. ખાર અને કાંટા વિનાનિ ભોંયમાં વાવેલું ઉગે છે તેમ સત્કર્મ કરનારો દુર્વ્યસ નોને ન કરનારો હોય તેવો બ્રાહ્મણ સમજીને જમાડે કે દાન આપે તો તે ફળ ઉગે છે પણ ખારવાળી જમીનમાં વાવેલું પાથેરે પાકું ન વળે તેમજ મૂર્ખ દુસચારી વ્યસની બ્રાહ્મણમાં સમજી લેવું, નજે કાંઈ કરવું તે વિધિવાળાં કર્મમાં

તો વિધિથીજ કયે પોંચશે. જેમ કે પોષ્ટના નિયમ પ્રમાણે શરનામુ કરીનેજ પત્ર પેટીમાં નાખીયે તો તે ઘણીને પહોંચે પણ શરનામુ નહિ કર્યું હોય ને નાખીયે તે કોને પોહોચે અર્થાત નહિ પહોંચે તે માટે ઉપર બતાવેલા પ્રમાણોને અનુસરવું પણ જમણવારે કરવાનું તો ક્યાંયે જડતુંજ નથી તેમ રડવા કુટવાનું એ જડતુ નથી જે ઉટાંગ હોય તેને પ્રાદ્મણ્યે તો જરૂર છોડી દેવું જોઈએ. પ્રાદ્મણ્યપણા નિ ગત્રિમાં તો ત્યારેજ ગણીયે કે લોક ફઠીને છોડી દઈને શાસ્ત્રોક્ત વિધિ પ્રમાણે કર્મ કરીયે તો તેમાં સુખ અને લાભ સમાયલો છે તેમ જો ન કરીયે તો સુખ કે લાભ કાંઈએ નથી મળતું અને બુદ્ધિ વિનાના અથડાઈએ છીએ. તે માટે મન બુદ્ધિનો ધર્મ શું છે તે વિચારી ચાલવું.

પ્રકાર્ગુ ૯.

(ભ્રષ્ટતાથી વર્ણાશ્રમ એકેઆરે)

૬ દેહનો ધમ—તેમાં પણ બુદ્ધિની તો પૂરી જરૂર છે જો આપણામાં બુદ્ધિ હોય તો દેહના સુખને જોઈને ખુશી ન થઈએ કે દેહના દુઃખથી ન રડીયે. પાપ અને પુન્ય બન્ને સમતુલ થવાથી માણસનો દેહ મળે છે વધારે પાપ થવાથી પાપયોનિ (વાઘ વડે રીંછ અસુર પીશાચ ચુડેલ મગર બગલાં કાગડાં વિગેરે) નો દેહ મળે છે. અને

(૧૯૨) સુ. સિં. પ્ર. ૯ દેહતો સુખદુઃખ ભોગવના છે.

વધાર પુન્ય વધે તો દેવયોનિ (બ્રાહ્મણ બ્રાહ્મણાનિ સુધર્મિં
રાજા પરોપકાર કરનારા વિગેરે વિગેરે) નો ઉત્તમ દેહ મળે
છે. પુન્ય અને પાપનો જે દેહ બંધાયેલો છે તે દેહને પુ-
ન્યનું સુખ ભોગવવું પડે ત્યારે પાપનું દુઃખ પણ ભોગ-
વવુંજ પડે (શરીર નિરોગી હોય તે પુન્યનો પ્રતાપ અને
સદાએ રોગગ્રસ્તિત શરીર રહે એ પાપોના યોગે) તેમાં
સુખથી હર્ષ ન થવો જોઈએ અને દુઃખથી ઉદાસ થઈને
રડવું ન જોઈએ. પાપ પુન્યનિ અવધિ પુરી થઈ કે શરી-
રનો તાપો વંખેરાઈ જવાનોજ—

જેનું પુન્ય કર્મ આગળ વધતું જાય છે તેનેએ પણ
દુઃખ તો ભોગવવાનું ખરું અને જેનું પાપ કર્મ આગળ
વધતું જાય છે તેનેએ પણ સુખ ભોગવવાનું તો હોયજ
છે પણ જે વખતે સુખ ભોગવાઈ રહ્યું અને બાકી રહેલું
દુઃખજ ભોગવવાનું આવે તો ત દુઃખોને મટાડવાને એક
પરમેશ્વર વિના બીજું કોઈ પણ બેલી થાય તેમ નથી
અને પરમેશ્વર પણ ધર્મ પાળ્યા વિના તો સહાય કદાપી
નજ કરી શકે.

આચારઃ પ્રભવો ધર્મ ધર્મસ્ય પ્રભૂ રુચ્યતે. (વિષ્ણુ સહસ્ર)

પવિત્રાચારથીજ ધર્મનો પ્રાદુર્ભાવ (જન્મ થાય) છે
અને જ્યહાં ધર્મ છે ત્યહાં પરમાત્માની પ્રસન્નતા રહે છે
અને જ્યહાં પ્રભુની કૃપા હોય છે ત્યાં સુખ સંપત્તિના
દગલા હોયજ

પ્રશ્ન—ત્યારે વર્તમાન સમયમાં આપણને અનેક દુઃખો કેમ આવે રહ્યાં છે.

ઉત્તર—આપણામાંથી ધર્મ જતો રહ્યો તેથી અનેક સંકટો આવે છે.

પ્રશ્ન—ધર્મ કેમ જતો રહ્યો છે.

ઉત્તર—આપણુ પવિત્ર આચારને નથી પાળતા તેથી ધર્મ સ્વર્ગે ગયો છે અને ધર્મ સ્વર્ગે ગયો એટલે પરમાત્માએ કાને હાથ દીધા છે. એટલે આપણી ફરીયાદો કોણ સાંભળે અને આપણાં દુઃખો તે પરમેશ્વર વિના ખીણું કોણ મટાડે.

દોહા.

સુખમે સુમરણ નાકીયો દુઃસ્વમે કીયો યાદ ।

કહે કબિરતા દાસકી કોન સુને ફરીયાદ ।

જ્યારે સુંખ સ્વતંત્રતા હતિ ત્યારે તો કોઈ દીવસ ઘડીભર પરમાત્માનું સ્મરણ કર્યું નહિ (અને નકામાં લોક નિંદાના ગપ્પાં મારતા ફર્યા) ત્યારે દુઃખમાં સહાય કરવાની અરજ કરે તો તેવા દાસની અરજ પરમાત્મા નહિજ સાંભળે—વર્તમાન સમયમાં આપણી સ્થિતિ તેવિજ છે તેથી દુઃખો આવે રહ્યાં છે.

(૧૯૪) સુ. સિં. પ્ર. ૯ અપવિત્ર દેહોમાં ધર્મવાસ કરતો તથી.

चतुर्णामपि वर्णानां माचारो धर्म पालकः ।

आचार भ्रष्ट देहानां भवेद्धर्म पराङ्मुखः॥

(પારાશર અ. ૧-૪૬)

આરે વર્ણોના ધર્મનિ પરિપાલના કરનારો આચાર જ છે. કેમકે જે પવિત્રાત્માથી શરીર ભ્રષ્ટ રહે છે તે દેહોથી ધર્મ પણ દુર રહે છે (અર્થાત પરમાત્મા પોતે પવિત્ર છે જેને અહ્માપાક કે પવિત્ર પરમાત્મા કહિયે છીએ તેને પવિત્રતાજ ગમે છે જે પવિત્ર તન મન અને આત્માથી રહે છે તેનેજ તે પરમેશ્વર સુખશાંતી આપે છે) આજે આપણુ શરીરથીજ કેટલાખધા મેલા છીએ તો મન અને આત્મામાં કેટલો મેલ બરી રાખ્યો હશે તેને તો તે અંતર્ધર્મિજ નાણે છે—શરીર ઉપરના આચારને પણ આપણુતો પાળી નથી શકતા જેનો અર્થ ન કરવો જોઈએ તેને તો આજે અડકીયે જોઈએ.

चैत्यवृक्षश्चित्ररूपश्चांदलः सोमावेष्टयती ।

एतांस्तु ब्रह्मणः स्पर्श्या सत्तासा जलमाविशेत् ॥

(પારાશર અ. ૧૨-૨૭)

સ્મશાનમાંનું ઝાડ. ચિત્રા. સુપ (ચક્રસ્તંભ) આંદલ અને સોમરસને વેચનારો એટલાનો આણેલું સ્પર્શ ન કરવો. (અડકવું નહિ) કદાચીત્ અડકી જવાય તો જલ બોળીને

સુ. સિં. પ્ર. ૬ એકે આરે ક્યારનાએ થયા છેએ. (૧૮૫)

નહાવું જોઈએ તેમાંનું આજે આપણુ કશુંએ પાળીએ છેએ. કે જ્યારે બજારમાં જાયે છેએ કે મેળામાં કે અદાલતમાં કે રેલગાડીમાં ત્યારે ઢેઠ ભાંગી ચમાર ઈત્યાદીને અડક્યા વિના રહેતાજ નથી તે પછી આપણે ધર્મ તે ક્યાં રહ્યો છે.

પ્રશ્ન—વર્તમાન સમયમાં તો મહાત્મા ગાંધિજીએ અસ્પૃશ્યતાનેજ કાઢી નાખવા માંડી છે અર્થાત ઢેઠ ચમાર ભાંગી આદી જે અત્યજ વર્ગ છે તેનિ સાથે અક્યતા જે ન કરે તે પાપી ગણાય છે એવા ઠરાવો કર્યા છે તેનું શું કરવું.

ઉત્તર—ગાંધિજીના ઠરાવો થતાં પહેલાં તો આપણુ ક્યારનાએ એકમેક થી ગયા છીએ.

પ્રશ્ન—એ વાત તો ખોટી છે એકમેક થઈ ગયાનો શો પુરાવો છે.

ઉત્તર—સખુલ પુરાવા તો હજાર અદાલતોમાં હોય છે પણ ધર્મના વિવરોમાં તો આપણુ નજરે એઈ રહ્યા હોઈએ કાને સાંભળતા હોઈએ અને પાંડે (જાતે) સોમવતા હોઈએ છતાંએ ન કબુલ કરીએ કે આપણી ભુલ આપણુ ન મુજારીએ તો મુસવાફી પણ શું લાભ થમનો છે સહુ કોઈ સમજી શકે છે છતાં થોડાએક પુરાવા સારાંશમાં લિયે પ્રમાણે છે તેમાં સમાવેશ કરી લેવો જરૂરનો છે. પ્રથમ પુરાવો અને અનુલવ અને અનુમાન પુરાવો એ ધર્મમાં પ્ર-

(૧૯૬) સુ. સિં. પ્ર. ૯ બ્રહ્મ થકીને જીવવા કરતાં તો મરવું ઘણુંજ સારું છે

માણુ ગણેલા છે. આપણુ સર્વેય દવાખાનાનિ દવા (ઔષધિ) થો વાપરીયે છેએ જેમાં ચર્મિં માંસ હાડકાં અને દારૂ લેખવેલાં હોય છે. તે પાણીનિ શીશીયો પણ અંત્યજો નિજ ભરેલી કે અડકેલી તો હોયજ છે. તેટલુંજ નહિ પણ મુસમાન અને અગ્રેજો ઇસાઈયોની બનાવેલી હોય છે તેને આપણુને ઉત્તમ વર્ણુમાં હોઈએ તો કદાપી નજ વાપરી શકીયે.

પ્રશ્ન—ત્યારે શું રોગીને દવા કય ત્રિના મરવાજ દઈએ.

ઉત્તર—દવા કરવાથી જે કોઈ જીવિ જતું હોય તો પ્રીય બાળક અને જીવાન જોધને કદાપી મરવા નજ દઈએ—જીવણું મરણું એ તો દેહનો ધર્મ છે (ગીતા. ૨-૨૭) છતાં એટલી ધિરજ ન રહિ શકે તો મુંઠ. મરી. અજમો હરડે. વિગેરે વિગેરે દવાયો છે. સહુથી ઉત્તમ આષધિ તો અન્નજ છે. જે શુદ્ધ અને નિયમિત ભોજન શાક રોટલોજ જમીયે તો રોગજ ન થવા પામે. ગીતા અ. ૬-૧૭ અને શરીરના સાથે જે પાપના બંધાયેલા રોગો હોય તેને તો કોઈ દવાયો અસરજ કરી શકતી નથી. તે માટે બ્રહ્મ દવાયો પી-ચીને એક આરે થયા શીવાય બાકી શું રહ્યું છે. જગદીશ (જગન્નાથજી) નિ યાત્રા કરનારાઓને પુરો અનુભવ છે કે ત્યાં ધર્મને બહાને અત્યાચાર ખાવા પીવામાં કેવો છે તે વર્ણુમાં આપણું વર્ણુ થયું છે એકે આરે કરવાનો રસ્તો (ઠરાવ) ત્યાંથીજ શરૂ થયો છે.

તેમજ બીજાં તિર્થ સ્થાનોમાં પણ ખાવા પીવાનો અને વ્યભીચારાદીનો અત્યાચાર હદ કરજે આપણને એકે આરે કરી રહ્યો છે. ચહાનિ હોટલોમાં અને વિશીયોમાં પણ સહુને એક મેક ખાણું પીણું હોય છે તો જુદાઈ શું છે નળનું પાણી સહુએ એક આરે વાપરીયે છએ એને કોણ ભરે છે અને ક્યાંથી કેવિ બ્રહ્મતાથી ભરાઈને આવે છે ઢડ ભંગીયે જ્યહાં પીધું હોય ત્યહાં આપણ સર્વેય વાપરીયે છીએ. રેલ ગાડીમાં તો બધિ વર્ણુ જોડાજોડ ભેગીજ બેઠી હોય છે ત્યાં ચહા વપરાય છે ખાવાનું પુરી શાક ભજ્યાં શેવ મમરા કે દુધનાં ઢેબરા ઇત્યાદી ચીજો સેળ લેળ આપણે જો ન વાપરી હોત તો ગાંધિજીને જખાવ કાંઈને કાંઈ દેવાનિ ખારી રહેતિ કે અમે તો અરપૂર્યજાતિને ન અડકીશું.

તમાકુને ખાંધતિ વખતે મજુરો ઢડ ઇત્યાદી હોય છે તેઓ મોઢાના કોગળા કરીને પાણી છાંટે છે અને સુંઘવિ દાંતે ઘસવિ કે પીવિ ખાવિ તે સહુએ કરીએ છએ તેમ ખાનારાઓને ચુનો તો ગમે તેનો ખપમાં આવે છે ખત્તરમાં પાન તમાકુનિ પટ્ટીયો મુસલમાન ઢડ ભંગીયોના અડકેલા ચુનાનિજ હોય છે ખાનારાઓને ભાન રહેતું નથી એકવાડો મોઢામાં ઘાલેલો હાથ પણ ચુનામાં ઘાલીનેજ લે

(૧૯૮) સુ. સિ. પ્ર. ૯ ખરે નીશો નથી કરી બણેલા-

છે અર્થાત શુદ્ધ રહેવું હોય તો ઉપરની ચીજો ન વાપરી શકીયે.

તેમજ જે કોઈ મદીરા માંસાદીનું સેવન કરે તેનો સ્પર્શ કે અપ્તાલી લેવું ન થયે શકે તેમજ નિશાવાળી વસ્તુઓને તો આપણ સર્વેય વાપરીએ છીએજ. જેટલો નીશો હાથમાં છે તેટલોજ નીશો લાંગ અને ગાંભમાં છે. કેટલા એક મદીરા પીએ છે તો કેટલા એક લાંગ ગાંભે પીએ છે તે બન્નેનો હેતુ તો એક આર કરવાનોજ છે.

વોદા.

નિશામ નરકોં चाहिये द्रव्य बुद्धि हरि लैत ।

एक निशाके कारणे सब जग तारी देत ॥

એક પ્રહ્લ પ્રુમ્હારીના નિશા વિના બીજા બધાએ વ્યર્થ છે કે નીશો એક અનાજમાં છે જેના વિના બીજા તમામ નીશા રહ છે આપણે તે રસ બ્રહ્મચ્યો નથી તેથી તમામ વર્ણુ બીજા દ્રવ્યસનોના નીશા કરીએ છીએ-એ એક એક ન થયા હોઈએ તો બધાએ જેહર (અપ્રીયુ) ને તે ઉત્તમ વર્ણુ થઈને શું કરવા બધાએ. આ બધાએ કા-રણો એક એક કસતારાજ છે. પાસકાર અ. ૧૨-૩૫ માં

સુ. સિ. પ્ર. ૯ કાંઈ નથી કરવું તેને બહાનાં ઘણાં છે. (૧૯૯)

કહ્યું છે કે શુદ્રની સાથે એક આસને બેસવું. સંસર્ગ—અન્ન ખાવું શુદ્રના હાથનું જળ પીવું કે તેની વાતો (જ્ઞાન) કે રીત રીવાજો પાળવા એવું કરવાથી મ્હોટો તેજસ્વિ તપસ્વિ હોય તો તે પણ પતિત (શુદ્ર) થયા વિના રહે-તો નથી. આપણુ તો તે કમોંથીએ નધિને કરીએ છીએ શુદ્રના સુતકનુંએ ખાઇને ખુશી મનાવિએ છીએ.

જે વેદ શુદ્ધાનિ અંદર બાણવાનો કે કોઈ સાંભળે નહિ તેને તો તમામ વર્ણના સાંભળતાં થાંટો બ્રહ્મીને ખુશ પાડી વિદ્વાન્ બતાવિએ છીએ અસંસ્કારીત શુદ્રોને ત્યાં વેદના મંત્રો બણીએ છેએ એક થધામાં શુ ખાકી રહ્યું છે.

અપવિત્ર વિદેશી ખાંડ હાડકાંના ચુરાની લેખવાળી અને ગાય તથા સુવરના લોહથી છાંટીને બનાવેલી તો આપણુ સર્વેય વાપરીએ છીએ તો વર્ણ અવણનો શો લેદ છે. જેમ આજમ વાણીમાં કહ્યું છે કે—વર્ણાં વર્ણાં સંસારે મટશે.

પ્રશ્ન—પરદેશી ખાંડમાં હાડકાં અને ગાય સુવરનું લોહિ આવે છે તે કોણે બેચું છે.

ઉત્તર—આપણે બે બ્રહ્મ થવું હોય તો તો કોઈની વાત સાંભળતાએ નથી અને માનતાએ નથી. પણ બે હ-ત્યાયોના દોષથી બચવું હોય અને દેહ પવિત્ર રાખવો હોય તો પરદેશી ખાંડ ન વાપરીએ. તેમ છતાંએ આપણુ

(૨૦૦) સુ. સિં. પ્ર. ૯ માણસ તો આવી ગંદી ખાંડ ન ખાય.

ઘરડા કરતા ગયા તેમ કરતા જૈએ તોય ગોળથી ઘરડા કામ ચલવતા હતા તો તે પ્રમાણે આપણે પણ ગોળજ કેમ ન વાપરીએ. આવા સાંકડા વખતમાં મોઢી અને અપવિત્ર ખાંડ વિના કેમ ન ચલવિ લઈએ એકે આરે ન થવું હોય તો ખાંડ ખાવિ છોડી દઈએ. ખાંડ ખાવાથી શરીરના સાંધા દુખે છે અને બીજા રોગો પણ થાય છે. અપવિત્ર છે તેના પુરાવા નિચેના સહિ સખુત કરેલા છે. આપણે જોઈએ છીએ કે કરોડો ગાડાં હાડકાં જાય છે તે શાંમાં વપરાય છે. ખાંડ ગાળીએ તો તેમાં હાડકાંના કકડા પ્રસંગે નીકળે છે. ખાંડમાં હાડકાં પડે છે તેમ હિંદી બંગવાસી અકબારમાં લખે છે તા. ૩૦-૧૧-૩ ખાંડમાં ગાય બળદ અને સુવરતું લોહિ છંટાય છે ભારત મિત્ર તા. ૧૮-૧૦-૫ જ્ઞાન સાગર સમાચાર મુંબઈ તા. ૧૫-૧૨-૫ ટેલર સી. ઈ. અંગ્રેજ સાહેબના અંથમાં પણ છે. સ્વામી ભાસ્કરાનંદ તથા ખીંદ્રાવન નામના પંજીબીએ નજરે જોયલું છે. માટે ધર્મબ્રષ્ટ ન થવું હોય તો ખાંડને છોડી અપવિત્ર ગોળ મળે તો વાપરવો.

ઉપર પ્રમાણેના અત્યાચારોથી તો એક આરે થવામાં કાંઈ બાકી રહ્યું નથી. તેમજ વ્યવહારોમાં જોઈએ તો જેટલા વ્યવહારો શુદ્ધોમાં છે તેટલાથીએ વધિને આપણામાં

સુ. સિં. પ્ર. ૯ માણસના જેવા વીપદતો પશુઓએ નથી. (૨૦૧)

આરંભથી સંસ્કારોમાં પ્રથમ રૂતુશાંતિ આપણે નથી
રતા તેમ શુદ્રોમાં પણ નથી:

કતુ કાલાભિ ગામિચ મેતત્ બ્રાહ્મણ લક્ષણમ્.

રૂતુકાલ (રજસ્વળા થયા પછી ૭-૧૧ કે ૧૬ મે
દિવસે ગર્ભાધાન કરવું) તેજ આપણામાંએ નથી અને
શુદ્રોમાંએ નથી. પણ પશુનિ તો ઘણી જાતોમાં છે કે તેનિ
તુમાંજ વિષય લોગ કે ગર્ભાધાન કરે છે.

તિર્તિક કુત્તિ માય બિલાઈ । ચૈતર ચિઢીયા વેસાગ હોગાઈ ॥

કાર્તિકમાં કુતરાં મહામહીનામાં ખીલાડાં અને ચૈત્ર મા-
માં ચકલાં વિવેચો લોગવે છે પણ વૈશાખમાં સિનુ પદ
તાવ્યું છે તે કેટલું બધું ઉલટું છે માસ વર્ષ કે વૃદ્ધ યુ-
વા કે દીવસ રાતનો કે કોઈ રૂતુનો કે રજે ધર્મ વિગેરે
પદ નિયમ આપણાંમાં જોવામાં આવતો જ નથી તેથી એક
ક્રમાં બાકી હોય તો પશુઓ આપણાથી બુદ્ધ છે. નથી
સંવન સંસ્કાર ત્રીજે કે પાંચમે મહિને આપણે કરતા કે
થી શુદ્રો કરતા. સીમંત સંસ્કારનિ વિધિ નથી. આપણ
રતા કે નથી શુદ્રોમાં હોતો ખોળા બરાણું બરીને વરઘોડો
ભમાં ફેરવવો અને ન્યાતિ જમણો વિગેરે વ્યર્થ ખર્ચા-
યો શુદ્રોના જેવાજ આપણે કરીએ છીએ કાંઈ શાસ્ત્રનિ વિ-

ધિતો નથી કરાવતા ત્યારે એક કેમ નથી; શુદ્રો કાંઈક આપણા કરતાં એ ઓછા નફટ. ખચો કરતા હશે જાત ક-મં કે નાંદી સુખ શ્રાદ્ધ બાળકના જન્મ વખતે આપણે નથી કરતા તેમજ શુદ્રોમાં પણ નથી હોતું નામ કર્ણ શ્રાદ્ધશ્રીમે ૧૧ મેં દીવસે ક્ષત્રિયને ૧૩ મે વૈશ્યને ૧૬ મે શુદ્રને ૩૧ મે દીવસે પાડલું તેમ કાંઈ નિયમો આપણ કાંઈ વર્ણ જાળતા નથી કે નક્ષત્રના ચર્ણ પરત્વે પણ નામ પાડતા નથી તેમજ શર્મા-વર્મા-ગુપ્ત (ભૂતિ) કે હાસ અનુક્રમે નામને છોડે આવતું નથી જેમ ઉટાંગ નામ શુદ્રો પાડે છે તેમજ આપણે પણ શુદ્રોના જેવાં હલકા નામો પાડીએ છીએ શુદ્રોમાં તો આરાં નામો હોય છે-રણુછાડ-રામો-દેવો-કુબેર-મયા જાનના રૈવા સરસ્વતિ વિગેરે નામો શુદ્રોમાં તો દેવને અનુસરતાં હોય છે અને આપણામાંના કોદર-કુરો-ભુરો-કાળુ-હાલુ-હુકો-લીલો-છળન-મગન-સાંકળે છ-ત્યાદી તેમજ જધાએ લાલે લાલ અને મુળી-ધુળી-જેલી-મેલી-કાળી-પાલી-કુરી-ભુરી-ઉલી વિગેરે વિગેરે નામો કેવાં અશુભ ચિન્હોવાળાં આસુરી ગુણોને મળતાં પાડવામાં આવે છે એટલે એકે મેકમાંએ. મણુમાં ચાર તોલાં જેટલી ભુલ પડે છે.

સૂર્ય અને જળની પુજા જેમ શુદ્રોને મહિને સપ્તા મહિને

નવઠાવે તેમ આપણે પણ ઉપસ્થો હાઠ લોડોને દેખાડવાનો કરીએ
 છેએ અગ્ર પ્રાશન વિધિ તો છોકરું જેમ શુદ્ધ વદલાવે તેમજ
 આપણે-દૈવિ શુભેાનું કામ આપણુ એકે નથી કરતા આપ-
 ણુ વાગડ નિવાસિએ બાળકના ઘીજી તમામ સંસ્કારોમાં
 શુન્ય જ છેએ પણ તે બધાનો સમાવેશ એક આપણી
 હોળી માતાની ઢુંડ (ઝેમ) ના સંસ્કારમાં સંપૂર્ણ કરી દઈએ
 છેએ તેમાં જરાએ ખામી નથી રાખતા કે તે હોળીની વિધિ (કર્મ
 ચેરાં કે ઢુંડીયાં લે જવાં જમણા કરવાં નામું બિલકું માણ
 નાચવું વિગેરે સો બસો કૃષીયાંનું પાણી કરવાએજી જે
 ભલ આપણામાં પડી જાય તો આપણા પીત્રુઓ પણ સ્વ-
 જે ખેલતા તે પાછા નકમાં વડે અને જી હોળીની ઢુંડ
 છોકરાંને નકરાવિએ તો તે પ્રાદાણ જાતિના બાળક કેમ
 થઈ શકે. એ બાળકમાં પ્રમુદ્તવપણું તો ત્યારેજ આવે છે
 કે જ્યારે હોળીના ફેરા ફેરવિયે. એવું ઉંધું તો બેહદ
 કરી રહ્યા છેએ ધન્ય છે વાગડ-નિવાસી વિદાન પંડીતોને
 પુસ્તક પણ લખી રાખવું જોઈએ કદાપી છોકરાં પાઠ ભૂલી
 જશે તો કુળની વિદ્યા કોણ ભણાવશે અને પ્રાદાણપણું
 શાને આધારે રહેશે તેમજ તે વિદ્યા વિના તો વાગડમાં
 કોઈ ખાન પણ શાણું આપે કે કમાઈ ખાવાનો ઉદ્યોગ
 (ચોરી છીનખી) મા આપ વિના તે કોણ કાળજી રખીએ
 સીખવશે-

(૨૫૪) સુ. સિં. પ્ર. ૯ ચારે વર્ણના તહેવાર જુદા છે.

પ્રશ્ન ત્યારે આપદાદા હોળી કેમ કરતા હતા.

ઉત્તર આપદાદા કરતા આવ્યા તેથી હોળી તો કરીએ છેએ તેવો લેખ રૂપિશ્વરિનો બતાવવો જોઈએ કોઈ પુસ્તકમાં લેખ મળતો નથી કે આપણે હોળી કરવિ પડે છે ચારે વર્ણના તહેવારો જુદા જુદા છે બ્રાહ્મણને શ્રાવણી કર્મ (બ્રહ્મ નિત્ય કર્મ) અને ક્ષત્રિયોને દશહરા (સૈન્યને કસરત કરાવવિ કે નિશ્ચાન તાકવું) વૈશ્યને દીવાળી (ચોપડા બદલવા હિસાબ ચુકવે કરવો) શુદ્રને હોળી (બન્ને ફસલના અન્નાદીપાકના અંબા ઢગલા મહોટા વાળીને ખુશી થવું.)

તે પ્રમાણે આપણુ કોઈ કાંઈ કરતા નથી ત્યારે હોળીને શું કરવિ પડે છે આજે તો દરેકના કાળજમાં હોળીના (ચિંતા ઉદ્વેગાદી ના) ભડકાનિ ઝાળો (ઉછાળાએ ઉઠી રહ્યા છે તેને વધારે સળગાવિ આપનારા ઘણાએ જોવામાં આવે છે તેવું કરનારાઓનો તો ટોટો નથી પડાતે પણ હોળીને (ચિંતાઓને) ટાઢી પાડનારાઓ તો ઘણાજ ઓછા હોય છે તેમ તેવું કરનારાઓનો ટોટો પણ પડ્યો છે—

અર્થાત અનેક પ્રકારના શુદ્ર વ્યવહારોને વધારીને વધારીને લેવાનિ તો આપણને સુઝ અને સમજણ પડે કે પણ આપણને કે આપણા ગરીબ લાઈબેહેનોનિ તવાઈ ગીર

કેટલી બધી આજે વધી પડી છે તેને મટાડવાનિ સુઝ કે સમજણુ તો બીલકુલ આપણને પડતિજ નથી. જો આપણ ઉંચ વર્ણના હોઈએ કે પંડીત, દાતાર, કે જ્ઞાનિ હરિભક્ત હોઈએ તો આ દર વર્ષે થનારી હોળી રાક્ષણીને ન કરીયે કે ન તેનું મોઢું જોઈએ કેમકે તે હોળીને મરી ગયે આજે તો આશરે ૩૮ લાખ વર્ષો વિતિ ગયાં છે તે બાચારી કમોતે બળીને મરી ગઈ છે તેથી અવગતિયણુ (પ્રેત રૂપ-ચુડવેલ) થઈને ગામેગામ અને ઘેરેઘેર ધુણતિ ફેરે છે પણ તેના બોલિયો શ્રાદ્ધ સારીને સફળતિએ પોંચાડશે કે હજુએ બારે મહિને હોળી ચુડવેલ તે લોકોનું લોહિ પીતિજ રહેવાડેશે. એ હોળી જોડ સહુને વળગીને હોળી ધિકાવી દીધી છે.

હુંડ.

રાગ-રામસુમર રામસુમર રામસુમર લાખ.

હુંડો હુંડી જન્મ ગુમ્યો હુંડત કોડ નાહી,

સત્ય વસ્તુ જો ન હુંડત વૂડત ભવમાહી.

બાલપને ગુણ ન હુંડત બિદ્યા કહાંસે પાઈ,

બિનુ બિદ્યાકે સુઝ ન પડત અંત પછીતાઈ.

જુવાનિ ઉપકાર ન હુંડત કીન ના મલાઈ.

બિનુ મલાઈ સુખ ન મિલત શાંતિ કસે પાઈ.

બુઢાપેમે જ્ઞાન ન હુંડત પરકી જિંઘા મઝાઈ,
પાપસેંહિ દૂરિત હોત હોત કોઝ ન સહાઈ. ૪

ઉચિત વસ્તુ ઓર હરિકો હુંડત વયો ન માઈ,
હરિકો છાંડી હુંડત હોલી તેહિ તેં દૂરપાઈ. ૫

જિંઘા જ્ઞાન ભક્તિ ગુણ હુંડત શસ્માઈ,
નારી પુત્ર સહિત હુંડત લાજ વયોં ન આઈ. ૬

લત્વ છાંડી હુંડત હોલી ફુટયો હૈયો જાંકો,
હરિ હીરાકોં જાહિં હુંડયોં સફલ જીવન તર્કો. ૭

કોઝ હુંડત હસ્તિ ઘોઢા કોઝ ધનકોં ધાઈ,
કોઝ હુંડત માન વઢાઈ લોકકોં રીસાઈ. ૮

જીનકે મનમેં ચાહ જૈસી તેસેં હુંડત માઈ,
નારાયણ સદ્ગુરુકોં હુંડી સુરત શાન્તિ પાઈ. ૯

એ પ્રમાણેનિ ખરી વસ્તુનિ ખોળ કરવાથી સુખશાંતિ મળી શકે છે પણ આપણે તેને ભુલી જોને તમામ સુખ-શાંતિનિ હોળીજ સળગાવિ દીધી છે. એ પ્રમાણે હોળી તેજ પ્રમાણે દીવાળી આતસબાણ (દાડખાતું ભડાકા) ફાડીને કસોડાં રૂપીઆઓનું તુકસાન કરી દહીંએ છીએ તે દીવાળી હોળી શાંતિ આપ છે આપણા સુખના નાશનિજ દીવાળી હોળી થઈ રહિ છે. તે પ્રમાણે બીજા અનેક લેહેવાસને વિષે

નકામાં સુખ કે લાલ વિનાના ખર્ચા કરીને જાણે છોકરાંની રમતજ માંડી હોય તેવો આપણો સંસાર ચલાવિ રહ્યા છીએ આપણે જરા પાછાં ફરીને તો વિચારી જોવું જોઈએજ આ દેશ કાંઈ અસુરોનો તો નથીજ કે જેમાં વણા-શ્રમનો લેલ નજ હોય જો વણાશ્રમ હોય તો આર્થ વર્ત દેશમાં ધર્મનું રક્ષણ કરનારા પ્રાજ્ઞાણ ક્ષત્રિઓ દેવોના ના-મથી નવરાત્રિ. દશરાત્રી. જેવા મવિત્ર દીવસોમાં પશુઓની હત્યાઓ કરવાને ધર્મ સમજે સમજાવે એવું કંઈપી નજ હોઈ શકે.

કરોડો મુંઝા મશુઓનો સંહાર કરી નાખીને આપણ સુખ ચડાઈએ તે કાંઈ કાળે ન મળી શકે જ્યારે ત્યારે આપણે પણ મરવું તો છેજ પરમેશ્વરના હરખારમાં જવા-ખતો દેવોજ પડશે.

દોહડા.

સાહેબકે દરબારમે સાવેઝીં સીસ્યાવ,
જૂઠ તમાઘા સ્વાયગા ક્યા રંક ક્યા રાઘ.

એટલે નવરાત્રિના તેહેવારોમાં એ હત્યાઓ કરીને ધર્મમાં હિાળી અને મીલ તેહેવારો કરીને મન અને સુખ-નિ હિાળી. એક અક્કરે ધર્મ અને સુખનિ હિાળીજ આપણ

(૨૦૮) સુ. સિં. પ્ર. ૯ વંદેલપતિમાં શી ખામી રહી છે.

કરીશું તો વર્ણાશ્રમ છે કે નથી. જે વર્ણાશ્રમ હોય તો તે ધર્મશાસ્ત્રોના નિયમોને અનુસરવાથી છે.

પણ આપણુ વર્તમાન સમયમાં જે હુંડ કરી રહ્યા છીએ તે તો કેવળ વ્યભીચારાદીનું જ ચિન્હ છે કેમકે ખીજી રૂતુઓના કરતા આ વસંત ઋતુમાં પુરૂષોને આદ્યલો કામ દેવ વધે છે અને સ્ત્રીઓને વિશદ્યલો રતિ વધે છે તેવા આદોદનમાં વાગડ નિવાસીયો તમામ વર્ણ એકમેક એક-સરખું નફટ બોલવું. ગાવું પહેરવું ખાવું વિગેરે દાડ-ભાંગના નિશાઓમાં મસ્ત બનવું અત્તર પુલ પાન તેલ વિગેરેનું સેવન કરવું એ તમામ પદાર્થો કામોદિપનના છે એટલે પહેલે વહુ વાવહી અને પછે ખાધિ ભાંજ.

જ્યાં સ્ત્રીઓજ તદન નાગું ગાય ત્યાં અત્યાચારોનું શું પુછવું પડે તેવિજ રીતે ગુજરાતમાં ચૈત્ર માસ વિષે ઘેરેઘેર અને ગામે ગામે ઓખાહરણની કથાનો પ્રચાર વધિ પડ્યો છે જેમાં એકલા કામ ફીડાનાજ લક્ષ્ય ખીંદુઓ ખેચાઈને બેન દીકરીની પણ લબ્યા હોયી દીધિ છે આ રૂતુનોજ તો સ્વભાવ કામોત્પત્તિનો છે અને તે વિષે વિષદ્ય શબ્દો સાંભળવાથી તેવુંજ મનન અને લક્ષ્ય બંધાઈ જઈને વ્યભીચારાદીનું સ્વરૂપ ઉભુ થાય છે.

તેથી આજકાલની જે પ્રભા છોકરા કે છોકરીયો ચોતાના મા આપોને ગાંઠતાંજો નથી અને નફટ માથાબોજ

સુખસિંહુ પ્ર૦ ૯ રૂપિ મુનિસેના નામથી પોલ ચલવિ છે. (૨૦૬)

(સ્વછંદી) થઈ જવાથી રંગેરંગ સર્વ કોઈને વ્યભિચારાદી કર્મો સહર્ષે કરવાની પ્રવૃત્તિયો થઈ રહી છે તે સર્વ વર્ણ સંકર પ્રજાના ચિન્હો હોળીની ઢુંડ અને ઓખાહુણીની કથા આપણામાં કરી રહી છે ગૌરીપુજન (ગોર્યો) ના વખતમાં છોકરીઓનું નક્કટ આવું, રાજ્યા વીગેરે તે પણ ઉછરતી પ્રજાને હાનિકારક છે તેમજ બધીએ વર્ણ એકજ સરખા રીત રીવાજોને કરી રહી છે એટલે શું બુદ્ધ છે.

પ્રશ્ન—આપણા વડીલ રૂપિ મુનીયો કે શુર્યો તે ઓખાહુણીની કથાને વાંચતા સાંભળતા અને ઢુંડ તે કેમ કરતા હતા.

ઉત્તર ઢુંડનો ઉત્તરતો ઉપર ધ્રુવાદીની ઢુંડમાં સમાવેશ થઈ ગયો છે અને ઓખાહુણીની કથા ભાગવતમાં તો એકજ અધ્યાય છે તેના કવીયોએ ૧૦૦) અધ્યાય કર્યા હોય તેટલું બધુએ તેના ઘરનું પોગળ ને પોપલીલા ગોઠવીને ફનીયાને ચક્રમ બનાવી દિધી છે—કદાપી તે પાઠ ખરો હોય તો તે નિષ્કામનાવાળાને કામ ઉત્પન્ન કરવાનો છે. પણ આપણુ તો હજારો કામવાસનાઓમાં તો ડુબીજ રહ્યા છીએ. એટલે અનર્થજ થાય અર્થાત જે અનિરુદ્ધ અને ઓખા સતીના મુળ સ્વરૂપને આપણે ઓળખ્યું નથી તેથી જે આપણા વિષય વિકારોના દોષો હતા તે દેવોના ઉપર આશ્રેપ કરીને અવગણના બનાવી છે. (તે દેવોના વિષેનો

(૨૧૦) સમયને વિચારી બધું બદલી શકાય સુખસિંધુ પ્ર. ૯

(ખુલાસો બીજા ભાગમાં દર્શાવેલો.)

આપણુ છેક અજ્ઞાન દશામાં આવી ગયા છેએ તેથી સવળું તે અવળું સમજીએ છેએ જે નિયમો રામા અવતારમાં હતા તેને પ્રભુએ કૃપણા અવતારમાં બદલી નાખ્યા તેમ તે પછીના અવતારોના નિયમો બદલાતાજ ગયા છે.

હાલમાં વિશ્વવ્યાપક જગદ્ગુરૂનો અવતાર બીજાજ રૂપમાં થયેલો છે તેથી હવે તે કથાથી તાવ ન મટી જાય કે હોળીની ઢુંડથી છોકરાંની કુશળતા ન રહી શકે.

હોળીની ઢુંડ ઢેઢ ભંગીએ કરે છે અને આપણે કરીએ છેએ અને બીજા સંસ્કારો તેનામાં કે આપણામાં એક સરખાજ છે ત્યારે જુદું શું રહ્યું છે.

છોકરાઓનું ભણતર પણ એક સરખું છે જે બ્રહ્મ વિદ્યા છે તેને તો છોડી દેને યવન વિદ્યા ભણીએ છેએ નવદેત્યાવનિભાષા યાવત્પ્રાણ ગૈરપિ પ્રાણુનો નાશ થતાં સુધી પણ અસુર ભાષા ન બોલવી-તેના બદલામાં તો આજે આપણુ તે વિદ્યા ભણીને મ્હોટી પદવીયો લેવાની દીર્ઘ આશાઓ લાંબાવી રહ્યા છેએ તેજ ભાષામાં બીજી વર્ણો પણ તેટલો દરજ્જો મેળવે છે હવે બરોબર થયા કે બાકી છે.

આપણી દેવ ભાષાને શું અસુરો વાપરશે તેમજ આપણી ભાષા પણ વર્ણસંકર થઈ ગઈ છે

આપણા પોષાકો પણ સર્વના એક સરખાજ છે શુદ્ધે

પણ બે કચ્છ વાળીને ઘોતીયું પહેરે છે અને આપણે તેમજ પહેરીયે છેએ-ચારે છેડા ખોંચવીને પહેરતા નથી અથવા કોટ પાટલુન કુડતું (પેરણ) માથામાં ઘાલીને પહેરીયે છેએ. અંગરખું પહેરવું ક્યાં ગમે છે. આપણે માથે ચામડાની પટ્ટીઓવાળી ટોપીઓ હોય છે કે રંગ ભેરંગી પાઘડીઓ કે ફેટા (સાફા) હોય છે-ઉઘાડું માથું રાખતાં તો શરમ આવે છે બ્રાહ્મણોને જ્યેત પોષાક હોય, ક્ષત્રીને લાલ, વૈશ્યને પીળો અને શુદ્રને કાળો હોવો જોઈએ તે નીયમ ક્યાં છે.

શુદ્રો જેમ માથું મુંડાવે તેમ આપણે મુંડાવીએ છેએ-વળી કેટલાંએક ભાઈઓતો શુદ્રોના દેખાદેખ બખબે ત્રણ ત્રણ ચોટલીઓ રાગે છે અથવા કાન પટા ગરદન પટા હોય છે વળી મુસલમાન ભાઈયોની સોળતથી કેટલાંએ તો ચોટલીજ નથી રાખતા-એટલે શું જુદું છે.

જો વાળ કપાવીયે (મુંડન કરાવીયે) તો ચોટલી વિના ખીજા બધાએ દાઢી મુછ વેગેરે કપાવી નાંખાવીએ તે પણ પાંચ પાંચ દીવસે કે ત્રણ ત્રણ મહીને અથવા ચાર મહીને કપાવવા જોઈએ અસ્ત્રો ફેરવ્યો એટલે કોઈ જગોમાં વાળ ન રહેવા જોઈએ. હિન્દુ અને મુસલમાન બન્ને ધર્મ શાસ્ત્રોનો નીયમ છે-પણ ન કપાવવા હોય તો હમ્મેશાં કે પોતાને અનુકુળ હોય ત્યાં સુધી જટીલ રહેવું જોઈએ બ્રાહ્મણે તો અવશ્ય કરી હમ્મેશાં જટીલજ રહેવું

(૨૧૨) સુતક માં વાળમાં નથી બરાબ રહ્યું. સુખસિંધુ પ્ર૦ ૬

જોઈએ-તેવો નીચમ પણ આપણામાં નથી તેપણ જેમ શુદ્રોની સ્થિતિ પ્રમાણેજ સુતકમાંજ સર્વ કોઈ મુંડન કરાવીએ છેએ બલે પછી સુતકતો લાગતું હોય કે ન લાગતું હોય.

તેમ બીજે ક્યાંય અડકવાનો તો આપણુ જરાએ સુતકનો બાધ નથી ગણતા ખાવા પીવામાં સુતકીનુંએ ખાઈ લઈએ ત્યાં દેહ કે આત્માને સુતકની બ્રહ્મા નથી સમજતા પણ જો વાળ ન કઢાવે તો સુતક તે વાળની અંદરજ બરાઈ રહે છે-તેવું સમજવું તે પણ બુદ્ધિનો ટોટો પડવાથી શુદ્રોના દેખાદેખ તેમની બરાબરીજ કરી રહ્યા છેએ-કેવા પ્રાહ્યણને કેટલું સુતક લાગેછે તે પારાશર અ. ૩ શ્લોક ૫-૨૭-૨૮ માં જોઈ લેવું અગ્નિહોત્રી વેદવેત્તા કે પાત્રાણામુત્તમમ્પાત્રંશુદ્રાભંયસ્યનોદરે તેવો જે ઉત્તમ પાત્ર હોય કે જે શુદ્રનું અન્ન ન ખાતો હોય તે કે તપ કરનારને કે તત્વજ્ઞાની વિગેરે સુતકને નથી લાગતું અથવા સુતકીનો સ્પર્શ ન કરે તેને એ નથી લાગતું-આપણુ તેવા નથી તેથી સુતક બાધ કરે છે-હી અને જટીલને કે પ્રહાર્યારીને વાળ ઉતરાવવા નથી પડતા જેમ સ્ત્રીઓ માથું ઘોંઘને શુદ્ધ થઈ શકે છે તેમજ જટીલ કે પ્રહાર્યારી ઘોંઘને શુદ્ધ રહી શકે છે-તેવા નીચમોને છોડીને શુદ્રોનાજ ચાળા પાડતા આપણુતો થઈ ગયા છેએ.

ગાંધીજી કઈયા રૂપમાં એક થવાનું કહેતા હશે અને આપણુ કેવા રૂપની બ્રહ્મામાં એક થયા છીએ.

સુખસિંધુ પ્ર૦ ૯ દુઃખદાઈ રીવાજોનો ભાગ કરવોજ ધટેછે. (૨૧૩)

દરેક ઉપર પ્રમાણેના આચણો આચરવા વીધેની અધમતા તો આમણામાં યુદ્ધિનો ટોઠો પડી જવાથી આપણી મેળેજ ઝંઘારી લીધી છે.

જરા આંખ ઉઘાડીને આપણી ન્યાતોને તો જરૂર દેખવું જોઈએ. જે આપણી પ્રાણણની ન્યાતો છે તે સહુ વણોથી ઉત્તમ છે—માટે ઉત્તમ આચણોનો સુધારો સમય પ્રમાણે કરતાંજ રહેવો જોઈએ એકને એક વાતને ન પકડી રાખવી જોઈએ—આપણી જ્ઞાતીને ન શોભતા કઢંગા રીવાજોના ખર્ચાઓને કાઢી નાખીને થોડા ખર્ચમાં જેમ પ્રાણણ પણાના ધર્મ કર્મો જળવાઈ રહે તેવા રીત રીવાજોને દાખલ કરવાની સુધરાઈ દરેક ન્યાતીલાઓને કરવી જરૂરની છે—જરા ઋષી મુનીયોના પ્રાચીન સમયના રીત રીવાજોને ધ્યાનમાં લઈને વીચારી તે પ્રમાણે કર્તાવું તે આપણને સુખદાઈ અને શોભાવાળું છે.

સંવત્ ૮૦૨ ના સાલનો પુરાવો મળે છે જે ચાવડા વનરાજાએ પાટણ શહેર વસાવ્યું તેના વંશમાં મુળરાજ થયો હતો જેને આશરે આજ ૧૦૦૦ હજાર વર્ષ થયાં છે.

તેને ત્યાં વીમાનોમાં બેસીને આવેલા પ્રાણણો સિંચે સહીતને સત્કાર પૂર્વક દાન દેવાનો આશ્રહ કયો હતો પણ પ્રતીશ્રહ કરવાથી પ્રાણણ પડને લાંછન લાગતું સમજી તે રૂપીયોએ દાન લેવાની ના પાડી—તેથી વીદીત થાય છે કે હજાર વર્ષ ઉપરતો પ્રાણણો દાન શ્રહણ નહીંજ કરતાહતા.

તેમ વિમાનો પણ હજાર વર્ષ ઉપરતો હતાં—તેવું સમજાય છે. વળી ઋષિ પત્નિયોને સિદ્ધપુરમાંજ રહેવા દઈને અગ્નિહોત્રાદીક કર્મો સ્ત્રીયોને સોંપીને ઋષિયો દધિચિ રૂપીના આશ્રમમાં ગયા હતા. તે પછી મુળરાજની સ્ત્રિયે ઋષિપત્નિયોને લલચાવીને એકાદશીના પર્વને બહાને વસ્ત્રાલંકારની સુશોભતાથી મોહિત કરીને દાન આપ્યું. ઋષિઓએ આવી વસ્ત્રો અને દાગીનાઓને ધારણ કરેલી સ્ત્રિયોને જોઈ હઠીગત સાંભળીને રાજાનો નાશ કરવા ધારી હાથમાં જળ લઈ શ્રાપ દેવા તૈયાર થયા.

તે વખતે સ્ત્રિયોએ શ્રાપ ન દેવા દીધો અને ત્યાં રહેવાનું સાધન પોષણ વિગેરેનું રાજાએ પ્રેમથી કરી આપ્યું. ત્યારથી આપણુ આ દેશમાં વસતા થયા છેએ.

ઉપરનો પુરાવો જાતિ ભાસ્કરમાં છે. તે શિવાયના બીજા ઘણાએ પણ છે તેથી એમ સાબીત થાય છે કે સ્ત્રિયો અગ્નિહોત્રાદી કર્મો હજાર વર્ષ ઉપર તો કરતી હતી અને આજે તો આપણુ એમ સમજાવી રહ્યા છેએ કે. સ્ત્રિશુદ્ધા નાધિયતામ્ બૈરીયો અને શુદ્રોને તો ભણવું ના જોઈએ તો તેમાં શંકા એ છે કે બૈરીયો અગ્નિહોત્રાદી કર્મો કરવાની તો સ્વયંમ અધિકારી છે તો પછી ભણવામાં શો વાંધો છે.

હાલની સ્ત્રિયો પશુ જેવી જડ તો આપણે બનાવી દીધી છે તેમ સદ્બોધ પણ આપણુ નથી દેતા. અને ઉલટી મૂર્ખ રાખવાની તો પૂરી કોશીશ (તજવિજ) કરીએ છેએ.

હજાર વર્ષ ઉપર બ્રાહ્મણીઓની પાસેં રંગદાર વસ્ત્રે ન હતાં અને કોઈ પ્રકારના દાગીના (ધરણુંગાંઠું) પણ ન હતું તે ઉપરના પુરાવાથી સાબીત થાય છે.

બ્રાહ્મણીઓને હાથેં દર્ભની ગુંથેલી ચુડીઓ પહેરવાની હતી. ગળામાં પહેરવાનો દાગીનો ચણોટીઓ (ચંબોઈ) નો હાર હતો. નાક કે કાન વેંધ્યાંજ નહતાં. પગમાં બજુરની ચીપોની ગુંથેલી નિપુર (કડાં) હતાં તે શીવાયમાં ખરી વસ્તુના દાગીના પણ તેમની પાસેં હતા.

हस्तस्य भूषणं दानं सत्यकंठस्यभूषणम् ।

श्रोतस्य भूषणं शस्त्रं भूषणैः किंप्रयोजनम् ॥ (નિતિ

હાથનું ધરણું કંકણ દાન છે (હાથથી પતિ આદીને સાહિત્ય કરી આપવી તે સેવાદાન છે) કંઠનું ધરણું સત્ય અને પ્રીતિ ભાષણ છે (સાચુ બોલવું એ વાણીનું તપ છે) કાનનું ધરણું સદ્શાસનનું સાંભળવું અને તે પ્રમાણે વર્તવું એ) બીજાં ભારરૂપ કરત્રિમ દાગીનાર્ન શી જરૂર છે—જોખમ વિનાના દાગીનાથી તેમને સાભાગ્ય સારું શોભા આપતું હતું, તેમજ તે બ્રાહ્મણીયોમાં આત્મ બળ ઘણુંજ મજબુત હતું તેમ છતાં એ રાણીના પ્રપંચ માં ફસાઈ જવાથી વસ્ત્રો અને દાગીનાઓના મોહપાશમાં પડી ગઈ. તો પછી આજે અજ્ઞાન જડ સ્ત્રિઓને મોહમ ફસાઈ પદ બ્રષ્ઠ થવું એ તો નિર્વિવાદ છે.

જેના કારણથી આજે આપણુ પ્રજાતોજ વિનાના થઈને

(૨૧૬) આતે નટડીઓનો વેષ કે રૂપિ પત્નિઓનો. સુખસિંધુ પ્ર૦ ૬

ખડીયા પલટનની પેઠેં ગામો ગામ રખડતા થયા છીએ.

તોપણ હંજુએ આપણને તો મોહ વધતોજ જાય છે તે આપણી સ્ત્રિયો જેવા કહે તેવા વસ્ત્રાલંકારોને ગમે તેમ કરીને પણ લાવી આપી દીધાવી રહ્યા છીએ.

આપણને સુઝ નથી પડતી કે આપણી પ્રાદ્યક્ષણાતિ ને કેવાં વસ્ત્રાલંકારો જોઈએ. જેવા શુદ્રોની સ્ત્રિયોને ચુડલા કે ઘાઘરા કે અનેક પ્રકારના દાગીનાઓ હોય છે તેવાજ આપણી સ્ત્રિયોને પણ હોય છે. શું ઓળખાય પ્રાદ્યક્ષણી કે બીજી વર્ણની સ્ત્રિ જેવો નટડીનો વેષ હોય તેવાજ પોશાગો આ રૂપિ પત્નિયોના આજે શોભા દઈ રહ્યા છે. જે વર્ણના પડોશમાં વસતા હોઈએ તે વર્ણના જેવાજ પહેરવેશો અને તેવાજ દરદાગીના અને તેવુંજ બોલવું ચાલવું લેવું દેવું વિગેરે રીતરીવાજો તે વર્ણની જાતિઓના આજે આપણામાં પ્રવેશ કરી જવાથી તેવા રૂપમાંજ આપણુ થઈ રહ્યા છીએ બીજી વર્ણના કરતા એ વિચિત્ર વેશો (પહેરવેશો) ચાલાકી, પ્રપંચ, દંભ, લોભ, કોધાદીઓનો વધારો આપણામાં થતો જાય છે. પણ તેનો સુધારો કરવાની સુઝ નથી પડતી. પ્રીય બહેનોએ અને માતાઓએ હવે અમારા ઉપરની વધી પડતી વ્યવહારોની મારંમારને મટાડવી જોઈએ

આપણું સુખનું મુળતો સ્ત્રિયોના હાથમાં છે જ્યાં સુધી સ્ત્રિઓનો સુધારો નથી થયો ત્યાં સુધી આપણે સુખ

ની આશા કરવી વ્યર્થ છે. પુરૂષો ગમે તેટલું કમાઈ કમાઈ ને થાકી મરે તોયે લીખારીને લીખારીજ રહેવાના.

જો સ્ત્રિયોની કર્કસર અને સાચવણી હોય તો થાકી કમાઈમાં વધારે સુખ લાભ મેળવી શકાય છે.

વધારે કરીને તો સ્ત્રિયોનો જન્મ પુરૂષોએજ ખચાડ્યો છે કેમકે સ્ત્રિયોના કલ્યાણ કે સુખની તો પુરૂષોએ જરાએ કાળજી રાખીજ નથી. પુરૂષોએ એમજ સમજી રાખ્યું છે કે ચેટલા સાટે બૈરીના જેવું વૈતરું કરનાર (હુંડું) કોઈ બીજું મળનાર નથી—અને સ્ત્રિઓને છોકરાં પેદા કરવાનો સંયોજ ગણી રાખી છે. જેટલા નાચ નચાવીએ તેટલા બૈરી વીના બીજું કોઈ નાચે તમ નથી—આપણુ ભડવાની પેઠે જોવા બેસીએ એટલે વેશ્યાની પેઠે બૈરીઓ કેમ ન નાચે.

આપણુ ભાંગ કે દારૂ વાપરીએ તો તેને પણ શોખ થાયજ. આપણુ બરપ્રી પેંડાની ગોઠો (બફતો) કરીએ તો બાર કર્મ બૈરીઓ કરતાં શીખેજ—આપણુ જો ચોરી, બારી અન્યાયને ન કરતા હોઈએ તો બૈરીયો પણ ધર્મ મર્યાદાને સમજે. પણ આપણાં આચર્યોજ ખોટાં હોય તો સ્ત્રિયો તે તરફ તુરત વળીજાય છે કેમકે સદ્ધર્મને રસ્તે વળવું એ તો પુરાં પુન્ય હોય છે તાજ તમાં સમજણ પડે અને તેવું ધર્મનું આચર્ય આચરીને અખંડ સુખસિંધુનું શરણુ પ્રાપ્ત કરી લે છે—પણ આજે તેવા વિચાર કે આચર્યની સ્ત્રિયોને આપણુ ભાગેજ નોંધ શકીશું—માટે જો સર્વ પ્રકારનું સુખ

(૨૧૮) જેવી કેળવીએ તેવી સ્ત્રીઓ અને છે. સુખ ૦ પ્ર ૦ ૬

આપણને જોઈતું હોય તો આપણી સ્ત્રીઓને લોક રૂઢીના કઢંગા રીલાનેનું આચરણ કદાપી નહીજ આચરવા દઈએ. કેમકે તેવા શુદ્ધ આચરણમાં આજે આપણી મા બેન દીકરી વહુ કે સિ કેટલે બધે દરજ્જે દરકાર વીના એક ચિત થઈ રહી છે. કે જેનું જ્ઞાન આપણને પણ ભુલાવી દીધું છે. આપણું ખરું સુખ શામાં સમાયલું છે તેને આપણ આજે વિચાર કરવા જેટલી એ શક્તિ ધરાવતા નથી.

જો આપણ હજીએ આપણા ઘર તરફ વળવાની દ્રષ્ટિ નહિજ કરીશું તો સુખ કે પરમ લાભ મળવાની જે જે મહેનતો કરીશું તે નકામી છે.

આજે આપણી સ્ત્રીઓની સમજ અને બુદ્ધિ કેવી પશુના જેવી જડ અને નિર્જાળ થઈ ગઈ છે અને વધારે થતી જાય છે, કેટલીએક જૈરીઓને દરવર્ષે બાળક જન્મે છે તે પેહેલાં પ્રથમના જન્મેલા બાળકને ધાવણ છોડાવી દેવાની ભલામણ ઘરડાં કરે છે તે શું સમજાવે છે કે જો નહી છોડાવીશ તો તને પંજવશે અને છોકરું બીમાર થશે.

આવી સ્થિતીનો વિચાર સજ્જનો સુગમતાથીજ સમજી લેશે, કેમકે છ કે આઠ મહીનાના બાળકને મા ધવરાવે નહી ત્યારે હાડકાં અને માંસના લોચામાંથી દુધ પેદા કરવાની તજવીજ પરમાત્માએ કોના માટે કરી હશે.

આવાં નિર્દય માળાપ કે એક છોકરું માના ધાવણને ધાવવા પુરું ન પામે ત્યાં તો બે ત્રણ છોકરાં ઉત્પન્ન કર-

સિદ્ધ પ્ર૦ ૯ બાળકને માનું ધાવણુજ ઔષધ છે. (૨૧૯)

તો ધર્મ આચરી લે છે જેમ માતાનું પદ રક્ષણ કર-
તું છે તેને બદલે લક્ષણ કરનારી થઈ પડે છે આ શું
શુભની સમજ કે માણસનો ધર્મ કે માબાપનું દયાળુ-
કે આ માબાપ વેડીયાં કે આપણા સંસારનો સુધારો
બ્રહ્મર્ષિઓના બાળકોનો ગ્રહસ્થાશ્રમ કે ખેરીઓનું ડહાપણ
શાણપણ કે પુરૂષોનું પુરૂષાર્થ સમજવું.

જ્યાર સુધી છેકડું માને ધાવે ત્યાર સુધી તો તેને
નાદી પદાર્થો ખવરાવવાનો પ્રયત્ન પણ ન કરવો જોઈએ
કે માના ધાવણમાં જેટલું દૈવત્વ સમાયલું છે તેટલું
રોગી બળવાન અને સુંદર કાંતીવાળું હોય છે-આત્મા
વેત્ર નિર્મળ અને જ્ઞાનવાન હોવાથી સુખ સિન્ધુનું શો-
ભ કરી લે છે-માટે જો આપણી પ્રજાનો (પુત્ર પૌત્રાદી-
) સુધારો અને અખંડ સુખ શાંતિનો સ્વાદ લેવાની
છા રાખતા હોઈએ તો ઉપરોક્ત પશુ (કુતરાં બીલાડા)
સંસારનો પરીત્યાગ કરી યમ નીયમોનું સાધન આપણ
એ તેજ પ્રમાણે આપણી ગ્રહ દેવીઓને પણ વિષય
વૃત્તિના સાધનો કરાવીએ.

પ્રાચીન ઋષિઓ વંશ વિસ્તાર માટે એક પુત્રને ઉ-
ન્ન કરી આત્મ કલ્યાણને માટે મહાન્ પરીશ્રમો જીવન
ત કરતા રહેતા હતા-તેવા મહાન્ પુરૂષોના આપણ
તાન છીએ તે આજે આપણ આત્મ કલ્યાણ કે દે

કે જ્ઞાતિ ઉન્નતિ કરવા તરફનું (ધર્મચર્ચનું) મીંડુજ સુકીને જીવન પર્યંત વિષય હોયો અને માન મેહોટાઈ માટે અગાધ પરીશ્રમો કરી રહ્યા હોયો.

સીઓને અજ્ઞાન રાખવાથી આપણા ઘર અને કુટુંબમાં કેવો કલેશ વધતો જાય છે તેવા કુસંપમાં આપણને સુખ શાંતી ક્યાંથી મળે. આજે આપણુ વંશ વિસ્તાર માટે કેવી બુદ્ધિ વાપરીએ છીએ, ઘરમાં દીકરી કે બેન જો યુવાન વિધવા હોય છે તો તેના સંસાર સુખ કે વંશ વિસ્તારની તો કોઈ વાતજ પુછતું નથી પણ ૪૦, ૫૦, ૬૦ વર્ષની અવસ્થાએ પીતા તો ઉમંગલેર ફરીથી ૧૦-૧૨ વર્ષની કન્યાને પરણી શકે છે.

તેમજ મા કે સાસુને ૩૫, ૪૦, ૫૦ વર્ષની ઉમ્મરે પણ સુવાવડ સાંપડે છે તેને દીકરી કે વહુ સુવાવડનું ખાવા ફરી આપે છે તો તેવી ૧૫-૨૦ વર્ષની યુવાન વિધવાને સંસાર સુખની ઉર્મિઓ ખળાતકારે વશ રાખવાના અનેક ઠપકા અને દાખ આપીએ છીએ.

આપણુ વૃદ્ધ હોવા છતાંએ સંસાર સુખની ત્રણાનો ભાગ કરીને વાનપ્રેહસ્થ ધર્મનું આચર્યું કરી શકતા નથી અને ઘરમાં બે સીઓ હોય છે છતાં એ આપણી પુત્રીના કરતાં એ ચોક્કી વયની કન્યા લાવીને સંસાર સુખ અને વંશ વિસ્તારનો દહાવો લેવાની ચઢાના રાખીએ છીએ. તેવું પુરુષોને પુનર્લભ કરવાનું પ્રમાણ શાસ્ત્રમાં તો કંઈ

મળતું નથી અને સંસારલોગની ઉચ્છાવાળી સ્ત્રીઓને પુર્નલભ કરવાના તો પ્રમાણે ઘણાએ મળે-છે.

શ્લોક.

નષ્ટે મૃતે પ્રવૃજિનેલીવેચ પતિતેપતૌ ॥

પંચસ્વાપત્ત નારીણાં પતિરંન્યોવિવીચયતે ॥

પારાશર અ૦ ૪-૩૧

અર્થ—પતિ નષ્ટ થઈ જાય (પતિ પરદેશ ભાગી જાય અને સમાચાર ન મળે) મરી જાય સંન્યાસ લઈ લે. નપુંસક (હીજડો) હોય અને પતિત (દુરાચરણથી બ્રહ્મ) થયો હોય તો એ પાંચ પ્રકારની આકૃતીને વિષે સ્ત્રીઓ ખીજો પતિ કરવો. તે પ્રમાણે યાજ્ઞવલ્કય અને મનુ મહા-રાજની પશ્ચુ સંમતિ છે તેમ ખંભાત નીવાસી કવિ રેવા-શંકરની કવિતા વાંચી વીચારો કવિતા.

પરંપરા રીત્ય રુદે ધરેતેXઅન્ય પતિ પ્રિયા મુક્તે વરેતે

એવી શાઓની સરળ સંમતિ અને ઈશ્વરી કુદરતનો ફેરફાર કરીને યુવાન સ્ત્રીને અનેક કામનાઓ હોવા છતાંએ એક સમાન વયના પુરૂષની સેવા કરવામાં મહાન અધર્મ આજે આપણુ સમજીએ છીએ. તેવી સમજણને લીધે ગર્ભ-પાતોથી ભારત ભૂમીમાં અનાથાશ્રમો ગામેગામ ખોલવાનો કુસમય પ્રાપ્ત થયો છે-જેથી સ્ત્રીઓને વ્યભીચાર કરવામાં સહાયતા અનાથાશ્રમો ઠીક આપે છે-આવી સમજમાં વંશ

વિસ્તાર ક્યાંથી પામે અને આપણને સુખ શાંતી મળી શકે.

અનાથાશ્રમમાં જો મુકી આવે છે તો વર્ણશંકર ગણાય એટલુંજ હાનીકારક છે પણ આપણા ઠપકાના લયને લીધે જે સ્ત્રીયો ગર્ભપાત કરે છે કે જન્મેલા બાળકને મારી નાખે છે તે દોષતો ઘરડાઓને માથે છે-કેમકે પુત્ર પુત્રીની પૂર્ણ ઉન્મર થયા વિના બાળ લગ્ન કરાવે છે તેથીજ આવા અનેક પ્રપંચો અને પાપો કરવાના સંભોગો આવે છે-તે માટે જો સુખ ધર્મ-અને લાભને આપણ ચાહીએ તો બાળ લગ્નનો ખુરો રીવાજ કાઢી નાખીએ અને શહેરમાં વસ્તી કંન્યાને ૧૨-૧૩ વર્ષ અને ગામડામાં વસ્તી કંન્યાને ૧૪-૧૫ વર્ષ લગ્ન કરાવવું જોઈએ તેમજ પુત્રની ઉન્મર ૨૦ થી તે ૨૫ વર્ષની હોવી જોઈએ.

ઉપરના લેખથી એમ સમુત થાય છે કે હજાર વર્ષ ઉપર તો બ્રાહ્મણીઓને હાથે આજના જેવા કૃત્રિમ ચુડલા

હતા તેમજ બીજા કોઈ શાસ્ત્રોમાં બ્રાહ્મણને વાસ્તેનું પ્રમાણ મળતું નથી માટે આવા સાંકડા વખતમાં શુદ્રપણને પ્રાપ્ત કરનારા અને ભારે ખર્ચવાળા ચુડલાઓ બદલી નાખવા પૂરા જરૂરના છે. એક તો આજ કાલની મોઢવારીયો છે અને તેમાં સોનીઓને જોઈતું જડયું છે. અને આપણો માલતો આઠ આનાનો ગણાય છે અને સોનીના ઘરનો તો મોઢોજ હોય છે. દરેક ઢાગીનાઓમાં અડધી ખોટ પડે છે અને મહેનતના રૂપીયા તો પાન સોપારીને ઠેકાણે એટલે

મુખ ૦ પ્ર ૦ ૬ હાથીઓની હત્યા સ્ત્રીઓ ચુડલા પહેરીને કરાવે છે. (૨૨૩)

આરે બાળુ આપણુજ હુટાઈ રહ્યા છીએ ત્યારે તેવા ચુડલા અને બીજા નફ્ટ દાગીના પહેરવાથી કાંઈ પ્રાદાણનો દરજ્જો વધે તેમતો છે નહીં તો પછી ન પહેરીયે તો કાંઈ હાની ગણાય તેમ નથી. સોહાશણને તો ચુડલો અને ચાંદલો તો હોવોજ જોઈએ એમ શંકા પેદા થાય તો વાગડમાં તો ચાંદલો બરીયોને ક્યારે પળે છે આપણે કોઈના કપાળમાં ચાંદલો જોતાજ નથી અને કાંઈ સ્ત્રીઓ કરતી હશે તો બીજી બરીયો તેની વાતો પણ કરીને નિંદા કરતી હોય છે. ચુડલો બીજી વર્ણના જેવો પ્રાદાણને નજ હોય બધો હાથ ભરીને આપણી સ્ત્રીઓને ચુડલો હોય અને બીજી તમામ જાતને હોય તો શું જુદા વર્ણનો ફેરફાર છે. બખ્ખે બંગલીઓ પંડરવી જોઈએ આપણી સ્ત્રીઓને મોટા ઘાઘરા હોય તેવાજ બીજી તમામ જાતોની બેરીઓને હોય તો શું જુદું છે.

વળી આપણી ઉચ્ચ વર્ણોમાં કેટલાએક બેરાંને તો હાથીના હાડકાના ચુદ્ધા હોય છે હાડકાના ચુદ્ધા પહેરીને રસોઈ બણે છે તે તો ધર્મ ગણીએ છીએ અને અભડાતા નથી. જો અભડાતા હોઈએ તો તેવા હાડકાંને ન અડકીયે તેમજ તેવાં હાડકાની કોઈ વીજોને ન વાપરીએ.

સ્ત્રીઓ રજસ્વાળાનો ધર્મ પણ ક્યાં પુરો પાળે છે તેમજ દીશા જંગલ જઈને હાથ જંગ ધોવા કે સ્નાન કરવું

અણુમતું થઈ પડ્યું છે કે પાણી ગાળવું અને અનાજ વિણવું કે દરેક વસ્તુ ધોઈનેજ વાપરવી એનો કંટાળો આવે છે સહુને બોલવું ગાવું રોવું વિગેરે ન કરવું જોઈએ તે તો આજે બધુએ ઉલટુંજ થઈ પડ્યું છે એટલે સર્વ પ્રકારે શુદ્ધોનીજ વર્તણૂક આપણામાં દાખલ થઈ ગઈ છે તેને હવે જો દૂર ન કરીયે તો બધો આર્યાવર્ત દેશ તે જાણે અનાર્યાવર્ત બનીને શુદ્ધત્વ સ્થિતીને ધારણ કરી રહ્યો છે.

આપણી મેળે આપણેજ સમજીને જે જે સુખદાઈ અને કલ્યાણકારી હોય તેનું આચર્યું કરી લેવું જોઈએ જુના કઠંગા જે જે રીવાજો હાની કર્તા છે તે તમામ કાઢી નાખવા જોઈએ ચાહે તો તે શુદ્ધ રીતીના હોય કે બલે શાસ્ત્ર રીતીના હોય પણ દુઃખદાઈ રીવાજોને કાઢી નાખીને જે સુખદાઈ રીવાજો આપણને અનુકુળના હોય તેનો નીબંધ બાંધી તેવાં પુસ્તકો છપાવિ દરેક ન્યાતીલાને રાખવાં જોઈએ તે નીચમને વર્તવાથી ન્યાતીકાયદાનો કોઈ ભંગ કરવા ન પામે.

પરીણામની પ્રજાને સારા સુખના લાલો તેમાં સમાયલા છે એાછા આયુષ અને એાછા બળ પરાક્રમ અને આવકની તંગીના વખતમાં ભારે અનર્થો ભરેલા ખર્ચાઓને કાઢી નાખવાથીજ સુખશાંતીમાં રહી શકીશું. આપણી દુઃખ દાઈ કઠંગી રૂઢીચોટો અવર્ણનીય ઘણીએ છે જેને સહુ કોઈ બુદ્ધિમાનો તો સમજીને દૂર કરશેજ તેમાં સુખ છે.

પ્રકરણ ૧૦ મું.

(ધર્મ ગુરુઓના અજ્ઞાનથી હિંસાદી પાપ કર્યો.)

આપણુ તો પરમેશ્વરના ધરના પ્યારા પુત્રો છીએ તમામ જગતના ગુરુ છીએ આ જગતમાં બ્રાહ્મણના જેવું દૈવત્વ વાળું બીજું કોઈ દેવ કે માનવનિ જાતિમાં તો છે નહિ-દેવોને તૃપ્ત કરનાર પણ બ્રાહ્મણજ છે જગતમાં જે જે પદાર્થો છે તે બધાએ બ્રાહ્મણોનાજ પેદા કરેલા છે, જે કોઈ બ્રાહ્મણને અર્પણ કર્યા વિના ખાય છે તે બધાએ પરમેશ્વરના ચાર છે. બ્રાહ્મણનું વચન સહુને કલ્યાણકારી છે તેમ સમજીને બ્રાહ્મણો જેમ કહે તેમ બીજી વર્ણોએ કરવું જોઈએ. પણ બીજી વર્ણો કહે તેમ બ્રાહ્મણોએ ન કરવું ઘટે બ્રાહ્મણનું એકું બીજાઓને જમવું તે પવિત્ર કરનારું છે પણ બીજી વર્ણોનું એકું બ્રાહ્મણ જમેતો બ્રહ્મ થાય છે તેમજ બીજી વર્ણોના ઉતરેલાં વસ્ત્રો પણ બ્રાહ્મણોએ ન લેવા જોઈએ તેમજ બીજી વર્ણોની પેઠે આપણે બ્રાહ્મણોને વિવાહમાં ધામધુમ ન હોય કે ન જાનોનો ઠાઠ કાઢવો જોઈએ. અગ્નિ દેવ અને માતૃપિતાની સાનિધ્યમાં શાસ્ત્રોક્ત વિધિથીજ કર્મ ક્રિયા કરવી જોઈએ વિવાહમાં સ્ત્રિયોની કાંઈ જરૂર પડતી નથી તેવું પ્રમાણ પણ મળતું નથી તેમ મહોટા અર્ચની શાસ્ત્ર વિધિ પણ બ્રાહ્મણોને માટે જોવામાં

આવતી નથી બ્રાહ્મણનું તો તમામ કર્મકાંડ-જળ-જંગલ જવતલ અને દર્શી ચંદન પુષ્પાદી વડે સંપૂર્ણ થઈ શકે છે ક્યાંચે એક પૈસાના ખર્ચનું તો નામ નથી તેને બદલે હજારો રૂપિયાઓનું પાણી કરીને અત્યાચારોમાં જોડાઈ રહ્યા છીએ તે આપણા બ્રાહ્મણ દેહનો ધર્મ નથી.

વિવાહમાં સ્ત્રિયો હોવાથી બ્રહ્મતા વધે છે અને વ્યભીચારાદી કર્મો પણ થાય છે. તેમાં અન્ય નિયમવર્ણોથી સહવાસના કારણથી વર્ણસંકર પ્રજા પેદા થાય છે.

જે જગત ગુરૂનિ સ્ત્રિયો બ્રાહ્મણીઓ છે. તેની નીચ વર્ણુ મશ્કરીયો કરે છે તેને જોઈને આપણુ ખુશી થઈએ છીએ તે આપણી ભુલથીજ આપણી પડતી દશા છે વાસ્તે મુખજ કાપી નાંખવું જોઈએ આપણા કોઈ ઋષિ મુનિયોએ ઠાઠ માઠ કરીને જાનો કાઢી હોય તેમ જણાતુંજ નથી કે જૈરીયોની જરૂર પડતી હોય તેમ પણ સંબુત નથી મળતો માટે જૈરીયોની વિવાહમાંએ જરૂર નથી પડતિ અને તેવિજ રીતે મરણુ ક્રિયામાં પણ જૈરીયોની કાંઈ જરૂર નામે પણ પડતિ નથી કેમકે મડદાને બાળવામાં પુરૂષો વિના સ્ત્રિયોની શી જરૂર પડે છે-ઉલટી પોતે શોક કરે છે અને પુરૂષોને શોક કરાવિને નિર્જળ બનાવે છે માટે બન્ને કર્મમાં જૈરીયોની તદ્દન જરૂર નથી.

આપણી વડીલ ઋષી પન્તિઓનું પણ દ્રષ્ટાંત ક્યાંય નથી જડતું જે જડે છે તો તેવું જડે છે કે હજાર વર્ષ ઉપરતો બ્રાહ્મણીઓને ઉપવિત સંસ્કારો હતા તેમ અગ્નિ હોત્રાદી વૈદીક કર્મો કરતિ હતિ—તે બ્રાહ્મણીઓ આજે સંધ્યા કે અર્ધઘાને પણ કરતી નથી પણ ભીલડીઓ કે નીચ જાતની પેઠે વિવાહમાં તદ્દન નફ્ટ ગાવું નાચવું તો બ્રાહ્મણીઓના જેવું થીજાને તો ભાગ્યેજ આવડતું હશે—તેમ જે વૃદ્ધ સ્ત્રીઓ હોય તેવળી તેમાં કેટલીક તો પુરી મદદગાર પણ હોજા છે કદી જીવાનને તેવું ગાવું નાચવું નગમતું હોયતો જે મેહેણાં મારીને પણ ઉભીતો કરવાની આવડ ધરડાંનેજ હોય છે

તેમ કેટલાક રીત રીવાજો ને પણ તેવાં ધરડાં હોયતે જેમ કહે તેમજ કરવાનું ભલે તેનું નામ કે નીશાન શાસ્ત્ર-માંતો નહોય પણ ધરડાંજે કુળની રીત કહે તે તો કર્યાવિના ચાલેજ નહિ. પછી તે ભલે ઉટાંગ હોય પણ ખરા ખોટાની તપાસ આપણે તો કાંઈ કરતાજ નથી અને જેમ ગાડરીયો પંથ ચાલતો હોય તેમ ચાલતાજ. જઈએ છીએ તેને આ પણ આજે કુળ ધર્મ સમજી ને કરતાજ જઈએ છીએ પરંતુ તેનો વિચારજ નથી આવતો કે આવા ખોટા જોડેમો ને કોણ જાણે ધરડાં શું સમજી ને કરતાં હશે પણ હવે આપણને જરૂરનો કુચ્ચવહાર જે નથી તેને કાઢી નાખીએ તેવી સુજાજ નથી પડતી. ધરડાંના રીવાજ તો ઘણાંજે ઉટાંગ છે

દ્રષ્ટાંત—એક જણને ત્યાં વિવાહનું કામ આદર્યું ત્યાં ગણપતિનું પુજન કરીને દીવો કર્યો હતો ત્યાં એક બીલાડી ફરતી હતી તે ઘરડાં ડાશી માએ જાણ્યું કે દીવાને ઝડપ મારશે તો દીવો ઓલવશે અને ચીટકું કરશે તેમ સમજી પાસેં પડેલી ટોપલી બીલાડીના ઉપર ઢાંકી દીધી

લગ્નના ધાંધળમાં બીલાડીને કાઠી મેલવાનું તો ભુલીજ ગયાં અને લગ્ન કરીને પાછાં આવ્યાં તે વખતે વર કંન્યાને પગે લગાડવા ગયાં ત્યાં ટોપલી ઉઘાડી કે ભુખે ખંખ થઇ ગયેલી બીલાડી નીકળીને ચાલીગઈ તે વહુએજોયું તેણીએ જાણ્યું કે આપણા કુળમાં આવિ બીલાડી ને ઢાંકવાની રીત હશે જ્યારે તે ને છોકરાં થયાં અને છોકરાનું લગ્ન આરંભ્યું એટલે ગમેત્યાંથી બીલાડી ખોળી લાવિને ટોપલા નીચે ઢાંકી દીધી એવી રીત એમને એમજ કેટલોક વખત ચાલી પછી એક વખત બીલાડી ક્યાંય મળીજ નહિ એટલે લગ્નનું કામ પણ અટકી ગયું જૈરાંએ કહ્યું કે આપણા કુળ પરંપરાની રીત છે તે તો કરવિજ પડે

જો બીલાડી ન મળે તો લગ્ન તો થાયજ નહિ ઘણું ભારે કુળ રીતનું કામ તો થૈ પડ્યું. વળી કોઈકે કહ્યું કે લાકડાની બીલાડી ઘડાવિને કામ ચલાવિ લેવું જોઈએ.

જે જૈ નજરે જોયેયું હતું તેનું મન લાકડાની બીલાડીમાં કેમ કબુલ કરે ઘરડાંઓને પુછ્યું તો તેણે પણ

કહ્યું કે એતો જેના કુળની રીત હોય તેતો પુરી કરવીજ પડે તેમાં કાંઈ ચાલે નહીં. વહુને પુછ્યું કે આ રીત ક્યારની ચાલતી આવે છે વહુએ કહ્યું કે હું તો જે દીવસની આવી છું તે દીવસથી તો બાણું છું—તે ઘરઘણીને પુછ્યું તો તેણે કહ્યું કે મને તો ખબર નથી, એ કુળ રીતની વાતો તો ખેરાં જે કહે તે ખરું હશે. પણ મહારી માશીને ખબર હશે તેમને તેડાવો ડાશી આવ્યાં એટલે ઉકેલ તુરત પાડ્યો કે કાંઈ બીલાડી ઢાંકવાનો તે રીવાજ હોય ખરો કે આ તમોને કોણે વહેમ ઘાલી દીધો છે. બધાએ કહ્યું કે વહુને પુછો—વહુએ કહ્યું કે મેં નજરે જોયું છે, હું પરણીને આવી તેં દીવસેં મહારી સાસુએ ટોપલી તળેથી બીલાડીને કાઢી તે મેં જોયુંછે. ડાશીમાએ કહ્યું કે હું પણ તે વખતેં તો હતી. બીલાડી ફરતી હતી તે દીવો ચોલવી નાખશે તેવા ભયને લીધે મહારીને બીલાડીને રોકવા વાસ્તે ઢાંકી હતી. તે કાંઈ હવેં તેવું કરવાની જરૂર નથી. તમહારાં બધાની અઠ્ઠલ ક્યાં ગઈ છે કોઈ વખતેં સમયનો વિચાર કરીને ઘરડાંએ કાંઈ કર્યું હોય તેને ક્યેંજ—જવું એ ઉધું તમોને કોણ શોખવે છે. વહેમ નીકળી જવાથી સૌ શરમાઈ જઈને લમનું કામ શરૂં કર્યું.

તેમજ આપણામાં કેટલાંક રીવાજોનાં બીલાડાં પેશી ગયાં છે તે હવેં પણ નીકળતાં નથી. દરેકની ન્યાતોમાં

(૨૩૦) ઝેમોના બીલાડાં કાણુ કાઢવા આવશે.

બુદ્ધા બુદ્ધા ઉટાંગ રીવાજે હુદ્દરજે વધી ગયેલા જોવામાં આવી રહ્યા છે તેમાંથી જે દુઃખદાર્ઢ અને આપણી ઉત્તમ જ્ઞાતિઓને લાંછન રૂપ હોય તેઓને કેમ ન કાઢી નાંખીએ. જેવા કે ગોરો વાવવી એ શુદ્ધ રિવાજ છે. એ સિવાયના પણ બીજા જે કુરીવાજે હોય તે બધાએ કાઢી નાંખવા જોઈએ, શાસ્ત્રોમાં આઠ પ્રકારના વિવાહ કહ્યા છે તેમાં જે દૈવ અને બ્રાહ્મવિવાહ ઉત્તમ છે બ્રાહ્મણોનેજ કરવાં જેવા તેને તો આપણુ સમજતાએ નથી અને જે વિવાહો નીષેધમાં નીષેધ આસુર પીશાચની વિધિના છે તેમાં પણ પ્રમાણુ નથી મળતું આવતું તેવા આસુર અને પીશાચ વિવાહોથી એ અધમ વિવાહો આપણુ કરીએ છીએ.

નામતો ઘરડાંનું આપીએ છીએ કે જેમ બાપદાદા કરતા ગયા છે તેમજ આપણે તો કરવું જોઈએ. તો બડીલો તો દીકરીના ઘરનું પાણી સુધાંત પીતા નહતા તેટલુંજ નહિ પણ જે ગામમાં પુત્રીને પરણાવી હોય તે ગામના જળાશયોનું એ જળ નહી પીતા હતા તે રસ્તો તો ઉંચા માર્ગનો છે તેને તો આપણી ન્યાતનો રીવાજ આપણુ ગણતાજ નથી આ રીવાજ તો નીચી વર્ણોમાં આવે જોવામાં આવે છે. અને આપણુ કેટલા ઉલટા ચાલીએ છીએ અને વડીલોના નામને વગોવી રહ્યા છીએ.

મ્હોટાં પુસ્તકોની લાંબી લાંબી કથાઓ વાંચીને મહા

પંડીતાઈ લોકોને બતાવી રહ્યા છીએ અને આઠ વર્ષની પુત્રીના વજનથીએ એ ત્રણ ઘણા રૂપિયા વધારે ગણી લેઈને પચાસ વર્ષના બોખલાને પરણાવી દઈએ છીએ તે વખતે પોતાંને પાણીમાં કેમ ન બોળી દઈએ. વળી આઠ વર્ષના વરને બાર વર્ષની કન્યા પરણાવતાં માબાપોનું તો લોભ વશ કે માનને લીધે હૈયું કુટી ગયું હોય પણ લગ્ન કરાવનારા પુરોહિતે તો ધાંચીના બગદના આંખના ચસ્માં તો ન ધાલ્યાં હોય તે પચાસ વર્ષનાને આઠ વર્ષની કન્યા અને આઠ વર્ષનાને બારવર્ષની કન્યાને પરણાવે કે બળે ત્રણ ત્રણ વર્ષનાં ઠીંગલાંએને પરણાવે આવું અત્યાચારોનું જે કામ હોય તેતો વડીલોનું નામ લઈને કરવાના પ્રમાણે બોળીને એ પણ કરીએ છીએ. પરંતુ જે રસ્તે ધર્મકાર્યોને વડીલોએ આદર્યાં હોય છે તેને તો કાન તળે કાઢી નાંખીએ તેટલુંજ નહિ પણ એતો સમર્થ હતા તે ગમે તેમ કરતા ગયા છે એમ કહીને આડે રસ્તે જઈએ છીએ. જ્યારે વડીલો સમર્થ હતા તોએ દીકરીના ગામનું એ પાણી પીતા ન હતા. ત્યારે હવે આપણુ અસમર્થ છીએ તો કન્યાને વેચીને શુદ્ધ રીવાજોને કેમ કરી શકીએ. નહિજ કરવા જોઈએ. પ્રાણીના કુળને કલંક તો કન્યા વિક્રયના જેવું બીજું નથી.

વળી કેટલાએક તો દીકરીને સાટે આપીને બાપ પરણે છે. બેનને સાટે ભાઈ કે ભાણેજને સાટે મામે વિગેરે પ-

(૨૩૨) કન્યાવિક્રય અને સાટાં એ વડીલોનો ધર્મ છે.

રણે છે આ વિવાહો આસુર પીશાયોનાથી એ અધમમાં અધમ છે જેનું પ્રમાણ નિષીદ્ધ વિવાહોમાં એ જડતું નથી દીકરી જો નહોત તો બાપ કેને સાટે લગ્ન કરતો અને બેન ભાણેજ નહોત તો ભાઈ મામે કેને સાટે પરણતા. ત્યારે સાદું ન કર્યું હોત તો શો વાંધો હતો દીકરીને સાટે બીજાની દીકરી બેનને સાટે બીજાની બેન એમ ન કર્યું હોય અને ઠામજ બેશી રહીએ તો શું પાપ લાગતું હતું. જેમ કે ગહું આપીને ચોખા લાવવા પડતા હોય તો ગહુથીજ કેમ ન ચલાવી લઈએ.

અર્થાત જેને સાટે પરણીએ તે પર્યવું તેનેજ પરણ્યા સરખું છે માટે કન્યાવિક્રય અને સાટાં (બદલા) કરવાં તે નિચ શુદ્ધોમાં પણ કરવાં ઘટીત નથી તો પછી ઉત્તમ વર્ણુ થઈને આવા નિચ વિવાહો કરવા તેનિ પ્રજા કેવિ થાય-જેવો વિવાહ તેવિ પ્રજા થાય છે.

વળી સાટાથીજ ક્યાં સંતોષ થાય છે પણ જો સાટે આપતાં જેનિ દીકરી બેન વધારે મોટી પડતી હોય તો ઉપર વધારે રૂપીયા પણ લેવામાં આવતા આપણે જોઈએ છીએ.

પ્રાદાણનાં કુળને જો આવા વિવાહો શોભતા હોય અને ઋષિયોનું નામ ન લજવાતું હોય તો સુખેથી વધાવિ લેવા જોઈએ અને કાંઈક પણ શરમ જેવું સમજાતું હોય કે દુઃખદાઈ દેખાઈ રહ્યું હોય તો ન્યાતિ બંધુઓએ તુરત

પાપી વિવાહોને બદલી નાંખવાનિ પુરતી તજવીજો કરી દેવી જોઇએ કેમકે ઉપર પ્રમાણેના વિવાહોથી ઉત્પન્ન થનારી પ્રજા તે કંન્યાવિકૃત કરવાથી તથા સાટાં કરવાથી કે કળેડાં કરવાથી બ્રાહ્મણના કુળ ધર્મનો નાશ થાય છે. અને તેથી વર્ણસંકર પ્રજા થાય છે તે પ્રજા દેવ પીતૃઓના કોઇ કાર્યમાં લેઇ શકાય નહિ. તેમજ તેના હાથનાં કરૈલા કમોને દેવ પીતૃઓ અંગીકાર કરી શકતા નથી, તેના પીતૃઓ નર્કમાં પડે છે તે વિષે શંકા હોયતો જોઇ લેજો ગીતા અં ૧ શ્લોક ૪૦ થી ૪૩ એવિ રીતે શુદ્રોથી પણ હલકે દરજે આજે આપણુ આવી ગયા છીએ તેમજ શુદ્ર પણાને માટે મનુ અં ૨-૧૦૩ માં કહ્યું છે કે જે બ્રાહ્મણ સવાર કે સાંજ સંધ્યા નથી કરતો તેને શુદ્ર જેવો સમજીને બ્રાહ્મણ પંક્તિથી અલગ કરી દેવે! જોઇએ અથવા ત્રણ દીવસ સંધ્યા જે ન કરે તો તે શુદ્ર છે જ્યારે ત્રણ દીવસનિ સંધ્યા ન કરવાના કારણથી શુદ્ર થવાય છે. તો પછી ત્રણ પેઢીમાં કોઇએ સંધ્યા ન કરી હોય તે વાત તો રહેવા હઇએ પણ ગાયત્રીએ ન કરી હોય કે ન જાણતા હોય તેને શુદ્રથીએ કેટલી બધી નિચી પદવી સમજવી ઘટે આજે આપણામાં ગાયત્રિ રહીતજ સેંકડે હપ છે ગાયત્રિ રહીત બ્રાહ્મણ શુદ્રથી પણ નિચા દરજાનો છે પારાશ્વર અ. ૮. ૩૧ માં છે અને અગ્નિ કર્મ સંધ્યો પાસન કે વેદ

(૨૭૪) શુદ્રપણમાં કાંઈ બાકી રહ્યું નથી જણાવું.

વૃત્ત કે આચારહીન જે પ્રાદાણ હોય તો તે શુદ્રજ છે પારાશર. અં ૧૨-૩૧ થી ૩૮ માં જોઈ લેવું જે પ્રાદાણ સુતકીનું ખાનારો હોય શુદ્રનું અન્ન ખાનારો હોય શુદ્રનો હોમ કરાવનારો કે શુદ્રના વ્યવહારો વિગેરે કરનારો હોય તો તે શુદ્રથીએ હલકો છે આવી સ્થિતિનો આજે કેવો પર્વ કાળ વર્તાઈ રહ્યો છે.

તેમાંજ પડી રહેવું યોગ્ય લાગેતો જરૂર ઢેઢ ભાગીયોના લેણું જમવું પડશેજ વળી વર્તમાન સમયમાંતો એવો નીચમ્મ ઠરાવેલો છે કે જે ઠરાવ ઘણાજન મળીને કાયમ કરે તે ને માનિલેવો-પણ તેવું આપણી વર્ણને લાગુ પડતું નથી કેમકે તે મત શાસ્ત્રથી ખીલકુલ વિરુદ્ધ છે.

પારાશર અં ૮-૧૧ થીતે ૧૪ માં તથા મનુ. અં ૧૨ ૧૧૩-૧૧૪ માં બતાવ્યું છે કે જેણે વેદ વૃત્તોનું કે વેદાધ્યન કે તપાદી કાંઈ ન કર્યું હોય અને કેવળ જાતિવડે જામ ધારી પ્રાદાણો હોય તેવા કે ઉપર બતાવ્યા તેવા શુદ્ર પણાને પામેલા જે હોય તેવા હજારોનિ સલા લેખી થાય તો પણ તેને પરીષદ્-પ્રદા સલા ન કહેવાય અને તેમના ઠરાવેલા ઠરાવો તે પણ પ્રાદાણોને માનવા ન જોઈએ.

કેમકે શાસ્ત્રોને ન જાણનારા કે પ્રદા ગાયત્રિ પણ ન જાણનારા કે ન જપનારા કે વેદાદીના પઠનથી રહિત અને સજ્જ ચારાદીથી પણ રહિત એવા હજારો નામધારી પ્રાદાણોની

સલા ભરાણી હોય જેમાં એક પણ ધર્મ નિર્ણયતા શિષ્ટ બ્રાહ્મણ કે તત્ત્વ વેત્તા જે નહોય તો તે શૂદ્ર સલા છે. અને તેવા ધણાજનો ના ઠરાવેલા જેઠરાવો તે શુદ્રાદી જાતિઓને માનવા જેવાછે કેમકે તે ઠરાવો ધર્મના અંગીબૂતો નથી ગણાતા-ધર્મના અંગીબૂત જે ઠરાવો કરવા તે તો બ્રહ્મ સલા કરી શકે છે તે બ્રહ્મ સલામાં જ્ઞાનની શ્રેષ્ઠતા છે.

શુદ્રોમાં ઘરહને મ્હોટો ગણવો-વૈશ્યોમાં ધનવાનને ક્ષત્રિયોમાં શૂરાતનને અને બ્રાહ્મણોમાં જ્ઞાનવાનને મ્હોટો ગણવો મનુ. અ. ૨-૧૫૫ માંછે-જાતિ કે અમરથી બ્રાહ્મણને મ્હોટો ન ગણવો.

બ્રહ્મ ચર્યાદી ધર્મ વૃત્તો પાળીને વેદ વેદના અંગો કે પુરાણ ન્યાય મિમાંસાદી ધર્મ શાસ્ત્રોનો ' તર્કથી વિચાર કરીને પ્રત્યક્ષ પ્રમાણો ખેળી કાઢનારો હોય તેવા ત્રણ કે પાંચ જણની સલા ને કે આત્મ તત્ત્વનો અનુભવ કરનાર કે બ્રહ્મ ગાયત્રિને સમજનાર તત્ત્વ વેત્તા કે પરોપકારી ધર્મ વૃત્તો આચરનાર કે અહિંસક સદાચારી સમ્યક જ્ઞાનવાનાદીમાંથી જે એક પણ હોય તો તે બ્રહ્મ સલા પારિષદ ગણાય છે. તેવા ત્રણ પાંચ કે એકનિ સલા એ. જે નિર્ણય કર્યો હોય તેને ધર્મનો ઠરાવ બાણવો એવા યમિત્ર ધર્મને ગ્રહણ કરવો તેનું નામ ધર્મ અને પારિષદ ધર્મ સલા કહેવાય છે. બ્રાહ્મણાદી જાતિઓને તે સલાના ધર્મ નિર્ણયને માનવો

(૨૩૬) એક બે તત્વવત્તાને બ્રહ્મ સભા કહી શકાય છે.

મનુષ્ય અ. ૧૨-૧૦૬ થી તે ૧૧૨ માં પારાશર અ. ૮-૧૬ થી તે ૨૧

સંતોષિ કામ ક્રોધાદીથી રહિત નંત્ર અને કોઈ પણ પ્રકારના દુર્વ્યસનો વિનાનો સદાચાર સંપન્ન સાગ્નેય ગાયત્રિને જપનારો દ્વેષાદી દોષોથી રહિત તેવા ત્રણ કે પાંચ બ્રાહ્મણોની સભાને બ્રહ્મ સભા સમજવિ-પણ કેવળ જાતિ માત્રથી ગણાતા દશહજાર મૂર્ખોની સભા તે બ્રહ્મ સભા ન ગણાય તે કોઈના પાપોને નાશ ન કરી શકે વાસ્તે તેવાઓને પાપ કહેવું પણ નહિ-બ્રહ્મ સભાના અધિકારીઓને કહેવાથી પાપનો નાશ થઈ શકે છે.

વર્તમાન સમયમાં તે પ્રમાણે આપણુ કેટલા દરજ્જાના છીએ તે તો સૌ સમજી શકીએ છીએ જે આપણામાં ધર્મ જાણવાનું જ્ઞાન અને બુદ્ધિ હોય તો-શશણુ-ડુંગળી આદી તામસી ચીજોને ન ખાઈએ તમ્માકુ ખાવિ સુંઘવી કે પીવિ કે ઘસવિ વિગેરે ન કરી શકીએ કે મદીરા માંસના ગ્રહણ કરનારનું અન્ન જળ ન લઈ શકીએ કે કુંન્યાવિકૃત્ય કરનારનું પાણી પણ ન પી શકીએ કે ન ગાયત્રિ રહિત બ્રાહ્મણને નમસ્કાર કરી શકીએ જે આપણામાં બુદ્ધિ-જ્ઞાન હોય તો શુદ્રોને કે મુસલમાનોને હાથેહાથ ન મેળવિએ, પણ અંતરનો પ્રેમભાવ એકતાનો કરી રાખીએ.

જે આપણામાં બુદ્ધિ હોય તો જેનાથી વટલાતા

બહા સભાનો નિર્ણય તે ધર્મ છે. (૨૩૭)

હાઇએ તેનું પાણી ન પી શકીયે અને પીતા હાઇએ તો બુદ્ધપણું ન રાખીએ. કંન્યા આપવા લેવાનો વહેવાર કરી હાઇએ અને તેમાં બાધ બેસતો હોયતો પાણી પીવાથી કેમ નથી વટલાતા. બેમાંથી એક કરવું જોઇએ. કાંતો કંન્યા આપવા લેવાનું કરાવવું કાં પછી જેની કંન્યા તેનુંજ પાણી પીવાય.

જો વર્ણશ્રમ ધર્મમાં હાઇએ તો તો વેદશાસ્ત્રોનિ આજ્ઞા પ્રમાણે વર્તિને સંસ્કારો કરવા જોઇએ અને લોક વિરૂદ્ધ શાસ્ત્ર સંસ્કારો છે એમ માનિયે તો જેમ લોકો ખુશી રહે તેમ કરીયે—જો લૌકિક વ્યવહારો ન છુટી શકે તેવા હોય તો શાસ્ત્ર વ્યવહારોને તો છોડી શકીયે—જો શાસ્ત્ર વ્યવહારોને ન છોડી દેવા હોય તો લૌકિક વ્યવહારોને છોડી દઇએ કાંતો યજ્ઞોપવિત્ત-વિધિથી ધારણ કરીને બ્રહ્મચર્યાદી વ્રતો (કટી મેખલા દંડ કમંડળ શંખ વિગેરે ધારણ કરી) આચરીએ. કાં પછી સુતરના તાંતણાને વિસર્જન કરી દઇને લોક રૂઢીના ખર્ચા કરીએ જો હોળીનો તેહેવાર આપણુ કરીએ તો શુદ્રોને શ્રાવણી કર્મ કરાવિએ અને જો શુદ્રોને શ્રાવણી કર્મ ન કરવાનો અધિકાર હોય તો આપણને હોળીના તેહેવારનો વ્યર્થ ખર્ચો કરવો તે બીલકુલ ન કરી શકીએ.

જો આપણે ઢેડ લાંગીઓથી અલગતા હાઇએ તો

જેટલી જાતીઓ દાડ માંસનું સેવન કરતી હોય તેમાંથી કોઈને નજ અડી શકીએ અને મદીરા માંસનું લક્ષણ કરનારાઓનો બાધ નહિ બેસતો હોય તો પવિત્ર અંત્યજે જે મદીરા માંસથી રહિત હોય તો તેને કેમ ન અડી શકાય—

જો વિધવાઓ પ્રલ્લયર્થ વ્રત પાળીને તપસ્વિનીઓ નહી રહિ શકતી હોય અને સારાં વિષયીક પદાર્થોનું સેવનજ કરીને રંગદાર વસ્ત્રો અને મીઠાં પાન કે દર દાગીનાઓ પહેરવા વિગેરેનો શોખ કરીને ગર્ભપાતોનેજ કરી રહિ હોય કે વ્યભીચારાદી નીચ કર્મોમાં જોડાયલી હોય તો તેવી વિધવાઓ પુનર્લગ્ન કરીજ દેવું જોઈએ કાં પછી પુરૂષ માત્રનો સંગ છોડીને ધોળાંજ વસ્ત્રો ધારણ કરીને જ્યાં સુધી શરીરમાં લોહી રહે ત્યાં સુધી એકવારજ સાત્વીક ઘી દુધ, તેલ, ખટાસ, ગોળ, ખાંડ, મરચાં વિનાનું મોળુંજ પેટને ભાડું આપીને ઈશ્વર આરાધન વિના બીજું કાંઈ કામ નહોઈ શકે. જો પતિનો ખેદ હોય તો પરમાત્માના ભજન વિના બીજું કરવાનું કાંઈ નજ ગમે—અને જો ગમે છે તો વિધવાપણું નથી એ વંઠેલપણું છે. કાંતો પતિની સાથેજ સતિ થઈને બળી મરવું કે પછી તપસ્વિની થઈને તપ કરીને આયુષ્ય પુરૂં કરવું. કાં પછી નાતડું કરવું પણ પાપોના પોટલા આજે ભારત ભૂમીમાં જે કરોડો ગર્ભપાતોના થઈ રહ્યાછે તે ન થઈ શકે તેમ કરવું જરૂરનું છે.

(પરાધીન બાળકોના પુંકાર.)

અરે માતાઓ તમોને અમારા ઉપર જરાએ દયા નથી આવતી હજી તોં અમો ગર્ભમાં જ છીએ અને તમો તો અમારા નાશના ઉપાયો એનેક પ્રકારે કરોછો ત્યારે પેટમાં પરાધીનપણે અમો તો શું કરી શકીએ. જ્યારે તમારામાં કોઈને છોકરું ન થયું હોય તો તમો બાધાઓ રાખોછો જંતર મંતર કરાવોછો સાધુ બાવાઓને સેવોછો ઓઢીઆઓને ખોળોછો અનુષ્ઠાનો કે જપજપાદી કે યજ્ઞાદીઓ કરાવોછો તોએ પ્રજાનું મોહું જોવાનો ભાગ્યેજ વખત આવે છે અને તેવો વખત આવેછે ત્યારે સ્ત્રિઓના આનંદનો પાર રહેતો નથી. કેમકે કદાપીને ધ્રુવ, પ્રહ્લાદ, વિલીષણાદીકે રામ કૃષ્ણાદી જેવા પરાકૃમી મહત્પુરુષોનું અવતરવું જો મહારે પેટે થાય તો વગર મહેનતેજ જન્મમરણાદી દુઃખો મટી જાય તેવા આનંદના ઉછાળા સગર્ભાને હોય છે—તેના બદલામાં હે માતાઓ તમો શોકમાં રહોછો અને અમારું મરણ નર્કકુંડમાંજ કરોછો. નર્કકુંડના કરતાં એ હજારો ઘણું વધારે દુઃખ ગર્ભવાસનું છે. તેને તમો અમોને ભોગવાડોછો. તે પ્રમાણે તમારે તો સો ઘણું ભોગવવું પડશે. અમો તમારા ગર્ભમાં આવ્યા ત્યારથીજ તમો શોકમાં રહીને અમારી હત્યાઓ કરવાનું આદરોછો તેનું શું કારણ છે.

માતાઓનો જવાબ—અરે પ્રીય બાળકો એ બંધાં

પાપ કર્મો કરવાને અમે કાંઈ ખુશીતો નથીજ પણ અમે વિધવાપણાને પામી એટલે લોકોની લાજના લયથી તમારું અને અમારું મરણ આત્મઘાતથી કરવું પડે છે.

બાળકોનું પુછવું—તમોને લોકલાજનો લય છે ત્યારે તેવો લય પરમેશ્વરનો કેમ નથી અને જેટલી લોકોની લાજ ંહાલી છે તેટલું ંહાલપણ અમારા ઉપર કેમ નથી.

જવાબ—લોકો અમારી નિંદાકરે અને ન્યાત બહાર કરેછે એટલે લોકોનો લય રાખવો પડે છે. પણ પરમેશ્વર નમોઢે બોલીને કાંઈ કહેતા નથી જે માર મારવો હોય તે છાનો મારેછે અને લોકલાજ ંહાલી એટલા માટે કરવી પડે છે કે ન્યાતના લોકો જાણે તો મહેણાં મારીને ન્યાતિ જમણ કરાવે છે અને રાજ જાણે તો કેદ કરીને રૂપીયા લેછે તે માટે તમને અજબામણા ક્યેંજ છુટકો થાય કે પછી અમારે પ્રાણ ત્યાગ કરવા પડેજ.

બાળકોનો સવાલ—એ બધાં પાપો ભોગવશે કોણ.

જવાબ—જે કરાવતું હશે તેને ભોગવવાં પડશે.

સવાલ—એવાં પાપો કોણ કરાવે છે.

જવાબ—ન્યાત રાજ અને ધર્મગુરુઓ.

સવાલ—તેમનો શો કસુર છે વાંક તો તમારોજ છે.

જવાબ—ન્યાતનો એ વાંક છે કે અમે બાળ વિધવા કે બુવાન છીએ તેને માટે કશાએ સુખનો બંદોબસ્ત કેમ

નથી કરતી અમોને નથી તો સુખ આ લોકનું કે નથી સુખ પરલોકનું અમારે ખાવા પીવા કે સંસારના સુખો લોગવવાનું કેમ ન જોઈએ.

રાજાનો એ વાંક છે કે-સોએ એકાદ કેશ તો અમારા ગર્ભપાતનો ફાજદારીમાં આવે છે તેને તે જાણે છે ત્યારે ન્યાતને બોલાવીને ઠપકો કેમ નથી અપાતો કે તમારી ઉત્તમ ન્યાતોમાંજ ગર્ભપાતો થાય છે તે ન થાય તેવું કેમ નથી કરતા. તેનો ઈન્તજામ કરો કાં પછી ન્યાતને સજા થશે.

ધર્મ ગુરૂઓનો એ વાંક છે કે તે અહિંસા ધર્મનો બોધ કેમ નથી દેતા તેઓ નથી જોતા કે સમય કેવો છે જેટલાં પાપો થાય છે તે ધર્મગુરૂઓને લોગવવાના છે કેમકે અમારા રંડાપામાં અને સોહાશેણમાં શો ભેદ છે. એક હરીફરીને વાળોમાં અને ચુડલા ચાંદલામાં વિધવાપણું ભરાવી રાખ્યું છે.

ચુડલો અને ચાંદલો તો કુવારાપણમાંએ હતા તેમાં ઘણીની શી પુંછ હતી અને વાળ તો જન્મથીજ સાથેજ છે.

કાંઈ અમારા માનસીક વિકારોનો તો બદલો થયો નથી તો પછી ઉપરનો આડંબર ફેરવાડ્યો છે તેથી શું વિધવા ધર્મ સચવાય છે ધર્મ ગુરૂઓ એમ સમજતા હોય કે ગમે તેમ થાઓ પણ પુનર્લગ્ન કરવામાં તો ઘણુંજ પાપ છે તો પછી ગર્ભપાતો કરવાનું પાપ કોને માથે-પુ-

(૨૪૨) ગર્ભપાત કરવામાં સૌ પૃથ્વી પ્રત્યક્ષનું પાપ છે. સુખર્ષિષ્ઠ પ્ર૦ ૧૦

ર્ક્ષ કરવામાં કેટલું પાપ દેખાઈ રહ્યું છે અને ગર્ભપાતો કરવામાં કેટલું પાપ દેખાઈ રહ્યું છે પુનર્ર્ક્ષ કરવાની જેની ઇચ્છા ન હોય તે તો ખાવા પેહેરવાના કે ગાવા રોવાના ઉમરકા રાખે નહિ અને ગર્ભપાતનજ કરે અને પુનર્ર્ક્ષ કરવાની ઇચ્છા હોય તેને છુટ કેમ નથી મળતી કાંતો પુનર્ર્ક્ષ કરવાની છુટ કરી હોય તો ગર્ભપાતો ન થાય કાં પછી વગડામાં બુદ્ધિ ગામ વિધવાઓનું વસાવ્યું હોયતોજ ગર્ભપાતો ન થાય બાકીતો જ્યાર સુધી સંસારીયો તથા સ્ત્રી વિનાના પુરૂષો કે સાધુ બાવાઓના સહવાસમાં વિષઈ વાતાવરણમાં રહેવાનું છે ત્યાર સુધિમાં તો જે વિધવાયો અત્યાચારો કરે તે બધાં પાપો ધર્મગુરૂઓ રાજા અને ન્યાતોના ઉપર છે ગર્ભપાત અને આત્મહત્યા કરવામાં કેટલું પાપ છે સાઠ હજાર વર્ષ સુધિ તો રૂઢિર અને પૃથ્વી ખરડાયલા રૌરવ નર્કમાં રહેવું પડે તેવાઓને છુટવાનો કોઈ ઉપાય નથી અને તેઓ આ લોક વિષે મહાન વ્યાધિઓને ભોગવે છે મનુ અ૦ ૧૧-૧૯૦ માં પા-રાશર અ૦ ૪-૧-૨-૧૯-૨૦ માં છે ગમે તો પ્રાયશ્ચિત્ત શુદ્ધિ કરે તોય તે પાપમાંથી છુટી શકતો નથી.

ધર્મ ગુરૂઓ અને રાજા તથા ન્યાતનો જવાબ એમ હોય કે ગમે તેટલા પાપોના ઢગલા થઈ જાઓ કે રૌરવ નર્ક હજાર વખત મળે પણ પ્રાંદ્રણ વાણીઆ બેમાં કે જેમાં

પુનર્લભ ન થતું હોય તેમાં તો કદાપી નજ થાય પરાપુર્વથી જે શાસ્ત્ર મર્યાદો ચાલ્યો આવે છે તેજ ધર્મ મર્યાદો છે.

બાળકોનો જવાબ—નવ જુવાન અમારી માતાઓની અને અમે પરાધિન ગર્ભવાસી જીવોની હત્યાયો કાઠક વાચીક—અને માનસીક કરાવવી એવો ધર્મનો નિયમ પરમેશ્વરે બાંધી આપ્યો નથી જ્યારે તમે ગર્ભમાં હતા તે દીવસ તો અમારા જેવું તમોને પણ વિત્યું છે અને તે વખતે કેવું જ્ઞાન હતું અને શું પરમેશ્વરથી બંધાયા હતા તે બધાના ઉપર પાણી ફેરવ્યું છે.

જ્યારે શાસ્ત્ર મર્યાદા પ્રમાણે ચાલવું હોય તો તેતો ઘણુંજ ઉત્તમ છે પણ ઉંચ વર્ણોમાં હત્યાયો થાય છે અને અત્યાચારો થાય છે તે શાસ્ત્રનો મર્યાદો શી રીતે કેહેવાય. ઉંચ જાતોમાં સાસુ જમાઈનું લગ્ન છાનું થાય છે. વહુ સસરાનું—દિયર ભોજાઈનું—કાકી ભત્રિજાનું—માશી ભાણેજનું—સાળી બનેવિનું—ગુફ ચેલીનું—ભાઈ બેનનું અને બાપ દીકરીનું લખતાં એ કલમ અટકે છે. કે જેનામાં નાતરાં કરવાનો રીવાજ છે તેમાં એ આવાં તો પુનર્લભો નથી થતાં આતો ઢંડ ભંગીઓના કરતાં એ ઘોર અત્યાચારો થઈ રહ્યા છે. એવ તો છાનાંલભો કરોડો થઈ રહ્યાંછે તેના પુરાવા જોઈતા હોય તો હાકતરોને કે જડીબુટ્ટી વાળાઓને—ત્યાગી બાવાઓને પુછીને ખાત્રી કરવી તેવું વિધવાયોનું જોઈને સોહાશેણો પણ વ્યભીચાર કરતાં

શીખી છે. તેમજ જે ઘણી પરદેશ ગયેલો હોય તો તેપણ જડીબુટ્ટીથી ગર્ભનો નાશ કરે છે કેટલીક માતાયો જન્મ્યા પછી પણ મારી નાખી રોતા બાળકોને દાટી આવે છે તેવાં અનેક પાપોને ઉચ ન્યાતો છુપાવી રહ્યા છે. આ શું ધર્મ મર્યાદો છે પવિત્ર ગંગામાં નર્મદામાં કે કાશી હરદ્વાર જેવા પુણ્ય દેત્રોમાં જઈ જઈને ગર્ભ પાતો કે સર્ગભાનિ નાશ કરી આવે છે અથવા નિચ વર્ણ મુસલમાનો કે ઢંડ ભંગી યોનાથી વ્યભીચારો કરીને કે ગર્ભ નાશ કરીને તેવી હજારો વિધવાઓ ઉત્તમ ન્યાતોમાં બેઠીજ છે—એ શાસ્ત્ર મર્યાદો છે—શાસ્ત્ર મર્યાદા પ્રમાણે ચાલો તો પુરૂષોને ફરી લગ્ન નથી કરાવિ શકાતું.

જે પુરૂષોના કરતાં આઠ ઘણા કામદેવ વધારેતો સ્ત્રિયોને છે તેઓને જુવાન છતાંયે પુનર્લગ્ન કરવામાં દોષ છે અને ૪૦-૬૦ વર્ષ સુધીનાં બોખલાને તો એક ઘણો કામદેવ છે તે પણ મરી ગયો હોય છતાંયે ફરીલગ્ન કરવાનિ છુટ રાખી છે તો તેનેજ બંધ કરવો જોઈએ અને આઠ ઘણો વધારે કામદેવ હોવાના કારણથી છુટ મળેતો પ્રથમ તરૂણ સ્ત્રિયોને પુનર્લગ્નનિ છુટ મળવિ જોઈએ અને ન મળેતો બેમાંથી એકને પણ નમળે બંનેને વિધવા અને વિધુરો ને માટે રહેવાનિ જુદી જુદી સંસ્થા થવિ જોઈએ

અને વસ્તીને વિષે જે વિરકતાઈના વિધવા વિશ્રામ

સુખસિંધુ પ્ર૦ ૧૦. શાસ્ત્રના અન્યાયનો તો આડોજ આંક. (૨૪૫)

સ્થાનો મંદીરો મઠો હવેલીઓ છે. વિગેરેની પણ નઅથી દૂર વ્યવસ્થા રાખવામાં આવે તો અમારી માતાઓને કુવા તળાવોમાં પડવાનું મટે કે ઝહેર ખાવાનું કે ગળે ફાંસો ઘાલીને અમારા સહિત મરવાનું મટે. જે કોઈ પ્રભુના પ્યારા બંદા બનવું ચહાહો તેઓ જરા અમારી ઉપર દયા કરો.

અમોને ખુરી હાલતે મરવું પડે છે. અમારી ફરીયાદ કોઈકે તો ધ્યાનમાં લેશો—અમારી અરજ ખરી છે કે ખોટી છે એને તો વિચારો હે ધર્મજનો! જરા આચાર્યનાં વચનનો તો તોલ કરો કાસ્વર્ગદા પ્રાણ ભ્રતામ હિંસાઃ પ્રજ્ઞુ. કયો ધર્મ પાળવાથી સ્વર્ગ મળેછે—ઉત્તર—પ્રાણી માત્રની હિંસા ન કરનાર કે ન કરાવનારને સ્વર્ગ મળેછે મનુ૦ અ૦ ૨-૧૫૯ માં છે કે જે ધર્મની ઇચ્છા કરનારો હોય તે કોઈ પણ પ્રાણીની હિંસા નકરે અને નકરાવે.

અહિંસા પરમો ધર્મઃ નો વિચાર કરીને અમો જે ગર્ભના જીવા કે સગર્ભાઓ મરણ પામેછે તેઓનો ખાચાવ કરવાનો જે ઉપાય કરવા તેનું નામ ધર્મ છે તેજ ધર્મની મર્યાદા છે.

અમોદીન આત્મા ઓનિ થોડીક અજીને ઘણી સમજ લેશો તો સુખી થશો—મિ. સંવત મૈથુન તિથી અનેક જાતિ વાર વર્ષ સંકર

લી. ગર્ભવાસી અર્ભકો.

પાડા બકરાં થેડાંનો પોકાર.

અરે ધાર્મિક જનો ધર્મને બહાને દેવ દેવિઓના નીમિત્તે અમોને કેમ મારી નાખીને અમારાં ખેરાં (ભેંસો) છોકરાં (પાડીઓ) વિગેરે કુટુંબીઓનો માળે કાં વંખેરી આપોછો અરે મનુષ્ય ભાઈઓ અમોતો તમ્હારી સેવા તજ તોડીને કરીએ છીએ તેના બદલામાં અમોને કમોતે રીબાવિ રીબાવિને અમારા પ્રાણ કેમ લ્યોછો જેવા પ્રાણ અને ઘર કુટુંબ તમોને ંહાલાં છે તેવાંજ સહુ પ્રાણીને ંહાલાં છે. અમારું બળીદાન આપો છો તે તમોને ઘણુંજ હાનિ પહોચાડે છે કેમકે દેવ દેવિઓતો ગંદવેડાથી દુર ભાગે છે. મળસુત્ર અને લોહિ મળના માંસને તે નજરે પણ ન દેખી શકે તેવા અપવિત્ર સ્થાનકો અને વસ્તુઓને છોડી દેછે— સુગંધીનીજ વાસનાથી અને રમ્ય શુદ્ધ સ્થાનોને પવિત્ર વસ્તુઓ અને પવિત્ર મનની પ્રેમ ભાવનાઓને વશ થઇને પ્રસન્ન રહે છે.

જ્યારે નવરાત્રિ જેવિ પવિત્ર પર્વણીઓ આવે છે. દેવિઓ આનંદ અને પ્રાણીઓનો સંપ જોવા નિકળે છે તે વખતે તેઓ દેખે છે કે માણસનું શરીર મળવા છતાં એ અમો પામર પશુઓનિ સાથે કુસંપ રાખીને દ્વેશથી જખરાન્ પકડીને તલવારથી કતલ કરે છે.

જગતની માતા તે એવિ અનિતિયોને જોઇને ખેદ

પામે છે તેટલુંજ નહિ પણ ઘુસ્સે થાય છે. અરે આ મા-
ણસો જે મહારા મહોટા પુત્રો છે તે મહારા છોટા પુત્રો
પશુઆદીનો નાશ કરવાની બદમાશી કરે છે. માતા (દેવિજો)
નો ઠપકો—અરે મનુષ્યો મહારા પ્યારા પુત્રો હું સર્વ
જગતની માતા છું ત્યારે તમે મને રાજી રાખવાને સારું
મહારાં પ્રીય બાળક પશુઓનો મને લોગ આપોછો. તે
તમે મને રાક્ષણી સમજોછો કે શું હું જ્યારે મહારાંજ અણુ-
સમન્નું બાળકોને માતા થઈને ખાઈ જઈને રાજી થતિ હોઈ
તો પછી સમન્નું માણસ બાળકોને ખાઈને વધારે રાજી કેમ
ન થઈ શકું. જો મને તમે રાક્ષણીજ સમજતા હોતો હું
પશુઓને ખાવાથી ધરાતિ (સંતુષ્ટ) નથી પણ જે પશુ-
ઓને પુજા કરાવિ મરાવનારા ગોરો જે બળીદાન દેવાના
ફળને સમજે છે તે પવિત્ર બકતોના લોહિ અને માંસને
બક્ષણ કરીને પ્રસન્ન થઈ શકું છું—હું નિરમાલ જેવા ગ-
રીબ પશુઓનું બક્ષણ નથી કરતિ. હું તો મહારા બકત
પવિત્ર શૂરવિરોનું બક્ષણ કરવા ખડ્ગ ધારણ કરીને ફરુંછું.
મને તો તેવો રણસંગ્રામ કરવો ગમે છે કે જે લોકો

નિર્બળ અનાધાર પ્રાણીઓને સંકટમાં નાખનારા હોય છે
તેવા નિર્દયોને માટે ખપ્પર લઈને યોગવા નિકળુંછું
એટલે અનેક પ્રકારોના રોગો નવા નવા પેદા કરીને મોક-
લીને હિંસા કરનારા કે કરાવનારાઓને તવા કરી કરીને

(૨૪૮) માતા તો પોતાના છોકરાંને ખાય નહિય. સુખસિંધુ પ્ર૦ ૧૦

લોહિ ચુસી લઉંછું. તમે કોઈ મને માણસનું બળીદાન દેતા નથી પણ તમે ઘણી અનિતિઓ ગરીબ પ્રાણીઓ સતાવિને કરોછો ત્યારે હું કાળરૂપ ધારણ કરુંછું અને પ્રાણ જે ચી લઉંછું. તેમ તમે પશુઓને બળાત્કારે વધ કરવાને બળીદાન કેમ સમજો છો. જો હું તેના પ્રાણ લેવા ખુશી હાઉં તો તે પશુને મહારી મેળેજ સન્મુખ ઉભેલું જોઈને પ્રાણ કેમ નથી જે ચી લેતિ-તમે જે પશુઓ ઉપર તલવારો મારો છો તે ઝટકા મને માતાને મારી તેવું પાપ તમ્હારા ઉપર હુમ્મેશા ચઢ્યાં કરેછે—તમે એમ સમજતા હો કે અમોતો મહિષાસુરને મારીએ છીએ. તોએ મહારા તો શુન્દેગાર બનોછો. મહિષાસુરને મારતાં તો મને કેટલાં વર્ષો વિતિ ગયા હતાં તેમ ત્રણે લોકોમાં ભારે ઉત્પાતો મચ્યા હતા મને મહા પરીશ્રમ પડયો હતો ત્યારે મેં મહિષાસુરને મહારો ભક્ત બનાવિને શરણે રાખ્યો છે. તેને મારવાનું તમ્હારી શું શક્તિ છે.

અને પાડાને મહિષાસુર ગણતા હોવો તેનું નામતો મહિષ છે અને મહિષમાં ત્રણ જણોના નામે છે-મહિષ-ભુપતિ-ભૂદેવ અને પાડો તેમાંથી ઉપરના બેને છોડીને પાડાનેજ કેમ ગરદન મારોછો-જે ઉચ્ચ કુળમાં જન્મીને પણ અસુરોનું પાપી હિંસા કર્મ કરેછે તે મહિષાસુર છે. તેવા મહિષાસુરો વધિ પડે છે ત્યારે અનેક રૂપો ધારણ

સુખસિંહુ પ્ર૦ ૧૦. દેવિના નામે થતિ હતાઓ. (૨૬૯)

કરીને તેમના કુળનું હું નિકંદન કરુંછું.

જેમ રાવણાદી પ્રાક્ષણોના કુળમાં જન્મેલા હતા છતાંએ હિંસાદી અત્યાચારોના કર્મેને કરવાથી અસુરો કહેવાયા હતા.

તેઓનો નાશ કરવા મેં સીતા વિગેરેનું રૂપ ધરીને સહકુટુંબ સર્વનો નાશ કર્યો હતો તે વખતે રાવણાદીને વરદાન આપનારી મદીરા માંસને ખાનારી દેવિઓનું કથુંએ જોર બળ કામમાં આગ્રહ નહિ અને વાનરોની લાતો ખાઈને કચરાઈને તે રાક્ષણી દેવીઓ પત્તા વિનાનિ થઈ ગઈ તેમાંથી કોઈ નાથી છુટી તે દેવિઓ રાવણના કુળના જે જન્મેલા છે તેઓને ખોળતિ હતી તે રાક્ષણીઓને હમણાં થોડા વખતથી ભારતભૂમી વિષે રજવાડાઓમાં આશ્રય મળ્યો છે ત્યાં તે પુબર્ધ રહી છે.

જે નામના હાથેં મરાયેલા રાક્ષસો હતા તેમને રામે સ્વસત્તાથી સ્વર્ગે મોકલ્યા હતા તે પુન્ય પરવારી રહેવાથી વર્તમાન સમયમાં પ્રાક્ષણોના કુળમાં જન્મ્યા છે પણ જે જાતિ સ્વભાવ પૂર્વ જન્મના સંસ્કારોથી હિંસા કરવાનો બોડાઈ ગયેલો છે તે હજુએ છુટ્યો નથી તેથીજ કલો **બ્રાહ્મણરાક્ષસાઃ** કળીયુગમાં તેવા પ્રાક્ષણો રાક્ષસ રૂપ છે. તેવા અસુરોનો સહકુટુંબ નાશ કરવા મેં હવણાં તે અસુરોના કુળમાં અવતાર લીધો છે થોડા વખતમાં કલકી ભ-

(૨૫૦) પશુઓની હિંસાથી દેવિ દ્રોષિત બાચકે. સુખસિંહુ પ્ર૦ ૧૦.

ગવાન પણ પ્રગટ થઈને અસુરોનો નાશ કરશે.

મહારા પ્રિય બાળકોને જેઓ ઘણા વખતથી સતાવિ રહ્યા છે તેઓને હવે અનેક ઉપાયો વડે હું સતાવિશ જેઓએ મહાર્ સ્વરૂપ નથી બાણ્યું કે નથી મને પ્રસન્ન રાખવાનો ઉપાય કયો તેઓ મહારા શત્રુ કેમ નથી જે જગતના ગુરૂ પદને પામેલા છે તેઓએ રાજા કે પ્રજાને ધર્મની ખરી વ્રાતો નથી સમજાવી અને રાજા અને પ્રજાના નાશના ઉપાયોને ધર્મ સમજાવ્યો છે મેં જે પ્રથમથીજ પ્રતિજ્ઞા કરી છે કે

રક્ષાંસિ ક્ષયર્ષ્યામિ મુનિનામૂનાણકારણાત્ રાક્ષસોનાં વિનાશ માટે અને મુનિયો (અહિંસકો)નું રક્ષણ કરવા અવતરીશ.

અમો ગરીબ પશુઓને મારવાથી તો તમોને ઘણીજ હાની છે ઘી દૂધની મોઘવારી થાય છે, માટે અમારું રક્ષણ કરો તમારી સેવા કરીશું તેથી તમો સુખ પામશો અરે પ્રીય મોટા ભાઈઓ તમો અમોને મારવાનું તો પરાક્રમ કરી બતાવો છો ત્યારે જીવાડવાનું કેમ પરાક્રમ નથી કરી બતાવતા.

ન્યારે તમો જીવાડી ન શકોતો મારીએ નથી શકતા અમો જીવવાની આશાએ અમારા પ્રાણ બચાવવાને કેટલાં તરફડીયાં મારીએ છીએ. તેને તમો ખેલ તમારો સમજીને જોવા દોડો છો તે શું તમારો ધર્મ છે (ભારત અનશાસન પર્વમાં કહ્યું છે કે) જોનારા મારનારાને દેખાડનારા મારવાની

સુખસિંધુ પ્ર૦ ૧૦. હિંસા કરનારાઓને કાંઈ સુખ નથી મળતું. (૨૫૧)

સલાહ આપનારા વેચનારા મારનારના વખાણ કરનારા વે-
ચાતું લેનારા વિગેરેએ બધાએ અમે પશુના પ્રાણ લેનારા
હત્યારા છે. તેવું ન કરવાની પુરી પ્રતિજ્ઞા લેવી જોઈએ.

તેમજ તમારા ધર્મ શાસ્ત્રોની આજ્ઞા પણ હિંસા ન
કરવાની છે અહિંસા પરમોધર્મઃ પારાશર વરમધર્મ શ્રુતિવિદીત
અહિંસા તુલસી કૃત રામાયણ—કા સ્વર્ગદા પ્રાણન્નતામહિંસા
આદ્ય શંકરાચાર્ય—અહિંસાંસત્યમસ્તેય યાજ્ઞવલ્ક્ય તથા
મનુ વ્રહ્મચર્યમહિંસાચ+આત્મવત્સર્વભૂતેષુ+આત્મૌપમ્યેનસર્વત્ર
ગીતા વિગેરે અને વેદોમાં પણ હિંસા ન કરવાના ઘણા
પ્રમાણો છે પ્રત્યક્ષ પ્રમાણજ વધારે તમે જોઈ લ્યો જો
તમોને એક કાંટો વાગે છે તો જીવ ઉચો નિચો કેટલો
બધો થાય છે ત્યારે અમારા ઉપર તલવારોના ઘા મારો છો
કે મરાવો છો તે શું અમેને કાંઈ પીડા નહિ થતી હોય
પીડાતો ઘણી એ અમેને થાય છે પણ અમારી ફરીયાદને
કોઈએ સાંભળતુંજ નથી જાણે વણાશ્રમનો સનાતન ધર્મ
તો ડુબીજ ગયો હોય તેમ કોઈ પ્રાણણ વાણીઆ કે ક્ષત્રિ-
યોતો અમારું રક્ષણ કરો તો તમારો ધર્મ તમન સુખ
આપશે હયા ધર્મ કે મુલ હે. શ્રી રસ્તુ !!!

પ્રકરણ ૧૧

(બ્રાહ્મણપણ તત્વમાં છે. વળ્યપણ)

પ્રીય સજ્જનો ઉપરના બધાએ પ્રકરણના વિવેચનનો સારાંશ એવો છે કે આ આપણા આર્યાવર્ત દેશમાં કર્મનિ શ્રેષ્ઠતા સર્વાપરી છે. આ આપણો દેશ છે તે પવિત્ર કર્મ ક્ષેત્ર છે તે ક્ષેત્રનું રક્ષણ આચારની વાડથી થાય છે તે આચારની વાડ નો મજબુત આપણ કરી લઈએ તો શ્રેષ્ઠ એક કર્મ કરવાથી ઘણાં ફળને આપનારું થઈ જાય છે પણ આચારની વાડ વંખેરાઈ ગયેલી હોય તેમાં ને ઘણાં મોટાં કર્મો કરીએ તોએ શુ ફળ મળે અર્થાત કાંઈ ફળ ન મળે. આચારાદિચ્યુતો દિયોદેવઃ કલમશ્ચુતે ॥

આચારેણતુસંયુક્તઃ સંપૂર્ણફલ ભાગ્યવેત્ (મ. અ. ૧-૧૦૯) પવિત્રાર્થથી બ્રહ્મ થયેલો બ્રાહ્મણ વેદ ભણવાનું કે વેદીક કર્મ કરવાનું ફળ પામી શકતો નથી પણ જે સદાએ શુદ્ધ આચારને પાળનારો હોય છે—(તન મનથી પવિત્ર રહેનારો હોય) તે વેદના કર્મોનો સંપૂર્ણ ફળ ભોગવનારો હોઈ શકે છે. તેવાં બીજાં ઘણાંએ પ્રમાણ છે કે આચારજ પરંધર્મ છે. આચારને નહીં પાળનારા ઉચ્ચ ફળમાં અવતરેલા છતાં એ અધમ ગણાયાં છે—રાવણ—બાણાસુર—હિરણ્યકશ્યપુ વેણુ રાજા વિગેરે ઉત્તમ વંશમાં અવતરેલા હતા પણ આચાર

સુખાસનું પ્રં ૧૧. મેલુના દાંતથી મોઢાના મણા નહિ ચવાય. (૨૫૩)

રથી બ્રહ્મ અને બ્રહ્મ ગાયત્રીને નહી જાણવાના કારણેથી અધમતાને પામ્યા હતા. ત્યારે બીજા નીચ કુળમાં જન્મેલા કેટલાએક પવીત્ર આચાર પાળીને અને બ્રહ્મ ગાયત્રીને જપીને ઉત્તમ થઈ ગયેલા છે. પ્રહલાદ, પ્રથુરાબ, રોહીદાસ, કર્પૂર વિગેરે મહત્ પદને સત્ કર્મો કરીને પામ્યા હતા.

આ આપણી ભારતભૂમીનો કર્મ ક્ષેત્રના સરતનું મેદાન છે જેનો ઘોડો આગળ નીકળી જ નીશાનના હઠ સુધી પહોંચે છે તેને બક્ષીસ ધનામ મળે છે. કાંઈ રણક્ષેત્રના વખાણ કરનારને મહારથી શુરવીરનું પદ મળતું નથી કે નપુંસકને સો મણ પારો ખવડાવવાથી પુરૂષપણ આવતું નથી. વસ્તી વિનાનું ગામ શૂન્ય હોય છે. પાણી વીનાનો કુવો, લાકડાનો હાથી, ચીત્રામણનો વાઘ અને અગ્નિ વીના ભસ્મીમાં કરેલો હોમ એ બધાએ જેમ નકામાં છે તેમજ વેદ વીધાથી રહીત બ્રહ્મ ગાયત્રીને ન જાણનાર તત્ત્વજ્ઞાનકે બ્રહ્મ નીત્ય કર્મો અને પવીત્રાચાર વીનાનો જે બ્રાહ્મણ છે તે નામનો છે. દેવ પીતૃઓના કે દાન દેવાના કામમાં નીરર્થક છે. અર્થાત્ પોતે પણ ન તરી શકે તો બીજાઓવે શું તારી શકે. કાંઈ સુતરના જનોઈથી કે વેદમંત્રનેજ આધારે બ્રાહ્મણપણ આવી શકતું નથી પણ જે બ્રહ્મસુત્રના રહસ્યને અને વેદમાતા બ્રહ્મ ગાયત્રીને યથાર્થ જાણે છે તે

(૨૫૪) પારસમણી તો કોઇકનેજ મળે છે. સુખસિંહુ ૫૦ ૧૧.

પ્રાણશુ પશુને અને સુખશાંતીને પામી શકે છે. ત્રણ તારના યજ્ઞોપવિતમાં ત્રણે લોકની ટપાલ ભરી મુકી છે જે માસ્તર બણે તે તત્વના તારથી બાણી શકે. ત્રણે તાંતણામાં ત્રણે શુણે અને ત્રિકાળ જ્ઞાનના લેદો સમજવાની સમસ્યા ઋષિ મુનીઓએ જણાવી છે. તે બાણવા સમજવાને માટે પ્રજ્ઞ સુત્ર ધારણ કરવાનું છે. કાંઈ લાડુ જમવાને કે પેટીની કુંચીઓ બાંધવાને કે દાનો લેવાને માટે ઉપવીત નથી. જનોઈના સંબંધમાં વધારે બીજા લેખમાં લખવામાં આવશે.

પ્રજ્ઞ ગાયત્રિ તો વેદ માતા છે. જ્યારે વેદોને ઉત્પન્નજ તેણીએ કર્યા છે ત્યારે તે વેદોમાં ક્યાંથી હોય. વેદોને તે ગાયત્રી બાણ છે પણ વેદો તો ગાયત્રિને બાણતા નથી. નયતિનયતિ રૂતિવેદવદંતિ આપણુ તો સર્વ વેદનો મંત્ર સ્વીતા નારાયણની ઉપાસનાનો જપીએ છેએ તેને ગાયત્રી ઠરાવી રાખી છે. તે આર્ષગાયત્રી છે. જેણે જેણે પ્રજ્ઞ ગાયત્રી અને પ્રજ્ઞ સૂત્રને અનુભવ્યું છે તેણે તેણે ઉત્તમ પદને મેળવ્યું છે. ગાયત્રીને વિષમતા છેજ નહી. જે જપે છે તેનું કલ્યાણ કરે છે. તેને તો કોઇકજ મહાત્મા પુરૂષો બાણ છે. જે અધીકારી થાય છે તો તેને તેવા કોઈ સત્પુરૂષો મળી આવે છે. કે ગુરૂદત્તાત્રેય મહારાજ કે જગત્પુરૂ મહાદેવ તે ગુરૂપદના અધીષ્ઠાતા હોવાથી કોઇકનેજ બોધ કરી બાયછે. તે ગાયત્રી તો પરં પવીત્ર છે. સહુને પવીત્ર બનાવી દેછે

આસંધુ પ્ર૦ ૧૧. વૃક્ષને નામે ક્ષો વેચાય છે. (૨૪૫)

તેને બાણવાથી ઉત્તમ બની શકાય છે. તે પ્રજ્ઞ-ગાયત્રી નથી લખવા કે છાપવામાં હજી સુધી આવી.

જે આપણુ તેને બાણતા હોયએ તો શુદ્ધ વ્યવહારના કે ઈર્ષા દ્વેષોના કુશ્કા નજ કુટી શકીએ. જે ઋષિ મુનીઓની ઉત્પત્તિનું પુરું ઠેકાણું પણ નથી સમજાતું તેવા તે વડીલો સત્ કર્મો અને પરોપકારાદી અનેક મહત્ત્વ કાર્યો સદાચાર સંપન્ન થઈને પ્રજ્ઞ ગાયત્રી અને પ્રજ્ઞ સૂત્રના આધારે કરીને પ્રતાપી થયા હતા. જેના ગોત્રોના નામથી આજે આપણુ ઉચ્ચ પદના (મોટા જગત્ શુર પ્રાજ્ઞાણના) નામથી ઓળખાઈ રહ્યા છેએ-જે વડીલો ઋષિ મુનીઓની જુની પુંજ ઉપર તાગડધીના આપણે ઉઠાવી રહ્યા છેએ પણ આપણુ તો હજી સુધી કાંઈ નથી કમાણા. ત્યારે આપણી ભવીષ્ય પ્રજાને તો કોઈ પ્રાજ્ઞાણના નામથી ઓળખનારે નથી. તેનો વીચાર પુરેપુરો કરી લેવો જોઈએ-હાલમાં આપણુ કેવા પ્રાજ્ઞાણપણા વાળા છેએ તેને નીચેના ઉપનીષદ્ધી સમજી લેવું.

(અથ વજ્રસૂત્રિ ઉપનિષદ્)

વજ્રસૂત્રિં પ્રવક્ષામિ શાસ્ત્રસ્યાઽજ્ઞાન ભેદનમ્ ॥

દૂષણં જ્ઞાનહીનાનાં ભૂષણં જ્ઞાનચક્ષુષામ્ ॥ ૧ ॥

(સુત્રમાં) બ્રહ્મ ક્ષત્રિય વૈશ્ય શૂદ્રાઃ ઈતિચત્વારોવર્ણા

स्तेषां वर्णानां ब्राह्मण एव प्रधानः इति वेद वचनानुरूपं
 स्मृतिभिरप्युक्तं तत्र नोद्यमस्ति कोवा ब्राह्मणो नाम.
 १ किं जीवः २ किं देहः ३ किं जातिः ४ किं ज्ञानम् ५
 किं कर्मः ६ कीं धार्मिकः ७ किं वर्णः ८ किं पाण्डित्यम्, इति
 अष्टो विकल्पः १ प्रथमोजीवो ब्राह्मण इति चेत्तन्न अतिता
 नागता नेकदेहानां जीवस्यैक रूपत्वात् एकस्यापि कर्म-
 वंशादनेकदेहसंभवात् सर्वशरीराणां जीवस्यैकरूपत्वाच्च
 तस्मान्नजीवो ब्राह्मण इति-२ अन्यच्चदेहो ब्राह्मण इति चेत्तर्हि
 ब्राह्मणादी चांडल पर्यंतानां मनुष्याणां देहोपांच भौतकत्वेन
 देहस्यैकरूपत्वात् जरामरण धर्माऽधर्मादी साम्यदर्शनात्
 अन्यच्चपित्रादि शरिरदहने पुत्रादिनां ब्रह्महत्यादि दोषसंभ-
 वाच्च तथा ब्राह्मणोऽशतवर्षाणीजीवति क्षत्रियोऽतर्ध्वं वैश्यं स्त-
 र्ध्वं शूद्रं स्तर्ध्वं जीवति तस्मान्न देहो ब्राह्मण इति-३ तर्हि जाति
 ब्राह्मण इति चेत्तन्न तत्र जात्यन्नर जंतु श्वनेकजातिसंभवाः
 अन्यच्चजाति संतः शूद्राः बहवः संतिः महर्षयो बहवः
 संति यदि जात्या स्यात्तदा अन्यजाति सर्वभूतानां महर्षिणां
 ब्राह्मणत्वं न स्यात्तथा हि--ऋष्यश्रृंगामृग्याकोषिकः कुषस्तर-
 णात्, जांबुकोजंबुकात्, वाल्मीकावाल्मिकात्, भारद्वाजमुनिच-
 न्यासः कैवर्तककन्यकायाः शशपृष्ठात्गौतमः वसिष्ठोऽर्च

श्याम—अगस्त्यकलशोद्भवः पराशर श्रांडालीगर्भोत्पन्नः
महामुनीमातंगो च गर्गः मातंगिपुत्रौ. मांडव्यो मांडुकी
उदरोत्पन्नः अनुशरऋषिः शूद्रिणीगर्भोत्पत्तिः विश्वामित्र
क्षत्रियायां नारदोदासीपुत्रः इति श्रुतत्वात् ऋषयो बहवः सन्ति
तस्मान्न जातिब्राह्मण इति. ४ तर्हि ज्ञानं ब्राह्मण इति चेत्तन्न
क्षत्रियादयोऽपि परमार्थदर्शिनोऽभिज्ञा बहवस्सन्ति तस्मान्न ज्ञानं
ब्राह्मण इति. ५ तर्हि कर्मब्राह्मण इति चेत्तन्न सर्वेषां प्राणिनां
प्रारब्धसंचितागामिकर्मसाधर्म्यदर्शनात् कर्माभिप्रेरिता संतो
जनाः क्रियाकुर्वन्ति तस्मान्न कर्मब्राह्मण इति. ६ धार्मिको ब्रा
ह्मण इति चेत्तन्न क्षत्रिय वैश्य शूद्रादयोऽपि हिरण्यदातारो
तथाच वापिकुप तडागादि कुर्वाणो बहवस्सन्ति तस्मान्न
धार्मिको ब्राह्मण इति. ७ तर्हि वर्णब्राह्मण इति चेत्तन्न ब्राह्मणो
श्वेतवर्णः क्षत्रियो रक्तवर्णः वैश्यो पित्तवर्णः शूद्रोऽश्ववर्णः
प्रत्येकं ब्राह्मणवर्णं दर्शनात्तस्मान्न वर्णं ब्राह्मण इति. ८ तर्हि
पांडीत्यं ब्राह्मण इति चेत्तन्न क्षत्रिय वैश्यशूद्रादयोऽपि यद्वाक्य
प्रमाणं विज्ञानं वेत्ता बहवः संति तस्मात् पांडीत्यं ब्राह्मणो
न भवत्येव—तर्हि को वा ब्राह्मणी नाम इति प्रश्नः

(श्लोकः)

देवोष्मनि द्विजो राजा वैश्य शुद्रोविडालकः ॥
 पशुर्म्लेच्छश्च चांडालो विप्रोदश विधाः स्मृताः ॥
 सर्वभूतहितः शांत तपसांशौचमार्जवं ॥
 गुरुसेवाश्चतत्त्वज्ञोसविप्रोदेव उच्यते । २ ।
 मनः प्रसादः सौम्यत्वं यत्र तत्राश्रमेवसन् ॥
 धर्मकृद्देवविश्रान्तिसविप्रोऽमुनिरुच्यते । ३ ।
 षट्कर्माणी निरतः संतुष्टोऽविजितोद्विजः ॥
 ध्यापकोयाजकश्चैव सविप्रोद्विज उच्यते । ४ ।
 अश्वारोहश्चकौशल्यं अस्त्रशस्त्राणिधारयेत् ॥
 संग्रामे नितिमानशूरो सविप्रोक्षात्र उच्यते । ५ ।
 कृषिकर्मरतोयश्चपशूनां प्रतिपालकः ॥
 वाणीज्यं व्यवसायश्चसविप्रोवैश्य उच्यते । ६ ।
 लोहलाक्षातिलानीचलवणंक्षीरसर्पिषां ॥
 विक्रेतामद्यमांसानां सविप्रोऽशूद्र उच्यते । ७ ।
 हिंसकीर्निदको यश्च लुब्धो द्यूतो परस्त्रिगः ॥
 भक्ष्याऽभक्ष्यचरेद्यस्तुवैडालवृत्तिकोद्विजः । ८ ।
 ब्रह्मतत्त्वं जानाति ब्रह्ममूत्रेण गर्वितः ॥
 अवृताशौच हिनाश्च सविप्रोऽपशूरुच्यते । ९ ।

દેહાભિમાનિનોયોગી ભોગીકર્માભિમાનિનઃ ॥

મોક્ષાભિમાનિનોજ્ઞાનિ તત્ત્વજ્ઞાનોભિમાનિના । ૪ ।

સાંખ્યેતુજ્ઞાનંમોક્ષઈતિ-૧ વૈશેષીકેતુ નિરવયવગુણાતીત
વસ્તુજ્ઞાનંમોક્ષઈતિ-૨ મિમાંસકેતુ અહંકારો વિનાશોમોક્ષ
ઈતિ-૩ કેચિત્ગુરુમક્તાઃ ગુરુવચનેનનિશ્ચિતંમોક્ષઈતિ-૪
સ્મત્તિકાસ્તુ સાકારસ્ય નિકારસ્ય શૂન્યતોભયપક્ષવિહીનં-
મોક્ષઈતિ-૫ દૈશિકોક્તાઃ સ્વસિદ્ધાંતકથિતંમુક્તિવિધાનં-
મોક્ષઈતિ-૬ કિંતુ એવ મુક્તલક્ષણોયઃ સર્વવ્રાહ્મણઈતિ
શ્રુતિરભિપ્રાયઃ અન્યથાદિબ્રાહ્મણત્વસિદ્ધિર્નાસ્તિતસ્માત્સચ્ચિ-
દાંનંદાઽઽત્માનંભાવયેત્-(અપૂર્ણ)

વજ્રસુચી ઉપનિષદનો ભાવાર્થ સહીત અર્થ.

શાસ્ત્રના અજ્ઞાનને નાશ કરનાર-અને મૂર્ખોને દોષ
રૂપ દેખાનાર તથા જ્ઞાન ચક્ષુ (આંખ) વાળાઓને દીપાવી
શોભા આપનાર એવું વજ્રસુચી ઉપનીષદ કહ્યું છે-પ્રાક્ષણ
ક્ષત્રિય, વૈશ્ય, શૂદ્ર એ ચારે વર્ણ છે-તે ચારે વર્ણોમાંથી
પ્રાક્ષણ વર્ણ મુખ્ય છે. એમ વેદ વચનોના આધારે સ્મૃ-
ત્તીયો કહે છે. તેમાં શંકા એ છે કે પ્રાક્ષણ કેને કહેવો-
૧ જીવ પ્રાક્ષણ છે કે ૨ દેહ કે ૩ જાતી કે ૪ જ્ઞાનથી
પ્રાક્ષણ છે કે ૫ કર્મથી કે ૬ ધર્મથી કે ૭ વર્ણથી કે ૮

પંડીતાઇથી બ્રાહ્મણ છે. એવા આઠ પ્રકાર છે. (તેમાં બ્રાહ્મણ કોને સમજવો) ૧ જીવ બ્રાહ્મણ છે એમ કહીએ તો તે નથી બનતું—કેમકે

પૂર્વ જન્મોના ગયેલા દેહો તથા હવે પછી થનારા અનેક દેહોને વિષે એકજ જીવ કર્મોને સ્વાધીન થઇને ભક્ત્યાં કરે છે તેમજ ચારે વર્ણોના શરીરોને વિષે જીવ એકજ રૂપે છે તેથી જીવ બ્રાહ્મણ નથી. ૨ જો દેહ બ્રાહ્મણ છે એમ કહીએ તો બ્રાહ્મણથી લઇને ચાંડાળ સુધી મનુષ્યોના દેહો પાંચ તત્વાથી એકજ રૂપ છે તેમજ ઘડપણ અને મરણના ધર્મ અધર્મોની સરખાંજ છે અને માબાપના મરણ પામેલા શરીરને બાળવાથી પુત્રને બ્રહ્મહત્યાનો દોષ લાગુ પડવાથી^૧ અને બ્રાહ્મણોનું આયુષ સો વર્ષનું કે તેથી અડધું ક્ષત્રીયોનું આયુષ કે તેથી અડધું વૈશ્યોનું કે તેથી અડધું શૂદ્રોનું આયુષ હોતું નથી માટે દેહને બ્રાહ્મણ ન કહેવાય. ૩ અને જો જાતી બ્રાહ્મણ કહીએ તો તેમ નથી બનતું કેમકે અનેક જાતીઓને વિષે જીવનો સંભવ છે.

અને બીજી અનેક શૂદ્રાદીક જાતીઓમાં ઉત્પન્ન થયેલા મહર્ષિઓ ઘણાએ ધર્મ ગયેલા છે. જો જાતીથીજ બ્રાહ્મણ ધર્મ

૧ બ્રાહ્મણને ન જાણતાં પાણીમાં કે વગડામાં પધરાવવો જેમ જંતુઓ ખાઇને સતોષ પામે તેમ કરવું. કેમકે બ્રાહ્મણે ચોથી અવસ્થામાં સંન્યાસી થવુંજ જોઇએ એટલે જાળવાનો સંભવજ નથી.

કાંતુ' હોય તો પશુઆદી અનેક પ્રાણીઓની જાતીઓમાં
તપન થનારા મહર્ષિઓ તે પ્રાણી ન થઈ શકતા જેમકે-

શૃંગી ર્ષિ હરણીથી-૧ અને કૌષિક ઋષિ દર્ભની
પ્રણીમાંથી-૨ જાંબુક ર્ષિ શીયાળથી-૩ વાલ્મીક ર્ષિ રાફડા
(ખેલ) માંથી-૪ ભારદ્વાજ અને વ્યાસમુની વહાણવટીમાં
(મચ્છીમાર) લોહની કુંવારી કન્યાથી-૫ ગૌતમ ર્ષિ
પ્રસલાની પીઠમાંથી-૬ વસીષ્ઠ ર્ષિ ઉર્વશી અપ્સરાથી-૭
ઋગ્સ્ત મુનિ ઘડામાંથી-૮ પરાશર મુની ચાંડાલીથી-૯
સાતંગ અને ગર્ગ મુની હાથણીથી-૧૦ માંડવ્ય ર્ષિ
હડકીથી-૧૧ અનુશર ર્ષિ શુદ્રીણીથી-૧૨ વિશ્વામિત્ર ઋષિ
પ્રાણીથી-૧૩ અને નારદ મુની દાસીથી-૧૪ એવિ રીતે
મવતરેલા છે એમ સાંભળ્યું છે એ પ્રમાણે તેઓની ભીજ
જુદી) જાતિ હોવા છતાંએ શ્રેષ્ઠ પ્રકારનું જ્ઞાન સંપાદન
રવાથી ઘણાએ પ્રદ્યાર્ષિઓ થઈ ગયેલા છે-^૧ તેમાટે જાતિથી

૧ પણ આપણે જાણે એક જ જાતિ પ્રાણીનું હોવા છતાં
એક એકની કન્યા આપવા લેવામાં એ બેરીઓના કહેવાથી ભારે
ધો ઉંચા નિચા કુળનો ધરાવે રહ્યા છેએ-જે કન્યા લેવા દેવાથી
જ પ્રાણીપણ્યને બાધ આવતો હોય તો ઉપર ગણાયેલા ઋષિઓ
વણસંકરથીએ અધમ ગણાયા હોત તો પછી આપણે તે ર્ષિ-
ભોમાં જોતજોતી ગણત્રિ જ્ઞામાં ગણાય-તેમજ ૫૦૦-૬૦૦ વર્ષ
પર થઈ ગયેલા જનના પંડિત મુસમાન આદ્યજ્ઞાન દીકરી-
ગીર્મને પરણ્યા હતા તેથી પ્રાણીનું ન્યાત ગંગાએ અજ્ઞાનતાથી

એક ચંદ્રના જેવો પ્રકાશ અનેક તારાઓ કર્મી શકતા નથી. (૨૬૩)

પ્રાણી નથી ચૈશ્વકતો જ અને જ્ઞાનથી પ્રાણી કહિએતો તેમ પણ નથી બનતું કારણકે ક્ષત્રિ આદીક પરમાર્થ દ્રષ્ટી-વાળા (અબ્જત શબ્દ ઇત્યાદી વેદોક્ત જાતિ) જ્ઞાનવાન ધણાએ થઈ ગયેલા છે તે માટે જ્ઞાનથી પ્રાણી નથી હોઈ શકતો-પ અને જે કર્મથી પ્રાણી હોયતો તેણી નથી બનતું કેમકે

જગન્નાથ પંડીતને પ્રાણીપણાથી રહિત થઈ ગયેલો સમજીને સમસ્ત પ્રાણી પંકિતથી બહાર કર્યા હતા છતાં એ કાંઈ પ્રાણી પણાથી રહિત ન્યાતના કહેવાથી તો નજ થઈ ગયા હતા પરંતુ તે ખાસ પવિત્રજ છે એમ સમજીને જગત્ પાવનિ ગંગાજીએતો આવન પગ-થીઆં ચઢીને તેમને સ્નાન કરાવ્યું હતું તેટલુંજ નહિ પણ પ્રાણીની સાથે લક્ષ કરવાથી-લોંગીનેએ પવિત્ર ગણીને ગંગાજીએ ચોપન પમ-થીઆં ચઢી સ્નાન કરાવ્યું અને કેવળ જાતિ અભીમાન ધરાવનારા પ્રાણીઓનું અગ્નિ ગંગાજીએ સાખીત કરી આપ્યું તથાપી તે સમસ્ત પ્રાણીઓ મળીને ગંગાજીનું એક પગથીયુંએ પણ ન ચઢાવે શક્યા હતા ત્યારે પ્રાણીપણાથી રહિત તો બધી ન્યાત થઈ કે એક જણો થયો અર્થાત્ મુસલમાનની કંન્યાનું લક્ષ કરવાથી એ જગન્નાથ પંડી-તને પ્રહાર પણામાં કંઈ બાધ ન આવ્યો હતો તો પછી આપણા એક જ પ્રાણી વર્ણમાં જેના શુદ્ધ આચાર વિચારો અને ધર્મ કર્મોમાં એકતા (સરખામણી) મળતી આવતી હોય તો તેવા દરેક જાતિના પ્રાણીઓની કંન્યા લેવા દેવામાં કરોએ બાધ નથીજ આજી શકતો, પરંતુ કર્મ ધર્મ આચારાદી અને પ્રહાર (વેદ) વિદ્યાથી રહિત તેમજ કંન્યાવિકૃત્યાદી નિંદીત કર્મોને જે કરનાર હોય તો તેવા નિજ

સર્વ પ્રાણીઓના પ્રારબ્ધ અને સંચિત્ કર્મો સમાન (સરખાં) દેખાઇ રહ્યાં છે તેમજ કર્મથી દોરવાયલા સહુ પોત પોતાની ક્રીયાઓ કરેછે તેમાટે કર્મથીએ બ્રાહ્મણ નથી-૬ અને જે ધર્મથી બ્રાહ્મણ કહિએ તો તે પણ નથી બનતું કેમકે ક્ષત્રિ વૈશ્ય શૂદ્રાદીક પણ સુવર્ણાદીનું દાન કરેછે તેમજ વાવ કુવા તળાવાદી ધર્મ કામો ઘણાએ કરાવેછે તેમાટે ધર્મથીએ બ્રાહ્મણ નથી-૭ અને જે વર્ણથી બ્રાહ્મણ કહિએ તો તેપણુ બનતું નથી કેમકે બ્રાહ્મણ ધોળા રંગના કે ક્ષત્રિય લાલ રંગના કે વૈશ્ય પીળા રંગના કે શૂદ્રો કાળા રંગના કાંઈ હોતા નથી દરેક બ્રાહ્મણના રંજમેવાજ દેખાય છે તે માટે વર્ણથી એ બ્રાહ્મણ નથી-૮ અને પંડીતાઇથી બ્રાહ્મણ કહિ-એ તો તે પણ બનતું નથી કેમકે ક્ષત્રિ વૈશ્ય શૂદ્રાદી પણ વેદ વાક્યોનું બરોબર સ્પષ્ટ અર્થ કરવાનું જ્ઞાન ઘણાએ ધરાવિ શકે છે તેમાટે પંડીતાઇથી પણ બ્રાહ્મણ નથી—

કુળની સાથે સબંધ રાખવાથી બ્રાહ્મણપણામાં અવધ્ય બાધ બેસેછે માટે એકંદરેતો ખરી (બ્રહ્મ) વસ્તુને જાણ્યા વિના બ્રાહ્મણીને પેટ જન્મ થવાથી એ બ્રાહ્મણપણું આવી શકતું નથી. અને શ્દ્રિણીને પેટ જન્મ થવા છતાં એ જે ખરી (બ્રહ્મ) વસ્તુને જાણી લ્યેતો તે બ્રાહ્મણપણાને પામિ શકે છે.

તસ્માન્નજાતિ બ્રાહ્મણઃ તે માટે બ્રાહ્મણીને જાતમાં જન્મ થવાથી કાંઈ જાતિ ખાતરી બ્રાહ્મણ ન થઇ શકાય.

ત્યારે કોણ બ્રાહ્મણ છે એમ પુછો તો

(આ નિચેં ખતાવેલા દશ પ્રકારના કર્મ બ્રાહ્મણ છે. તેમાં પોતે જે જેવાં કર્મો કર્તા હોઈએ તે પ્રમાણે તેવા તેવા બ્રાહ્મણ સમજી લેવા) દેવ-૧ મુનિ-૨ દ્વિજ-૩ રાજા-૪ વૈશ્ય-૫ શૂદ્ર-૬ ખીડાલક-૭ પશુ-૮ મ્લેચ્છ-૯ અને ચાંડાલ-૧૦ એવા દશ પ્રકારના બ્રાહ્મણ છે.

બ્રાહ્મી માત્રનું બહું કરનારો શાંત સ્વભાવનો તપ કરનારો પવિત્ર આચાર પાળનારો અને સીધાપણું રાખનારો ગુરૂની સેવા કરનારો અને તત્ત્વ વેત્તા હોય તે દેવ બ્રાહ્મણ કહેવાય છે-૧

મનનિ પ્રસન્નતા અને સમાનતાથી ગમેતે આશ્રમમાં રહેનારો ધર્મને કરનારો અને વેદ વિદ્યાને જાણનારો હોય તે મુનિ બ્રાહ્મણ કહેવાય છે-૨ હુમ્મેશાં છએ કર્મોને કરનારો સંતોષિ ઈંદ્રીયોને વશ કરનારો વેદનું પઠન અને યજ્ઞ યાગાદી કરનારો હોય તે વીપ્ર દ્વિજ કહેવાય છે-૩ ઘોડા વીગેરે વહાનો ઉપર બેસવામાં હોશીઆર અને હુથીયારોને ધારણ કરી રણસંગ્રામમાં નિતિથી યુદ્ધ કરવામાં શૂરવીર હોય તે વિપ્ર ક્ષત્રી છે-૪ ખેતીનોજ ધંધો કરનારો અને આજીવીકાને માટે પશુઓ (ગાયો ભેંસો વીગેરે) ને પાળનારો દરેક જાતનો વેપાર કરનારો હોય તે વીપ્ર વૈશ્ય છે-૫ ઘોડું, લાખ, તલ, મીઠું, ઘી, દુધ, મદીરા અને માંસાદી

(ગાય, કીકરી) ને વેચનારો હોય તે વિપ્ર શુદ્ધ કહેવાય છે—૬ પ્રાણી માવની હત્યા કરનારો કે કસવનારો—નિંદા કરનારો કે સાંભળનારો—વિષયોમાં આસક્ત કે લોભી—ઠગ કે બુઝારી—પરસી ગામી—અને ન ખાવા જેવું (મદ્ય માંસાદી કે કાંચાવીકય પ્રેતાજાદી કે ચવન શૂદ્રાજાદી કે લશણ—ડુંગળી—મસુર—હિંગ કે ઉચીટ અન્નાદી) ખાનારો હોય તે વિપ્ર ખેડાલ વૃત્તિક (ખીલાડા ભગત) છે—૭ પ્રાણી તત્વને ન બાંધનારો અને કેવળ જનોઈના પહેરવાથી જ બાંધી અભીમાન કરનારો હોય તેમજ વેદ વૃતોને ન બાંધનારો અને આચારથી બ્રહ્મ રહેતો હોય તે વિપ્ર પશુ છે—૮ જલાશયો (વાવ કુવા તળાવ નહીં) માં અને ઝાળીયામાં તેમજ દેવમંદીર (ધર્મશાળા વિગેરે) માં ગંદું મળ મુત્રાદી કરનારો અને સ્નાન સંધ્યાદી નહીં કરનારો હોય તે વિપ્ર મ્લેચ્છ (પ્રેત) કહેવાય છે—૧૦ મૂર્ખ (અકલ વિનાનો) કહેર હૃદયનો સત્ક્રીયાથી રહીત પારકાર્તુ ધન હરણ કરનારો અને પ્રાણી માવના ઉપર દયા ન રાખનારો હોય તે વિપ્ર ચાંડાળ કહેવાય છે—૧૦

(પરંતુ ખરો પ્રાદાણ કોને કહેવો) જે શુદ્ધ બુદ્ધિમાન અદ્વિતિય આત્માને બાણે તે પ્રાદાણ છે, આત્મા કેવો છે જે બલિ ગુણ અને ક્રિયા કર્મથી રહિત તેમજ છ ઉર્મિઓ અને છ ભાવ આદી સર્વ દોષોથી રહિત

સત્ય જ્ઞાન અનંત સ્વરૂપ નિર્વિકલ્પ સર્વ સંસારનું અધિકારી સર્વ પ્રાણી માત્રનો અર્થામિ અને સર્વેમાં પ્રેરક બહાર અને અંતર આકાશ સમાન સર્વ વ્યાપી અખંડાનંદ સ્વરૂપ અપ્રમેય અનુભવને બાણનાર અપરોક્ષતાથી પ્રસિદ્ધ છે એવા આત્માને જે હાથમાં આંખોની પેઠે પ્રત્યક્ષ કરી કૃતાર્થ થઈને તેમજ કામ ક્રોધાદી દોષોથી રહિત અને શમ દમાદીથી સંપન્ન બધા માત્સર્ય (ઉદ્વેગ) ત્રણા આશા મોહાદીથી રહિત અને દંભ (પાખંડ) અહંકારાદીથી જેનું ચિત્ત સ્પર્શ નથી થતું એવો જે હોય તે પ્રાક્ષણ છે [તેમજ બીજી પ્રકારે]

જન્મ્યો ત્યાંથી પ્રાક્ષણ બાણવો અને સંસ્કાર [ઉપવિત્ત] થી દ્વિજ થાય છે વેદાદીને બાણવાથી વિદ્ર થાય છે એ ત્રણે શ્રોત્રિય-વેદના અધિકારી હોય છે.

કર્મેષ્ટિ શ્રિયાલય (સંસારના પૂર્ણ વૈભવો) નો અધિકારી થઈ શકે છે. અને યોગી [સંન્યાસી] સુરાલય (ઈદ્રપુરી) નો અધિકારી થઈ શકે છે.

સમસ્ત ભૈરવાદી સત્ય લોક કૈલાસ વૈકુંઠ અને ક્ષીર-સાગરનો અધિકારી થઈ શકે છે.

તત્ત્વ જ્ઞાનિ વિશ્વરૂપ અને ચૈતન્યનો અધિકારી થઈ શકે છે.

આ બધું વર્ણવેલું માયાનું સ્વરૂપ છે અને આ મા શબ્દ બ્રહ્મ નિરાળો છે અને શબ્દ બ્રહ્મ [વેદનારાયણ એ સમજ બ્રહ્મ (પૂર્ણ સચ્ચિદાનંદ) એક સ્વસત્ જુદોજ છે (જે સમજવામાંજ આવે છે કથન કર નથી આવતો તે મોક્ષ ધામ છે).

સાંખ્ય શાસ્ત્ર કહે છે કે જ્ઞાનથી મોક્ષ છે. ૧ વૈશ્વ શાસ્ત્ર કહે છે કે અવયવ (ઇન્દ્રિયાદી) થી અને ત્રણે ગું રહિત જે વસ્તુ (પરમાત્મા) છે તેને યથાર્થ જાણ મોક્ષ છે. ૨ મિમાંસા કહે છે કે અહંકારનો નાશ થ મોક્ષ છે. ૩ કોઈ ગુરૂ ભક્તો કહે છે કે ગુરૂના વચ પૂર્ણ વિશ્વાસ રાખવાથી મોક્ષ છે. ૪ સ્મૃત્તિઓ કહે સાકાર અને નિરાકાર બે પક્ષોથી રહિત જે બ્રહ્મ છે યથાર્થ જાણવાથી મોક્ષ છે. ૫ ઉપર કહેલા પોત પો સિદ્ધાંતોથી ગણાવેલી મુક્તિ વિધાનથી મોક્ષ છે. ૬

પરંતુ ઉપર કહેલા કરતલા મલકવતુ શુભોથી વુક્ત પરાંપકારાદી જે શુદ્ધ કામોને આચરનારો હોય બ્રહ્મણ છે એવો વેદનો અભીપ્રાય છે તે વિના કોઈ બ્રહ્મણ સિદ્ધ નથી થઈ શકતો તેનાજ માટે સચ્ચિદ આત્માનું ધ્યાન ધરવું. (અપૂ

ઉત્તમા આત્મચિતાસ્યાત્મધ્યમા ધ્યાનધારણા ॥

અધમા જ્ઞાસ ચીતાસ્યા તિર્યયાત્રા ધમાઽધમા ॥

(આદ્ય શંકરાચ

મુખસિંધુ પ્ર૦ ૧૧ અધિકાર પ્રમાણે ક્રમ્બાણકારી છે. (૨૬૯]

આત્માનું ચિંતવન આત્માના શુદ્ધ સ્વરૂપને ઓળખી લઈને પરમાત્માનીજ સાથે એકતા કરી દેવી તે સૌથી ઉત્તમ છે ? ધ્યાન આરાધન પ્રાણાયામે ચઢાવવા ધારણા ખેચરી ભદ્રા વિગેરે મુદ્રાઓ અને ઈંગળા પીંગળા નાડીઓનું સાધન સાધવું દેહના તત્વોનું વિચારવું એ બધું મધ્યમ છે શાસ્ત્રોનું અધ્યન ભણવું ભણાવવું સ્તોત્ર પાઠો કરવા કે હિંસા અને શૂંગાર રસના પુસ્તકોનિ રચના કરવિ વિગેરે અધમ છે—તિર્થયાત્રા ચારે ધામ આદી કરવું એ અધમમાં અધમ છે.

ઉપર બતાવેલી ચારે વાતો ચારે વર્ણને અનુક્રમે તો ઉત્તમ છે જેમકે બ્રાહ્મણને ઉત્તમ આત્મચિંતવન છે ક્ષત્રિયને ધ્યાન ધારણા ઉત્તમ છે વૈશ્યને શાસ્ત્ર ચિંતવન ઉત્તમ છે અને શુદ્રને તિર્થ યાત્રા ઉત્તમ છે.

આપણુ સર્વેય વર્તમાન સમયમાં કીયા વર્ણાશ્રમની સ્થિતિમાં છીએ નથી તો આપણુ વર્ણ ધર્મને સમજ્યાં કે નથી દેહ ધર્મને સમજ્યાં કે નથી અવસ્થાનો ધર્મ સમજ્યાં એ બધું માણસના દેહમાં સમજવાનું છે માણસમાં ઉત્તમ બ્રાહ્મણનો દેહ મોટો પુન્ય વડે મળ્યો છે માટે તેમાં સુખ અને ધર્મના આત્મ લાભને મેળવવો અને બીજી વર્ણને તેવો ઉપદેશ દેવો એ આપણા આ દેહનો ધર્મ છે સૌને સહન કરવા જેટલો બોલો રાખવો તેથી

સહુને સુખના કીર્ણો દેખાશે સુખ આપણા હાથમાં જ છે
જો લાજને સમજીને કામ કરીએ તો આપણને સુખ
સર્વ પ્રકારનું મળી શકે શુદ્ધ રીવાજોના ખર્ચા તદ્દન કાઢી
નાખીને દેહથી જેદહું અને તેદહું પરોપકારના કામોમાં
અનુસરવાનું કરીએ તો આ લોકમાં જન્મ સુખમાં
વ્યતિત થાય અને પ્રીણામમાં આત્માને અખંડાનંદનું
સુખ પ્રાપ્ત થાય તેવું કરવું એ આ મનુષ્ય દેહનો ધર્મ
છે માટે પ્રીય સજ્જનો એ દેહ અને આત્માને આરામ
શામાં છે તેનો ખુબ ઉંડો વિચાર કરીને પછી દરેક કામોનો
આરંભ કરવો જે કામ કરવામાં દેહ અને આત્માને કષ્ટ
એકલો હોય અને તેમાં લાલ કથોએ નથી તો તેવા કામો
તુરત તણ દેવાં એ સુખનું સાધન છે. હરિઃ ૐ શાંતિ

અનેક લોકોના પ્રશ્નોના ઉત્તરો.

૧ પ્રશ્ન—તમે ગાંધીજી મહાત્માનો મત પાળો છો.

ઉત્તર—તેથી એ આત્મ કલ્યાણના વિચારોમાં તો બે
ડગલાં આગળ—જો કે ગાંધીજી વૈશ્ય છે (આપણ
બ્રાહ્મણથી તો ત્રીજે પગથીએ તે છે) તે જો મહા-
ત્મા ગણાય અને આપણ મહર્ષિ મહાત્માઓના
પુત્રો હોવા છતાં એ લીક્ષુકની ગણતરીમાં રહી
જઈએ તો ઘણુંજ શર્માવા જેવું તો ખરુંજ.
માટે પરોપકારી કામો કરવામાં જગતના પ્રેરક

થવું (સદ્ગોષ્ઠ દેવો) એતો આપણી બ્રાહ્મણનીજ ફરજ છે.

૨ પ્રશ્ન—તમે દાઢી મુછ અને માથે વાળ હવે કેમ રાખતા થયા છો.

ઉત્તર—સ્વતંત્ર સુખ સમજીનેજ—કેમકે આઠ આઠ દીવસે કપાલી કપાલીને હું કંટાળ્યો પણ વાળો તો ન ખુટયા. તેમજ પરમેશ્વરે તો સમજીનેજ જેને જેમ ઘટે તેમ વાળ કર્યા છે—ઐરાંને ડાઢી મુછ નહી જોઇતી હોય તેથી નથી બનાવી અને પુરૂષોને જોઇતી હશે તેમ સમજીને શરીરના સુખ અને શોભા માટે વાળો બનાવ્યાછે તેમજ ગ્રહસ્થી હોવા છતાં એ ઋષીઓ વાળ રાખતાજ હતા. તે માટે પુરૂષોને દાઢી મુછ સહિત વાળ હોવાજ જોઇએ.

૩ પ્રશ્ન—તમે ગ્રહસ્થી છો ને પાવડીયો પહેરો છો અને શંખ કેમ વગાડો છો.

ઉત્તર—પાવડીઓ પહેરવાથી દોષે નથી કે કાંઈ સીદ્ધીઓ નથી પગના રક્ષણ માટે પાવડી કે પગરખું ગમે તે પહેરવું જોઇએ શંખ તો માંજલીક નાદ છે. દેવોને ખુશ બબર આપવાનો તારછે ભુત પ્રેતોને ભગાવી (નસાડી) દેવાનો હનુમાન છે તેમજ શંખ દૈવી મનુષ્યોના આત્માને આનંદ ઉપજા-

વનારો છે. વીર પુરૂષોને શૂરાતણ ઉપજવનારો છે. આસુરી મનુષ્યોને કે કાયરો (નીર્મળ) ને ભય ઉપજાવી ઘસારામણ કરનારો છે. એમ સમજીને સર્વે ગ્રહસ્થી બ્રહ્મર્ષિઓ અને રાજર્ષિ-ઓએ શંખ રાખ્યા હતા. ગીતાના પહેલા અધ્યાયમાં જોઈ લેવું. માટે સહુને રાખવો જોઈએ છે.

૪. પ્રશ્ન—તમોએ લૌકીક વ્યવહાર—ન્યાતમાં જમવા જવા આવવાનું અને બીજા ન્યાતી રીત રીવાજોને કેમ છોડી દીધા છે.

ઉત્તર—શરીર અને શાઓની વિધીનો વ્યવહારે હું પુરો ન પાળી શકું તેટલો બધો છે. પછી લૌકીક(શૂદ્ર)) વ્યવહારોને તે કહી વખત કરવા જાઉં. જો શરીરના વ્યવહારથી નવરો પડુંતો જઈ શકુ છું—અને મહારા જ્ઞાતિબંધુઓની ગરીબી હાલતો ને જોઈને જમણના મિષ્ટ પકવાનો તે જોહેર જેવાં પ્રીય લાગે છે. શાક રોટલોજ મહારી હમ્મેશની ભૂખને તો ડાઢી પાડે છે. પણ એક દીવસનું જમણ તો મહારૂં કેટલુંએ લોહી બાળે છે—અને બીજા રીત રીવાજોને કરવામાં સુખ અને લાભ કે લેખી પુરાવો જો મને કોઈ બતાવે તો હું કરવા અને બીજાઓને પણ મદદ દેવાની કંમર (કેહેડ)

બાંધું. નહિતો મને સુખદારી રીવાજે પાળવા
ગમેછે. સહુને થાકીને છોડવા પડે તો હું સમજીને
કેમ ન છોડું. થાકે લાગતાં પહેલાંજ વિશ્રામ કરવો
ઠેક પહોંચે.

૪ પ્રશ્ન—તમે રીત રીવાજેથી થાકી જઈને લૌકિક વ્યવ-
હારને નહિ કરોતો તમ્હારા રામકૃષ્ણને કંન્યા
કોણ આપશે—

ઉત્તર—પુરેપુરા લૌકિક વ્યવહારોના રીત રીવાજોને
કરનારા મ્હારા ન્યાતિ બંધુઓ કુળવાન છતાંએ
કેટલાએ કુંવારાજ છે તે ન રહેવા જોઈએ.
આપણી બ્રાહ્મણની કેટલીક ન્યાતોમાં તો કુળવાન
વિદ્વાન ધનવાનનેજ કંન્યા મળે તેવા કાંઈ નિયમ
નથી કે રીત રીવાજોને આધારે મળે તેમ પણ
નથી તે તો પ્રારબ્ધનો ખેલ છે તેમ રામકૃષ્ણ
હજી તો બે વર્ષનો એ નથી થયો (જન્મ સંવત
૧૬૭૬ ના ભાદરવા શુદ્ધ ૪ ગુરુવાર છે) તે

(૨૭૪) બાવા (બાપા) થવું તો ધણું જ અપરં છે. સુખસિંહુ પ્ર૦ ૧૧

પહેલાં વિવાહની વાત કેમ હોવી જોઈએ પ્રથમ તો તેને લણવાની અને સદ્ગુણોને પ્રાપ્ત કરવાની જ ખાસ જરૂર છે તે પછી પુખ્ત ઉમ્મર થયે કન્યાનો વિચાર કરવાનો છે તેની તો હજી ૨૦ વર્ષે ગઈ વાત તેટલામાં તો નવો યુગ બદલાઈ જશે જો રામકૃષ્ણને સંસાર થવાનો પ્રારબ્ધ યોગ હશે તો કોઈ ટાળી શકતું જ નથી અને નહીં થવાનો હોય તો બધા પ્રયત્નો નકામાં જ છે. તેમ તે બાળપ્રજ્ઞાચારી રહિને આત્મ કલ્યાણ અને પરોપકારને સાધી શકે.

૫ પ્રશ્ન—લૌકિક વ્યવહારો નથી કરતા તે તમો સાધુ બાવા થૈ ગયા છો

ઉત્તર—જેને તમો સાધુ બાવા કહો છો તે તો લૌકિક વ્યવહારોથી એ વધારે વહેવારો કરે છે અને વગર મહેનત કર્યે સંસારીઓના માલ ખાદને જગતના ઉપર ભાર રૂપ જાણે હાથપગ વિ-

નાના હોય તેવા છે અને જે જગતનો આવો છે
તે તો પ્રાણી માત્ર સહુનું પાલણુ પોષણ કરી
ને સુખ આપી રહ્યો છે તેણેજ પરોપકારોના
કામોના સાધનો સહુ પ્રાણીઓને કરી આપ્યા
છે માટે સાધુ આવો (ગુરુ કે બાપ) એક પરમે-
શ્વર છે હું તો તેનો સેવક હોઈ શકું પણ
સાધુ બાવાની લાયકાતનો હું ક્યાંથી હોઈ શકું
તેમજ સંસારી હોય તો તે તેના છોકરાંનો આવો
(બાપ) હોઈ શકે પણ જેને સ્ત્રિજ નથી તે તો
કોઈનો એ આવો ન કહી શકાય હું રામ-
કૃષ્ણનો તો આવો (બાપો) છું પણ બીજાકોઈ
કહેનારા ઓનો આવો (બાપો) નજ હોઈ શકું.
તેમજ બીજો કોઈ આવો છેજ નહિ બધાએ
જક્તશુરનાં ચેલા છે.

૬ પ્રશ્ન—તમે કીયા વર્ણાશ્રમમાં છો અને શો ધર્મ પાળો છો.

ઉત્તર—હું બ્રાહ્મણ વર્ણના ઋષિ આશ્રમમાં છું માટે

(૨૭૬) જે વખતસર મળે તેમાં નભાવવું. સુખસિંધુ પ્ર૦ ૧૧

શુદ્ધાચાર પવિત્ર તન મન અને આત્માથી
રહેવું એ મહારો પરં ધર્મ છે (જેમાં કોઈ
પ્રાણીની હિંસા ન થાય જેમાં પરોપકાર સ્વાર્થ
વિનાનો સમાયલો હોય જેમાં પૂર્ણ સ્વતંત્રતાથી
સુખ અને લાભદાઈપણું હોય તેવો અને પ્રાચીન
કાળના ઋષિમુનીઓએ અનુસર્યો છે એ ધર્મને
પાળું છું.

૭ પ્રશ્ન—તમે માથે પાઘડી કેમ નથી રાખતા અને સારા
પોશાગો કેમ ન પહેરો.

ઉત્તર—સુખ અને લાભ માટેજ. માથાને કે શરીરને
ટાઢવાય તો ગમે તેમ ઢાંકવું. પણ એવા મોઢા
શણગારો મને તો ધારણ કરવા બહુરૂપા જેવા
દેખાય છે. રાજના પોશાગો પહેરવા તે બ્રાહ્મણને
કેમ પોશાય. બ્રાહ્મણનો પોશાગ તો ઘોળોજ હોય.
રંગ ખેરંગી ન હોય. તેમ બ્રાહ્મણને માથે પા-
ઘડી હોવિજ જોઈએ તેવું શામાં પ્રમાણ છે.

સુખ૦ પ્ર૦ ૧૧ બ્રાહ્મણીએને તો સાદો શણગાર જોઈએ. (૨૭૭)

૮ પ્રશ્ન—તરહારી ધર્મમલિ પાર્વતિને કાંઈ રંગદાર વસ્ત્રો

કે દર દાગીના કે હાથે પુરો ચુકલોએ કેમ નથી.

એને કાંઈ જમવા રમવાની શોખ ન હોય કે—

ઉત્તર—બ્રાહ્મણની સ્ત્રિને તો નિર્મળ શુદ્ધ (રંગ વિનાની)

શાંતિની સાડી અને મ્હોટા મોંઘા મુલ્લના શીયળ

વૃત્તની કંચુકી (કાંચળી) મજબુત હોય તેમજ

કીમતિ સદ્ગુણોના ઘરેણાં (દરદાગીના) હોય.

અને પરમાત્માના સ્મરણના ચુકલાનું અખંડ સૌ-

ભાગ્ય હોય. પણ જો મોજમજા કરવાના ગમે તો

રાજા કે ધનવાન શેઠ શાહુકાર ને ત્યાં પોસાય

અને બરણી પેંડા કે પકવાનો જમવાનું જોઈએ

તો કંદોઈને ત્યાં મળી શકે બ્રાહ્મણને ત્યાં તો

શાક રોટલો અને જાડાં વસ્ત્રો બ્રાહ્મણીના દરજ્જાને

જોલે તેવાં સાદાંજ હોય. લટકા (નખરા) કરી

કોઈને મોહ ઉપજાવવો હોય તો નવા નવા

શણગારો અને તરેહ તરેહના દાગીના ધારણ

(૨૭૮) તીલકથી ચારે વર્ણની ઝોળખાણ છે. સુખસિંધુ પ્ર૦ ૧૧

કરવા પડેજ. પતિવૃત્તાને તો નહોત્ય.

૯ પ્રશ્ન—તમે ઉભું તીલક કરાછો તેવું બ્રાહ્મણને કરવું
ક્યાં લખ્યું છે.

ઉત્તર—ઘણે ઠેકાણે પ્રમાણ છે કે ઉભું તિલક બ્રાહ્મણે
કરવું. ક્ષત્રિયે આડું વૈશ્યે તીરછું (અર્ધચંદ્રા-
કાર) શુદ્ર અને સ્ત્રિએ ગોળ બિંદુ કરવું. મને
ઉપવિત્ત દીધું ત્યારે શુકલજીએ તીલક કર્યું હતું
તે પણ નાકની ટીશી (હાંડી) થી તેં બ્રહ્મરંધ્ર
(તાળવા) મુધી લાંબું તાણ્યું હતું. અને સંધ્યા
કરતી વખતે બસ્મીનું પ્રથમ ઉભૂં તાણવાનું
વિદ્યાગુરૂ (મહારા દાદા) એ શીખવ્યું છે. તેમ
બ્રાહ્મણ સાગ્નેય ગણાય છે અને ગુરૂ પણ અગ્નિ
છે. તે અગ્નિનું સ્વરૂપ અગ્નિર્જોતિર્જોતિ વેદમાં કહ્યું
છે કે અગ્નિ જોતિ સ્વરૂપ છે તેમ મહાદેવ અગ્નિ
તત્ત્વનું સ્વરૂપ અધિષ્ઠાન છે તે કારણથી એ
ઉભું કરવું જોઈએ અને મહારા મોક્ષ ગુરૂદેવે

સુખ પ્ર૦ ૧૧ જગતમાં કીર્તિતો ગાંડાઓનીજ રહીછે. (૨૭૯)

પણુ જોતી સ્વરૂપ તિલક કરવાનું કહ્યું છે પ્રશ્ન-
ચારીએ બ્રહ્મટીમાં શક્તિની આડ કરીને તે ઉપર
ઉભું કરવું જેને મહાદેવના તત્વ સ્વરૂપની સ્તમ્ભ
ન પડી હોય તે તો ગમે તેમ કરે પણુ પ્રાણી
વર્ણમાં તો ઉભું કરવું ઘટે છે નહિ તો તીલક
કરવામાં કાંઈ કસ્યાણુ નથી ભરી રાખ્યું તત્વનો
તાર એક સુત્રનો લાગી રહેવો જોઈએ.

૧૦ પ્રશ્ન—તમે ગાંડા થઈ ગયા છો કે કેમ લોકો તમારી
નિંદા કરે છે.

ઉત્તર—જેને જે ધંધો હોય તે કરે હું ગાંડો કે ડાહ્યો
ક્યાંથી હોઈ શકું કેમકે કોઈના મનથી તો કોઈ
એ ગાંડું નથી. પોતપોતાના મનથી તો સહુએ ડાહ્યુંજ
હોય. ડાહ્યા વધારે હોય અને ગાંડાં તો ગણત્રિનાજ હોય
લોકોની નિંદાના ભયથી ડરી જેને જે મહાં વ્યસન હોય
તે ન છોડી દઉં. જે લોકો ચોરી અન્યાય છીનાણું કે હ-
ત્યાઓ ગર્ભપાતાલી અનિતીઓને આચરે છે તેઓની લોકો

(૨૮૦) બ્રાહ્મણનું ભુષણ તો બ્રહ્મવિદ્યાજ છે. સુખસિંધુ પ્ર૦ ૧૧

તો ઘણીએ નિંદા કરે છે પણ અનિતી કરનારાઓને લાજ આવતી નથી. તેમ કાંઈ લોકોના કહેવાથી છોડ્યું નથી. તો હું કાંઈ તેનાથીએ ગયો છું તે મહારો ધર્મ પાળવા કે હરિનું ભજન કરવું છોડી દઉં—

૧૧ પ્રશ્ન—તમહારા રામ કૃષ્ણને દર દાગીનાં કે સારાં વસ્ત્રો કેમ નથી પહેરાવતા.

ઉત્તર—હું છોકરાનો શત્રુ હોઉં તો પહેરાવું કેમકે દાગીનાઓ માટે ઘણા છોકરાઓના પ્રાણ ગયા છે. અને બનાવટી તે શું શોભા આપે.

—હરિગીત.—

વગર રત્નેં ભૂષણ વિદ્યા ભાર કંઠેં કોણ ધરે,
ભૂષ ન દાંડે ખર્ચે વધેછે તસ્કર તેને શું કરે;
વિદીત વિદ્યા દેવિ જગમાં અન્ય સહુએ હેટ છે,
શશિ સૂર્ય જોત નિસ્તેજ લાગે ભાસ એનો શ્રેષ્ઠ છે.

બ્રાહ્મણના છોકરાને તો વિદ્યાજ ધરેણું છે. અને કરત્રિમ દાગીના પહેરવા એ બીજી વર્ણને શોભે

હરિઃ ૐ દાસોમી

પદ

સુખ સિંધુ ઉર ધરજો-હુખ હાપકને હર કરજો-ટેક
 સૌ સજ્જનો સુખ ચાહો તો, જરૂર સુધારો કરજો
 કટુ વચન જે હીતકર હોય, તે ઔષધી સરખાં ગણજો. ૧
 જે જે બંધન હોય દેહને, દ્રઢતાથી પરહરજો
 પુરણ પ્રતિજ્ઞા પોતે કરીને, બોધબીજાને કરજો. ટેક સુખ. ૨
 હોય જ્ઞાતિ જો અધુર અણુઅણુ તેના ૧ધારા તજજો
 ધર્મ નિતિની રીત સજે તો, તેનું માન આદરજો ટેક સુખ. ૩
 હિંસક લોભી કપટી નૃપનું, રાજ્ય તણ વિચરજો
 દયાળુ દાતા જન પ્રતિ પાલનું, શાસન શિરપર ધરજો. ૪
 મત પંથોના વાડામાંથી, છુટા થઈને ફરજો
 જ્ઞાન અગાધ સુધર્મ જણાએ, તે મારગ અનુસરજો ટેક સુખ ૫
 અનર્થ હિંસક બંધન કરતા, વેદ વચન પણ તજજો
 ધર્મ જ્ઞાન સુખદાયક ૩શ્રુતિઓ શ્રેયસ્કર ૪ ગ્રહજો ટેક સુખ. ૭
 જન્મદરીદ્રી મૂરખ રાખે (એ) માતપીતા પણ તજજો
 સુધર્મ નિતિ પ્રતિ પાલક હોય, તેને શરણે થજો. ટેક સુખ. ૮

૧ શાસ્ત્રાધાર લીધા વીનાના જે રીતરીવાજોના ઇસવો હોય તે
 તણ દેજો. ૨ આજ્ઞા. ૩ વેદ-શાસ્ત્રો. ૪ કલ્યાણકારી ગ્રહણ કરજો

હોય કર્કશા નાર નિહુરતો, પ્રેમે હરીને ભજજો
 સુશીલ સુધડ પતિવૃત્તાને, જગ હીત કારક ગણજો. ટેક સુખ ૮
 પ્રામ્હણ સાધુ છે હરિ મુર્તિ, શુણ લક્ષણથી ગણજો
 જડ વ્યસની કે આઠંભરી હોય દુર રહી ઢંડવત કરજો ટેક ૯
 ગરીબ હોતો જમણુ જમણું, લોક રૂઢી સા તજજો
 ધનાઢય હોતો જળાશયાદી રેશાળાઓ ઐ સજજો ટેક ૧૦
 વિધવા હોતો ઈન્દુવ્રત રાખો, ગર્ભપાતથી ડરજો
 વિષય ભોગમાં મન મ્હાલે તો, એક ઈપતી વરજો. સુખ ૧૧
 આત્મજ્ઞાની પૂરણ હોતો, ગ્રહસ્થાશ્રમે કરજો
 જડ મુરખ અજ્ઞાની રહોતો, પવનચર સમ વિચરજો. સુખ ૧૨
 રોગી હોતો સુંઠ હરડથી, રામ રટી નીસ્તરજો
 બ્રહ્મ દવાઓ પીવા કરતાં, ધર્મ સાચવી મરજો. સુખ ૧૩
 શુરવીર હોતો યમદુતો, કે શત્રુ સામે લડજો
 માણસ હોતો ગરીબ જીવની, હિંસા કરતાં ડરજો. સુખ ૧૪

---

૧ વેષ ધારી ઠાઠ પાઠ રાખનારા. ૨ ધર્મજ્ઞાન કે વેદ જ્ઞાનાદી.
 ૩ બ્રહ્મચર્ય-કેશ અને શ્વેત વસ્ત્રાદી ધારણ કરીને. ૪ ભરકર્મ તજીને
 ઝીંકીજી સેવા કરવી. ૫ વાંદરા જેવા કે જંગલી જનાવર સરખા.

પુરૂષ હોતો માંથે મોઢે, કેશ સઢાએ ધરજો
 વ્યંઠળ વેષને શોભાવો તો, મુછ ઢાઢી પરજો. સુખ ૧૫
 કોઠે વારથી ગાંડા રહીને, સાર વસ્તુ સંધરજો
 હરીના ખ્યારા બનવું હોય તો, હરીને શરણે થજો, સુખ ૧૬
 પંડીત કાણ કે મૂરખના, વાદ વીવાદો તજજો
 મારાયણ હરી ગુરૂ કૃપાળુ, સુખસાગરને ભજજો સુખ ૧૭

પ્રશ્નો.

વિવેકી સજ્જનોએ વાંચી વિચારીને નીચેના પ્રશ્નો-
 ના ઉત્તરો આત્મ અનુભવ પ્રમાણે જલ્દીથી આપવા મહે-
 રખાની કરવી કેમકે નાશવાન શરીર રહેશે તો હરીની
 પ્રેરણા પ્રમાણે ખીજે ભાગ પ્રગટ કરવા વિચાર છે તેની
 અંદર તે સંમતી દાખલ કરવામાં આવે.

ખીજે ભાગ ખાળખોધી અક્ષરોમાં અને હિન્દી
 ભાષામાં રચવા વિચાર છે તેમાં સજ્જનોની શું સંમતી
 છે તેમજ આગમ ગ્રાહક થનારાઓના નામ શોભાવવામાં
 આવશે.

- ૧ પ્રશ્ન દેવોને વિચ્છેડાય છે અને દેવોનું શરીર સ્થુળ છે કે સુક્ષ્મ.
- ૨ પ્રશ્ન અનાજ, ખાંડ, કાંગળો ક્યારથી થયાં છે.
- ૩ પ્રશ્ન બ્રાહ્મણને શરીર નીર્વાહનો નીર્દોષ ધંધો શો છે (કેમકે વજ્રસૂચી તથા ખીંત શાસ્ત્રોમાં તો દરેક ધંધો કરવામાં દોષ બતાવ્યો છે).
- ૪ પ્રશ્ન સ્ત્રીઓને ઉપવીત સંસ્કાર-વેદાધ્યયન અને ગાયત્રી જપવાનું હોઈ શકે છે. તેમજ વિધવાઓને અખંડ કેશ અને સંન્યસ્થ ધારણ કરવાનું હોય છે.
- ૫ પ્રશ્ન વર્તમાન સમયમાં વર્ણશ્રમ છે અને તે ક્રિયા શક્તિના આધારે છે.
- ૬ પ્રશ્ન હજાર વર્ષની હસ્ત લીખીત મનુસ્મૃતિ છે. હોય તો પત્ર લખવા મહેરબાની કરશો.
- ૭ પ્રશ્ન પ્રાણી માત્રનો એકજ ધર્મ હોય તે ધર્મ ક્રીયો છે.
- ૮ પ્રશ્ન પ્રાચીનના બ્રહ્મર્ષિઓ તથા રાજર્ષિઓ ધનુષ વિદ્યા ભણ્યા હતા (કદી જવાબ મળે કે ભણ્યા હતા તો તેમાં સંશય એ છે કે લાખખો કરોડો વર્ષની રચેલી શ્રુતી સ્મૃતીઓ ઉપનીષદો પુરાણ ઇતીહાસાદી

સર્વ મળી આવ્યાં છે અને છપાઇને પ્રગટ થઈ ચુક્યાં છે-ત્યારે ૫૦૦૦) યાંથી હજાર વર્ષ ઉપર થઈ ગયેલા કૃષ્ણ, અર્જુન, દ્રોણ, ભીષ્માદી અને તે પુર્વે દ્રુપદરામ, રામ, માંધાતા, નહુષાદી અનેક બાણાવળી થઈ ગયા છે તેમનો રચેલો બાણવિદ્યાનો ગ્રંથ કે એક શ્લોક સરખોએ મળી આવતો નથી તેમજ કોઈ પ્રગટ પણ કરતું નથી તે માટે પ્રબંધ

જે કોઈ સજ્જનોને ધનુર્વિદ્યાનો ગ્રંથ કે મંત્ર મળી આવ્યો હોય તો છપાવી બહાર પાડવાની પરોપકારાર્થ અમારી લલામણ છે અથવા નીચેને શરનામે પત્રથી ખબર આપવા ચુકશે નહીં.

૯ પ્રજ્ઞ દર વર્ષે શ્રાદ્ધ સંવત્સરી કરતાંજ રહેવું કે તેની કાંઈ અવધી (છેડો) છે અને કેટલાં વર્ષ કરવાથી પીતૃ મોક્ષે જાય છે. અને પ્રાદ્ધાણ અને સુતક એ બે નામનો શબ્દાર્થ શું થાય છે ખુબ વિચારીને વ્યંજનો કરીને અર્થ લખશે.

પ્રાદ્ધાણ } ખરું છે કે } પ્રામ્હણ } ખરું છે
ખરાહમણ } } ખરામહણ }

જય સમ્યદાનંદ.

લેખક બ્રહ્મર્ષિ વિશ્વનાથાત્મજ નારાયણ શર્મા

આપણી ભુલો અને સદ્ગુરુ દેવની મહા સત્તા.

આનંદ માનંદ કરઃ પ્રસન્ન

જ્ઞાનસ્સ્વરૂપં નિજબોધ યુક્તં ॥

યોગીન્દ્રમિત્થં ભવરોગવૈદ્યં

શ્રીમદ્ગુરું નીત્યમહંનમામી ॥૧॥(શુરંગીતા.)

પોતે આનંદ સ્વરૂપ અને ભક્તોને આનંદ આપી પ્રસન્ન રહેનારા અને જ્ઞાનનુજ સ્વરૂપ તેમ તે સ્વરૂપનોજ ઉપદેશ દેનારા મહાન્ યોગેશ્વર અને સંસાર (જન્મ મરણ) રૂપ રોગને મટાડનારા વૈદ છે એવા મહારા ગુરુને નીત્ય હું નમન કરું છું. આનો નીત્ય આપણુ પાઠ કરીને પુસ્તકમાંજ બાંધી રાખીએ છીએ જો આને સમજ્યાં હો-
ઈએ કે અમલમાં મુકયો હોય તો ગુરુદેવના સ્થુળ સ્વરૂપ માંજ જડતા રાખીને ગુરુને શારીરીક રોગો મટાડવાને નીતના રૂ. ૨૫) ખર્ચીને શહેરમાંથી ડાકતરને કે વૈદ, ભુ-
આઓને બોલાવી અનેક ઉપચાર ન કરી શકીએ. જ્યારે
એ ગુરુદેવ ભવ (સંસાર) રોગના તો વૈદ છે તે આપણુ

મહાન્ રોગોને મટાડવા સમર્થ છે તે ગુરૂના પ્રારબ્ધ સંચીતા-
ગામી રોગોને મટાડવાના પ્રયત્નો કરીએ ત્યારે ગુરૂની
મહદ્ સત્તાને આપણે નથી જાણી તેમ ઠર્યું ગુરૂદેવે શરીર
છોડી દીધું તેથી ગુરૂદેવતો હવે મરી ગયા એમ સમજીને
આપણુ યોધાર આંસુ નીતારીને રોયા. અને અંત્યેષ્ટી કર્મ
પ્રેત મંજરીની વીધીથી કરીને પ્રેત યોનીમાં ગુરૂજીને
તેડાવ્યા ત્યારે આપણુને ભવબંધનથી ગુરૂદેવ છોડાવશે
તેતો માટે કથવાનુંજ સંભળ્યું. એકડી ભણનારને પાટી
પેન લઈ નિશાળમાં જવું પડે તેમજ બેરીટર, સોલીસી-
ટર, કે વકીલને પણ એકડી ઘુંટવીજ પડતી હોય તો કયા
કાયદાથી તેની શ્રેષ્ઠતા સમજવી. મહાત્માઓને અને પામર
જડ જીવોને પીંડ દાનાદી તર્પણ કીયા કરી શ્રાદ્ધ સંવરત્સ-
રીથી પ્રેતયોનાં મુક્ત કરાવીએ તે શું સદ્ગુરૂનો સદ્બોધ
આપણુને લાગ્યો છે. આપણુતો આપણી વિદ્યાની ગોળીનેજ
વળગી રહ્યા છીએ. આવા જડ અજ્ઞાનને અંતર્યામિ ગુરૂ-
દેવે પ્રથમથીજ જાણ્યું હતું તેથી પોતે કહેતા હતા કે
મને એટલી હિંતછે કે (જો તમે મહારા શુદ્ધ સ્વરૂપને
ઓળખી એક મુરતા કરી રાખો તો) તમને આ એકેકેરેજ

મહારા અખંડ ધામમાં લઇજઈ પશુતમેજગતના વ્યવહારથી ન્યારાપડીને હનુસુધિ મહારા વ્યાપકરૂપનેનઓળખી શકયાએટલેહવે હું નીરાશથઇને દીલો થયોછું, તે અત્યજ થયું આપણ કોઈ શુરૂ ભકત એ પદના મહત્વનેન સમજ્યાંકે ન હાચક થયા તેથી એ વર્ષ પહેલાંજ સૌને સુચીત કરી દીધા હતાકેતમે કંઈ હવે બાળક નથી મુછ દાદી ઉગ્યા પછી મા ન ધરારાવે મહારેજે કહેવાનું હતું તે બધું કહિને સમજાવિ દીધું છે, તમને જેમ મુખ પડે તેમ કરશે આ છેલ્લી સમસ્યાને આપણ નહિ સમજ્યા તેથીજ કરીને પચાવું રહું થોળે દીવસે માલ લુટાવી દીધો અને સાધારણ માણસની સ્થિતી જેવી શરીરની ક્રીયા ઉપાધી વાળી કરીને સૌની પરીક્ષા લઈ લીધી તેમાં કોઈ આપણ પાસ થયા નહિ તેથી નામકે નીશાન ન રાખ્યું હવે જુદા રૂપમાં શુરૂદેવનું પધાવુ થોડા દીવસોમાં થશે અને પરીક્ષા આકરી લેવામાં આવશે પકવાનોનો પ્રસાદ નથી માટે સાવધાન રહેવું.

હું પણ પરીણામે કહેવા લખવાનું હોયી દર્શક કેમ કે

જે વ્યક્તી મેઢાના ઢાદરા ઉપર છે તે ઉપરના સુખને અનુભવે છે અને નીચે ખેઠેલાના દુઃખોને દેખેછેતેથી કહેછે કે ભાઈઓ ઉપર સુખ અપાર છે તમે સૌ ઉપર આવો જો કોઈ ઉભું થાય છે. તો એક પગથીયું પણ ઉતરીને તેને ઉપર ચઢાવવોજ પણ તે મનેજ ખેચીને નીચે પાડવા ધારેતો તરત મેડા ઉપર સીધાવી જાઉં પગથી એ ઉભો છું ત્યાં સુધીતો ખુમો પાડીને કહીશ પછી જીપર ચઢી ગયા એટલે શું ખોલુ કેમકે મહારા ઉચ હેતુઓને તો હજી મહારા મીત્રોએ નથી સમજયા તેથી વાંચી સાલણીને અચંભલ માનીને પુછે છે તમે સૌને પાણી પાઈનેજ લોટોપાણીઆરેકેમનથી મુકતા, તેનથી સમજતાકે એહું પાણી દેવસેવા કે રસોઈ કરવામાં કે પીને તર્પણાદીના ઉપયોગ માં ન લઈ શકાય તેમજ કોઈ પ્રકારના અંધનો કે દુર્વ્ય સનોથી છુટાપણાના કર્તવ્યમાંતો મીહુંજ છે. તો પછી મહારા મતથી જે વિરૂધ્ધ હશે તેમને વિષે શંકા શીજ કેમ નરહુ હુતો વ્યાપક રૂપ જગતગુરૂની પ્રેરણા પ્રમાણે અનુસરુંછું એ મને સુખ રૂપ છે. મહારી ઇચ્છા પ્રમાણે કાંઈ ન કરી શકું.

હોહરો

પ્રેરકની ઇચ્છા સુજળ કીધી રચના જહે

હોય વિષમતા તદપી કદી સુઝ સુધારજો તહે

જય સચ્ચિદાનંદ

१ संवत् १५८५)नी सालमां श्री जगमालसिंहजीनी धर्म
पत्नि सासमाधनी साथे छउरथी वांसवाडे आव्या.

मुण पुरूपथी वंशज.

१ हुंगरजी-२ देवशर्मा-३ शंकरलालशर्मा-४ नारायणशर्मा-५
मुकुंदरामशर्मा-६ रघुरामशर्मा-७ आत्मारामशर्मा-८ सुभाराम
शर्मा-९ केदारनाथशर्मा-१० मुहूर्तरामशर्मा-११ विश्वनाथ-
शर्मा-१२ लेखक नारायणशर्मा-१३ राकठधुशर्मा.

मम भार्गव गौत्राय त्रिपर्वराय माध्यान्ह

दीनि शांखान्तार्गत शुक्ल यजुर्वेदाध्याइने

ब्राह्मण त्रिवेदी (त्रवाडी) मैवाडा

भुवारे उधेरा १६ वर्षथी रामकथा करवाने छे.

पंडया हुंगरजी सुत देव शर्मा उपरोक्त स्थितिसे
वंशपुरमे आकार वसे वह जोति:शास्त्रमे प्रविणथे जीनो
ने वांसवाडाके नरेश जगमालसिंह वर्माको राजधानि
जमानेके प्रारंभमे

फुलमहल व बाइतालाब बनानेका सुमुहूर्त दीया उस
के बक्षसि इनाममे तांका पत्र पर लिखके परमेश्वर
प्रीत्यर्थ ५ हलकी जमीन १ कुवाके साथ निम्नलिखित
प्रतीज्ञासे तुलसी पत्रके साक्षीसे देदी मेरे वंशमे जौराज
गढ़ीपर रहे वह तेरे वंशजो की पाल ना करै इस जमी

न कौ लोपे नहि,

श्लोक

आपदत्तं परदत्तं वा-यै लोपन्ति वसुधरा ॥

न नरा नरकं यांति यावत्चेदो दधि करः ॥

वह धर्मादा जमीन अभी तक तो पली है अब परीणाम में
डामक (उधेऊ) लगने का संभव है सो बड़ी हिशम
की बात है क्योंकि फूल महल भी सुशोभात नवयुवक
हिं है बाइ तालाव भी तमाम शहर की सर्वोपरी सुखकांति
की लहरो से झुक रहा है-जीसके माता पीता युवान हि
गह और पुत्र वृद्धावस्था से जर्जरात होके अबसान के
कीनारे पहुँच जाय० वैसी स्थिति अधुना उस धर्मा
दा जमीन की है बीमार है तो वह मरण के शरण हो
जायगा बैसोहि हीन दयात धर्मादा माफी की जाति
हो राह है दोहा

रघुवंश मे भूप भये एकसे एक अधीक

प्रथिराज न संग लीया रह गइ जग में श्लोक

ज्ञात शिवम्

ले० ब्रह्मर्षिनारायणशर्मा

१ सूयशक्तिं तु लेखुं

આગમ ચેતવણી

સુરા જનો આગમવાણી અને સુખસિંધુનિ જે ૧૦ પ્રા
ઓ સાંમટી મંગાવશે તેને ૧ પુસ્તક ભેટ આપવામાં આવ
હવે પછી ખીજો ભાગ પ્રગટ કરવાનો છે તેની અંદર પહે
ભાગમાં સુચવેલા લેખો અને શાસ્ત્રોની વિવિધ શંકાઓ
અમાધાન પુસ્તકોની પોપ લીલાના ખુલાસાઓ દેવોના વ્ય
લીચારાદી ના નિર્ણયો મુર્તિ પુજનના કારણો અવસ્થા આ
ના ધર્મો જે પહેલા ભાગમાં વર્ણવતાં બાકી છે ત્યાંથી
આદી લઈને અનેક જ્ઞાન ભક્તિનિ ભુક્તિ ભરેલી કુંચીએ
મહાત્માઓના ખાસ હેતુઓ વિગેરે વિગેરે અગમ ગાથા-
ઓથી અમૃત રસમય રચી પ્રગટ કરવાનો વિચાર છે, જે હરિ
ગુરૂની પૂર્ણ દયા હોયતો પુસ્તકની અંદર જે પ્રશ્નો છે તેના
ઉત્તર મળ્યા પછી રચના થશે તે માટે જેને જેવો હેતુ સમ-
જાય તે પ્રમાણે જલદીથી ખુલાસો આપશે, તેમજ આ પુસ્ત-
કમાં કાંઈ ભુલો સુધારવા જેવી જરૂરની હોય તો તે પણ લ-
ખશે, હવેની આવૃત્તિમાં સુધારી શકાશે,

પુસ્તક મંગતવવાનું તથા પત્ર વહેવાર કરવાનું ઠેકા

નિચે મુજબ

બ્રહ્મર્ષિ નારાયણ શર્મા

૬, મહીઆ ગોળમાં ત્રીવેદી માણેકલાલ મગનલાલને
સુ.મહિમદાવાદ સ્ટેશન+જલ્લે ખેડા (ગુજરાત)

